D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, ET

Aquitaniae Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini, doctoris clarissimi,

LIBER DE RENVNTIATIONE PAPAE.

Vbi uniuersi, qui in ecclesia sunt, Ordinis ac Dignitatis gradus, patefiunt & illustrantur.

Eiusdem de Charactere Tractatus.

Eiusdem, Quomodo Reges & Principes circa bona ad Coronam pertinentia, possunt liberalitatis opera exercere, Determinatio.

Nunc primùm in lucem editi.

ROMAE

Antonius Bladus excudebat.

XII. Cal. Septemb.

M.D.LIIII.

CVR ET QVANDO SCRIPTVM SIT HOC OPVS.

PHILIPPVS Pulcher Gallorum Rex in tantam discordiam cum Bonifacio VIII. Pontifice maximo peruenerat, vt suos proficisci Romam, atq; illuc mittere pecuniam prohibuerit: & conuocatis sacerdotibus et patritijs, iniurias quasdam à Bonifacio acceptas, ipsumq; dolis et artibus occupauisse Pontificatum cõmemorauerit, denuncians se ad futuram sedem apostolicam (tunc.n. sua opinione sedes vacauerat) appellare. Vnde grauissimæ ex hoc non sine fidei et christianæ religionis incõmodo factiones nascebantur. Aliqui.n. Bonifacium tanq̃ verum Dei Vicarium amplectabantur. Nonnulli vero eum negligebant, dicentes ab eo deceptum Cælestinum voce tanq̃ cœlitus missa per cannam ad eum facta, vt desereret Pontificatum, et Bonifacium substitueret. Quidam etiam libris publicè editis persuadere conabantur, Papatum minime renunciare posse. Aegidius itaq; volens animis labefactatis remedium aliquod afferre, præsentem composuit de Renunciatione Papæ Tractatum. In quo omni studio contra eos contendit, qui uersutis quibusdam argutijs, homines simplices seducentes, conabantur omnem à subditis amouere obedientiam. Et postq̃ ostendit nihil suas valere ratiocinationes et argutias, efficacibus rationibus, et exemplis concludit, & docet Cælestinum renunciare potuisse: cum statutum diuinum sit; quòd Papa, videns se ineptum ad vigilantiam dominici gregis, possit onus deponere, & ab hac absolui iurisdictione: ne ecclesia catholica, cuius caput ipse est, sua langueret imprudentia. Obiterq; monstrat Bonifacium non illis dolis & artibus, sed instinctu diuino atq; opere fuisse Ordinis & dignitatis gradus assecutum. Cuius rei fidem nobis etiam præstare possunt, quæ in Christiana Religione pro salute omnium peperit. Hic enim Pontifex è quibusdam sanctionibus ab eo, & nonnullis alijs suis prædecessoribus Romanis pontificibus editis, opera Gulielmi, Berengarij, & Richardi vsus, sextum Decretalium librum confecit, & quinq; libris, à Gregorio iam ordinatis, coniunxit. Ludouicum item Gallici Regis sanguine natum, in diuorum numerum retulit. Centesimo quoq; anno Iobileum, quo plenam omnium delictorum remissionem visitantes limina Apostolorum consequerentur, post Moysem primus obseruari mandauit.

INDEX RERVM AC VERBORVM

insignium in Aegidij Romani de Renuntiatione Papæ libellum.

Primus numerus paginam, secundus columnam indicant.

A

B

C

D

E

F

in

T

V

Aliquot loci scripturæ sacræ ab Aegidio passim hoc libello expositi.

Decreti & Decretalium quidam canones explicati.

Errata sic corrige.

Pa.	col.	lin.		
4	3	4	*mortale*	*morale*
7	2	14	Sic	Si
7	3	ij	*põt.*	*põt*
7	3	41	*qua operantur*	*operantur*
8	4	9	*suum,*	*suum:sed*
8	4	12	*cedere. Ideo*	*cedere, ideo*
9	3	60	*colæ*	*copulæ*
9	4	3	*alia*	*aliam*
10	4	47	*grano*	*granum*
12	4	47	*non*	*nomen*
15	1	1	*summendæ*	*sumendæ*
29	3	31	*numerantin*	*numerant in*

D. FRATRIS AEGIDII COLVMNAE Romani, Archiepiscopi Bituricensis, & Primatis Aquitaniae, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini, liber de Renunciatione Papae.

Cap. I. In quo est prologus huius libri, ubi ostenditur, quae fuit necessitas componẽdi hunc librũ, in quo agitur, Quòd Papa renunciare potest.

NON ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia eius. Quidam moderni temporis, de suo sensu nimiũ praesumentes, quasdã rõnes sophisticas ad includẽdum mentes fidelium ediderunt: et inde confidentes de sua vecordia in summum nostrum Pontificem Sanctissimum patrem dominum Bonifacium Papam viii. diuina prouidentia verum Dei Vicarium, ac Sacrosanctae Romanae & vniuersalis ecclesiae sponsum legitimũ impugnare sunt conati; contra quos in persona Dei dici potest verbum propositum, qđ legitur Iob. 8. Non placebit ei (idest Deo) vecordia sua (idest insipientia sua) & sicut tela aranearũ fiducia eius (idest cuiuslibet eorũ.) Dicitur enim esse vecordia, vel dicitur habere vecordiam, qui habet ve in corde, idest qui habet malum in corde. Itaq; sicut in istis sensibilibus qui habent malum in oculis suis nõ bene vident quae sunt sensibilia, sic qui habet vecordiam & qui habet malum in corde, non bene percipit quę sunt intelligibilia. Et quia ex hoc dicitur quis insipiens, quia habet obscuratum cor, & non bene percipit hmõi intelligibilia, ipsa vecordia de qua tractatur in auctoritate proposita, insipientia dici potest. Vere ergo praedicti homines de sua vecordia sunt confisi, quando credentes rationes facere efficaces, tela aranearum est eorũ fiducia: quia aranearum telas texere conuincuntur. De quibus dici potest quod dicitur Isaiae, Isa. 59.
Telas araneae texuerunt. Omnis. n. uerborum ordinatio, (quia si ordinatè proferuntur verba sibi inuicem sunt cõnexa) textura quaedam meritò nuncupatur. Et exinde inoleuit, quòd liber aliquis vbi ordinata & connexa sunt verba, textus esse dicitur. Sed textura hmõi aliquãdo est ferrea & quasi adamantina, secundũ quẽ
Proclus modum Proclus in de Diuina p͠uidẽtia volens comendare Platonem, dicit, Plato adamantinis (vt est dicere) sermonibus nos cogit. Ille quidẽ cogit aliquos adamantinis sermonibus, qui rõnibus irrefragabilibus auditores cogit suis sermonibus consentire. Sed licet aliquando ita sit

A vt textura verborum possit dici ferrea vel adamantina, multotiens tñ uel ex malitia affectus intellectum excaecante, vel ex ignorantia rõnis mentem obscurante, verba prolata & rationes †consutae sunt, sicut telae aranearum: quae sic rumpuntur de facili, ꝙ inefficaces esse liquidò decernantur. Verum quia quãuis aranearum tela sic scindatur faciliter, aliqua tñ animalia debilia quãtumcunq; sint alis dotata, quibus super terram sunt apta nata efferri, aranearum etiam telis, vt visibiliter percipimus, capiuntur. Sic & multi hominũ licet alas habeant rõnis, quibus haec terrena debent volatu transcendere, illas tamen alas habent tñ debiles, ut texturis verborum inualidis, & rõnibus debilibus capiantur:
B quę telis aranearũ similes esse cernuntur. Hinc ergo apparere potest, quae fuit necessitas quae nos mouit ad componendũ Tractatum huiusmodi, vt solueremus rationes quasdam, ꝙ summus Pontifex renũciare non potest, factas per praefatos uiros de sua vecordia confidentes: in quo etiam Tractatu obuiamus quibusdam aliis additamentis, quae etiã super vecordia sunt fundata: nam omnia talia sunt telae aranearum. Tamen quia debilia volatilia aliquando telis talibus inuoluuntur, bonum est telas disrumpere antedictas, vt caeteri Christiani tanquam vera membra summum praesulem dominum Bonifacium suum caput legitimum recognoscant. Haec ergo vecordia, super qua quaeque hmõi
C sunt fundata, minime placet Deo: & qui tales telas ordiri vel texere sunt conati, non Diuino cõsilio, nec diuino spiritu monebantur. Ipsi ergo sunt desertores filii, quia deserunt summum Patrem & vias aliorum tenere fidelium contempserunt. Istis ergo sic habẽtibus Ve in corde & nõ facientibus secundum diuinum consiliũ, nec ordinantibus telam secundum diuinum spiritum, dici potest quod dicit Isaiae. 30. Vae filii desertores, dicit Dñs, vt faceretis cõsilium, & nõ ex me: & ordiremini telam, & non per spiritũ meum. Isa. 30. a

† consectae

Cap. II. Vbi agitur de ordine dicendorum.

D Dixerunt Philosophi, Duplex esse opus sapientis in unaquaq; re, Non mentiri de quibus nouit, veritatem afferendo: & mentientem manifestare posse, falsitatem destruendo: haec. n. duo, veritatem asserere, & falsitatem destruere, sunt duo opera sapientis in omni negocio. Haec autem dicimus, non ꝙ simus illius demẽtiae, quòd inter sapientes nos connumerare velimus. dicimus tamẽ nos sapientiam diligere & quantũ humana fragilitas sinit, sapientes imitari velle. Nec est arrogantiae verbum ꝙ quis dicat se velle imitari sapientes, cũ & Apostolus Paulus ad Eph. 5. ad imitandum Deum, qui est ipsa sapientia, viriliter nos inducat, dicens, Estote ergo imita

Sapiẽtis munus

Eph. 5. a

tores Dei, ſicut filii chariſſimi. Et quia debemus
in omni negocio ſapientes pro viribus imitari,
ideo in hoc tractatu, quem habemus præmani
bus, in quo declarare intendimus, ꝙ ſũmus pon
tifex poteſt ſuo officio, ſiue ſuæ iuriſdictioni ce
dere, vt poſt ceſſionem deſinat eſſe Papa. Nam
volumus illud duplex opus ſapientis pręctactũ
pro viribus exercere, videlicet non mentiri de
quibus nouimus, veritatem aſſerendo: & men
tientes manifeſtare, falſitatem deſtruendo. Sed
his dictis, vt habeamus ordinẽ dictorũ, de quo
agitur in hoc capitulo, oritur nobis rationalis
quæſtio, Quid prædictorum prius eſt facien
dum: vt Vtrũ prius ſit extirpanda falſitas, quàm
veritas declaretur: an potius econuerſo. Huic
autẽ qõni videtᷣ ſatisfacere verba philoſophi.
Nam prius ait, ꝙ opus ſapientis eſt non menti
3.Ethic.c.4 ri de qua nouit veritatem: quod pertinet ad de
clarationem veritatis. Et poſtea ſubdit, ꝙ opus
ſapientis eſt mentientes manifeſtare; quod perti
net ad extirpationem falſitatis. Igitur prius erit
declaratio veritatis, quàm extirpatio falſitatis.
Sed ille modus prioritatis non ſatisfacit Qõni
nr̃æ, de qua agitur in hoc capitulo. Certum eſt
enim ꝙ declarare veritatem eſt prius ꝗ extirpa
re falſitatem: ſed nõ oportet ꝙ ſit prius tempo
re, vel prius in executione, ſed eſt prius in inten
tione: nam extirpatio falſitatis eſt propter ſemi
nare & inſerere veritatem. Et quia declaratio ve
ritatis in hoc negocio ſe habet vt finis, oportet
ꝙ hoc ſit primũ in noſtra intentione, quia prius
debet eſſe intentus finis, quàm ea quæ ſunt ad
nem. Vel ſi volumus loqui de prioritate ſicut
loquitur Auguſtinus. 12. Confeſſ. vbi diſtinguit
modos prioritatis, dicemus, ꝙ declarare verita
tem eſt prius electione, non tñ oportet quod ſit
prius tempore, vel prius in executione. Nam &
flos præcedit fructum, & fructus florem, vt idẽ
ibidem Auguſt. tangit, quia flos pręcedit fructũ
tẽpore & ſm executionem, natura quidẽ prius
exequitur & prius facit flores & poſtea fructus;
ſed fructus præcedit florem electione, quia eli
gibilior eſt fructus flore. Vel poſſumus tertio
dicere, ꝙ declaratio veritatis eſt prius extirpa
tione falſitatis perfectione, quia hoc eſt pfectius
ꝗ illud. Igitur ſi philoſophus enumerando pręę
fata ſapientis opera, prius locutus eſt de aſſertio
ne veritatis ꝗ de deſtructione falſitatis, non pro
pter hoc ſoluta eſt quæſtio noſtra, vt ſciamus,
quo ordine procedẽdum eſt in hoc Tractatu,
vtrum debeamus ipſum incipere a declaratione
veritatis, & cõſumare ipſum in deſtructione fal
ſitatis: vel potius ecõuerſo. Nã ſi philoſophus
prius locutus eſt de declaratione veritatis, ꝗ de
deſtructione falſitatis, dicere poſſumus, ꝙ illa
prioritas referenda eſt ad prioritatem ſecundũ
intentionem, vel ſecundũ electionẽ, vel ſm per
fectionẽ: nam hoc eſt eligibilius & debet eſſe
quid magis intentũ. Sciendũ ergo, ꝙ hæc duo
ſm vnũ modum accipiẽdi ſunt ſil' tpe, & ſm aliũ

A modũ accipiendi pñt eſſe non ſil' tpe. Sunt. n. ſil'
tpe, quia inſertio veritatis, & amotio falſitatis ſe
vñt habere ad intellectum, ſicut inductio for
mę propoſitæ, & expulſio formæ oppoſitæ ha
bent ſe ad materiam: expellendo. n. formam op
poſitam, a materia, inducimus in eam formã pro
poſitam & econuerſo. Sic & in propoſito, de
ſtruendo falſitatem, aliquomodo affirmamus
veritatem & ecõuerſo. Propter ꝙ ſic loquẽdo
de his duobus operibus, erunt ſimul tempore.
Sed ſi quæratur, accipiendo hæc duo opera,
vt ſunt ſimul tempore, Vtrum ſit inter ea aliqs
prioritatis modus. Dici põt, ꝙ, vt tetigimus, idẽ
eſt de veritate inſerendi in animo & falſitate ex
pellenda ab eo, & de forma propoſita introdu
B cenda in materia & de oppoſita expellenda: qa
licet illa ſint ſimul tẽpore, tñ ordine, generatio
ne, & natura ſe pręcedunt. Dicimus enim ꝙ
vnum præcedit alium natura, ideſt naturali in
telligentia & naturali origine ſiue naturali ge
neratione. Simul. n. tempore facta fuerunt ſol
& ſplendor, quia ſtatim cum fuit ſol incepit ſplẽ
dere: tñ natura, ideſt naturali intelligentia ſol
præceſſit ſuum ſplendorem. Naturale eſt. n. ꝙ
prius intelligamus ſolem eſſe factum, & poſtea
intelligamus ipſum ſplendere. Sic etiam natura
li origine vel naturali generatione ſol præcedit
ſplendorem: quia cũ natura ſplendoris deriuatᷣ
a natura ſolis, naturale eſt ꝙ prius fuerit factio
& gñatio ſolis, & poſtea fuerit ſplendor ortus
C ab eo. Secundũ hunc autẽ modum loquitᷣ Au
guſt. 12. Confeſſ. ꝙ ſonus & cantus ſunt ſimul
tempore, ſed ſonus eſt prior cantu origine; can
tores. n. prius emittunt ſonum & cantant. Sed
cum cantus ſit modulatio ſoni, quia hoc eſt can
tus ſonus modulatus, cum modulatio ſonus ſit
quædam proprietas eius, quia ſubiectum natu
rali origine & naturali intelligẽtia eſt prius ſua
proprietate, ideo dictum eſt, ꝙ origine & gene
ratione & etiam natura ſonus præcedit cantũ,
licet ſint ſimul tempore. Quæ ſi velimus ad ꝓ
poſitum aptare, dicemus, quod naturali origi
ne & naturali intelligentia expulſio formæ op
poſitæ vno modo præcedit introductionẽ for
mæ propoſitæ, & alio modo econuerſo. Sic &
D expulſio falſitatis ab animo ſecundũ vnum mo
dum præcedit introductionẽ veritatis, & ſecun
dum alium modũ econuerſo. Nam hęc expul
ſio & introductio formarũ vel comparantᷣ ad
materiam, quæ expoliata vnã formã introducitᷣ
aliã: vel comparantur ad agens, qui introducen
do vnam formam, expellit aliam. Si ergo hæc
duo comparantur ad materiam, quia forma ꝓ
poſita non poteſt eſſe in materia, nec poteſt ha
bere locum in ea, niſi expellatur inde forma op
poſita, ideo quantũ ad materiam primũ eſt ex
pulſio formæ oppoſitæ, ꝗ introductio propoſi
tæ. Sed ſi hæc comparantur ad agens, quia cũ
agentis ſit imprimere, ſic materiæ eſt recipere,
qa materia non põt recipere, niſi prius euacuatᷣ:
ideo

ideo secundum naturalem nostram intelligentiam primò euacuatur materia & expoliatur, quàm introducatur & perficiatur. Sic cum agentis sit imprimere, sic materia recipiendo perficitur, sicut agens imprimendo perficit. Agens ergo, imprimendo formã propositã, expellit oppositã: materia autẽ quia euacuatẽ a forma opposita, ideo induitẽ proposita: propter quod respectu materię, prius est expoliari, quàm indui: respectu autem agentis, prius est induere, quàm expoliare. Sic & de veritate & falsitate, vt si sit falsitas siue error in animo, & aliquis velit inde expellere falsitatem, quantũ est ex parte animi prius est expellere falsitatẽ quàm inducatẽ veritas: sed quantum est ex parte agentis, cum agens, siue doctor expellat falsitatem, induendo veritatem, prius intellige, quod agens veritatem inducat, quàm quod falsitatẽ expellat. His itaque prælibatis, patet quõ loquendum est de prioritate & posterioritate, prout hæc duo sunt simul tẽpore. Sed possumus loqui de his duobus etiã, prout tempore se pręcedunt. Dicimus. n. quod declarando aliquid, duo sunt ibi fienda, videlicet, argumenta ad oppositum destruere, & argumenta ad propositum construere. Et licet vtrũque faciẽdo destruatur falsitas, & asseretur veritas, quia & qui soluit argumẽta opposita, falsitatem destruit & veritatem asserit, & etiã qui cõstruit argumenta proposita, quodãmodo vtrũque facit: attamen in destruendo argumenta opposita, magis videmur extirpare falsitatem, in costruendo autem argumẽta proposita, magis videmur asserere veritatem. Hoc modo ergo veritatem asserere, & falsitatem destruere põt se inuicem tempore præcedere, quia põt quis primum argumenta opposita destruere, & postea proposita construere, & põt etiam econuerso. In hoc ergo stat Quæstio nostra principaliter, an sint argumẽta opposita per aduersarios facta prius soluenda, vt destruatur falsitas, & postea sint argumenta proposita cõstruenda, vt asseratur veritas: vel fiendum sit econuerso. Aduertendum itaque, quod si instruendi per doctrinam aliquã non essent ipsi infecti, nec infecissent alios, rõnabiliter posset dubitari à quo esset inchoandũ, Vtrũ ab informatione veritatis argumenta proposita construendo, vel ab expulsione falsitatis argumenta opposita dissoluendo. Sed si instruendi per doctrinam aliq̃, vel si compellendi ad cõfitendum aliquã veritatem sunt infecti, vel (quod peius est) si aliquos infecerunt, quia animus infectus nõ recipit doctrinam, nisi expulsa infectione, rebus sic se habentibus, primum est expellẽda falsitas, & infectio ab anima, dissoluendo argumenta opposita: & postea inferenda est veritas, construendo & firmando argumenta proposita, quia, vt vult Philosophus in Rhetoricis, Oportet facere locum futuræ orationi. Animus ergo falsitate plenus nõ põt veritate repleri, nisi prius inde falsitas expellatur. Sicut vas amaritudine plenum, non põt repleri dulcedine, nisi prius amaritudo inde euacuetur: in vase. n. amaritudine repleto, non est locus, vbi recipiatur dulcedo. Si ergo volumus facere locũ dulcedini recipiendæ, sunt inde prius amaritudines repellendæ. Sic cum est in anima error & falsitas, non est ibi locus, vbi recipitur veritas, nisi inde falsitas expellatur: quilibet. n. abominatur quodcunque contrarium. Ita prius ostendẽdum est aduersario, quòd sua dicta sint falsa, vt ex hoc possit acquiescere veritati. Et si dicatur, quòd sic arguentes vel satisfacientes nõ credũt corde quod proferunt ore: quod in hac materia credimus verum esse, vt & ipsi veritatis aduersarii corde non credant, quod ore pronunciant. Dicimus, quòd tanto magis est cum eis prius extirpanda falsitas & sunt dissoluenda eorum argumenta opposita quàm sint construenda proposita, quia tales pertinaciores esse cõsueuerunt in eorum dictis quàm alii. His itaque omnibus enarratis, hoc ordine procedemus in hoc tractatu, quia prius enarrabimus argumenta opposita huic veritati, Quòd Papa renũciare potest. Secundo illa argumenta opposita dissoluemus. Tertio, quia aduersarii præter falsitatem, quam asserunt, quòd Papa renunciare non potest, aliqua etiam alia plura superaddiderunt, ideo illa superaddita enũciabimus. Quarto his superadditis obuiabimus: ex quibus omnibus destruetur falsitas. Quinto & vltimo faciemus argumenta & rationes idoneas ad nostrum propositum, Quòd Papa renunciare possit: ex quibus declarabitur veritas. Quo facto, imponemus finem his nr̃is dictis, & cõsumabimus opus nr̃m.

Interpretis manus. (margin)

3. Rhet. c. 14 (margin)

A, B, C (margin section letters)

Cap. III. In quo ponuntur duodecim rationes, quas faciunt aduersarij ueritatis, Quòd Papa renunciare non potest.

PErmisso itaque ordine dicendorũ, volumus exequi hunc Tractatũ secundum prætaxatũ ordinem, secundum quẽ primò ponendæ sunt rationes, quas faciunt aduersarii nostri. Quarũ prima sumitur ex eo quòd Papatus, vt dicunt, a solo Deo est: Sed quæ a Deo vel ab aliquo superiori committunẽ, a nullo possunt inferiori remoueri: & sic papalis potestas, quæ a solo Deo committitẽ, a nullo inferiori remoueri posse videtẽ. Secunda ratio sumitur ex eo quia nullus potest auctoritatẽ vel dignitatem aliquã auferre, quã conferre non potest: Sed auctoritatem papalem nullus conferre potest, nisi Deus; ergo neque eam auferre: sed si teneret renunciatio, auferretur papalis potestas; Ergo renunciatio videtẽ fieri nõ posse. Tertia ratio, etiam Decretalis Inter corporalia, expresse innuit, quòd depositio Episcoporũ, trãslatio eorum, & absolutio eorum per cessionem soli Papę est reseruata: nec etiam ipsi Papæ cõ

Prima — *Secunda* — *Tertia* (margin); D (margin section letter)

cederetur nisi inquãtum Papa quodammodo Deus est, idest Dei Vicarius, vt patet ex textu: ergo remotio ipsius Papę, quia Papatus omnes dignitates excellit, p nullum superiorem potest fieri. Nulla.n. ratio capit ꝙ Deus voluerit inferiores dignitates per ipsum Deum tm̃ aut per eorum superiorum dignitatem tolli posse, nec per ipsum superiorem, nisi inquantũ ipse superior scilicet Papa est Dei vicarius: et tamen voluit ipsum Papatum, quæ est summa dignitas, quæ proprie christi est, ne dum per inferiorem Deo, sed etiam per inferiorem seipsa dignitate tolli posse. Et sic solus Deus videẽ tollere posse papatum, & nullus alter, sicut multipliciter videtur colligi ex textu prædictæ Decretalis.

Quarta — Quarta ratio sumitur ex eo ꝙ summa virtus increata **B** per nullam virtutem creatam videẽ posse tolli: sed Papatus est summa potestas increata, ergo per nullam virtutem creatam tolli posse videẽ.

Quinta — Quinta ratio sumitur ex eo, ꝙ nec Papa nec tota creaturarum vniuersitas põt facere ꝙ aliquis pontifex non sit pontifex; ergo multo magis non videẽ posse facere, ꝙ summus pontifex nõ sit summus pontifex: nam minus est tollere simpliciter pontificem, q̃ summum Pontificem: ergo cum simplicem pontificem nullus põt tollere nisi Deus, nec summũ pontificem vr̃ aliqs posse tollere nisi Deus. Quod fieret, si renunciare posset, ita ꝙ valeret eius renunciatio.

Sexta — Sexta rõ ex eo, ꝙ papa non est Papa nisi per legem diuinam, & non per legẽ alicuius creaturę, **C** nec omnium creaturarũ simul. Ergo nullo modo videtur ꝙ Papa possit eximi quod non sit Papa. Non.n Papa ex quo consentit & subiicit se legi sponsæ, põt esse non Papa per aliquã creaturã, neq; per omnes simul, vt videẽ.

Septima — Septima ratio, ex eo quod nullus potest tollere votũ alicuius, seu ab ipso absoluere, nisi ille qui est supra votum: sed papatus est quoddã votũ maximũ sup omnia vota: nã vouet papa de facto ipsi Deo, quod curã habebit vniuersaliter gregis sui, totius.s. vniuersalis Ecclesię: & quod de ipsis reddet rõnem. Ergo ab isto, solus eum Deus absoluere posse videẽ. Ergo de papa nullo modo vr̃ fieri posse nõ papa, nisi tantũmodo a solo Deo aliqua rõne. **D** Nullus.n. alieno obligatus potest ab obligatione seipsum absoluere, qua tenetur obnoxius, maxime superiori obligatus: sed papa nullum habet superiorem nisi Deum, & per papatũ se Deo obligauit. Ergo a nullo vr̃ posse absolui nisi a Deo.

Octaua — Octaua ratio, ex eo quod nullus videẽ seipsum posse absoluere; sed si valeret renuntiatio, videreẽ quod seipsum posset absoluere.

Nona — Nona ratio, ex eo quod papalis obligatio non vr̃ posse tolli nisi per maiorẽ potestatem q̃ papalis sit, sed nulla potentia creata est maior q̃ papalis: ergo fieri nõ potest quod p papam, nec per aliquod aliud, nisi per Deum, vt qui semel est papa, non sit semper papa, dum viuit, vt videẽ.

Decima — Decima ratio, ex eo quod nulla dignitas ecclesiastica post legitimam confirmationẽ **A** potest tolli, nisi per eius superiorem: sed papa solus Deus est maior, ergo a solo Deo tolli posse vr̃.

Vndecima — Vndecima ratio, ex eo quod Apostolus vult & probat sacerdotium christi esse in æternum: si adiungit in ęternũ in sacerdotem, sequitur ipsum esse sacerdotem in æternũ: ergo nullo modo potest esse vita summi Põtificis & summi sacerdotis sine summo sacerdotio, ergo renuntiare non põt vt vr̃: & minus extraneum & rõne remotũ apparet quod summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu Christi, qui est sacerdos in æternum, possit absolui ab aliquo, quàm ab ipso Deo, & quãdiu vixerit nõ maneat summus pontifex, & quod aliquo modo potest esse vita sũmi sacerdotis sine summo sacerdotio, vt videẽ. (Heb.7.)

Duodecima. — Duodecima ratio, ex eo ꝙ si diceretur, quod vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio, argumentum Apostoli, vbi dicit, Secundũ legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes &c. penitus nullum videreẽ esse, sed falsitatẽ contineret. Nam posset argui contra ipsum, Quare christus sempiternum habet sacerdotium. Rñdet Apostolus, eo quod manet in ęternum. Dico tibi beate Apostole, Non est verum, quia potest in vita sua renũtiare, & sic non erit sacerdos amplius. Ex hac ergo positione, quod papa renuntiare potest, totius sacræ scripturæ & verbi Apostoli falsitas sequi videretur; & ex multis aliis rõnabilibus & euidentibus caussis, hoc ipsum, Verum Papa renũtiare possit, videtur verisimiliter & iustissime in dubitationẽ deduci. Hęc igitur sunt illæ duodecim rõnes, quas faciunt pręfati aduersarii veritatis, Quod papa renuntiare non potest.

Cap. IIII. vbi declaratur, quomodo omnis potestas & specialiter potestas ecclesiastica est a Deo.

PRæmissis rationibus aduersariorum secundũ ordinẽ ante factũ, consequens est, quod omnes rõnes dictas per singula persoluamus. Habent autem rõnes illæ p magna parte hoc fundamentum, Quod quia potestas papalis est a Deo, ideo per solum Deũ tolli potest. Et quia secundũ philosophum, Vero verum consonat, falso autem cito dissonat verum: ratio, quæ verũ dicit in aliqua materia, quanto magis pertractat illam materiam, tanto magis apparet dictum suum esse verũ. Si autem falsum dicat, pertractãdo veritatem, in materia illa cito veritas dissonabit falsitati, & cito apparere poterit dictum illud esse falsum. Ea pp̃ter de potestate, Quomodo est a Deo, volumus speciale capitulum facere, vt veritate huius pertractata, clare apparere possit, quod licet potestas papalis sit a Deo, hoc tamen non obstante, papa renuntiare potest. Continet ergo hoc capitulum

tuum(vt patet)ex sua rubrica duo. Primũ qui-
dem est,ꝙ omnis potestas est a Deo. Secundũ
quidem est, quod potestas Ecclesiastica quodã
speciali modo dicitur esse a Deo. Propter pri-
mum sciendum,ꝙ, quantũ ad præsens spectat,
quinq; viis ꝓbare possumus, ꝙ omnis potestas
est a Deo, vt ex his viis habeamus materiam in-
uestigandi, ꝙ multa sunt a Deo, quæ possunt
tolli operatione humana. Prima quidem via su
mitur ex ipsa potestate. Secunda vero ex ipsis
rebus, ꝗbus innititur potestas. Tertia quidẽ ex
ordine, quem videmus in potestatibus. Quar-
ta autem ex causalitate, quæ competit potestati.
Quinta & vltima ex actibus vel ex operibus, ex
Prima via. quibus habet esse potestas. Prima autem via sic
patet. Possumus.n. dare quandã maximam ge- B
neralem, quod qñ aliquid reperitur in superio-
ribus & in inferioribus, illud repertum in supe-
rioribus est causa repertorum in inferioribus,
vt puta si motus reperitur in cælestibus, tanquã
in superioribus, & in istis aliis, tanquã in inferio
ribus, consequens est, quod motus cæli sit causa
omnium aliorũ motuũ. Propter quod dicit. 8.
Phys. Motus cęli est vita in entibus. Quia sicut
viuum differt a non viuo, ex eo quod viuũ mo
uetur, non viuum non mouet, cum omnia mo
ueantur ꝑpter motum cæli, ideo motus cęli, ꝑ
quem mouent omnia, erit quasi vita omnium.
Et si hoc dictum, est dubium in creaturis prout
cõparãtur ad creaturas, nullo autem modo du
bium est prout creaturę comparant ad Deum, C
quia si quid reperit in Deo & in creaturis, opor
tet quod id repertum in Deo sit causa reperto
rum in creaturis; vt si sapientia reperit in Deo
& in creaturis, oportet quod sapientia reperta
in Deo, sit causa cuiusq; sapientiæ repertæ in
Eccles. 1. a creaturis. Secundum quẽ modum habet Eccle
siastici primo, Omnis sapientia a Domino Deo
est. Et ibidem subdit, Fons sapientiæ uerbũ Dei
in excelsis. Igitur si sapientia est in Deo, siue in
excelsis, oportet quod illa sapientia se habeat
vt fons, a quo omnis alia sapientia deriuatur.
Eph. 3. c Secundũ hunc etiam modũ loquitur Aposto-
lus ad Eph. 3. cum ait. Huius rei gratia flecto ge
nua mea ad patrem Dñi nostri Iesu christi, ex
quo omnis paternitas in cælo & in terra nomi- D
natur. Vr.n. esse ratio Apostoli, quia est pater-
nitas in diuinis, oportet quod ex illa paternita
te esse habeat quæcunq; alia paternitas: siue pa
ternitas illa sit in cęlis quantũ ad Angelos, qui
sunt patres nostri inquantũ intendunt saluti no
stræ: siue sit in terris quantum ad homines, qui
vt alios generant, vel vt alios regunt, sunt eorũ
patres. Si ergo potẽtia est in diuinis, quia Deus
est summe omnipotẽs, oportet quod ab illa po
tentia omnis alia potentia deriuetur. Secundũ
hunc itaq; modum põt exponi illud quod ha-
betur Iob, 36. Deus potentes non abiicit, cum
Iob. 36. a & ipse sit potens. Spectat.n. ad quemlibet agen
tem diligere opera sua, iuxta illud Sapientię vn

A decimo. Diligis.n. omnia quæ sunt, & nihil odi Sap. 11. d
sti eorũ quæ fecisti. Quia ergo omnia sunt ope
ra Dei, omnia diliguntur a Deo inquantũ sunt
opera eius. Si ergo potentia reperitur in Deo,
& in creaturis, oportet quod potentia creatura
rum deriuata sit a potentia Dei. Exponatur er-
go sic verbum, qđ habet in Iob, quod cũ Deus
potẽs sit, oportet quod a potentia eius sint om
nes alii potentes: et quia nullus abiicit opa sua,
consequens est, quod Deus potentes non abii-
cit, cum & ipse sit potens, a qua potentia omnis
alia potentia deriuatur. Secunda via ad hoc idẽ Secunda via.
sumitur ex ipsis rebus, quibus innititur ipsa po
tentia: hmõi autem res, quibus potentia innitit,
sunt bona interiora & etiã bona exteriora. Nã
B per vtraq; bona sumus potentes ad aliqua, ad
quæ non essemus, si careremus illis bonis. Vo
camus.n. bona interiora, quęcũq; sunt in nobis,
siue sint bona corporalia, cuiusmodi sunt mẽ-
bra nostra: siue sint virtutes fundatæ in corpo
ralibus, sicut sunt potẽtiæ motiuæ & sensitiuę,
tam exteriores sicut sunt quinq; sensus, ꝗ etiam
interiores sicut sũt sensus cõmunis, imaginatio,
æstimatiua, memoria, & hmõi: siue sint potentię
nõ organicę, sicut sunt intellectus & voluntas.
Per oia.n. illa bõa, quę sunt in nobis, sumus po
tentes ad aliqua faciẽda, vt per mẽbra multa fa
cimus, quæ sine membris facere non possemus.
Et per potentias motiuas & per sensitiuas exte
riores, vt per visum, auditum, & hmõi multa pos
C sumus, quæ sine illis non possemus: sic per po
tentias sensitiuas interiores, vt per sensum cõmu
nem, & æstimatiuam, & memoriam multa ope
rari possumus, quæ non possemus sine illis. Per
potentias.n. non organicas, vt per intellectum
& rõnem, multa possumus, quę non possemus
sine illis: immo philosophus in. 1. Politicorum 1. Polit. cap. 2
vocat intellectũ & rõnem esse sęuissima arma.
Propter quod hominem perfectũ virtute dicit
esse animalium optimum, separatum autem a le
ge & iustitia dicit esse animalium pessimũ, quia,
vt ait, habet sęuissima arma: habet.n. intellectũ
& rõnem, quæ si vult conuertere ad bonũ, erit
optimus animalium, si ad malũ erit pessimus.
Fundatur ergo potentia nostra in bonis, quæ
D sunt in nobis. Fundatur etiam & in bonis, quæ
sunt extra nos vtputa in diuitiis, & in facultati
bus. Multa.n. possumus per facultates & per di
uitias, quæ sine illis non possemus. In his ergo
duobus generibus bonorũ, vt in bonis exterio
ribus & interioribus, consistit omnis potẽtia no
stra, vel etiam cuiuscunq; creaturæ. Quod si di
catur, quod etiam potentia nostra cõsistit in ha
bendo amicos, in habendo subiectos. Constat,
quod & hęc reducuntur ad illa, quia si subditi
vel amici non haberent bona exteriora vel inte
riora, in nullo essemus potentiores ꝑpter eos.
Si ergo omnis potentia nostra vel cuiuscunq;
creaturæ fundat in bonis exterioribus vel inte
rioribus, dubitare an omnis potentia sit a Deo,

est dubitare an omnia bona sint a Deo. Cũ ergo certum sit omnia bona esse a Deo, certũ est omnem potentiam esse ab ipso. Et ex hoc illa

3. Top. c. 3.

consideratio Topica dicit, Potentiam esse de genere bonorũ, quia semper fundatur in aliquibus bonis. Omnis ergo potentia, vt diximus, est a Deo, quia omnia bona sunt a Deo. Et exinde sequitur, ꝙ potentia semper sit bona, qa res in qbus fundatur semper bonæ sunt: vsus tamẽ potentiæ põt esse bonus & non bonus.

Potentia sẽper est bona, eius autem vsus anceps est.

Nam & membris propriis vti possumus bene & non bene. Et potẽtiis tam subiectiuis, q̃ motiuis, quibus etiam potẽtes sumus, vti possumus bene & non bene. Ipso.n. intellectu & ipsa rõne, & ipsis actibus, & scientiis, quæ sunt sæuissima arma qñ eis male vtimur, & optima arma quando bñ vtimur ipsis, possumus vti bene & non bene. Diuitiis etiam & facultatibus potest quis bene & nõ bene vti. Ideo dicit̃ in primo Rhetoricorum ꝙ hoc est cõe cum omnibus bonis (exceptis virtutibus) puta robore, sanitate, diuitiis, amicitia: talibus.n. quis pderit vtens iuste, & nocebit, supple, vtens iniuste. Omnium.n. talium bonorum, per quæ potentes sumus, vsus põt esse bonus & non bonus. Ipsis etiam virtutibus non formaliter, sed materialiter contingit aliqñ male vti, vt puta quando de virtutibus superbimus. Formaliter.n. virtutibus semper bene vtimur, quia virtutes de se semper inclinant ad bonum: sed materialiter accipiendo virtutes, nõ prout per eas perfecti & informati agimus, sed prout sunt materia & obiectum nostræ cõsiderationis, & prout de eis possumus superbire, sic virtutibus possumus male vti. Ipsis etiam bonis exterioribus, p quæ multotiens potentes sumus, bene & male vti possumus. Et quia loquendũ est de potestate, sicut loquimur de rebus, super quibus fundatur potestas: sicut res semper sunt bonæ, sed earum vsus põt esse non bonus: sic potestas semp est bona, sed eius vsus potest esse non bonus.

Cap. 1. circa finem.

Aeg. in cap. 1. lib. 1. Rhet.

Non.n. vitiatur aurum, nec dr̃ aurum esse non bonum, propter hoc ꝙ aliquis eo male vtatur. Ideo dr̃ in. 5 Ethicorũ, Debemus orare ꝙ diuitiæ, quæ sunt bonæ in se, sint bonæ nobis. Bonę.n. sunt diuitiæ, sed sunt malę ei qui eis male vtitur. Sic cũ omnes res bonę sint, sunt tñ malæ, male vtenti. Ita & potestas quęlibet bona est, sed potest esse mala male vtenti. Aduertendum tamẽ, ꝙ licet res quælibet bonæ sint, multotiens bonum est abstinere a multis bonis, vt vacemus maioribus bonis. Et quis coniugium bonum sit, bonum est a connubio abstinere, vt virgines existentes magis possimus vacare diuinis. Ideo dicit Apostolus prima Cor. 7. Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. Sic & de rebus tẽporalibus, licet ipsę bonæ sint, abrenuntiare tñ eis vt possit quis liberius vacare diuinis, põt esse perfectioris meriti. Sic & potestates quantumcũq; bonæ sint, a multis tñ potestatibus abstinẽ

Cap. 5.

Coniugium.

1. cor. 7. g.

A do, potest nobis esse ad meritum. Attamen ꝑpter cõmune bonum põt multotiens esse maioris meriti se potestatibus implicare, q̃ a potestatibus abstinere. Sed de hac materia non oportet hic loqui diffusius. Sufficit.n. scire, quantum ad præsens spectat, ꝙ potestas semper bona est & a Deo est, vsus tamẽ potestatis potest esse non bonus. Aduertendum etiã, ꝙ illud qđ dictũ est de vsu potestatis, veritatem hẽre potest de acquisitione potestatis. Nam licet res istę exteriores bonæ sint, eas tamẽ possumus aliis vsurpare, & iniuste eas possidere: tñ propter iniustitiam nostram res non vitiant̃, nec fiunt malæ. Et quod dictum est de rebus, verum est de potestate, ꝙ ipsa semper bona est, vsus tamen & acquisitio

B eius potest esse non bonus. Tertia via sumitur ex ordine quẽ videmus in potestatibus. Vult.n. Deus quodã ordine gubernare vniuersum, vt inferiora regantur per superiora, & sint subdita superioribus: secundum quẽ modum loquit̃ Aug. tertio de Trinitate, vbi ait, Voluntas Dei est prima & summa causa omnium. Et ibidem vult, ꝙ per volũtatem Dei quodam ordine regatur vniuersa creatura, vt corpora grauiora vel grossiora per subtiliora, & omnia corpora per spiritum. Si ergo sic est in regimine naturali, ꝙ quodã ordine regat̃ vniuersa creatura, ita ꝙ creatura inferior regatur per superiorem, oportet sic esse in regimine hominum, & in regimine morali, vt subditi regantur per potesta

Tertia via.

Cap. 4.

C tes sibi præsidentes, & potestas inferior per superiorem in quo ordine maxime refulget diuina sapientia & diuina bonitas. Nam ordinare potissime attribuit̃ sapienti: nam ex hoc omnia in sapientia facta sunt, quia omnia per diuinam sapientiam sunt congrue ordinata. Et inde est, quod sapiẽtes philosophi dixerunt, duplex Bonum s. bonum ducis & bonũ ordinis, vt patet ex. 12. Metaphy. Dixerunt etiam quod post bonum ducis non est tantum bonum, sicut est bonum ordinis. Nam quod omnia ordinata sint sub duce, hoc est magis bonum post bonũ ducis: sic quod omnia ordinata sint sub Deo, hoc est maius bonum post Diuinum bonũ. Quod ergo hoc bonum ordinis, quod est tantum bo

Cap. 10. seu Com. 52.

D num, non sit a Deo, est inconueniens dicere. Et quia ex hmõi ordine quod vnum sit sub alio, sumitur ratio potestatis, ideo dicit̃ omnis potestas esse a Deo. Propter ꝙ & Apostolus ad Rom. 13. cum prius dixisset, quod nõ est potestas nisi a Deo, statim subdit, Quæ autem a Deo sunt ordinata sunt. Vult ergo ex ipso ordine potestatum probare Apostolus, quod non sit potestas nisi a Deo. Quarta via ad hoc idem sumit̃ ex causalitate, quæ competit potestati. Nam potestatis vt potestas est, est causa efficiens: si autem sit causa deficiens, hoc non est potestas vt potestas est & vt potentia, sed vt est in potentia: secundum quem modũ loquit̃ Aug. 12. de Ciuitate Dei cum ait, Nemo igitur quærat efficientẽ causam

Rom. 13. a

Quarta via.

Cap. 7

sam malę voluntatis. Nõ.n.est efficiens,sed deficiens. Vnde & ibidem vult, quod malum non habeat causam efficientem,sed deficientem Exinde etiam est,quòd tam Aug quam Origenes exponentes illud Ioannis, Et sine ipso factũ est nihil,dicunt hoc intelligendum esse de peccato, quod secundum se nihil est,quia secundum se non habet causam efficiẽtem,sed deficientẽ. Ex nobis .n. est, quòd deficiamus, sed ex ipso deo est quòd aliquid faciamus,iuxta illud, Sine me nihil potestis facere. Omnes ergo causę efficientes reducuntur in primum efficiens,& sunt a primo efficiente,vt a Deo. Et quia potestas vt diximus secundum ꝙ hmõi est causa efficiens, consequens est,ꝙ non est potestas nisi a Deo.

Ioan. 1. a

Ioan. 15. a

Quinta uia.

Quinta & vltima via sumitur ex actibus vel ex operibus, ex quibus habet esse potestas. Et hæc via potissime respicit ordinem potestatũ in actibus humanis, vel in moralibus. Primæ.n. quatuor viæ & ad naturalia & ad moralia adaptari possunt. Nam vbicunq; contingat potestas ex actibus hominum,siue contingat ex actu generationis,vt in his quæ succedunt iure hæreditario,idest qui iure hæreditario hñt aliquã potestatem siue sit ex consensu vt in his quæ fiunt per electionem,vel etiã dato,ꝙ non sit potestas legitima sed vsurpata, ipsa potestas semp de genere bonorum est. licet forte possessor esset malus,vel male vteretur ea, vel nõ legitimo modo acquisiuisset illam Et quia, vt diximus, loquẽdũ est de potestate,sicut loquimur de rebus, super quibus fundatur hmõi potestas. (Nam qui habet potestatem,vel habet eam,quia habet sub se castra,ciuitates,& homines: vel quia habet diuitias artificiales,sicut sunt numismata:vel quia habet diuitias naturales,sicut sunt ea,quæ sunt in substentamentum corporis.) Qualitercunq; sumat hmõi potestas, ipsa quidem bona erit,sicut & res bonæ sunt:licet vsus,siue acquisitio rerum,vel potestas possit esse non bona. Quantũcũq;.n furtiue habeatur aurum,ipsum quidem aurum bonũ erit: licet modus hñdi, vel modus vtendi,possit esse non bonus. Dicemus quidem ꝙ totus mundus regitur Diuina prouidẽtia: & ꝙ homo unus assumatur ad potestatẽ, vel assumatur alter, hoc est ex diuino opere, vel ex diuina permissione,vt ex hoc omnis potestas dicatur esse a Deo. Ex hoc autem patere potest, sm ꝙ proponebatur in Rubrica huius capituli,videlicet quòd omnis potestas est a Deo,& specialiter potestas ecclesiastica. Nam sicut dicimus de rebus prout sunt a Deo, sic dicimus de modis essendi,prout Deus est in rebus. Dicimus.n. ꝙ per præsentiã,essentiam,& potentiam est Deus in rebus omnibus generaliter: sed in his, quæ spectant ad salutem nostram, dicitur Deus esse specialiter. Nam licet illis tribus modis sit Deus in omnibus rebus generaliter, speciali tñ modo est in omnibus Iustis per gratiam,in Beatis per gloriã. Vnde dicitur Deus ad nos venire cum

A nobis suam dat gratiam: & a nobis recedere, cũ suam gratiam perdimus. Igitur qa deus speciali modo dr̃ esse in nobis quantum ad ea quæ spectant ad salutem nostram,ideo licet quadã prouidentia totum mundũ regat generaliter,& de toto vniuerso sit sibi curæ generaliter: quodam tamen speciali modo curam gerit de Ecclesia sua,& de hominibus saluandis,iuxta illud Pauli ad Corinth. Nunqd de bobus cura est Deo? Certum est quidem,ꝙ Deus & de bobus & de omnibus suis creaturis habet curam & prouidẽtiam: quia & si duo passeres asse veneunt, vnus tñ illorum non cadet super terram sine p̃re nostro,idest sine puidentia patris nostri. De omnibus ergo habet prouidentiã, sed illam curam

1. Cor. 9. b

Matth. 10. d

B & illam prouidentiam, quã habet de sua Ecclesia & de nobis, non habet de aliis animalibus. Et quia quandã specialem curã habet de nobis & de ecclesia sua, ideo omnino est fatendum, ꝙ nullus ad potestatem ecclesiasticã assumitur, sine speciali diuino ope, vel sine speciali eius permissione. Et si aliquando, vt inquit Iob, Adducit cõsiliarios in stultum finem,& iudices in stuporem. Hoc fit, quia illi, qui debent consulere de persona ecclesiastica eligendã, & qui debent iudicare quę persona sit assumenda ad ecclesiasticum regimen, ducuntur in stultum finem qa præficiunt hominem non idoneum, & non habentem sufficientem scientiã ad regendũ. Om-

Iob. 12. e

C nis ergo potestas est a Deo secundum quendã modum generalem, & totus mundus regĩ diuina prouidentia, vt sine Dei prouidentia nullus assumatur ad aliquod regimen, & sine ea nulli competat habere aliquam potestatem. Quodã tñ spãli modo potestas ecclesiastica est a Deo, quia quodam speciali modo Deus habet curã & prouidẽtiam de Ecclesia sua & de nobis. Diu itaq; locuti sumus, quomodo omnis potestas est a Deo, vt ex hoc habeamus viam ad soluendum multa argumenta ad oppositum, quę fundata sunt super hmõi fundamento.

D *Cap. V. Vbi declaratur, ꝙ omnes illæ quinq; uiæ, quibus ostendebatur a Deo esse quamlibet potestatem, possunt ad nostrum propositum adaptari, uidelicet ꝙ Papa renuntiare potest.*

LIcet non sit nostra intentio principalis declarare in hoc capitulo,ꝙ Papa renunciare potest, qa de hoc in sequẽtibus specialiter prosequetur: tamen cum intendamus soluere rationes oppositas volentes probare, quòd Papa renuntiare non possit, ideo volumus declarare, quòd omnes illæ quinq; viæ, per quas ostẽdimus in præcedẽti capitulo omnem potestatem esse a Deo, sunt ad nostrum propositum, et nõ ad oppositum. Ex illis quidem quinq; viis erant quatuor

generales, ostendentes ꝙ omnis potestas tam in regimine naturali, quàm in morali est a deo. Quinta vero via specialiter videbatur respicere mortale negocium. Et quia rõnes aduersariorum ex hoc fundamento, ꝙ papalis potestas est a Deo, nos impugnare conantur, ideo ostendere volumus, ꝙ tam primæ quatuor viæ generales, q̃ etiam quinta & vltima specialiter nostrũ propositũ, ꝙ papa renunciare põt, arguunt & affirmãt. Erat quidem prima via sumpta ex parte ipsius potentię. Nam quicquid reperit̃ in deo & in creaturis, oportet, quòd illud repertum in deo sit causa omnium repertorum in creaturis: & quia potentia reperit̃ in deo & in creaturis, ideo à potẽtia reperta in deo, erit omnis alia potentia. Arguit.n. illa ratio, ꝙ non est potestas, quæ non sit a deo: sed nõ arguit, ꝙ opere creaturarum non possit potestas tolli, vel amoueri, vel desinere esse. Ista ergo ꝓpositio generalis, ꝙ omnis potestas est a deo, vel omnis sapientia est a deo ꝑꝑ prætaxatã regulã, quia a potentia in deo est omnis alia potentia, & a sapiẽtia in deo est omnis alia sapientia, & a perfectionibus in deo, sunt omnes aliæ perfectiones: ista quidem vniuersalis regula non tollit operationem creaturatum, qñ ipsę creaturę cooperant̃ ad hmõi perfectiones: non sunt.n. superuacua opera diuinæ sapientiæ, nec sunt creaturæ otiosæ, vt potest haberi Sapientiæ. 14. Et quia in his, quæ sũt a deo, cooperant̃ ipsæ creaturæ, ideo sicut creaturæ cooperant̃ vt illud fiat, sic operatiõe creaturarum fieri põt vt illud non fiat. Prima ergo via, qua concludebatur in pręcedenti capitulo, ꝙ omnis potestas est a deo, & quòd papatus est a deo, sicut & alia bona sunt a deo, non obuiat dicto nostro, ꝙ papa renuntiare potest: sed potius quantũ ad præsens spectat, asserit dictũ nostrũ, quòd renũtiare põt: quia illud qđ sic est a deo, quòd ad illud põt coopari creaturæ, creaturarum opere tolli potest, vt patet per præhabita, quia quãuis papatus sit a deo, tñ quia ex eisdem cõtrario factis vt ex consensu eligentiũ & ex assensu electi quòd iste sit papa, fiet de nõ papa papa: & ex eisdem contrario modo factis vt quòd eligentes consentiant quòd papa renũtiet & sit nõ papa & ipse assentiat, cessabit in eo papalis ptãs & fiet de papa non papa. Via ergo prima quòd omnis potẽtia est a deo sumpta ex ipsa potentia, est pro nobis quòd papa renuntiare potest. Erat autẽ scđa via sumpta ex ipsis rebus. Nã quia omnis potestas fundatur in aliquibus rebus: sicut oẽs res bonæ sunt & oẽs res sunt a deo, sic omnis potestas est de genere bonorum & non est ptãs nisi a deo. Ex illa igit̃ secunda via non arguit̃ quòd non possint opere creaturarũ amoueri potestates: nam & si ptãtes sunt a deo sicut & res, tñ ad productionem rerũ aliquid cooperant̃ creaturæ. Ille ergo res, ad quarũ productionem aliquid cooperant̃ creaturę, nullum vr̃ incõueniens si opere creatura-

A rum tolli possunt: vt si ad productionẽ pluuiæ operatur sol, vapores humidos eleuans, eadem occasione solis incõtrarium facta, vapores. s. humidos desiccãte, tollitur pluuia. Sic quia adhoc quòd aliqua persona sit papa cooperantur homines ipsum eligendo, & cooperatur ipsemet electioni de se factæ assentiendo. ideo sicut opera humana ad hoc cooperant̃, ita operibus humanis poterit hoc tolli. Ista ergo secũda via est pro nobis, quòd papa renuntiare potest. Sed dices, Nunquid omnia, ad quæ operantur creaturæ, possunt opere creaturarũ tolli? Dicemus ꝙ si illa operatio nõ excedit facultatem creaturæ, si potest opere creaturarũ fieri, poterit ope creaturarum tolli. Nam licet destructa non possint
B semper refici, qa nõ semꝑ a priuatione ad habitum fit regressus: constructa tñ possunt destrui. Et si instantiam vr̃ habere in spiritualibus, apparebit in sequentibus quòd non est instantia, vbi creditur esse instantia: quia spiritualia, quæ sic pñt construi quæ non possunt destrui, hoc est, quia aliis corporalibus, quæ ad illa spiritualia cooperant̃ aliquid, est collatum supra facultatẽ naturæ: sed de hoc in sequẽtibus clarius prosequemur. Nũc autẽ scire sufficit, quòd si ex ipsis rebus volumus arguere omnẽ potestatẽ esse a deo, non ꝑpter hoc obuiatur dicto nostro, nec ꝑpter hoc cõcludit, quòd papa renuntiare nõ possit: sed potius, quòd renuntiare potest. Erat tertia via, per quam venebamur oẽm potestatẽ
C esse a deo, sumpta ex ipso ordine, quẽ videmus in potestatibus. Vult.n. deus, ut dicebatur, quodam ordine gubernare vniuersum, vt inferiora regantur per superiora. Iste etiam modus, quẽ videmus in regimine uniuersi, uoluit deus ꝙ esset in regimine hominũ, ut quòd aliqui essent superiores, aliqui inferiores, aliqui essent subditis, aliqui prælati: ex quo ordine sumitur rõ potestatis. Et quia ille ordo est a deo institutus & ordinatus tam in regimine rerum q̃ in regimine hominum, ideo, ut dicebatur, Apostolus signanter cum prius dixisset non est potestas nisi a deo: statim postea subdit, Quæ autem a deo sunt, ordinata sunt: ut ex ipso ordine, unde sumitur ratio potestatis, sufficienter appareat ꝙ
D nõ est potestas nisi a deo. Sed ex illa uia nõ obuiatur proposito nostro: immo magis cõcludit̃ ꝑpositũ nr̃m, quòd papa renuntiare põt. Nam si ex ordine quẽ uidemus in rebus, arguimus omnem potestatem esse a deo: ad istum tñ ordinẽ ipsę res cooperantur: ut si aer est supra aquam ordine naturali, tñ ad hoc quòd hęc materia, in qua est forma aeris, sit supra materiã in qua est forma aquę, cooperantur corpora cęlestia & etiam ista inferiora: quia potest subtiliari aqua, & fieri inde aer, & ex hoc habebit superius: sic etiam potest aer ingrossari opere creaturarũ & fiet inde aqua, & habebit inferius. Et quod dictum est de ordine rerũ naturalium quòd opere naturæ fit hæc res superior & hæc inferior:

sic

sic eodẽ opere in cõtrarium facto quod est supe
rius fiet inferius, vt si actione naturali aqua sub
tilieť & fiat aer, qđ erat inferius fiet superius: sic
eadẽ actione naturali incontrariũ facta, vt puta,
si aer ingrossetur, fiet aqua, & quod erat supe-
rius fiet inferius. Hoc ẽt in regimine hoĩum veri
tatem habet. Nam & homines, si sit regimen se-
culare siue ecclesiasticũ, possunt sibi præficere
alios supra se ita ꝙ ad hmõi regimen & ad hu-
iusmodi potestatẽ cooperenť ipsi homines, sibi
aliquẽ pręficiẽdo: & coopereť ipse, qui est prę-
fectus, hmõi regimini assentiendo. Et vt descen
damus ad ptãtem papalem, licet hmõi potestas
fundeť in quodam ordine, prout oẽs alii sunt
inferiores & ipse est superior: ad hunc tñ ordi-
nem cooperati sunt ipsi hoĩes, videlicet ipsi ele-
ctores consentiendo vt hic papa sit superior:
cooperatus est ẽt ipse electus, huic superiorita-
ti de se factæ assentiendo. Sic ergo in naturali
bus, opere naturę fit inferius superius: & opere
naturæ incõtrarium facto, superius fit inferius.
Ideo dictum est, nihil esse tam naturale q̃ mo-
rale quod per eadem, per quæ sunt condita, in-
contrarium facta non destruatur: sm quem mo
dum philosophus ait in. 2. Eth. Qđ ex eisdem
virtus generatur & corrumpitur: ex eisdem. n.
vt ex operibus nostris incontrarium tamen fa-
ctis, generantur virtutes & corrumpunť. Sic ex
eisdem vt ex consensu eligentium & assensu ele
cti incontrarium tñ factis, fiet & tolletur ptãs pa
palis. Vt si eligentes cõsentiant, & electus assen-
tiat quod sit papa, erit in eo potestas papalis: sic
ex eisdem incontrariũ factis, vt si & eligentes re
nuntiationi consentiant, & qui fuerat electus re
nuntiat & assentiat ꝙ non sit papa, non erit am
plius papa, & desinet esse in eo potestas papalis.
NOTA Immo plus credimus, quod si pręficiẽtes aliquẽ
in papam, nullo modo assentirent quod conse
ctus renunciaret, ipse tñ sic præfectus liberè &
sponte renuntiaret coram eis qui eum præfece
rint, non vlterius esset papa. Quia non opor-
tet ꝙ tot requiranť ad destruendũ quot ad con
struendũ. Nam si ad construendũ & ad hoc ꝙ
aliquis sit papa requiritur vtrũq;, & consensus
pręficientium, & assensus præfecti: non tamen
oportet quod ambo concurrant ad destruen-
dum, & ad hoc ꝙ pręfectus nõ vlterius sit pa-
pa, sed ex superabundanti est, quod ibi vtrunq;
Quinta occurrat. Quinta vero via ad ostendendũ oẽm
potestatẽ esse a deo sumebať ex causalitate, quę
competit potestati. Dicebatur. n. ꝙ potestas sm
quod hmõi est causa efficiens, nõ deficiens. Nã
si sit potestas deficiens, hoc non competit ei, vt
est potestas vel vt est potentia, sed vt est impotẽ
tia. Posse. n. deficere non est posse, sed est non
posse. Et quia oẽs causæ efficientes reducuntur
in causam efficiẽtem primã: & quod sint causæ,
hoc hñt ex causa prima, consequens est, ꝙ oẽs
potestates reducanť in ptãtem primã; & quod
sint potestates, hoc hñt per ptãtem primã, vide-

A licet per potestatẽ diuinã: ideo concludere pos-
sumus, quod non est potestas nisi a deo. Sed ex
hac via generali, quæ arguit de omni potestate
quod sit a Deo, non concludiť quod papa re-
nuntiare non põt, sed potius quod renunciare
potest. Nam quod hoc sit causa, & hoc causatũ
ex opere naturæ contingere põt: quia loquen-
do de causis agentibus, vt hic loquimur, ad cau
sam spectat agere ad causatum verò pertinet su
scipere actionẽ agentis. Sed quodlibet agẽs agit
vt est in actu, & agit per suam formam; & illud
quod recipitur in passo ab agente, est forma vel
perfectio aliqua, per quã passum assimilať agen
ti. Sed cum formã inducere in materia, & remo
uere formã a materia, sit opus naturæ, quia na-
B turale est ipsi materiæ vt est subiecta contrariis
formis, quod possit expoliari vna forma, & in-
dui alia: ad opus naturæ reducere possumus,
quod hæc sit causa & hoc sit causatũ: vel quod
hoc sit actiuum & hoc passiuum. Et quia quæ
opere naturæ fiunt, per opus naturæ tolli pñt:
ergo a simili potestas ecclesiastica, ad quam co-
operatur opus humanum, opere humano tol
li potest. Immo si volumus descendere ad sum-
mè actiuum in istis naturalibus, & ad summã po
testatem in Ecclesiasticis, dicemus quod vt hoc
sit multum & summè actiuum, hoc autem mul-
tum passiuũ, per opus naturæ fit contrario mo
do factũ. Nã si materia, quæ est sub forma aeris,
multũ rarefiat & intendatur in calore, fiet inde
C ignis, qui est maxime actiuus: Si uero contrario
modo fiat, vt puta si materia, quæ est sub forma
ignis condensetur & remittatur in ea calor, fiet
inde aer, qui est multũ passiuus: ita quod opere
naturæ contrario modo factæ, actiuũ fiet pas-
siuum & econuerso. Ex illa itaq; via gñali p quã
arguitur oẽm potestatẽ esse a deo ex causalita-
te & actione rerũ, patet quod per idem cõtrario
modo factum, aliquid generať & corrumpitur:
vt si opere naturæ per rarefactionem generať
ignis, opere naturæ per condẽsationem, quæ
opponitur rarefactioni, corrumpetur ignis. Et
quia ignis est summè actiuus, & summè habet
potentiã agendi inter hæc inferiora, cõsequẽs
est, quod summa potentia agendi in istis inferio
D ribus per idẽ contrario modo factũ, generabiť
& destruetur. Qua pp si hoc volumus adapta-
re ad sũmam potestatem de regimine hominũ,
quę dř potestas papalis, dicemus quod sicut po
testates, quas videmus in rebus naturalibus sunt
a deo, tñ quia ad potestates illas cooperatur na-
tura, ideo tales ptãtes sicut pñt per naturã fieri,
sic opere naturæ contrario modo factæ possũt
corrumpi & tolli, ita quod etiam sũma potestas
in hac sphera actiuorũ & passiuorum per opus
naturæ gñatur & tollitur: sic & ptãs Ecclesiasti
ca licet sit a deo, tñ quia ad hmõi potestatem Ec
clesiasticam cooperantur hoies, cõsequens est,
quod per opus humanũ contrario modo factũ
possit talis potestas esse, & desinere esse; ita quod

& summa potestas Ecclesiastica cuiusmodi est potestas papalis tolli poterit, si ex istis naturalibus volumus sumere exemplũ, cum si ea, quæ videmus in naturalibus, volumus adaptare ad regimen hominũ, & ad potestatẽ Ecclesiasticã. Dicemus ergo, ꝙ potestas ecclesiastica, & etiam summa potestas, sicut est ptãs papalis, qm̃ ad huiusmodi cooperanť homines, (vt sępius dictum est) quia cooperať ibi consensus pręficientiũ, & assensus præfecti, ideo si hoc in contrariũ fiat, tolletur a præfecto in papam potestas illa, & ex tunc præfectus hmõi non vlterius habebit iurisdictionẽ papalẽ: vt si postea eligatur & præficiatur alius, non erunt duo capita, nec erit pp hoc ecclesia monstruosa, quia primus, qui renuntiauit, desinit esse caput. Sed diceret aliquis nos inuoluere scientias sermonibus imperatis, quia diceet nos accipere fundamentũ inualidũ, cõtra qd multę instantiæ pñt assignari, qm̃ non quicqd fit opere humano põt per opus humanũ tolli. Est. n. instantia in matrimonio. Nam solus consensus facit matrimoniũ: si post consensum coniuges dissentiant, matrimonii vinculum nõ tolletur. Est etiam instantia in impressione characteris, quia si in ordinibus sacris character imprimitur & ẽt in baptismo, & in cõfirmatione, per nullũ opus humanum poterit hmõi character remoueri. Pñt etiam multæ aliæ instantiæ assignari quantũ ad spiritualia, quæ facilius fiũt, q̃ destruantur. Sed quia rõnes sequentes aliqualiter ista tangunt, ideo in prosequendo oĩa ista soluentur. Ad pñs autem in tm̃ sit dictum, ꝙ p se est hæc propositio vera, videlicet, Quicquid opere humano fit, humano opere tolli põt. Si autem in aliquibus habet instantiam, hoc est qa aliquid aliud obuiat. Ideo, vt in prosequẽdo patebit, oẽs huiusmodi instantiæ non sunt contra nrm̃ propositum, quia in nr̃o proposito nihil obuiat, vt in sequentibus capitulis clarius ostendetur. Ea pp si ex cõsensu præficientiũ, & assensu pręfecti, pręficitur quis in papam, his incontrarium factis, nõ amplius erit papa, idest nõ amplius habebit iurisdictionẽ papalem. Viso, q̃ñ illæ viæ quatuor gñales, per quas arguiť ꝙ non est potestas nisi a Deo, non sunt cõtra nos, sed potius sunt pro nobis, quia ex qualibet earum cõcludere possumus, quòd papa renuntiare potest: volumus exequi de via quinta, prout spãlř adaptatur ad hanc materiam prout deus habet spãlem prouidentiam de sua ecclesia, & specialř de capite Ecclesię, vt nullus pręficiatur vt sit caput Ecclesiæ sine speciali dei opere, vel sine speciali eius permissione, vt ex hoc ptãs papalis specialiter dicatur esse a deo. Nã si deus habet specialem curã de sua ecclesia; si assumptus ad talẽ regimen sit insufficiẽs nec sciat ecclesiam gubernare, nonne quilibet existimare debet, quòd sit spãlis diuinus instinctus, ꝙ sic assumptus cedat, & alius expertus & scientia pręditus præficiatur in papam? Sed diceret aliquis, si deus habet spe-

A cialem curã de sua ecclesia & de capite ecclesię, q̃ño fieri potest quòd sic simplex præficereť in caput. Sed, vt diximus, potestas papalis specialiter est a deo, sed ꝙ sit in hoc vel in illo, non est semp̱ ex speciali diuino opere, sed esse potest ex speciali diuina permissione; ita quòd semper est hęc potestas spãliter a deo in hac p̱sona, vel in illa, vel ex speciali eius opere, vel ex ipsius p̱missione speciali. Et si volumus assumptionem & cessionẽ Cęlestini adaptare ad hęc duo, assumptionẽ eius adaptabimus ad spãlem dei permissionem, & cessionẽ ad specialem eius operationem. In assumptione quidẽ refulgebat diuina permissio: in cessione, diuina operatio. Qd si tñ de his nesciremus reddere cãm vel rõnem, dicere- *Cælestinus.*

B remus cum August. 21. de Ciuitate Dei, qui ait, Fixam tñ rationem apud nos esse, nõ sine rõne omnipotentẽ facere, vñ animus humanus infirmus rõnem nõ potest reddere. Ergo si animus noster nesciret reddere rõnem, nullo tñ modo concedere debemus omnipotentẽ dñm aliquid sine rõne facere, vel sine rõne aliquid permittere. Nam & si permittit mala, hoc tñ facit, vt inde eliciat bona, iuxta illud August. in Enchiridion, Omnipotens non sineret mala fieri, nisi adeò omnipotens esset, ꝙ posset de malis bona elicere. Immo si nulla eet alia ratio, quare deus illud permisit, hoc esset satis sufficiẽs, quia tunc adimpletum est quod dř. 1. Corinth. 1. Perdam sa- *Cap. 5. Multa sũt quæ nõ recte agnosci queunt.*

C pientiam sapientiũ, & prudentiã prudentium reprobabo. Quia. n. tanto tp̃e vacauerat ecclesia, quã vacationem qui habebant caput eligere fecerant, quia forte nimis de sua prudentia confidebant, congruum fuit, vt eorũ reprobareť prudentia, & talẽ eligerent, de quo euidenter appareret, quòd nesciret dei ecclesiam gubernare. Sed volens Christus cõpati Ecclesiæ sponsę suę, nolens suam ecclesiam sub imperito gubernatore diu consistere, piè debemus credere, ꝙ fuit eius speciale opus, & spãlis instinctus ꝙ sic assumptus renuntiaret & cederet. *Isa. 33. e.*

D *Cap. VI. In quo soluitur ratio prima arguens ꝙ non potest papa renuntiare uel cedere, quia papatus est a solo Deo.*

ARguebatur superius contra renuntiationem papæ, quòd eum papatus sit a solo deo, & quæ a deo vel ab alio superiori cõmittuntur, a nullo pñt inferiori renũtiari: papatus qui a solo deo est, a nullo inferiori remoueri potest. Sed hæc ratio falsa quidem recipit quia peccat in materia: & non syllogizat quia peccat in forma. Distinguendum est ergo, quomodo ptãs papalis est a deo solo, & quomodo nõ est a solo deo. Nam si loquimur de hmõi potestate in se, dicemus omnia esse a solo deo, quia quis posset illã

ptãtem

potestatē dare hominibus, quòd ligatus in ter-
ra, sit ligatus in cęlo: & solutus in terra, sit solu-
tus in cęlo, nisi solus Deus: nam illa est tanta po
testas quòd solus Deus eam cōferre potest. Sed
si consideratur hmōi potestas prout est in hoc
vel in illo, sic pro tanto est a solo deo, qa omnia
opera nostra attribuenda sunt Deo, iuxta illud
Isa. 26. b. Isaiæ, Omnia. n. opera nr̃a operatus es nobis.
Ipse est. n. qui operatur omnia in omnibus, &
qui operaẗ in nobis velle & perficere. Sed quæ
sunt sic a solo deo, quia ei soli debet attribui om
ne opus nr̃m, quia ab ipso est si operamur, a no
Dei nos sumus bis est si in opere deficimus, nō excludit coope
cooperatores. rationem nr̃am, quia coadiutores dei sumus.
Ipsi. n. soli hæc omnia sunt attribuenda, quia
ipse solus in bonis nostris operibus est laudan-
dus: nos tñ sumus cooperatores eius. Igitur si a
solo deo est papatus, est tñ in hac persona vel in
illa per cooperationē humanā. Et quia ad talē
ptātem habendam interuenit opus humanum,
ideo opere humano desinere pōt, quia coope-
ratione humana esse habuit. Exemplū autē ha-
bemus in naturalibus & in gratuitis. In naturali
bus quidem de anima humana: in gratuitis ve-
ro de gratia. Nam quis dubitare pōt quòd ani-
ma humana est a solo deo? Nam anima huma-
na immaterialis est, quia, vt dicit ille Boethius,
Nulla spiritualis substantia, alicuius materiæ in-
nititur fundamento. Dato tñ quòd anima hu-
mana haberet materiā partē sui, nō tñ fit ex ma
teria præiacente, ita ꝙ oporteat nō per creatio
nē ꝑducatur in esse: quę autē non nisi per crea
tionem ꝑducunẗ, a solo deo produci pñt, iuxta
Ezech. 18. a illud Ezechielis, Oēs animę, meę sunt: quia per
creationē a solo deo anima in esse producitur.
Sed licet anima humana sit a solo deo, est tñ in
hoc corpore per operationē naturæ, vt ꝑ ope
rationem virtutis, quæ est in semine, formantis
membra, & depurantis humidū radicale in mē-
bris: quod faciēdo disponiẗ corpus ad susceptio
nem animę, ita ꝙ humidū radicale depuratū est
dispositio corporis, vt sit in eo anima idem hu-
midum factum impurū, disponit corpus, vt se-
pareẗ ab eo anima: hoc. n. modo moriẗ hō, qa
calor naturalis depascit humidū radicale, & cō-
sumit carnem nr̃am. Istud tñ consumptum re-
stauratur per cibū siue per alimentum, sed istud
qđ restauraẗ nō est ita purum, sicut est illud qđ
consumitur. Sicut si aliquis extraheret vinū ab
aliquo dolio, & poneret ibi aqua: totiens. n. pos
set hoc facere, ꝙ esset vinū ita aquosum, ꝙ non
posset facere vini opus: Sic ēt in proposito sem
per consumitur illud quod est magis purum, &
restauratur quod est minus: tñ ergo pōt homo
viuere, & totiens posset sic fieri, quòd erit caro
ita impura, ꝙ non posset facere carnis opus:
ꝑp quod oportet animā recedere a corpore.
Per idem ergo contrario modo se hñs infundi
tur anima corpori, & desinit esse in corpore: nā
per humidū radicale purum in membris forma

A tis disponitur corpus vt infundaẗ illi anima, &
deus infundit illi animam: & per idem humidū
factum impurū disponitur corpus, vt separetur
inde anima. Exemplū etiam hēmus in gratuitis
de gratia, nā nullus dubitare pōt quin gratia sit
a solo deo, tñ ꝙ sit in hoc hoīe vel in illo coo-
peratur ibi voluntas humana vt voluntas est,
quæ suscipit gratiam. Nam nullus adultus pōt
suscipere grām nisi per voluntatē conuertat se
ad deum, a quo est gratia: nam si deus creauit te
sine te (loquendo de adultis) non iustificabit te Aug. de uer.
sine te: oportet. n. quòd per voluntatē te cōuer Ap. Ser. 15.
tas ad deum, a quo est gratia, si uis suscipere gra
tiam. Nam sicut si vis illuminari, oportet quòd
te conuertas ad lumen: sic si vis habere gratiam,
B oportet ꝙ te conuertas ad fontem gratiæ. Ar-
guitur ergo sic, a solo deo est anima humana &
a solo deo infunditur in hoc corpore, ergo nō
nisi per solā virtutem diuinā potest separari ab
hoc corpore. Constat ꝙ istud argumentū est
falsum: Peccat. n. in materia, quia falsa recipit: &
peccat in forma, quia non concludit vel nō syl
logizat. Falsum qdem recipit, quia cū dicis quòd
anima humana est a solo deo, si intelligas ꝙ ita
sit a solo deo, & in se & in hoc corpore, ꝙ nihil
cooperatur ibi natura, falsum est: & quia aliter
non concludit ratio præfata nisi sub hoc sensu
ꝙ anima humana ita sit a deo, & in se & in hoc
corpe, quòd ad hoc nihil operaẗ Natura, ideo
bene dictum est quòd prædicta ratio falsa reci-
C pit, & peccat in materia. Rursus ratio pręfata
non syllogizat vel non cōcludit, quia peccat in
forma: nam cum dicit Anima humana a solo
deo infunditur in hoc corpore, ergo non pōt
ab hoc corpore tolli ope Naturę, nec alio ope
re q̄ diuino, ita quòd nec calor naturalis potest
per suam naturā tm̃ depascere humidū radica-
le, quòd corrumpat hominem, nec ad aliud
poterit hominē permutare, sed solum opere
diuino poterit hoc fieri, patet falsum esse. Pec-
cat. n. hæc ratio per accidens: accidit humanæ
animæ vt infunditur huic corpori a solo deo,
quòd tollaẗ ab hoc corpore opere naturæ vel
opere alio q̄ diuino, quia nō tollitur anima ab
hoc corpore opere naturæ prout infundiẗ illi
D corpori a solo deo, sed prout illi infusioni coo-
peratur natura: nam si potest natura disponere
corpus vt infundatur ei anima, pōt sic natura
trāsmutare corpus & reddere ipsum sic indispo
situm, quòd ab eo separabitur anima. Accidit
ergo animæ quod dictū est, quia hoc non com
petit ei prout a solo deo est infusa, sed prout illi
infusioni alia sunt cooperata: nā si alia pñt coo-
perari vt huic corpori infundatur anima, pote
runt etiam alia cooperari vt ab illo corpore ēt
separetur anima: & quia accidens, vt hic de acci
dente loquimur, est vna de. 13. fallaciis, cū ergo
oēs illæ. 13, fallaciæ, de quibus agiẗ in Elenchis, 2. Elench.
non syllogizant nec concludunt & peccant in
forma, cōsequens est quòd præfata ratio, quæ

peccat per fallaciam accidentis, non syllogizat nec concludit & peccat in forma: quod declarare volebamus. Ostensum est itaq; quod rõ arguens quod anima rõnalis, quæ est infusa huic corpori, a solo deo est, non põt ab illo corpore opere naturæ vel alio opere q̃ diuino tolli vel separari, peccat in materia, quia falsa recipit: & peccat in forma, quia non arguit nec concludit nec syllogizat. Ideo per simile manifeste patet. quod ratio arguens quod quia ptãs papalis est a solo deo, ideo non põt opere humano ab homine tolli, peccat in materia, quia falsa recipit, & peccat in forma, quia non syllogizat nec concludit. Nam si dicat, quod ptãs papalis sic est a solo deo in hoc homine, quia ad hoc quod ille homo sit papa, nihil cooperati sunt homines, patet falsum esse. Et quia hmõi ratio non concludit vniuersalr nisi sub hoc sensu, ideo bñ dictum est, quod falsa recipit & peccat in materia: peccat. n. hmõi ratio per fallaciã accidentis: accidit. n. ipsi potestati papali q; potest tolli per opus humanũ in quantũ est a deo, quia prout hmõi potestas est a deo non tollit per opus humanum, sed prout talis ptãs est in hoc homine quod cooperantur ad hoc ipsum homines, poterit per opus humanum tolli ab hoc homine vel desinere esse in illo homine. Erat autem ad hoc idem aliud exemplũ de gratia: nã si dictus modus arguendi valeret, sequeret quod nunquam per culpã nec per pctm̃ aliqua tolleretur gratia. Arguat ergo sic, A solo deo grã infunditur animæ, ergo non nisi a deo gratia poterit remoueri ab anima, sed culpa & peccatum non sunt a deo, quia, vt supra tetigimus, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. i.
Io. 1. a peccatũ vel culpa, s̃m quod plures sanctorum exponunt: culpa itaq; & peccatũ, quæ nõ sunt a deo, non poterunt tollere gratiam ab anima, quæ a solo deo infundit animæ. Constat quod & hæc ratio, sicut & alia, falsa recipit & nõ syllogizat: peccat. n. in materia & in forma: nam si sic esset grã a deo q; nihil ad eam hñdam cooperaretur hõ, nõ posset opere humano tolli ad qd̃ nihil cooperari põt opus humanũ. Oportet ergo quod illa ratio, gratia est a solo deo, ergo non nisi opere diuino tollit, sub hoc sensu intelligatur, quod ita sit gratia a solo deo, quod ad eam hñdam nihil cooperetur vel cooperari possit homo: s̃m quẽ modum est ppositio falsa: pp quod præfata ratio falsa recipit & peccat in materia. Rursus non syllogizat & peccat in forma, quia peccat per fallaciam accñtis: accidit enim gratię quod tollatur per voluntatẽ nostram se auertentem a deo prout hmõi gratia est a solo deo. Non. n. tollitur gratia ab homine put a solo deo, sed put ad eam hñdam cooperari põt humana voluntas: eadẽ. n. voluntas contrario modo se hñs cooperabit vt sit in nobis gratia, & vt pdamus grãm. Sicut idẽ homo aliter & aliter se hñs cooperari põt vt illumineẽ

A si se conuertat ad lumen, & vt obtenebreẽ si se auertat a lumine: sic eadem voluntas cooperabitur vt sit in nobis gratia si se cõuertat ad deũ, qui est fons gratiæ, & qui illuminat hominem p gratiam, & cooperabitur vt perdamus gratiam si se auertat a fonte gratiæ. Quia igitur ad habendam grãm cooperatur homo si se conuertat ad deũ, sic contrario modo se hñs tolleẽ ab eo gratia si se auertat a deo: sic & in proposito, quia, q; papalis potestas sit in homine, cooperãtur pręficientes & etiã ipse præfectus assentiendo, si hęc incontrarium fiant, desinit esse papalis potestas in homine illo. Est ergo diligenter notandũ, quod. quantũ ad pñs spectat, simile est de papatu vt est in hoc homine, & de gratia
B vt est in hac anima. Nam nõ possumus per nos ipsos habere gratiam, quia (vt ait apostolus) Nõ est volentis (velle) nec currentis (currere), sed misetentis est Dei. Non est. n. in potestate nr̃a, nisi iuuaremur a deo, quod possimus conuerti ad ip̃m. Ideo hr̃ Iere. 31. Conuerte me & cõuertar. Nisi. n. deus nos conuerteret, nõ possemus conuerti ad ipsum: ipsum. n. velle nostrũ si bonum est & perfectũ, operatur in nobis Deus, iuxta illud, Qui operatur in nobis velle & perficere. Possumus ergo per nos ipsos deficere & auertere nos a deo, sed non possumus per nos ipsos pficere & conuertere nos ad ipsum. Sic & in pposito, per se ipsum potest quis renuntiare papatũ & nõ esse papa, sed non sufficit q; assen-
C tiat papatui ad hoc quod sit papa: ad construẽdum. n. hoc quod aliquis sit Papa, duo oportet concurrere, vt supra tetigimus, assensum præficientiũ, & assensum præfecti: sed ad hoc quod non sit papa, sufficit solus assensus præfecti q; assentiat renuntiare & quod renuntiet, vt nõ sit vlterius Papa. Est ẽt notandũ diligenter, q; in aliis prælationibus inferioribus, vtputa in episcopatibus, in Archiepiscopatibus non põt quis pro libito renuntiare quod non teneaẽ habere curam de grege sibi cõmisso, quia huic obuiat statutũ superioris. Nec pp hoc infringiẽ illa regula generalis, per eadẽ contrario modo factares construitur & destruitur, vt si aliquis eligaẽ in ep̃m per assensum eligentium, & assensum ele-
D cti, & assensum metropolitani confirmantis eũ, erit ille ep̃s. Dato tñ quod omnia ista cõtrario modo fiant, vt quod eligentes & pręfectus iam in ep̃m, & Metropolitanus contrario modo se habeant, ita q; omnibus eis placeat q; iste cedat, non pp hoc poterit cedere, quia ep̃orum translatio, depositio, & concessio soli est Romano Pontifici reseruata, vt dr̃ extra de translatione ep̃orum Inter corporalia. Dedit. n. Romanus Pontifex in electoribus & Metropolitano, q; possint ep̃m statuere, sed non dedit eis prãtem quod possit eius cessionem excipere. Propter quod ad construendum ep̃m quatuor concurrunt, videlicet assensus eligentium, assensus electi, assensus Metropolitani cõfirmantis ipsum, &

Rom. 9. e
Iere. 31. e
Philipp. 2. b.
Ad creandum ep̃m quatuor concurrunt.

& voluntas papæ, de cuius voluntate est ꝙ Me
tropolitanus possit epm confirmare: Ideo nisi
adsit voluntas papæ, & nisi papa sit de hoc spe
cialiter requisitus, Eps confirmatus non pōt ce
dere. Sed cū papa nullum habeat superiorē, to
tum est in potestate sua: nullo. n. iure ligatur, cū
possit cedere, qñ velit. Posset. n. cedendo pecca
re, & posset cedendo mereri. Si n. viderit se vti
lem Ecclesiæ, & ad fugiendū laborem & vt par
ceret carni suæ cederet, grauiter peccaret. Sed
si videret se insufficientē ad gubernandū eccle
siam, & qa nollet quód bonū publicū sub ipso
langueret, si hoc modo cederet, multū merere
tur. In potestate ergo sua est cedere cum vult:
& si cedat tenebitur eius cessio: sed caueat quo
animo illud faciat. Sed diceret aliquis, Non pos
set etiam papa cedere, si vellet: quia sicut eps con
firmatur per superiores. i. per papā, qui vel ipm
confirmat vel legem cōdidit qualiter debeat cō
firmari sine consensu papæ, ita ꝙ non pōt cede
re: ita electio papalis confirmat per deum, ita ꝙ
sine assensu diuino non poterit cedere. Sed ta
les obiectiones sunt modici ponderis: nā hmōi
diuina cōfirmatio nō est aliud nisi quia, ex quo
rite ipse pōt esse papa, quia est a duabus parti
bus eligentium electus & acceptatus, si ipse assen
tiat electioni, deus cōfirmat. i. acceptat qd factū
est. Sic & in proposito, cum nulla iura possint
papam ligare: sicut in potestate sua est assentire
electioni & assumere illud onus, sic postquam
assumpsit, in potestate sua est deponere huius
modi onus, & renuntiare illi oneri. Si enim ap
pareret aliquod diuinū statutum quód papa re
nuntiare non posset, sicut apparet papale statu
tum quód epus sine assensu papę non potest ce
dere, certū esset quód rōne statuti superioris, pa
pa renuntiare non posset: quia etsi papa nō ha
bet superiorē hominem, loquendo de homine
puro, habet tñ superiorē deum, vel habet supe
riorem Christū, qui non est hō purus. i. nō est
homo tm̄, sed est homo & deus, cuius statuto li
gari pōt. Sed nunq̄ Christus hoc statuit, immo
possumus dicere quód est impossibile quód ipse
xps hoc statuisset: eo. n. modo quo est impossi
le ꝙ statuisset legem, ita quasi ēt impossibile est,
quód statuisset quód papa renuntiare non pos
set: iniqua. n. esset lex ꝙ non pōt cedere, qui ma
nifeste esset insufficiens ad ecclesiam gubernan
dum. Quicūq; n. papa cederet, ex quo nullū sta
tutū superioris eum ligat, qñ potest hoc facere
teneret cessio sua, & non haberet vlterius iuris
dictionem papalē. Et quia deus sic administrat
res vt eas pprios cursus agere sinat, vt dicit Au
gust. in de Ciui dei lib. vii. cap. xxx. cum iste sit
proprius cursus rerum, quód quilibet pōt pro
prie officium assumptum deponere, nisi ad id fa
ciendū superiori statuto prohibeatur, nullam
causam videmus, nullam rōnem conspicimus,
quare papa renuntiare non possit, & ꝙ deus nō
acceptet suam renuntiationē, eo ipso ꝙ ipse sic

A vult gubernare mundū, ꝙ res suos pprios cur
sus agere sinat. Notandū ēt quód in administra
tione rerum & in eo quód deus sinit res agere
suos cursus, aliqñ fit diuina permissione, aliqñ
diuina operatione. In papa quidē duo sunt, de
quibus locuti sumus, assumptio, & cessio: non
oportet tñ quód semp vtrūq; sit diuina opera
tione. Sed aliqñ vnum est diuina permissione,
aliud veró diuina operatione; aliqñ potest esse
econuerso. Si ergo assumat qui manifeste est in
sufficiens, hoc pertinebit ad diuinā permissio
nem. Si autē talis cedat, videbitur pertinere ad
diuinum instinctū & ad diuinam operationem.
Sic autē esset econuerso, quód eligeret, qui, sm
quód patitur humana fragilitas, esset manifeste
B sufficiens, & ille pp peccata nr̄a cederet, assum
ptio esset attribuenda diuino instinctui & diui
næ operationi: cessio veró diuinę permissioni.
Ex his autem reuertamur vnde venit sermo, di
centes contra aduersarios, qui forte per confir
mationē. i. per acceptationē diuinā vellent se iu
uare: volentes ex hoc quód papa non pōt ce
dere, quia ex quo assensit papatui, deus hoc ac
ceptauit, rōne cuius nullatenus renuntiare pōt.
Sed quis esset illius demētię, qui diceret ꝙ deus
acceptaret assumptionē hominis manifeste in
sufficientis, & cessionē non acceptaret? Quis ēt
esset illius dementiæ, qui diceret quód illud qđ
pro charitate factū est, contra charitatē milita
re debeat? Et qđ pro bono publico factum est,
C debeat contra bonū publicū militare? Cum er
go constitutio capitis pro bono publico facta
sit, ea pp si tale sit caput ꝙ non sit sufficiens ad
hñdam curā de mēbris, quis diceret quód deus
assumptionē talis capitis acceptaret, non aūt ac
ceptaret cessionē ipsius? nōne ista ratio indicat,
quód assumptio esset attribuenda diuinę pmis
sioni, cessio autē diuino instinctui & operatio
ni? Propter qđ tanto magis acceptaret Deus
eius cessionem q̄ assumptionē, quanto ea quæ
fiunt diuino instinctu & operatione, magis vīr
procedere ex diuino beneplacito, q̄ quæ fiunt
ex eius permissione. Concludamus ergo & di
camus, quód siue sit papa inscius, siue scius, cū
ad hoc nullo superiori se obligeť mandato, re
D nuntiare & cedere potest. Et si cedat aut renun
tiet, tenebitur eius cessio & renuntiatio. Pro
pter quód q̄tum ad posse cedere vel renūtiare,
nulla est dr̄ia: sed dr̄ia esse pōt & ex parte dei, &
ex pte cedentis. Ex parte quidē dei, quia si forte
pp peccata nostra cederet qui esset ad regnum
vtilis iuxta fragilitatem humanam, fieret ex diui
na permissione; sed si cederet qui non esset suffi
ciens, fieret ex diuino instinctu & ex diuina ope
ratione. Rursus pōt esse differentia ex parte ce
dentis, quia si cedens hoc faciat, videns se nō suf
ficientem, & timens ne bonum publicū sub ipso
langueat, merebitur. Si autem hoc faciat non
amore boni publici, sed volens laborem fuge
re, demerebitur.

Cap. VII. In quo soluitur secunda ratio, ꝙ nullus nisi solus deus potest auctoritatem & papalem potestatem auferre, cum nullus nisi Deus possit eam conferre. A

ARguunt aduersarii nostri (& vt
dixímus, in hac parte aduersarii
veritatis) quòd papa renuntia-
re non pōt. Est. n. hæc eorum
secunda ratio, quia nullus pōt.
auctoritatem & ptātem aliquā
auferre quā conferre nō pōt. Cum ergo aucto-
ritatem papalē nullus conferre possit nisi deus,
ergo (vt aiunt) neq; eam auferre. Sed si teneret
(vt dicunt) renunciatio papalis, auferret papa- B
lis potestas: ea pp concludunt ꝙ papalis renun
tiatio nō vr̄ fieri posse. Dicimus itaq; quòd hæc
secunda ratio non vr̄ aliud habere fundamen-
tū quàm ratio prima. Arguebat quidē prima ra
tio, quòd quia papalis ptās est a solo deo, ideo a
nullo inferiori remoueri pōt. Et hæc secūda ra-
tio hoc idem arguit, videlicet quòd quia papalē
potestatē nullus alius a deo pōt conferre, ergo
nullus alius pōt auferre. Patet quidem, ꝙ p illa
duo exempla, per quæ nos iuuabamur contra
rōnem primā, possumus nos sufficienter iuuare
contra hanc rōnē secundā. Dicemus. n. ꝙ aīam
rōnalē solus deus creare pōt, & solus deus huic
corpori īfundere, & solus deus pōt eā huic cor
pori dare: Ergo fm hunc modū arguendi, sic C
solus deus pōt animam humanā huic corpori
dare, ergo solus ipse pōt eam ab hoc corpore
separare: fm quem modū loquendi, homo nō
moritur naturaliter nec pōt mori violenter, sed
solum opere diuino & miraculoso pōt homo
mori: quod quantę dementiæ sit hoc dicere, ex
dictis clarius esse pōt. Propter quod vt prius di
ximus etiā nunc dicemus, ꝙ licet anima huma-
na a solo deo infunditur in hoc corpore, tñ ad
hmōi infusionem, qua operant̄ natura & ars:
natura quidē formando membra, & purifican
do humidū radicale in membris: ars quidem qa
Medicus est minister Naturæ, & potest in mul-
tis iuuare naturam, vt p industriā artis in mulie
re pręgnante magis purificet̄ hmōi humidum D
radicale in membris. Ideo sicut ad hmōi infusio
nem ad disponēdū foetum cooperatur Natura
& potest cooperari humanū ingenium, vt ibi in
fundatur anima, quia non infundit̄ nisi corpori
disposito: sic quia anima non separat̄ nisi a cor-
pore īdisposito, poterit animam a corpore se-
parare natura & humanū ingenium: & omne
illud pōt corpus sic dispositum reddere, quòd
non pōt ibi vlterius anima remanere. Eodem ēt
modo arguemus de gratia: nam licet gratia sit
in hac anima a solo deo, tñ quia deus non infun
dit gratiam nisi animæ dispositæ ad suscipiendā
gratiā, ideo quicquid pōt reddere animam indi
spositam ad gratiam, pōt ab anima grām tolle-
A re. Opere ergo diuino infundit̄ gratia, & p cul
pam & per peccatū, quæ non sunt opera diui-
na, tollitur gratia. Concludit ergo ratio manife
ste falsum, tam prima q̄ secūda. Dicebat. n. prima
quòd illud quod a solo deo est, a nullo alio au-
ferri potest. Dicebat autē ratio secunda quòd id
qđ pōt solus deus conferre, nullus alius pōt au
ferre. Sed manifeste patet falsum esse quod dr̄:
nam anima humana a solo deo infundit̄ corpo
ri, & eam solus deus confert corpori, tñ ope Na
turæ & opere humano potest auferri a corpo-
re. Et gratiam solus deus infundit animæ, & so
lus deus eam confert animæ: & tñ culpa & pec-
catum, quæ sunt opera nr̄a, eam tollunt ab ani
ma: quæ omnia ideo contingunt, quia & ad in-
B fusionē animæ & ad collationē gratiæ, aliquid
cooperantur vel cooperari pñt creaturæ, ideo
opere creaturarū pōt hęc tolli. Sic & in propo
sito, quantūcunq; papatus sit a solo deo, tamen
quia ad hoc quòd papatus sit in hoc homine
vel in illo, cooperantur ipsi homines, ideo ope
humano tolli pōt. Idem ergo & eodē modo vr̄
arguere ratio secūda & prima: pp quod soluta
rōne prima, soluitur & secūda. Possumus tñ si
volumus aliqualiter diuersificare rōnem hanc
secūdam a ratione prima, vt dicamus quòd hæc
ratio secunda sit supplemētū rōnis primæ. Nā
non valet, si dicat̄ quòd hoc est a solo deo & ad
id nihil cooperata est creatura, ergo nō potest
corrūpi opere creaturæ. Nam si deus nunc de
C nihilo crearet vnum animal, vtputa vnum bo-
uem vel vnū equum, ad productionē illius ani-
malis nihil cooperaret̄ creatura: attamē ille bos
vel ille equus sic pductus esset eiusdem speciei
cum aliis bobus vel cum aliis equis: quapropter
animal sic productū nisi deus miraculose sustē
taret ipsum, posset occidi & posset mori senio,
sicut & alii equi vel boues: pp quòd supplenda
est illa rō, & dicēdū est, ꝙ si hoc est a solo deo,
ergo non pōt tolli a creatura: supplendum est
enim ibi, ꝙ si hęc est a solo deo, sic vt ad illā vel
ad similē illi non pōt cooperari creatura, quòd
non possū illud tolli opere creaturæ. Nam & si
deus potest facere vnum equum, quantūcunq;
ad productionē illius equi nihil fuisset coopera
D ta creatura, attñ quia equus producit̄ vel produ
ci potest opere creaturæ, ideo ille equus, sicut
& alii equi, corrumpi potest operæ creaturæ.
Dicebat ergo ratio prima, quòd papatus nō po
test conferri ab alio q̄ a deo, ita quòd plus dicit
hæc ratio secunda q̄ prima ratio dixit. Addit ēt
hæc ratio secūda supra primam, quòd papatus
non quocunq; modo est a solo deo, sed ita est a
solo deo quòd solus deus pōt ipsum conferre:
sed licet aliqualiter diuersificata sit ista ratio se-
cunda a ratione prima, attamē eandem solutio
nem habet cum illa. Nam nec esse nec posse cō
petit animæ rationali vel gratiæ nisi a solo deo:
nam sicut solus deus infundit animā huic cor-
pori, & solus ipse potest eam conferre vel infun
dere

dere huic corpori: sic etiam solus deus infundit gratiã huic animæ, & solus ipse põt eam infundere huic animę. Sed vt potest patere ex habitis, licet in ipsam animam, & in ipsam gratiam non possit creatura aliquã attamẽ potest creatura aliquid facere in hoc corpore, quia potest disponere ipsum ad susceptionem animæ: pp̃ q̃ dicebaẽ quòd ad infusionẽ animæ aliquid cooperatur creatura, quia cooperaẽ ibi virtus, quæ est in semine non quòd hmõi virtus ipsam animam producat, nec hmõi virtus animam infundat in hoc corpore: sed aliquid cooperaẽ talis virtus in tali corpore vt sit dispositum ad susceptionẽ animæ, ratione cuius dispositionis diciẽ cooperari ad hoc quòd ibi anima infundatur.

Dispõ ad gra tiã fit gratia.

Sed cum sic sit de anima, nunq̃ simile est de gratia, q̃ opere creaturæ sit dispositio ad gratiam, non aũt ipsa gratia. Dicemus ergo non esse omnino simile de anima infusa corpori, & de gratia ĩfusa animę, quia dispositio ad animã est per operationẽ creaturæ, ipsa tñ anima est a Deo. Non autẽ sic est de gratia, quia tam grã q̃ dispositio ad grãm sunt a Deo. Vnde Damascenus lib. 2. cap. 30. dicit, q̃ virtus ex deo data est, & ipse est omnis boni principium & causa: & sine eius cooperatione & auxilio impossibile est bonum velle vel facere. Constat aũt quòd dispositio ad virtutem & ad grãm est per nẽm bonum velle. Et quia a deo est quòd volumus bonum, oportet q̃ ab eo sit tam gratia q̃ dispositio ad gratiam. Sed licet nõ sit per omnia simile de anima infusa corpori, & de gratia infusa animę, tñ quantũ ad propositũ spectat est potẽtia simile, quia sicut ad infusionẽ animę aliquid cooperaẽ natura, ita ad infusionẽ gratiæ aliquid cooperatur ipse homo, cum infunditur gratia, vel aliqd cooperari põt ẽt alii homines. Nam licet deus operetur in nobis velle & perficere, tñ in nostra potestate est vel sequi dñm vocantem ad virtutem, vel sequi Diabolũ vocantem ad malitiam vt dicit Damascenus præfatis lib. et cap. Dicemus ergo cum Psalmista, Audiam quid loquaẽ in me Dñs deus. Multi.n. nolunt audire illud quod loquiẽ in eis deus, & nolunt sequi diuinos instinctus. Aliqd ergo cooperamur ad infusionem grãæ, quia sequimur vocationẽ diuinam. Sic ẽt aliquid cooperari põt ad hoc alii homines: nam cũ vnus homo inducit alium, vt bene faciat, & sequatur vocationẽ diuinam, cõsequẽs est quòd tam inductus prout sequitur vocationem diuinam, & etiã inducens aliquid cooperatur ad gratię infusionẽ. Reuertamur ergo ad porpositum & dicamus q̃ licet hæc secunda rõ aliquid superaddat primæ, quia prima dicebat quòd papatus est a solo deo, hęc autẽ secunda superaddit & dicit q̃ non solũ papatus est a solo deo, sed non possit esse ab alio, & non potest ipsum papatum conferre alius q̃ solus deus, tamen eadem solutione & per eadẽ exẽpla soluitur hæc secũda ratio, vt prima. Nam vt diximus,

Damas. lib. 2. c. 30.

Psal. 84.

A Anima humana a solo deo infunditur corpori, & non põt nisi a solo deo infundi: & gratia a solo deo infunditur animæ, & non põt nisi a solo deo infundi animæ: tñ quia & ad hoc q̃ anima infundatur corpori, & gratia infundatur animæ, aliquid cooperatur creatura, ideo operatõne creaturæ anima põt separari a corpore, & gratia põt desinere esse in anima. Et quia nullus negare põt, quãdo papatus sit in isto vel in illo homine operatiõe humana, quòd est in eo per assensum. E præficientium, & per assensum præfecti, ideo his contrario modo se hñtibus & specialiter præfecto contrario modo se habente, desinit in ipso esse papalis ptãs: quod maxime veritatẽ habet de potestate papali, cum nullum sit

B statutum superioris, & cum christus nunq̃ statuerit oppositũ quòd papa renuntiare nõ possit. Sicut ergo diximus de corpore respectu animæ & de anima respectu gratię, sic dicemus de papa respectu ptãtis papalis: nam corpori disposito infunditur ẽt anima, & postq̃ infusa est ei anima, si contrario modo se habeat, & fiat indispositum, separabiẽ ab eo anima. Sic & anima si sequatur deũ vocantẽ, & conuertat se ad deum, erit in ea grãtia: & postq̃ habet gratiam, si contrario modo se habeat & auertat se a deo, desinet in ea esse gratia. Sic etiã se habet de potestate papali, si ritẽ electus consentiat electioni de se factæ, erit papa, & habebit papalem potestatem: & postq̃ est papa, si contrario modo se

C habeat, & dissentiat & renuntiet papatui, desiniẽ esse papa. i. non habebit vlterius ptãtem papalem. Cum.n. nullũ sit statutum ligans papam q̃ renuntiare non potest, & cum ptãs papalis non magis sit a deo in hoc homine, q̃ anima humana in hoc corpore, vel q̃ grã in hac anima, qd potest mouere aduersarios huic veritati, cũ clare videant q̃ corpore, postq̃ infusa est sibi anima, contrario modo se habẽte, separetur ab eo anima: & anima, postq̃ infusa est gratia, contrario modo se habente, desinit in ea esse grã. Quare papa postq̃ est papa, contrario modo se habente & eo renunciante papatui, desinet esse papa: & post resurrectionẽ quidem anima nõ poterit separari a corpore, quia non poterit cor

D pus fieri ita indispositum, quòd separetur ab eo anima: Et anima beata non poterit grãm perdere, quia ita conuersa est ad deum, quòd non potest cõtrario modo se habere, nec potest peccare, nec põt se auertere a deo q̃ grãm pdat: si.n. anima in pãa posset bñ & male facere sicut põt cũ est in via, posset grãm habere & habitã perdere. Quid ergo obstat, quare aĩa post opationẽ bonã adipisciẽ grãm, per operationẽ malã desinit hẽre grãm, q̃ nõ simili modo pfectus in papã per loquelam cõsentiendo electioni de se factę, sit papa: p loquelã ẽt renũtiando papatui desinat esse papa? Nullũ sanius statutũ in contrarium, nullam videmus rõnẽ ad oppositum, quin papa renuntiante, desinat esse papa. Verũ quia

intellectus hominis nõ quiescit, volumus dicere, quòd est diuinum statutum & quòd deus statuit quòd renuntiare potest, quia, vt diximus, Augustinus dicit, quòd sic deus administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat. Statutum est ergo diuinũ, quòd deus sic administrat res, sm ꝙ ordo requirit & conditio rerum. Et quia ordo & conditio ecclesiæ hoc requirit, quòd papa renuntiare possit, quia talis potest esse assumptus quòd langueret sub eo bonum publicum; ideo papa renuntiare põt. Nõ ergo dicere possumus quòd sit diuinum statutum quòd Papa renuntiare non possit, sed potius quòd sit diuinum statutũ ꝙ renũtiare possit, cum hoc requirat ordo & conditio rerum.

Lib. 7. cap. 30 de ciuit. Dei.

Cap. VIII. *In quo soluitur ratio tertia arguens ꝙ papatus nullo modo potest tolli ab aliquo, quia cum sit suprema potestas, consequens esset, ꝙ maior dignitas per minorem tolleretur.*

SOlutis duabus rationibus, volumus in hoc capitulo, soluere rõnem tertiam. Arguunt.n. ꝙ Decretalis illa extra de Translatione episcoporũ cap. Inter corporalia, expresse innuit quòd depositio episcoporum, translatio, & absolutio eorũ post cõfirmationem, soli Papæ est reseruata. Immò in eadẽ decretali dicitur, quòd spirituale vinculũ est † fortius quàm carnale: sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur. Ex quo manifeste patet, quòd si papa potest aliquẽ epm absoluere, vel si potest cessionẽ alicuius epi recipere, quia hoc faciendo spũale cõiugium separat; quia igitur vt dictũ est hoc non fit nisi per potestatem diuinã, ideo ipse papa hoc non põt facere, nisi in quãtũ est vicarius dei. Arguatur ergo sic, spirituale cõniugium non põt separari nisi per diuinam ptãtem, ergo cum inter papam & ecclesiam sit spũale coniugiũ, consequens est ergo quòd papa nullo modo renuntiare poterit, cum non aliquis alius dei vicarius, in cuius manibus possit cedere, rõne cuius dicat per ptãtẽ diuinam, i. per potestatẽ vicarii dei, huiõi cõiugium separari. Addunt autem isti volentes elidere tacitæ q̃õni, vt, quia forte aliquis diceret, ꝙ etiam alii epi sunt vicarii Dei, pp ꝙ papa potest renũtiare in manibus alterius episcopi: Ideo isti dicunt, quòd nulla ratio hoc capit, ꝙ deus voluerit inferiores dignitates q̃ papatus, per ipm deũ tñ, aut per dignitatem superiorem tolli posse: & tñ voluerit ipsum papatum, quæ est summa dignitas, quæ proprie est ipsius christi; nedum per inferiorem deo, sed ẽt per dignitates inferiores se ipsa, tolli posse. Aduertendũ ergo, quòd anteq̃ soluamus rõnem propositam, est diligẽter notandũ, quòd oẽs hæ tres rationes factæ vtunt hoc modo loquendi, quòd papatus nõ

† fortius .i. dignius, inquit Glos. ibidem.

A potest renuntiari, quia non põt remoueri vt dicit prima ratio, nec auferri vt dicit secunda, nec tolli, vt dicit hæc tertia, ab eo qui est papa, nisi p solum deum. Sed cum omnia ista verba sonent in quandã violentiã, si ipsi vellent sic intelligere rationes factas quòd inuito summo pontifice non potest ab eo auferri papatus, non esset vlterius cum eis disputandũ; concederemus quidẽ propositũ suum, quia rationes vlterius arguũt, videlicet quòd papa renuntiare non potest: volunt.n. ex hoc concludere, quòd etiam voluntarie papa non põt cedere. Ideo omnia præfata verba, videlicet, remoueri, auferri, & tolli papatum ab eo qui est papa, accepimus sub quadam significatione generali, pro quacũq; renũ-

B tiatione, pro quacunq; cessione, pro quocunq; modo quo ille qui est papa, dum viuit, põt desinere esse papa. Aduertendum etiã, quòd quia ratio quarta inferius posita ad hoc tangit, vbi dicitur quòd summa virtus creata cuiusmodi est potestas papalis per nullam inferiorem virtutẽ creatam vr posse tolli, cum tolli sonet quid in violentiam, ideo in solutione dictæ rationis intendimus hoc plenius declarare. His itaq; prælibatis, dicemus, quòd hæc ratio tertia vr super duobus fundari. Quorũ primũ est, quòd cum spirituale vinculum sit fortius q̃ carnale, cũ inter papam & ecclesiam sit spirituale vinculum, siue spirituale coniugium, quia qđ deus coniunxit, homo non separet, nullus nisi deus poterit hu-

C iusmodi coniugium separare. Scdm autem fundamentum huius tertiæ rationis est, qđ nulla ratio capit quòd deus voluerit ꝙ cessio inferiorũ dignitatum fiat in manibus superiorum: cessio verò ipsius papatus fiat in manibus ipsorũ inferiorum, quia cum oẽs aliæ dignitates sint inferiores ipso papatu, consequẽs est, ꝙ si papa potest cedere, ꝙ cedat in manibus eorum qui sunt inferiores eo. Dissoluemus ergo primò hanc tertiam rõnem, quantũ ad hoc scdm fundamẽtum: & postea dissoluemus eam, quantum ad fundamentum primum. Sciendum ergo, ꝙ aliquãdo intelligitur prohibitum qđ non inuenitur expressum aliqñ autẽ econtrario intelligitur esse concessum qđ non inuenitur esse prohibi-

D tum. Ad quã contrarietatẽ soluendã forte diceret Iurista, ꝙ primũ tenet in iis quæ sunt stricti iuris scdm vero siue secũda regula tenet in aliis. Sed vt loquamur ductu rationis, dicamus ꝙ aliqñ id de quo agitur est supra naturam negocii, supra actionẽ causæ, supra conditionẽ & exigẽtiam rerum. Et tunc valet prima regula, ꝙ omne illud est prohibitum qđ non inuenit expressum: vel illud est prohibitum qđ non est concessum: vel, vt magis proprie loquamur, quicquid in talibus non est concessum, est prohibitum, idest superiori potentiæ est reseruatum. Possumus aũt ponere exemplũ in naturalibus & moralibus. In naturalibus quidem vtputa, quia ambulare siccis pedibus super aquas est sup actio-

nem

nem nram humanã, supra naturam negotii nostri, supra conditionẽ & exigentiam rerũ, quia conditio & exigentia rerũ hoc non patit, quod quis vadat siccis pedibus super aquã. Ideo nisi hoc alicui homini sit specialiter concessũ a deo, dr ei esse inhibitum. Est. n. hoc superiori potentiæ. i. diuinę potentiæ reseruatũ: vt qñ deus voluerit, poterit hoc illi homini, vel alii concedere, vt possit super aquã siccis pedibus ambulare. In moralibus quidẽ possumus de hoc exemplum ponere, quia ordinare totam Ecclesiam, & statuere qui sunt Epi, qui Archiepi, qui primates & patriarchæ: & statuere, qũo hi confirment. & qũo possint cedere, vel qũo possint absolui vel transferri, spectat ad summum pontificem, quia cum ipse solus sit caput totius vniuersalis Ecclesiæ, ad ipsum spectat statuere ea quæ respiciunt ordinẽ vniuersalis Ecclesiæ. Ideo oĩa ista sunt supra naturã negotii aliorum, supra actionem omniũ aliarũ dignitatum, supra conditionẽ & exigentiã rerum. Conditio. n. & exigẽtia rerum hoc non patitur, quod ea quæ respiciunt ordinem vniuersalis Ecclesiæ, aliqui infra papam possint facere illa, nisi quatenus sunt eis a papa concessa. In talibus ergo quicquid non est concessum, est prohibitum, vel quicquid nõ est concessum, est superiori potentiæ reseruatũ. Ea pp si Eps potest ab Archiepo, vel a Metropolitano confirmari, & nõ põt in manibus Metropolitani cedere, hoc est, quia iura concedũt confirmationẽ, non añt concedunt cessionem: immo ipsa confirmatio est super vires cuiuscũq; alterius a Papa. Propter quod oẽs alii a papa solum illos Epos & eo modo cõfirmare possũt, quo concessum est eis a iure, vel quo cõcessum est eis a Papa, cuius est iura cõdere. Dato ergo quod iura concederẽt ꝙ Eps posset a suo Archiepiscopo, vel a suo Metropolitano cõfirmari, & nulla iura aliquid tangerent ꝙ Eps vel electus in epm & confirmatum non põt cedere in manibus sui Metropolitani, eo ipso esset hoc suo Metropolitano inhibitum, & etiã superiori potentię. i. Papali potentiæ reseruatum. Sed dices, Quare iura hoc dicunt, quare iura hoc inhibent quod nõ põt eps cedere in manibus Metropolitani, cum sufficiat, nõ esse hoc concessũ Metropolitano ad hoc, quod non põt hæc facere, cum in talibus (sicut dictum est) quicquid non est concessum, intelligatur esse inhibitũ, vel intelligatur a sse superiori potentię reseruatum? Dicunt ergo, ꝙ si oẽs essent tantæ prudẽtiæ ꝙ scirent talia conspicere, non fuisset opus hoc p iura exprimere: sed ne aliqui pp ignorantiã facerent de facto, quod nõ possent de iure, bene se habuit de hoc iura condere. Sed nulli dubiũ esse debet, ꝙ sicut papa statuit ꝙ eps potest per suum Metropolitanum confirmari, sic si voluisset vel adhuc vellet, potest statuere ꝙ possit in manibus eius cedere. Vtrunq;. n. istorum tã cõfirmatio, q̃ cessio respicit id quod pertinet ad ordinationem vniuersalis Ecclesiæ:

A dinationem vniuersalis Ecclesiæ: pp ꝙ. quantũ ad hoc, tñ possunt alii prælati a papa, quãtum est eis concessum per papam. Ideo Decretalis illa Inter corporalis dicit, ꝙ Eporum trãslatio, depositio, & concessio, est soli Romano pontifici reseruata: quia quicquid pertinet ad superiorem potentiam, si non concedat inferiori, dicit illud superiori potentiæ reseruatũ. Ex his itaq; patet ꝙ in talibus arguere de epo ad papam, & velle cõcludere ꝙ si eps non põt cedere nisi in manibus superioris & specialiter in manibus papę, ꝙ papa non põt ppria auctoritate cedere, sicut nec eps, non est arguere pro se, sed cõtra se. Credunt. n. ꝙ hoc magis teneat in Papa, q̃ in simplici episcopo: & crediderunt ex hoc fun-

B dare domum suam supra petrã, cum sit sup arenam. tenet. n. hoc in simplici epo, & non in Papa. Dicebamus quidẽ, ꝙ in his quæ sunt supra naturam negotii, supra actionẽ agentis, supra conditionẽ & exigentiam rerum, quicquid nõ est concessum est prohibitum, vel est superiori potentiæ reseruatum: sed in his quæ contrario modo se habent, est contrario: in talibus n. quicquid non est prohibitum, est concessum. Illi ergo qui non hñt liberã susceptionẽ oneris & ex solo assensu electioni de se factę, non hñt plenam iurisdictionẽ administrandi, sicut per superiores confirmant, ita, si volunt cedere, oportet quod cedant prout superiores ordinant. Nam

C cum confirmatio, & concessio, & cętera talia respiciant ordinem vl'is ecclesiæ, nõ poterunt alii a Papa in eis aliquid facere, nisi quatenus est eis a papa concessum. Sed cum papa nullum hẽat superiorem, cum ipse ex libero suo assensu electioni de se factę, suscipiat hmõi onus: & ex hoc ipso habeat plenam iurisdictionẽ administrandi in suo officio, non est hoc vltra naturã negotii, imo hoc postulat actio agẽtis, hoc exigit ordo & conditio rerum, ꝙ sicut sufficit suus liber assensus electioni de se factę, ad suscipiendum onus ad hoc, ꝙ ipse sit papa, & habeat plenã iurisdictionem papalẽ: ita etiam sufficit suus liber dissensus, vel sua libera renuntiatio ad hoc, ꝙ ipse deponat hmõi onus, & quod ipse vlterius non sit papa, idest ꝙ non habeat vlterius iuris-

D dictionem papalem. In cessione ergo aliorum eporum, quod non est concessum est prohibitum, sed in cessione summi pontificis est econuerso; ibi enim, vt potest patere per habita, qđ non est prohibitum, est concessum. Cum ergo nullo superiori Decreto, nullo statuto diuino hoc prohibeat, cõsequens est, ꝙ ipso iure hoc sit concessum. Bene ergo supra diximus, quod isti texuerunt telas aranearum arguendo. n. de simplici episcopo ad papam, credunt arguere pro se; sed, vt patet, arguunt contra se. Sed dicet forte aliquis, ꝙ non solum simplex episcopus, sed etiam papa confirmatur per superiorẽ, Quia confirmatur per deum. Sed, ut supra diximus, ista diuina cõfirmatio nihil est aliud q̃ di-

uina acceptatio, qui sic administrat res, vt eas ꝓ-
prios cursus agere sinat. Sed cum hoc exigat
cursus rerum, quod si aliquis liberè assentiēdo
susceptioni oneris, habet ex hoc plenā iurisdi-
ctionem ſm onus sibi impositū, quòd pōt libe-
re illi oneri renuntiare, et ex hoc illa iurisdictio
ne carere: consequens est & eos ipsos conuin-
cat ratio, cum non videamus aliud ligamen di
uinū, vel aliud spirituale vinculū cum quis assen
tit papatui, q̄ cum renuntiat. Si ergo ex solo li-
bero assensu ad susceptionem dicti oneris deus
hoc acceperit, ad solam liberā renuntiationē di
cti oneris deus hoc acceptabit. Immo, vt diceba
mus, si nō est sufficiens qui præficitur in papā
ad gubernandū Ecclesiam, cum spālis cura sit
deo de Ecclesia sua, nullus debet esse tantæ de-
mentię qui diceret, ꝙ deus hmōi hominis acce
ptat assumptionē, & non acceptat cessionē. Im
mo est diligenter aduertendū, quòd in hac par
te, diuina acceptatio oportet ꝙ sumatur valde
large, videlicet non tm̄ pro diuino instinctu, vł
ꝑ diuina operatione, sed & ꝑ diuina permissio-
ne: quia, vt supra diximus, si pręficiatur insuffi-
ciens ad regendū, magis attribuendum est diui
nę permissioni, q̄ eius instinctu vel operatione.
Nec pp hoc negamus deum haberę specialem
curam & prouidētiam de sua ecclesia. Attribue
mus.n. hoc suæ permissioni, vt ideo hoc spāli-
ter permittat, vt aliquod magnum bonum inde
eliciat. Postq̄ soluimus hanc rōnem tertiā quā-
tum ad vnū fundamentum quòd papa non po
test cedere, quia nullum habet superiorē, in cu
ius manibus cedat. Ostendimus quidem hanc
rōnē esse pro nobis, non pro aduersariis. Nam
habens superiorē non pōt pro libito suæ volū
tatis cedere, sed oportet ꝙ cedat ſm iura & ſm
leges a superioribus conditas. Sed non hn̄s su-
periorē pro libito potest cedere. Non est enim
hoc, vt dicebatur, supra actionē agentis, sed est
ſm conditionem & exigentiam rerū: vt qui li-
berè assentiendo oneri, ad qd̄ est electus, ex ipso
assumit supra se hmōi onus, & habet plenam iu
risdictionis administrationē, quòd liberè dissen
tiendo dicto oneri, deponat hmōi onus, ceden
do pro libito voluntatis. Ibi enim, vt probaui-
mus, qd̄ non est concessum, est prohibitum: hic
autem ecōuerso, qd̄ non est prohibitum, dr̄ esse
concessum. Restat ergo soluere rōnem præfa-
tam, quātū ad fundamentū aliud, videlicet ꝙ qa
fortius est spūale vinculum, q̄ carnale, ꝙ nullo
modo humana ptāte solui potest spūale vincu-
lum. Dicere ergo, vt cōmuniter dr̄, quòd spūale
cōiugium est fortius dignitate, quia est dignius,
sed non est fortius duratione, qd̄ sit durabilius:
dissoluit.n. spūale coniugium etiam post cōse
crationem & confirmationē epi translatione,
quia pōt vnus eps de vna ecclesia transferri ad
aliam: dissoluitur ēt renuntiatione, & pluribus
aliis modis. Sed nunq̄ dicere sic poterimus de
carnali coniugio post cōsumationē carnalis co

A ię, quòd pōt quis auctoritate etiā papali trans-
ferri de vna vxore ad aliam, vt quòd potest vnā
vxorem dimittere, & alia accipere, & cū ea ma-
trimonium consumare: sicut eps auctoritate pa
pali, cum esset sponsus vnius ecclesiæ, transfer
tur ad aliam, & fit sponsus alterius. Dato ergo
quòd nesciremus distinguere, quomodo spiri-
tuale vinculum est fortius q̄ carnale, & qūo nō
est fortius: tn̄ quantū ad propositum spectat, pa
tet quòd ratio peccat in materia, & assumit fal-
sa, supponens ꝙ sit fortius spirituale vinculum
q̄ carnale, & quòd minus possit separari spiritua
le coniugium q̄ carnale: qd̄ patet esse falsum.
Vtrum autē etiam quantum ad hunc sensum
habeant veritatē, quòd spirituale vinculum est
B fortius q̄ carnale, in illo capitulo apparebit, vbi
soluemus quintam rationē. Ostendemus.n. ibi,
ꝙ si aliquo modo esset indissolubilius vinculū
spirituale q̄ carnale, illa tn̄ indissolubilitas non
obuiat proposito nostro. Distinximus ergo de
fortitudine vinculi ſm distinctionem cōmunē:
volumus autē nunc distinguere ſm distinctio
nem aliam. Dicimus quidem ꝙ spirituale vincu
lum est fortius q̄ carnale, quia plus angit & plus
stringit, sed nō est fortius ꝙ plus duret vel plus
permaneat. Est ergo huiusmodi vinculum for
tius intensiue, quia q̄diu manet, plus stringit: sed
non est fortius extensiuè, loquendo de extēsio
ne tpis, videlicet quòd plus duret, qd̄ non po-
test dissolui nisi per mortē. Magis.n. constringit
C coniugium spirituale q̄ carnale, quoniā maiorē
curam & maiorem diligentiam debet habere
sponsus spiritualis de Ecclesia sibi commissa, q̄
sponsus carnalis de vxore carnaliter sibi copu-
lata. Et si dicatur ꝙ apostolus ait ad Eph. 5. Vi [Eph.5.e.]
ri diligite vxores vestras, sicut christus dilexit
ecclesiam. Propter ꝙ vir ſm sententiam Aposto
li, ꝙ ęqualem diligentiam debet habere vir de
vxore, sicut Pręlatus de ecclesia. Dici potest, ꝙ
ly sicut, dicit similitudinem, non ęqualitatem:
sicut est mandatum diuinum, Diliges proximū [Matth.22.d]
tuum sicut te ipsum: sufficit.n. ꝙ diligas eum eo
modo, sicut debes diligere te ipsum, quia sicut
debes diligere teipsum ad vitam ęternam, sic ad
illum eundem finem, videlicet ad vitam ęternā
D debes diligere proximum. Sic & in proposito
vir debet diligere vxorem, sicut prælatus Eccle
siam: sed non oportet, quòd tantam diligentiā
habeat vir de vxore, quātam debet habere præ
latus de ecclesia: sed sufficit, quòd ad illum finē
diligat vir vxorem, ad quē christus siue præla-
tus diligit ecclesiam. Hic autem finis, est sanctifica
tio. Nam vt dr̄ Eph. 5. Christus dilexit ecclesiā, [Eph.5.e.]
& tradidit seipsum pro ea, vt illam sanctificaret.
Sed viri debent diligentiam apponere, vt suæ
vxores bene viuant, & sint spirituales & sanctę.
Quòd autem maiorem diligētiam teneatur ha
bere sponsus de ecclesia q̄ vir de vxore, patet
per Apostolum dicentē. 1. Cor. 13. Charitas [1.cor.13.b]
nō quærit quæ sua sunt. Quod Aug. exponēs
in

NOTA. in libro, quem vocauit Speculum Clericorum,
ait, Charitas de qua scriptum est, quod nõ quæ
rit quæ sua sunt, sic intelligit, ꝙ quia propriis,
non propria cõmunibus anteponit. Maior er-
go dilectio hñda est de bono cõmuni, q̃ de bo
no priuato, siue de bono proprio. Et quia vxor
spiritualis cuiusmodi est ecclesia, est quædã res
publica, & quoddã bonũ commune: vxor autẽ
carnalis est quoddã bonũ particulare, ideo ma
ior diligentia est de sponsa spũali, q̃ de carnali.
Cap. 2. Propter ꝙ & primo Ethicorum scribitur. Et si
idem sit bonũ ciuitatis, & vnius solius singula-
ris: semper tñ melius est bonũ gentis ciuitatisuẽ
q̃ vnius solius. Possumus autem & tertiam distin
ctionem facere de distinctione vinculi, vt dica
mus, ꝙ vinculum spirituale fortius sit, q̃ carnale
quantũ est de se: sed carnale sit fortius & durabi
lius, & quod separari non possit quãdiu viuunt
coniuges: hoc potissime habet ex mãdato chri
sti, qui hoc præcepit & mandauit in euangelio
dicens, Quod deus cõiungere fecit &c. Ideo ait
Apost. 1. Corin. cap. 7. præcipio non ego sed
deus vxorem a viro non discedere, quod si di-
scesserit, manere innuptam, aut viro suo recon
ciliari, ita quod dato quod separetur coniugiũ
quantũ ad redditionẽ debiti, vel quantũ ad to-
rum, vel quantum ad habitationem, nunquam
tñ separatur quantum ad vinculũ loquendo de
coniugio consumato; Si enim sit legitimum ma
trimonium & perfectum, quãdiu viuunt coniu
ges etiã auctoritate papali non pñt separari, ꝙ
vir haberet aliam vxorem, vel vxor alium virũ,
ita quod tolleret vinculum quod est inter eos.
Ex his autem tribus distinctionibus factis de for
titudine vinculi, nihil concluditur contra nos,
sed semper pro nobis: nam si dicatur spirituale
vinculum esse fortius quia dignius vt dicebat di
stinctio communis & prima, dicemus quod tale
vinculum est dignius quia fundatur sup re. val-
de digna cuiusmodi est ecclesia, quæ si bene gu
bernetur est res magni meriti: & per locũ a con
trario si gubernetur non bene, est res magni
demeriti, quia maiori bono maius malum op-
ponitur. Considerare ergo debet Prælatus qui
curam gerit ecclesiæ sibi commissæ, cum quãta
diligentia debeat tractare rem tam dignam, &
quanto vniuersalior est Ecclesia, tanto indiget
maiori diligẽtia: ppter quod summus pontifex
cui commissæ sunt omnes oues, præ omnibus
aliis ad gubernationẽ tantæ rei debet esse dili-
gens, sollicitus, & attẽtus. Quare si videat se non
sufficientem, & non valentem habere tantam
diligentiam, si induret cor suum & renuntiare
nolit, nõ attribuetur hoc diuino instinctui, nec
diuinæ operationi, sed magis temptationi dia-
bolicæ. Valde ergo despiuntur illi qui de vxo
re carnali quæ est vna singularis persona, quod
coniugium si non dissoluatur, forte potest inde
accidere particulare malum, & si soluatur po
test inde accidere malũ vniuersale, qđ ex hoc
A inducerẽtur communiter homines vt suas vxo
res dimitterent. Ex hoc ergo velle arguere de
coniugio spirituali, circa quod si non sit debita
diligentia, accidet inde malum vniuersale, quod
est valde inconueniens: immo quia naturale est,
quod pars exponat se periculo pro toto, sicut
homo naturaliter obiicit brachium, vt defendat
totum corpus, brachium ergo quod est parti-
culare membrum naturaliter se exponit pericu
lo, & obiicit se ictui ne lædatur corpus: sic quia
quilibet est quædam persona singularis, si com
missa est sibi cura boni publici & videat se mani
feste insufficientem ad hoc agendũ, & manife-
ste cognoscit quod huiusmodi bonum languet
sub ipso, ratio naturalis dictat quod omnimo-
B do quo potest, & q̃ citius bono modo quo põt,
debet se exonerare ab onere assumpto: & vt pa
tet per habita &c. prout ratio naturalis dictat,
oportet quod exoneratio siue depositio oneris
respondeat assumptioni eius; vt per idem opus
contrario modo factũ, esse habeat hoc & illud:
papa itaq; vt sæpius dictum est, quia a nullo con
firmat, sed ex libero suo assensu electionis de se
factæ habet plenitudinẽ potestatis, & est sub hu
iusmodi onere, ex libero suo dissensu & ex libe
ra sua renuntiatione erit exoneratus ab huius-
modi onere. Secunda etiã distinctio est pro no
bis: dicebatur quidem quod spirituale vinculũ
est fortius intensiuẽ, quia intẽsius stringit, & ma
gis angit & requirit diligẽtiorem curã: propter
C quod idem quod prius. Nam vt patet quod si
assumptus ad tantam curã habendam & factus
est sponsus Ecclesiæ, circa quã diligentem curã
prout expedit habere nescit, manifeste hoc di-
ctat ratio naturalis quod huiusmodi coniugiũ
dissoluatur: cum enim optima ratione guberne
tur vniuersum, dicere quod vinculum illud nõ
potest tolli per quod periclitatur commune bo
num, est a ratione deficere, & est rationi oppo-
nere. Tertia etiam distinctio de fortitudine vin
culi quod vinculum spirituale est fortius, verũ
est sm se: vinculum autem carnale esse indisso-
lubilius, verum est ex mandato Christi, quod ẽt
est pro nobis: nam si quæratur causa, quare chri
stus hoc mandauit de sponsa carnali & non de
D spirituali? plana est solutio: quia si posset tolli
vinculum matrimonii, posset inde consurgere
forte aliquod bonum particulare, vt quia forte
in coniugio istius fuit error fortunæ, credens
accipere vxorem diuitem, accepit pauperem, vł
fuit error qualitatis, credens accipere virginem
accepit corruptam; vel credens accipere bene
morigeratam & patientem, accepit discolam:
ppter quod forte esset sibi bonum si posset illã
dimittere. Sed ex isto bono particulari oriretur
vniuersale malum, quia cum homines magis se-
quantur concupiscentiam q̃ rationem, commu
niter homines inducerentur vt suas vxores di-
mitterẽt. Ex hoc igitur surgeret vniuersale ma
lum, quia non haberetur debite curã de filiis.

Ideo nil mirum si Christus qui erat ipsa sapientia, præamans vniuersale bonum, mandauit, quod vir non posset vxorem dimittere excipiens inde fornicationis causam, in qua fornicatione licet a coniuge fornicante tollatur ius exigendi debitum, semper tamen manet vinculum, quia si fiat separatio, tamen non potest vir alii vxori nubere, neque vxor alii viro. Verum quia scire mandata domini non est scire verba mandatorum, sed vim & intentionem mandantis, quia voluntas quidem principis non fundatur in verbis, sed in vi & intentione verborum: propter quod dicebat Christus, Siquis scit voluntatem domini sui & non facit plagis vapulabit. (Luc. 14.) Sed si consideramus voluntatem & intentionem Christi mandantis non dissolui coniugium carnale, possumus rationabiliter arguere quod mandauit posse dissolui coniugium spirituale, nam si dissolueretur coniugium carnale posset esse bonum priuatum, sed esset malum publicum: in coniugio autem spirituali econtrario, quia si non posset dissolui, cum huiusmodi coniugium sit inter Prælatum & Ecclesiam quæ est bonum commune & publicum, manifeste patet quod hoc esset malum publicum & commune. Et si coniugium quod est inter insufficientem prælatum & suam ecclesiam est malum publicum & commune, & coniugium quod est inter papam & vniuersalem ecclesiam (si papa non esset sufficiens) esset malum publicum & commune, quia tota ecclesia esset sub ductore inscio, non valente habere debitam curam & diligentiam de vniuersitate ouium sibi commissa. Arguatur ergo sic, Christus mandauit quod non dissolueretur matrimonium carnale quia oriretur inde commune malum, ergo hoc mandando mandauit quod posset dissolui coniugium spirituale, quia si tale coniugium dissolui non posset, oriretur inde publicum & commune malum. Videant ergo texentes telas aranearum, quid valet ratio fundata super coniugio carnali, vt ex hoc procedatur ad coniugium spirituale, quia vt patet credentes arguere pro se, arguunt contra se, & credentes cooperire se, discooperiunt se.

Cap. IX. In quo soluitur ratio quarta arguens quod papatus, qui est summa virtus causata, per nullam virtutem causatam tolli potest.

QVamuis tertia ratio sit manifeste distincta a ratione prima & secunda, vt patere potest intuenti, hæc tamen ratio quarta, quod summa virtus creata cuiusmodi est papalis, a nulla virtute causata tolli potest, non videtur esse distincta a ratione prima & secunda. Dicebat enim ratio prima quod papatus a nullo alio nisi a deo potest remoueri. Dicebat secunda quod papatus a nullo alio a deo potest auferri. Dicit autem hæc ratio quarta quod papatus a nulla virtute creata potest tolli. Per omnia autem hæc terit aquam mortario, & semper videtur haberi idem in eodem: tamen quia forte non est bonum sic aduersarios vilipendere, quod rationes suas dicant omnino idem, ideo sicut supra diuersificauimus rationem secundam a ratione prima, sic in hoc cap. volumus diuersificare hanc rationem quartam a ratione secunda & prima. Sed non videmus quod ista ratio quarta possit diuersificari a ratione prima & secunda, quæ dicit papatum non posse remoueri nisi a solo deo: & ratio secunda quæ dicit papatum non posse auferri nisi a solo deo, arguantur de quacunque cessione siue voluntaria siue alia. Sed hæc quarta ratio specialiter concludit de amotione inuoluntaria videlicet quod papatus inuito papa non potest tolli ab ipso, & hoc satis bene sonant verba huius rationis quartæ, ait enim quod quia papatus est suprema virtus, ideo non potest tolli per virtutes alias creatas quæ omnes sunt inferiores eis propter quod si loquamur de amotione violenta verum est quod concluditur, quia impossibile est quod Nanus inferat violentiam Giganti, & quod inuito gigante moueat ipsum de loco suo: debilis enim non potest violentare fortiorem, ideo dicit in Isaia. Nunquid tolletur a forti præda? Sed licet non possit debilis prosternere fortem violenter, voluntarie tamen quantumcunque debilis posset prosternere fortem. Si itaque hæc quarta ratio arguit de quacunque amotione siue voluntaria siue alia, habebit eandem solutionem cum ratione secunda & prima, in qua per exempla reperta in naturalibus & gratuitis, ostendimus quod ea quæ sunt a solo deo, si ad ea fienda cooperantur vel cooperari possunt creaturæ, quod opere creaturarum tolli possunt. Si vero hæc ratio specialiter loquitur de amotione violenta, per ea quæ in aliis vidimus possumus ad hanc rationem faciliter respondere: habemus enim exemplum manifestum dist. 21 in capite Nunc autem, vbi dicitur quod nullus potest rite ab his qui inferioris sunt dignitatis vel ordinis, iudicialibus submitti diffinitionibus. Deinde etiam ponitur exemplum de Marcellino papa, qui compulsus non simpliciter sed passionis metu ingressus paganorum templum, grano thuris super prunas imposuit quod faciendo Idolis sacrificauit. Et cum idem Papa coram concilio episcoporum se hoc fecisse confiteretur, nullus tamen episcoporum in eum proferre sententiam ausus est: sed sæpissime dicebant ei, non nostro iudicio sed ore tuo iudica causam tuam. Rursus dixerunt ei, Noli ergo audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Rursus inquiunt, ex ore tuo condemnabis. Assignabant quidem illi episcopi huius rationis causam, dicentes, quia prima sedes non iudicabitur a quoquam. Propter quod legitur in legenda dicti Marcellini, quod ipse seipsum deposuit. sed omnis turba eum iterum reelegit, & sic reassumptus

reassumptus in papam, gloriosus martyr effectus est: quia cum nullo modo vlterius sacrificare vellet, capite truncatus est. Ex iis itaque manifeste patet, quod summus pontifex a nullo iudicari debet, nisi forte in hæresim esset lapsus: quia

Dist. 40. c. Si papa. Vide ibi gl. in ver. A fide deuius.

si vellet pontifex aliquis in errorem contra fidē pertinaciter permanere, ageretur cum eo sicut cum mortuo, vt nō esset vlterius papa: quia cū hæreticus sit mortuus fidei christianę, cōsequēs est, quod non potest christianorū esse caput. Soluta est ergo hæc ratio quarta per ea quę legimus facta in Marcellino papa, qui a nullo est depositus, nullus in eum sententiā protulit, sed ipse seipsum deposuit. Quod si dicat, ꝙ iterum fuit reelectus, argumentum est pro nobis: consequens .n. est, quod si fuit reelectus, ergo non erat papa: nullus enim eligit papam in papam: claro .n. clarus est, quod ille qui eligitur nō est papa: sua ergo depositio fecit eum non papam. Est ergo hoc rōni consentaneū, rebus gestis cōsonum, & patribus approbatū, quod si papa seipsum deponit, non est vlterius papa, nisi iterū reeligatur, & iterum suæ electioni consentiat. Nulla igitur virtus creata potest ptātem papalē ab eo qui est papa inuitē tollere: ipse tñ potest seipsum deponere, vt est per habita manifestū. Aduertendū est tamen, ꝙ in multis est similitudo inter episcopū & ecclesiam, & virum & vxorem: nam eps nō debet ecclesiam dimittere, nisi sit necessitas quasi ineuitabilis, vel nisi sit apostolica aut regularis immutatio: licet ergo nullo modo vir debeat dimittere vxorem suam, & si eam dimittat non tollitur vinculū, episcopus tamen vel ex necessitate vel ex apostolica & regulari immutatione pōt dimittere ecclesiā suā, & si dimittat tollitur illud vinculū quod erat inter episcopum & ecclesiam, vt possit auctoritate apostolica ad aliam ecclesiam promoueri, & eadem auctoritate potest ecclesia illa alii epo

Euaristus. pp. epist. 2.

sociari: ideo dr̄ Cau. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ sicut vir nō debet dimittere vxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, vt illam dimittat absque ineuitabili necessitate, ad quam consecratus est, nisi apostolica vel regulari mutatione. Episcopus ergo non debet nec potest, nisi auctoritate superioris, dimittere ecclesiam sibi cōmissam: quia sicut ipse ex solo suo consensu non potest plenam vel liberam administrationē habere, ita ex solo suo libero dissensu vel ex sola sua renunciatione libera, non potest onus assumptum dimittere. Papa vero qui superiorem non habet prout sæpius tactum est, sicut ex solo libero cōsensu habet plenam iurisdictionem, ita ex solo suo libero dissensu, & ex sola sua libera renuntiatione potest onus assumptū deponere. Semper ergo potest ipse papa assumptum onus deponere, sed nō debet nisi ex manifesta causa &

A in casu hoc facere: quia valde periculosum est in diuinis rebus, ꝙ quis cedat iuri suo & potestati, vt habet Cau. 7. q. 1. c. Quā periculosum ex causa tamen manifesta & in casu licet nō posset ad id cogi, ipse tamen debet hoc facere & debet seipsum deponere, si videat seipsum insufficientem ad gubernandum ecclesiam, ne publicum bonum sub eo langueat.

Cap. X. in quo soluitur ratio quinta, & habet hoc cap. partes octo: in prima parte ostenditur, ꝙ in ordine episcopali nō imprimitur character.

Solutis quatuor rationibus antedictis, soluere volumus rationē quin-
B tam, quæ arguit, ꝙ cū nec papa nec tota creaturarum vniuersitas potest facere, ꝙ aliquis pōtifex non sit pontifex: ergo multo magis non videtur posse facere, ꝙ summus pontifex nō sit summus pontifex. Addunt enim isti ad confirmationem sui dicti, ꝙ minus est tollere simplicē pontificem q̄ summum pontificem: exinde concludunt, ꝙ cum simplicem pontificem nullus posse tollere nisi deus, ergo nec summum pontificem aliquis videtur posse tollere nisi deus: ergo papa renuntiare non potest, nec sua renuntiatio valet. Videtur autem istis bene arguere, & videtur eis, ꝙ arguant per locum a minori, &
C quod minus sit tollere simplicem pontificem, ita quod simplex pontifex non sit pontifex, q̄ tollere summum pontificem quod non sit summus pontifex. Sed si bene considerant vim suorum dictorum, nō arguunt per locum a minori, immo arguunt per locum a maiori; quia eo modo quo simplex Episcopus opere creaturæ tolli non potest, maius est facere quod simplex pontifex non sit pontifex, q̄ quod summus pontifex non sit summus pontifex: immo sm̄ cōmunem cōditionē rerum, maius est desinere a simpliciter esse, q̄ ab optimo esse: nam quicūque desinis vel priuatur a simpliciter esse, consequens est, quod illud sit priuatum optimo esse, cū ipm simpliciter esse sit fundamentū omnium aliorū.
D Sicut ergo difficilius est destruere rōnē fundamenti, & arborem euellere a radice, q̄ destruere ipsam in ramis: sic quia esse summum pontificē præsupponit esse pontificem, non valet si pontifex non pōt desinere esse pontifex, quod summus pontifex non possit desinere esse summus pontifex. Sed dicemus, quod ille idē qui nō est pontifex potest habere plenam iurisdictionem & auctoritatē summi pontificis: vt si aliquis sit in papam electus antequam ordinetur in Episcopum, habebit plenam iurisdictionem summi pontificis, non tamen erit summus pontifex nisi sit pontifex. Verumtamen quia verba generalia menti non satisfaciunt nec quietant intellectum, ideo volumus ad specialia de-

descendere, & quātum ad præsens cap. spectat, A circa episcopatum, de quo est nunc quæstio nostra, octo declarabuntur. *Epatus.* Primo quidem declarabitur quod in episcopatu nō imprimitur character. Secundo quod licet in episcopatu nō imprimatur character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris: ille enim qui ordinatur in epm non suscipit characterem, qui sit alius a charactere sacerdotali; sed perficitur in eo sacerdotalis character. Tertio ostendetur quomodo episcopatus sit ordo, & quō non sit ordo. Quarto declarabitur quot sunt epōrū ordines. Quinto manifestabitur, quod vltra simplicem episcopatum non imprimitur character, nec perfectio characteris: propter quod si episcopus fiat Archiepiscopus vel Patriarcha vel etiam Papa, ex B hoc solam iurisdictionem suscipit, non characterem vel perfectionem characteris. Sexto demonstrabitur, quid inter episcopum & ecclesiam spirituale coniugium reperitur. Septimo patesiet, quot modis habet esse spirituale coniugium, & quōmodo potest solui & non solui, & quomodo est fortius & durabilius q̄ sit coniugium carnale, & quod magis potest dissolui cōiugium carnale q̄ spirituale. Octauo & vltimo ex his quæ diximus soluemus rationem propositam, quomodo summus pontifex potest desinere esse summus pontifex, & tamē simplex pōtifex non potest desinere esse simplex pontifex.

Character. Propter primum sciendū, quod character secundū se, signum directiuum importat. Vnde C & Dionys. dicit, characterem esse signum sanctæ contractionis & participationis diuinorū. & secundū cōmune dictum Magistrorum, character est distinctio impressa animæ rationali. Sed omnis distinctio & omnis differentia & omnis relatio fundat in aliquo, vt si aliqui sunt similes hoc est quia habent easdem qualitates: & si sunt differentes hoc est quia habent alias perfectiones. Aliqua ergo perfectio imprimitur in anima postquā distinguitur ab alia anima, ratione cuius dicitur illi animæ esse character impressus. Si ergo quæraf quid sit ille character. Dicemus, quod est quoddam signaculū & quædam potestas impressa animæ, per quam ad spiritualia dedicatur. Propter quod Magister .4. D sen. dist. 24. volens diffinire ordinē quātum ad ipsum characterem ait, Quod ordo est signaculum quoddā, quo spiritualis potestas tradit ordinato. Et ideo ibidem ait, quod character spiritualis, est promotio potestatis. Verum q̄a per hæc sensibilia sumus apti nati manuduci in intelligibilia, cum character nō sit aliud q̄ potentia quædam spiritualis, per quā anima habens huiusmodi potentiā quasi per quoddā signaculū & p quendam characterē distinctum ab alia anima huiusmodi potentiā non habēte: cum ergo inueniamus triplicem potentiam in rebus corporalibus, videlicet potentiam recipiendi: cuiusmodi est potentia materiæ, potentiā resistendi, sicut durā & fortia

A habent potentiā vt resistant, & potentiam agendi, ideo non ponimus nisi triplicem characterem, videlicet characterē Baptismalem, qui est potentia spiritualis vt possit spiritualia recipere: & characterem impressum in Confirmatione, qui est potentia spiritualis vt possit spiritualiter resistere, & spiritualiter resistendo possit in Iesu Christi notitiam deducere: & characterem impressum in Ordinibus, qui est potentia spiritualis agendi vel spiritualia ministrandi. Imprimitur quidem character in baptismo, vt possimus spirituales potētias & characteres recipere. Ideo si quis ordinaretur, & non esset baptizatus, nō reciperet ordines, sed esset baptizandus, & iterum ordinādus. Imprimitur etiam character in Cō B firmatione, vt confirmati & firmi existentes possimus nomen Christi audacter confiteri, & obstātibus resistere. Imprimitur quoq; character in ordinibus, vt possimus spiritualia ministrare. His itaq; prælibatis, dicemus quod cum character sit quædam potentia spiritualis, ille qui ordinatur in epm non suscipit characterem aliū a charactere sacerdotali: nā si episcopatus esset ordo imprimens aliū characterem a sacerdotali, sicut sacerdotium est ordo imprimens aliū characterem a charactere diaconali, sequeretur illud inconueniens, quod quis posset fieri episcopus, etiam si non esset sacerdos. Ordinatio ergo episcopalis, quæ est supra sacerdotalem, posset fieri per saltum, & posset quis fieri episcopus C non factus sacerdos: quod falsum est. Est tamen diligenter aduertendum, quod Hugo dist. 52. c. Solicitudo, notauit tria notanda: Primū, quod prætermisso baptismo, nullus ordo potest recipi. Secundū, q̄ prætermissis omnibus minoribus ordinibus, sacer Ordo nō confert. Tertium q̄ prætermisso sacerdotio, episcopalis ordo non datur. Primum quidem, quod prætermisso baptismo, non confertur aliquis ordo: & tertium, q̄ prætermisso sacerdotio nō confertur ordo episcopalis, vera sunt, sed ob aliam & aliam causam: nam in baptismo confertur character, qui est potētia receptiua, per quam sumus apti ad recipiendū alios characteres: ideo si illo charactere & illa potentia careamus, characteres Ordinis nō possumus recipere: sed quod D prætermisso sacerdotio, non imprimatur nobis ordo episcopalis, ex hoc veritatē habet, q̄a in sacerdotio imprimitur character sacerdotalis, qui character per ordinem episcopalē perficitur: nec videt differentia inter sacerdotem & Epm nisi illa, quæ est inter hominem puerū & hominem virum, quia homo vir est homo magnus & est homo perfectus; homo puer nō est magnus nec est homo vsquequaq; perfectus. Inde est de quolibet pōtifice dr, quod est sacerdos magnus. & Dionys. in de Angelica Hierarchia in cap. de sacerdotalibus perfectionibus, Diaconibus attribuit purificare, sacerdotibus illuminare, episcopis perficere. Sicut ergo sin humanā dinem,

Vide glo. ibi i uer. subdiaconatus.

Eps & sacerdos quomodo differant.

dinem, quem videmus, habet esse aliquid simpliciter q̃ habeat esse perfectũ, vt prius est puer q̃ sit vir: ita prius oportet ꝙ sit sacerdotiũ in quo imprimitur character sacerdotalis, q̃ detur episcopalis ordo, in quo imprimitur perfectio illius characteris. Sed illud secundũ notabile, ꝙ nõ recipiatur sacer ordo nisi prius recipiatur aliquis de minoribus ordinibus, falsum est: nam oẽs ordines habent characteres suos distinctos, vt possit vnus sine alio recipi, & possit quis per saltũ ordinari: & si ordinatur per saltum, non reordinatur, sed imponitur ei pęnitentia, & suppletur quod est omissum. Vnde purus laicus potest recipere ordinem sacrum, sicut dicitur in glosa super Dist. 40. c. Sicut. Tametsi nulla glosa diceret, ex quo characteres sunt distincti, & impressiones, sunt distinctæ, consequens est, quod põt imprimi character superior sine inferiori, vt cõmuniter Theologi tenent. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus quod quia ordines se inuicem non præsupponunt de necessitate, sed de congruitate, quia potest conferri quilibet ordo superior sine inferiori, consequens est quod quilibet ordo tam sacer q̃ non sacer habeat suum proprium characterem: sed cum ordo episcopalis nõ potest conferri sine sacerdotio, vt cõmuniter tenent Theologi & Iuristæ, consequens est quod ordo episcopalis non habeat per se distinctũ characterem ab ordine sacerdotali: quod primo declarare volebamus.

Aeg. de charactere. q. 3.

Habetur extra de Presb. ordinato per.

Incipit secunda pars huius Capitis, declarans quod licet in ordine Episcopali non imprimatur character, imprimitur tamẽ perfectio characteris.

Viso, qũo in ordine episcopali nõ imprimit̃ per se character alius a charactere sacerdotali, quia tunc posset cõferri episcopatus sine sacerdotio, volumus declarare qđ secundo proponebat̃, videlicet quod in ordine episcopali quãuis non imprimatur ibi character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris non cuiuscunq;, sed characteris sacerdotalis. Hoc ergo fit in ordine episcopali quod ex huiusmodi ordine perficitur & completur character sacerdotalis, quod sic declarat̃: quia si sunt duo agentia, quorũ vnum nõ potest aliquid, qđ non potest aliud, ex duplici causa cæteris paribus hoc potest contingere: vel quia aliquã potentiam habet hoc agens, quã non habet illud: vel quia illam eandem potentiã perfectiorem habet, q̃ illud: vt si aliquis potest videre a longe aliquid, quod non potest alius, vel hoc est, quia hoc habet virtutẽ visiuam, quã nõ habet alius: vel si vtriq; hñt virtutẽ visiuã, cõpletiori tamen modo habet huiusmodi virtutem ille, quã alius:

A constat quidem quod multa potest facere episcopus, quæ non potest simplex sacerdos: quia potest consecrare & conferre Ordines non solum minores, sed etiam maiores: quod non potest simplex sacerdos nec ex cõmissione, nec alio modo. Nunq̃ enim simplex sacerdos potest cõsecrare aliquem in episcopũ, nec potest conferre sacros Ordines: vel ergo hoc est, quia aliqua potentia spiritualis est in episcopo, quę non est in simplici sacerdote: vel quia perfectiori modo est in episcopo, q̃ in sacerdote. Sed primum stare non põt quod potentia spiritualis aliqua sit in episcopo, quæ non sit in simplici sacerdote: quia huiusmodi spiritualis potentia, de qua hic loquimur, nihil est aliud q̃ character: Si enim

B ordo episcopalis haberet per se distinctum characterem a sacerdotali, sequeretur illud inconueniens quod supra tetigimus, quod posset fieri aliquis episcopus absq; eo quod esset sacerdos, sicut potest fieri sacerdos absq; eo quod sit Diaconus. Poterit ergo aliquid episcopus qđ non potest sacerdos, non propter modũ primum ꝙ aliqua potentia spiritualis, vel aliquis character imprimat̃ in ordine episcopali alius a charactere sacerdotali, cõsequens ergo est quod hoc sit secũdo modo, videlicet quod episcopus nõ habeat characterem nec aliam spiritualem potentiam, sed habeat perfectiorem huiusmodi characterem & perfectiorem huiusmodi potestatẽ. Propter quod bene dictum est, quod in ordine

C episcopali non imprimitur character, sed perfectio characteris: nihil est enim aliud episcopus q̃ sacerdos perfectus, vel est sacerdos qui potest alios sacerdotes facere: Sic. n. dicemus de sacerdote & de huius ordinibus, sicut dicimus de aliis naturalibus rebus. Aliud est. n. esse hominẽ, & aliud esse hominẽ qui potest alios homines generare: nam homo puer hõ est, sed non est homo perfectus qui potest alios homines generare: & si ille, qui est homo puer, crescat & fiat vir, vt possit alios homines generare, non est factus homo alius, sed factus est homo perfectus. Sic sacerdos simplex sacerdos est, sed non est sacerdos qui potest alios sacerdotes facere. Si ergo simplex sacerdos episcopetur, non imprimitur

D ei alia sacerdotalis potentia, nec imprimitur ei alius character, sed ille character sacerdotalis quẽ hẽbat perficit̃, vt ex hoc sit sacerdos perfectus vt possit alios sacerdotes facere: quia secundum sapientũ sentẽtiam, Vnũquodq; perfectũ est, cum potest sibi simile generare. Sacerdos ille, qui non potest alios sacerdotes facere, non est sacerdos vsquequaq; perfectus: episcopus autem qui hoc potest, dicitur sacerdos perfectus. Aduertendum ergo, quod multũ videtur simile de sacerdote simplici & de sacerdote episcopo, & de homine puero & de homine viro: puer. n. per potentiam caloris naturalis, quã habet, potest cibum conuertere in alimentum: sed non est tantæ potentiæ ille calor quod possit

semen decoquere, vel quod possit alium hominem generare. Sic & simplex sacerdos per potentiam spiritualem, siue per characterem, quẽ habet, potest substantiã panis conuertere in verum corpus Christi, qui est noster cibus, & nostrum spiritnale alimentũ: sed non est tantæ potentiæ ille character quod possit alium in sacerdotem ordinare, ita quod quantum ad sacerdotium non põt simile generare, sicut & hõ puer quãtum ad naturã humanã non potest sibi similem generare, homo autem magnus, cum perfectus sit, potest sibi similem hominẽ generare. Sic & episcopus, quasi sacerdos perfectus, põt alios sacerdotes facere, vel potest alios in sacerdotium ordinare. Est tamen nihilominus diligenter notandum, quod Diony. in de eccles. Hierarch. cap. de sacerdotalibus pfectionibus; vbi episcopum vocat sacerdotẽ perfectũ: quia quicquid perfectionis est, attribuit epis, ita quod quãuis sacerdos simplex potest baptizare & potest conficere corpus Christi, modo tamen perfecto idest modo solenni nõ põt sine epo, idest sine adiutorio epi: quia, vt innuit, licet quædam mysteria per sacerdotes impleantur, vt baptismus, & confectio Eucharistiæ: tamen, vt ait, baptismus non celebratur solenniter sine chrismate, & Eucharistia non conficitur sine altari, qđ altare non nisi ab episcopo consecratur. Potest ergo simplex sacerdos baptizare, quia hoc põt quicunq; alius homo, & potest corpus Christi conficere. attamen vt hæc fiant solenniter & secundum ritum ecclesiæ, non fiunt sine actione episcopali, quia secundũ Diony. non fit solẽniter baptismus sine chrismate, & secđm ritũ ecclesiæ non conficitur corpus Christi nisi in altari consecrato. Etiam ipse presbyter conficiens secundum ritum ecclesiæ, debet esse indutus vestibus ab Episcopo benedictis. Episcopus ergo est sacerdos perfectus, tum quia potest alios sacerdotes facere, quod perfectioni attribuitur, quia, vt diximus, vnũquodq; perfectum est, cum potest sibi similem generare: tum etiam, quia quæ potest simplex sacerdos, sicut est baptizare &

Chrisma. Eucharistiam conficere, non potest ea perfectẽ idest solẽniter, & secundũ ritum ecclesiæ, sine actione episcopali, idest sine vnguento vt Dionys. dicit libro prædicto & cap. Appellat enim ibi vnguentum sanctum Chrisma, quod (vt dicit) requiritur ad solennitatem baptismi, & ad consecrationem altaris, in quo conficitur corpus Christi. Concludamus igitur, & dicamus quod quia Episcopus nihil aliud est q̃ sacerdos perfectus, ideo in ordine episcopali & cum quis efficitur episcopus, nõ imprimitur ei alius character a suo charactere sacerdotali, sed ille character perficitur: propter quod bene dictum est, vt supra dicebatur, quod in ordine episcopali non imprimitur character, sed perfectio characteris.

A *Incipit tertia pars huius Cap. declarans quomodo episcopatus sit ordo, & quomodo non sit ordo.*

His itaq; prelibatis, volumus declarare quod tertio proponebatur declarãdum, videlicet an episcopatus sit ordo. Dicemus quidẽ, quod magister. 4. sen. distin. 24. definiens ordinem, dicit, q̄ Ordo est signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato. In qua diffinitione duo tanguntur, videlicet ipsum signaculũ, & potestas spiritualis, quæ traditur in huiusmodi signaculo: quæ licet sint duo, tamen possunt B referri ad vnũ & idem secđm rem, videlicet character impressus in ordine est signaculũ quod datur, & est potestas quædam spiritualis. Ipse.n. character sacerdotalis vel cuiuscũq; alterius ordinis signaculum quoddam est, per quod distinguitur hmõi ordinatus ab his qui non habent hmõi ordinem: & potestas quædam spiritualis est, quia per illum characterem quis dedicatur deo ad aliquid spirituale agendũ, vt ex tũc possit pręparare materiam quę requiritur in sacramẽto Eucharistiæ, quod pertinet ad Subdiaconum: vel ex tunc dedicatẽ deo vt possit ministrare immediate sacerdoti in his quæ aguntur in hmõi sacramento, quod pertinet ad Diaconũ: C vel sic dedicatur deo vt ex tunc possit conficere Eucharistiæ sacramentũ, quod pertinet ad characterem sacerdotalem: omnes.n. ordines accipiendi sunt prout ordinanẽ ad Eucharistiæ sacramentũ, quia hmõi sacramentũ est finis nõ solum omniũ Ordinum, sed etiam omniũ Sacramentorum, vt dicit Diony. in de eccles. Hierar. cap. de contemplatione ministerii illuminationis. Cum ergo sacerdos possit cõficere corpus Christi, consequens est quod respectu sacramẽti Eucharistiæ nullus sit maior ordo q̃ sacerdotalis. Episcopatus itaq;, qui est supra sacerdotium, non est ordo (vt hic de ordine loquimur) sed est dignitas vel officiũ: propter quod & magister. 4. sent. Distin. 24. loquens de episcopatibus, ait, quod sunt epi quædam non ordinum D sed dignitatũ vel officiorũ nomina: & subdit, quod dignitatis simul & officii nõ est episcopus: ergo secđm Magistri sententiam, eps non est nomen ordinis, sed dignitatis & officii. Aduertendum ergo quod vt diximus, Ordo non est nisi quædam potestas, qua quis ad spiritualia dedicatur: sed potest is põt dici alia & alia, vel secundum essentiã vel secđm actum. Dicetur.n. aliquis habere aliam potentiã quã alius, si illa potentia sit alia in essentia a potentia, quã habet alius. Dicetur etiã alio modo habere aliam potentiam, si posset in aliquẽ actũ, in quem nõ possit alius: nam & si non est alius calor per essentiã in homine iam facto viro & cum erat puer, tamen q̃ aliqua potest homo vir, quæ non poterat cum

erat puer, quia potest decoquere semen & generare, quod non poterat cum erat puer, dici pōt aliqua potentia esse in viro, quæ nō est in puero: est ergo ad vnū dicere, quòd sicut & aliç res, & ipsa potentia diuersificari potest per aliam & aliam essentiā, vel per perfectū & imperfectū. Primo quidem modo habēt distinctos characteres & distinctas spirituales potentias omnes septem ordines, quia character & spiritualis potētia, quā imprimit vnus ordo, est alia per essentiam a charactere & a spirituali potentia, quam imprimit alter: & inde est quod etsi de congruitate semper inferiores ordines debent præcedere superiores, non tamē hoc est de necessitate, quia potest quis suscipere superiorem ordinem prætermisso inferiori. Sed secundo modo differt character & potentia per imperfectū & perfectum in sacerdote & episcopo, quia (vt patuit) in ordine episcopali non imprimitur alius character a charactere sacerdotali, sed ille character perficitur & completur. Quærere ergo, vtrum episcopatus sit per se ordo distinctus ab aliis ordinibus, est quærere vtrum in ordine episcopali imprimatur alia spiritualis potentia ab omnibus aliis septem ordinibus. Si ergo loqueris de alietate potentiæ per essentiam, patet ꝙ non est alius character vel alia potentia quantum ad ea quæ sunt ordinis in sacerdote & in episcopo: sed si loqueris de alietate potentiæ non secundum essentiam sed secundū perfectū & imperfectū, sic in episcopo est alia spiritualis

C potentia, quia est in eo perfectior potentia & perfectior character q̄ sit in simplici sacerdote. Et quia potentia pfecta potest in aliqua in quæ non potest potentia imperfecta, ideo non solū quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis, sed etiā quantum ad ea quæ sunt ordinis, potest aliqua episcopus quæ non potest simplex sacerdos. Episcopatus itaq; non est per se ordo, quòd secundum se imprimat characterem, sed est per se ordo prout per se imprimit perfectionē characteris. Ideo Magister libro. 4. distin. 24. cum prius dixisset quòd episcopus non est nomen ordinis sed dignitatis & officii, postea dixit, ꝙ ordo episcoporum quadripartitus est: prius er

D go negauit episcopatum esse nomen ordinis, & postea concessit quòd episcopus erat nomen ordinis: & Diony. in de Eccles. Hierarchia cap. de sacerdotalibus pfectiobibus dicit, eē tres Ordines in ecclesiastica Hierarchia, videlicet ordinem episcoporum, sacerdotum, & aliorum ministrorum, ita quod sub ordine ministrorum comprehēdit sex ordines, videlicet quatuor ordines minores cum diaconatu & subdiaconatu: quia omnes isti ministrant sacerdoti, cuius est conficere corpus Christi. Potest ergo concedi quòd episcopus sit nomen ordinis, & potest negari secundam aliam & aliam acceptionem, vt est per habita manifestum.

A *incipit quarta pars huius Capituli, distinguens, quot sunt ordines episcoporum.*

Voniam ostensum est, quòd secundum vnum modū accipiēdi, episcopus est nomen ordinis, ideo volumus distinguere, quot sunt ordines episcoporū, Dicit. n. Magister. 4. sent. distin. 24. quòd Ordo episcoporum quadripartitus est, in Patriarchas, Archiepiscopos, Metropolitanos, & Episcopos. Videtur ergo Magr̄ distinguere inter Metropolitanum & Archiepiscopum: quia (vt ipse ait) Archiepiscopus accipitur pro Primate secundū quē modum acci-

B piendi, erit distinctio inter Primatem & Patriarcham. Sed nos distinguemus de Patriarchis: Est. n. Patriarcha (vt ait Magister in dist. præfata) idem quod summus Patrum: & quia quod per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit, ideo sequendo etymologiam nominis, non est in Ecclesia nisi vnus solus princeps, videlicet Romanus Pontifex. Distinguemus ergo Romanum Pontificem ab omnibus aliis. Patriarchas ergo alios associabimus ipsis Primatibus, vt dicamus quòd idem sit esse Primatem & Patriarcham. Sed quia inter ipsos Primates aliqui sunt maioris dignitatis, aliqui minoris; illi qui sunt maioris dignitatis, dicti sunt Patriarchæ:

C illi qui sunt minoris, retinuerunt sibi commune nomen, & vocati sunt Primates: pro eodem ergo genere possumus accipere Primatem & Patriarcham. Sic etiam pro eodem possumus accipere Archiepiscopum & Metropolitanum. Dicitur. n. Archiepiscopus quasi princeps episcoporum: dicitur autē Metropolitanus quasi mensura ciuitatis; archos quidem idem est quod princeps: & metrum idem est quod mensura, vt idē Magister in eadem distin. exponit. Et quia princeps episcoporum debet regulare & mensurare ciuitates Suffraganeorum, quæ sūt sub ipso, ideo pro eodem accipiemus Archiepiscopum & Metropolitanum. Quatuor ergo sunt ordines episcoporū; quia in infimo gradu sunt epis

D copi, supra quos sunt Metropolitani seu Archiepiscopi, supra quos sunt Primates seu Patriarchæ, super omnes quidem est Romanus Pontifex: quç omnia (secundū Magistrum in dist. præfata) accepta sunt a Gentilibus. Sed dicet quis. Quare in hoc, Magister, imitamur Gentiles q̄ Iudeos, cum salus ex Iudçis sit, & cum pater noster dicat esse Abraham, & cum testamentum nouum contineatur in veteri, sicut rota in rota iuxta visionem Ezechielis? Dicemus ergo, quòd gens iudaica erat vnus populus, & lex illa Mosayca data fuit vni populo, ita quòd tempore legis scriptæ poterat quis saluari in gentilitate: non. n. tenebantur ad cçremonias illius legis nisi soli Iudçi, vel illi qui volebant se conuerte

re ad ritum Iudæorum. Sed nostra ecclesia est
catholica & vniuersalis, vt extra eam non possit
esse salus, ergo de iure, ecclesia occupat totum
mūdum, quia de iure omnes deberent obedire
Euangelio, oēs deberent esse sub summo Pon-
tifice: illud.n. tenetur de iure quisq; agere, sine
quo nō potest iustè viuere, vel sine quo non po
test iustus esse, vel sine quo non potest salutem
consequi. extra.n ecclesiam nō est salus. Sic er-
go est de iure quòd ecclesia totū contineat, & ēt
de facto multo magis est dilatata ecclesia, q̄ fuit
synagoga. Ideo ordo istarū dignitatum dicitur
a Gentilibus sumpsisse originē, quia sicut Gen-
tiles propter sui diffusionē, vt quia multi erant
& valde diffusi, ideo in eis erant diuersi gradus
B dignitatis: sic quia ecclesia est sic diffusa, & quia
lex Euangelica non respicit vnum populū tan
tum, oportet quòd secūdū tam diffusam & tam
vniuersalē auctoritatē & iurisdictionē sint in ec
clesia diuersi ordines dignitatis. Possumus aūt,
quantum ad præsens spectat, assignare sex ge
nera cōmunitatis, scd'm quæ sex genera cōmu-
nitatum, accipientur quatuor gradus, siue qua
tuor ordines episcoporum. Dicemus quidē, q
ex pluribus personis fit prima cōmunitas, quæ
dicitur cōmunitas domus: secūdo, ex pluribus
domibus fit cōmunitas vici: tertio, ex pluribus
vicis fit cōmunitas ciuitatis: quarto, ex pluribus
ciuitatibus & ex pluribus castris fit communitas
prouinciæ: quinto ex pluribus prouinciis fit cō
C munitas regni: vltimo, ex pluribus regnis fit
cōmunitas totius mundi, siue totius orbis. Secū
dum quidem cōmunitatē primā siue scd'm com
munitatē domus non sumitur rectoria, nec di-
gnitas ecclesiastica: non.n. stare potest q in qua
libet domo esset rector ecclesiasticus vt qd esset
ibi sacerdos vel eps. Quantum autē ad secundā
cōmunitatem vt quantum ad cōmunitatem vici
sumi potest rectoria ecclesiastica: nam cōmuni-
tas vici est similis cōmunitati parochiæ, vt sicut
in vno vico sunt multæ domus, sic sub vna pa-
rochia sunt multę domus, quibus spiritual'r prę
est parochialis sacerdos. Secundū quidem com
munitatem tertiā vt secundū cōmunitatem ciui
tatis sumitur dignitas episcopalis: ad episcopū.n.
D pertinet superintēdere omnibus qui sunt in ci
uitate sua, & etiā in circūadiacentibus partibus:
habet.n. episcopus curā de ciuitate & de Dioe-
cesi, quæ circūstat ciuitati: est.n. ciuitas. vt dr̄ in
1. Politicorum, cōmunitas perfecta: igitur sacer
dos simplex qui non est vsquequaq; perfectus
non debet pręesse toti ciuitati quæ est cōmuni-
tas perfecta, sed debet ciuitati pręesse episcopus
qui est sacerdos perfectus. Hinc ergo accipitur
primus ordo episcoporū secundū pręeminen-
tiam ciuitatum, vt ille, qui spiritualiter pręest ci-
uitati, vocetur episcopus. Verum quia supra cō
munitatem ciuitatis est cōmunitas prouinciæ, &
supra cōmunitatem prouinciæ, potest esse com
munitas regni, quia sub vno regno possunt cō
A tineri plures prouinciæ: & supra cōmunitatem
regni est Monarchia & est communitas totius
mundi: ideo sicut Gētiles diuidebant orbem in
Ciuitates, Prouintias, Regna, & Monarchias, ita
secundum hæc quatuor accipiuntur quasi qua
tuor ordines episcoporum, quia simplices Epis
copi præsunt ciuitatibus, Archiepiscopi vero
præsunt prouinciis, ita quod illud, quod subest
Archiepiscopo, potest dici prouincia: postea au
tem & Patriarchę quasi præsunt regnis: Sūmus
autem pontifex præest toti mundo.

Papa, Imp. ro. Patriar. Coss. Card. Senat. Prim. Reges. Archiepi, duc. Epi, Comites. Coepi, præfec. Archipresby. Trib. mil. Cācel. trib pl. Archid. Præt. Decani, cētur. Presby. paroc. Decuriones. Sacerdo. alij, Aduocati. Diac. Aediles, Subdiac. Qua terniones. Exor. Duūuiri Ostiarij, Quæ stores. Lecto. poetæ. Acolyti, Scri ptores.

Cap. 2

Incipit quinta pars huius capituli, declarans q ultra simplicem episcopum non imprimitur character, nec perfectio characteris.

Satis potest patere ex
dictis, quòd in sacerdo
tio & in aliis sex ordini
bus imprimitur chara-
cter: in ordine vero epi
scopali imprimit' perfe
ctio characteris: in aliis
vero dignitatibus quæ
sunt supra episcopatū,
cuiusmodi sunt Archiepiscopus & Primates, &
cuiusmodi est Papa, non imprimitur character
nec perfectio characteris: talia.n. (vt patet) ac-
cepta sunt secūdū maiorem & minorem cōmu-
C nitatem, vt quia prouintiæ cōmunitas est maior
q̄ cōmunitas ciuitatis, eum qui pręest prouinicę
vocamus Archiepiscopum, & eum qui præest
Archiepiscopo vocamus Primatem, & eum qui
pręest omnibus vocamus Papā. Vnde si Archi
episcopus habet ptātem ampliorē q̄ hēant epis
copi, & in collatione pallii confertur ei quædā
plenitudo pontificalis officii, iuxta illud exem-
plum de auctoritate & vsu pallii cap. Nisi, quòd
in pallio, pontificalis officii plenitudo cum Ar
chiepiscopalis nominis appellatione cōfertur.
Ante acceptionem pallii nō vocatur Archiepis
copus: pp quod sibi tunc confertur hoc nomē
q vocatur Archiepiscopus, & tunc dr̄ sibi con
ferri plenitudo pontificalis officii quantū ad iu-
D risdictionē, quia habet pleniorem siue amplio-
rem iurisdictionem q̄ habeat episcopus: sic etiā
Primates vel Patriarchæ iurisdictionem nomi
nant ampliorem: Papatus vero oēm iurisdictio
nem continet. Et quia ea quę sunt iurisdictionis
ex sola cōmissione possunt habere vigorē, ideo
in talibus non imprimitur character nec perfe
ctio characteris: habent.n epi aliqua quæ sunt
supra ordinem sacerdotis, quia aliqua pōt epis-
copus quæ non pōt cōmittere: sed quāuis epis-
copus habet aliqua quæ sunt ordinis simplicis
sacerdotis, ea tamē, quę supra episcopum sunt,
solam iurisdictionem nominant. Sed dicet ali-
quis, quòd cum summus pontifex habeat plenā
potestatē & non solum secundū partem sicut
alii

Archiepi.

Glo. in uer. no minis.

alii prælati habere possunt, iuxta illud exemplũ de auctoritate & vsu palli cap. Ad honorẽ, qũi vocati sunt in partẽ solicitudinis non in plenitudinem potestatis, videbitur ꝙ aliquid habeat supra epm & Archiepiscopum. Dicemus ergo ꝙ illa plenitudo potestatis licet ex multis causis possit ostendi, ex ipsa tñ iurisdictione vniuersali competet sibi potestatis plenitudo. Est ergo diligenter notandum, quòd semper habens curam vniuersalioris boni habet ordinare de aliis quibus cõmissum est minus bonum vniuersale: ideo ars gubernandi ciuitatem quę dicitur politica, cuius est habere curam de vniuersali bono & de toto populo, debet ponere mensuram & regulam in omnibus aliis artibus: ideo dicit̃ primo Ethicorũ, quòd videbit̃ autẽ vtiq; esse hæc per omissionẽ & architectonicè talis vtiq; est ciuilis, hæc. n. præordinat qualis vnusquisq; conuenit addiscere & vsquequo. Spectat. n. ad gubernatorem ciuitatis qui habet curam de bono vniuersali, imponere mensurã & regulam artibus mecanicis, vtputa fabrili qualiter se intromittat de ferro, & carpentario qualiter de ligno, & sic de aliis; immo non solum artibus mecanicis, sed etiam aliis artibus imponit mẽsuram & modum: eius. n. est determinare qualiter Rhetores vtantur Rhetorica, & qualiter Medici medicina, & qualiter milites vtantur militia. Ideo dicit̃ Eth. primo, sub hac autẽ. i. sub politica siue sub Rectore ciuitatis preciosissimas virtutes existẽtes, vtputa militarem & Rhetoricã & sic de aliis artibus: ipsa. n. cura boni publici hoc agit vt ad eum spectet leges cõdere his quæ sunt sub ipso. Et quia summus pontifex habet curam de vniuerso mundo, consequens est quòd ad ipm spectat omnibus aliis leges imponere, & oẽs alii teneantur scdm leges ab eo conditas viuere. Ista ergo plenitudo potestatis ex sua iurisdictione vniuersali & ex sua vniuersali cura sufficienter concludi potest, ꝙ si bene aspicimus non solũ patriarchatus vel episcopatus, sed etiam papatus supra simplicem epm nõ quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis dicunt. Et quia quæ solius iurisdictionis sunt, non respiciunt characterẽ nec perfectionem characteris, ideo bene dictum est quòd supra simplicem epm non est impressio characteris nec perfectionis characteris.

NOTA. Et vt hæc magis pateant, dicemus quòd si electus in papam non sit nec sacerdos nec Episcopus, non poterit ea quæ sunt ordinis, qa nõ poterit conficere corpus Christi, nec poterit conferre ordines: poterit tamen ea quæ sunt iurisdictionis, vt poterit conferre præbendas, dignitates, & alia huiusmodi facere. Distincta ergo sunt ea quæ sunt ordinis, quæ respiciũt characterem vel perfectionẽ characteris, quæ põt simplex episcopus: & ea quæ sunt iurisdictionis cuius plenitudinem habet papa in papatu. Ergo vltra simplicem ordinẽ episcopalem, & per cõsequens ad esse Primatẽ aut Patriarcham, ad A esse Archiepiscopum seu Metropolitanũ, non imprimitur character nec pfectio characteris quod declarare volebamus. Verũ quia ex hoc dicto multum dependet tota materia præsentis negotii, quia quæ sunt Ordinis nõ possunt tolli nec desinere esse, ea vero quæ sunt iurisdictionis tolli possunt vel desinere esse, ideo pfectius declarare volumus, qũo in papatu vltra episcopatum simplicẽ non imprimitur character nec perfectio characteris, sed solum ex hoc acquiritur plena iurisdictio potestatis. Tenetur autem cõmuniter, ꝙ papalis potestas perpetua est, ex quia perpetuitate dicit̃ ecclesia non posse mori, iuxta illud cau. 12. quæst. 2. c. Liberti. vbi dicitur quòd ecclesia nunq̃ moritur: &. 24. q. 1. cap. Pu B denda, Pelag. pp. testimonio August. comprobat, quòd ecclesia non põt esse nulla, quia nunquã illa potestas moritur, quia papa decedente, remanet huiusmodi potestas (vt quidam dicũt) in Romana ecclesia, siue in Collegio Cardinalium, siue in ipsa ecclesia. Quodcunq; n. horũ ponatur, semper habemus intentum, videlicet ꝙ in aliquo collegio reseruatur potestas papalis, decedente papa. Arguatur ergo sic, Illud qđ respicit characterem vel prefectionẽ characteris, per se loquendo, non põt competere collegio vt collegium est, vel multitudini vt multitudo est, quia character vel perfectio characteris semper imprimitur huic vel illi: & si multi sunt habentes characterem vel perfectionem chara C cteris, tot erunt characteres quot erunt hmõi habẽtes characterẽ vel perfectionem characteris: sed vna eadem potestas vel illa eadem potestas, quæ est in papa, eo viuente, remanet in collegio aliquo siue in ecclesia, ergo hmõi papalis potestas nec dicit characterẽ nec perfectionem characteris, sed solum iurisdictionẽ. Immo si qs diceret ꝙ propter hoc ptás papalis dicit characterem vel perfectionẽ characteris, oporteret ꝙ tot essent tales potestates, quot essent illi in quibus potestas hmõi seruaretur: quod est erroneum dicere, quia cũ non possit esse nisi vnus papa, non potest esse nisi vna potestas papalis, quæ potestas si reseruatur in collegio Cardinalium, erat in toto huiusmodi collegio, ita quòd D secundũ huiusmodi ptãtem agere ea quæ ecclesiæ expediunt, non poterit nisi totum collegiũ simul, vel illi qui habent totius collegii potestatem: quia si sufficiẽter vocetur Capitulum, dato ꝙ aliqui deessent, habebunt illi qui sunt in capitulo totius capituli potestatẽ. Exinde ergo clarè apparet, quòd talis potestas nõ est character nec perfectio characteris, quia quilibet de collegio hẽret potestatem papalem in solidũ. vt posset agere omnia quæ sunt papæ: quod esset magnæ dementię ponere: & qđ dictum est de collegio Cardinalium si in eo residet potestas papalis non viuente papa, veritatem habet de ecclesia siue de multitudine fidelium, si in ea residet talis potestas. Nam si papatus siue potestas pa-

Bl. 2. Ex cõc. Tol. 4. cã. 69. §. ꝙ si nullo.

palis diceret characterẽ siue perfectionẽ chara
cteris, cum tam character quã perfectio chara-
cteris imprimatur singularibus personis: & cũ
tam character quàm perfectio characteris mul
tiplicari habeãt iuxta numerũ eorũ quibus im-
primuntur, omnia præfata inconuenientia se-
querentur, videlicet quòd hmõi potestas non re-
maneret in ipsa multitudine, sed in singulari-
bus personis ipsius multitudinis multiplicaretur;
etiam hmõi potestas iuxta numerũ talium per-
sonarum, quæ (vt patet) omnia falsa sunt. Am-
plius qa, vt supra tetigimus, ex hoc dicto, verũ
potestas papalis vltra simplicem epm̃ dicat cha
racterem vel perfectionẽ characteris, aut dicat
meram iurisdictionem, in hoc.n. dependet tota
materia pñtis negotii, ideo volumus ab omni-
bus prædictis hoc aliter declarare. Nam, vt pa-
tet, ea quæ sunt papæ, etiã viuente papa, pñt cõ
mitti aliis qui non sunt papa. Nam si papa con-
stitueret in ecclesia archidiaconum, sicut Lau-
rẽtius fuit archidiaconus Sixti, apud quẽ erant
thesauri ecclesiæ reconditi, qui dispersit eos &
dedit pauperibus: & constitueret cancellarium,
ita quòd ad archidiaconũ spectaret recipe om-
nes thesauros, & omnia tributa, & omnia numis
mata, & quæcunq̃ pñt numismate mensurari,
& non solũ spectaret ad eum hæc recipere, sed
dispensare & expendere: ad cancellarium vero
spectaret beneficia confirmare, & causas, & ne-
gotia decidere: tunc papa nihil haberet facere,
nisi fortè si oriretur aliqua quæstio de fide, quã
ad eum spectaret huiusmodi qõnem decidere.
Verum quia congregata aliqua multitudine sa
pientũ, posset eis illius qõnis decisionem cõmit-
tere, consequens est, ꝙ ea quæ potest papa, cõ-
mitti pñt his quæ non sunt papa. Sed si in papa
tu imprimeretur character alius a sacerdotali,
ille character esset longe altior q̃ character sa-
cerdotalis; vel si imprimeretur ibi nõ character
sed perfectio characteris, illa perfectio esset lon-
ge altior & nobilior quàm perfectio quæ impri
mitur in simplici ordine episcopali. Arguatur
ergo sic, ea quæ sunt sacerdotis non pñt cõmit
ti non sacerdoti propter characterem, qui im-
primitur in ordine sacerdotali: & ea quæ sunt
epi non pñt committi non epo propter perfe-
ctionẽ characteris, quæ imprimit̃ in ordine sim
plici episcopali: si ergo in papatu imprimeretur
character vel perfectio characteris, cum papa-
tus sit longe quid altius & nobilius q̃ simplex sa
cerdotiũ vel q̃ simplex episcopatus, ea quæ sunt
papæ non pñt cõmitti ei qui non est papa: qđ
cum falsum sit, manifestè concluditur, ꝙ pote-
stas papalis vltra potestatem simplicis episcopi,
non dicit characterem nec perfectionẽ chara-
cteris, nec dicit ea quę sunt ordinis, sed solum ea
quæ sunt iurisdictionis. Patet ergo ꝙ papa re-
nuntiare potest, & potest in eo desinere esse po-
testas papalis, etiam eo viuente, quia licet ea quę
sunt ordinis non possint desinere esse in eo in

A quo sunt, ea tñ quæ sunt iurisdictionis tolli pñt
vel possunt desinere esse. Immo si potestas pa-
palis diceret characterem vel perfectionem cha
racteris vel diceret ea quæ sunt ordinis, nec pro
hęresi nec pro quocũq; alio posset papa, dum
viueret, desinere esse papa. Hoc.n. posito, semp
haberet potestatem papalem, quia etiã hæreti-
ci si sunt sacerdotes, pñt quidem quæ pñt sacer
dotes quantũ ad ea quę sunt ordinis, & pñt con
ficere: & si sunt episcopi pñt quod possunt alii
epi, quia possunt alios ordinare, & ordinati ab
eis, dumtamẽ sint ordinati secundũ ritum eccle
siæ, non sunt reordinandi, sed sunt de perpetra
to scelere corrigendi. Propter qđ patet quòd
fundamẽtum aduersariorũ nostrorũ, & in hac
B parte aduersariorum veritatis, erat falsum & so
phisticum, quia volebant loqui de his quę sunt
iurisdictionis tanq̃ de his quæ sunt ordinis.

Incipit sexta pars huius Capituli, declarans, quòd inter Episcopum & ecclesiam spirituale coniugium reperitur.

QVòd inter episcopum & ecclesiã
sit quoddam spirituale coniugiũ
potest multis auctoritatibus pro
bari: nam vt habetur extra de trã
slatione episcoporum cap. Inter
corporalia. Inter episcopum & ecclesiam est spi
C rituale coniugium, quod dissoluendũ deus om
nipotens suo tantum iudicio reseruauit. Et can.
7. quæst. 1. c. Sicut, dicit̃ ꝙ sicut vir non debet
dimittere vxorem suã, ita nec eps ecclesiam suã.
Innuitur.n. ibi ꝙ sic est sponsus ecclesiæ episco
pus, sicut vir vxoris suæ. Verum quia, vt habet̃
in rubrica huius sextæ partis, inter episcopũ &
ecclesiam est spirituale coniugium, ideo decla-
rare volumus, qñō, & qualiter huiusmodi spiri
tuale coniugium habeat esse, vt ex hoc in sequẽ
ti cap. descendamus, quot modis potest accipi
tale spirituale coniugium: vt ex hoc habeamus
viam ad inuestigãdum qualiter hmõi coniugiũ
potest solui & qualiter non põt solui: nam, vt
patebit, taliter potest accipi tale coniugium, ꝙ
D potest solui etiam viuente epo, & taliter ꝙ non
poterit solui nisi per mortẽ, & tertiò taliter põt
accipi tale coniugium, quòd etiam per mortem
non poterit tolli illud quod erat fundamẽtum
talis coniugii. Propter primum, sciendũ, quòd
licet sint auctoritates inductę, quòd est quoddã
spirituale coniugium inter episcopum & eccle-
siam, volumus tamẽ declarare qualiter habeat
esse tale coniugium, vt ex hoc possimus descen
dere ad declarandum quot modis hmõi coniu
giũ sumi potest. Dicamus quidem quòd eps est
sponsus ecclesiæ: nam officiũ sponsi est ex spon
sa filios generare: nã coniugium carnale vt est
in remedium non debet transferri ad spirituale,
vt sumantur similitudines de coniugio carnali
ad

ad spirituale: summendæ quidē sunt hmōi simi
litudines prout coniugium carnale est in offi-
cium, sedm quem modum coniugium fuisset in
statu innocentię siue in paradiso, si primi paren
tes non peccassent. Debemus. n. dicere cū Apo
stolo ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cęlis
est. Nam illi qui praue ambulant sunt qui terre-
na sapiunt, & illorum conuersatio est in terra:
nostra conuersatio debet esse in cęlis, idest in al
titudine innocentiæ. Cum ergo coniugium car
nale sit hoc modo in officium causa generādæ
& propagandæ prolis, consequens est φ si est
coniugium spirituale inter epm & ecclesiam, sic
quia ex officio potest in ecclesiam spirituales fi-
lios generare & promouere, cum de eis curam
habeat. Sed dices ergo quilibet homo etiam lai
cus dicit sponsus ecclesiæ, quia ipse potest filios
generare, quia potest sacramentū baptismi con
ferre per quod baptizati fiunt christiani & filii
ecclesiæ, vel saltim ipse sacerdos cui ex officio
conuenit baptizare poterit dici spōsus ecclesię.
Aduertendum itaq; φ ex officio coniugii car-
nalis primo homo generatur vt habeat natura
le esse: secūdo roboratur vt possit obuiantibus
resistere, nam homo ita nascit tener in primor-
dio suæ natiuitatis φ nisi fascia stringeretur de
leui distringerent eius mēbra, & iō postquā na
tus est roboratur, vt mēbra eius magis se pos-
sint continere & magis possint lesiuis resistere:
tertio postea sic vigoratur vt possit stare, sedere,
ambulare, & hæc opera naturalia facere: quar-
to & vltimo roboratus & vigoratus sic perficit,
vt possit sibi similem generare: sic est in cōiugio
carnali. Sed cū in coniugio spirituali, illi, qui nō
sunt epi, vel non possunt hoc ex officio, vel si
possunt aliqua ex istis, nō pīit omnia, vel ea quę
possunt, non possunt vsquequaq; perfecte,
concluditur φ ipsi episcopi soli sint sponsi ec-
clesię. Dicemus. n. quod illa quatuor, quę narra
uimus in coniugio carnali, possumus adaptare
ad ea quę videmus in ecclesia. Nā gñationi cor
respondet Baptismus: roborationi vt possit ob
uiantibus resistere correspondet Confirmatio:
vigorationi vt possit spirituale agere correspō-
det Ordo: perfectioni. vero vt possit sibi simile
generare correspondet Episcopatus. Nam per
baptismū quis regeneratur & accipit spirituale
esse: per confirmationem roboratur vt possit
obuiantibus resistere, & audacter nomen Chri
sti in notitiam deducere: per ordines vero ho-
mo vigoratur vt possit spirituales actiones age
re: sed per epatum quis perficitur vt possit alios
ordinare & sibi similes facere: est. n. eps sacerdos
perfectus vt possit alios in sacerdotium ordina
re, & vt possit consecranda cōsecrare: illi ergo
qui non sunt epi, vel non pīit aliquid prædicto
rum ex officio, vel non pīit omnia prædicta,
vel etiam ea quæ pīit ex officio non possunt ea
perfecte. Propter quod sciendū φ si laici pīit
baptizare, hoc non pīit ex officio, sed ex diuina

A dispensatione. Nam quia baptismus est maximę
necessitatis, quia sine baptismo vel in re vel in
voto non pōt quis saluus fieri, ideo materia ba-
ptismi est maxime cōmunis, quia aqua, & mini-
ster est maxime cōmunis, quia quilibet homo: li
cet tamen sic sit. hoc est ex diuina dispensatione
& in casu necessitatis, nam laicus vir vel mulier
nō debet baptizare nisi magna adsit necessitas,
& quāuis si baptizat aliquē, ille baptizatus est:
tamen nisi immineat necessitas, si laicus baptizat,
peccat, quia hoc non competit laicis ex officio:
immo etiam clericis non sacerdotibus non cō-
petit hoc ex officio: ipsi. n. diaconi, qui post sa-
cerdotem tenēt supremum gradum, ex suo offi
cio non competit eis, φ baptizent. Nam secun-
B dum Dionysium in de cęlest. Hierar. in ordi-
ne de sacerdotalibus perfectionibus, Diaconi-
bus competit purgare, sacerdotibus illumina-
re, episcopis perficere. Diaconi. n. purgāt, cum
separant mundos ab immundis: ad diaconos. n.
spectat in ecclesia clamare, quod cathecumini
recedant, quod qui non sunt apti ad recipien-
dum Eucharistiam non accedant, quod facien
do, quia separant mundos ab immundis, eorum
officium est purgare: sacerdotum aūt est illumi
nare. Et quia in baptismo quis illuminatur per
grām, non cōpetit diaconibus ex officio suo φ
baptizent, sed sacerdotibus. Reuertamur ergo
ad propositum, & dicamus quod ad officium
carnalis coniugii spectat quod filii generētur,
C & quod geniti sic nutriantur quod roborētur,
vt possint lesiuis resistere: & roborati sic vigo-
rantur vt possint actiones naturales agere: &
vigorati sic perficiuntur vt possint sibi simi-
les generare: quæ quatuor adaptamus ad qua-
tuor quæ videmus in ecclesia, quia per baptis
mū accipimus spirituale esse: per confirmatio-
nem quod possumus spiritualiter resistere: per
ordinem quod possumus spiritualia agere vel
spiritualia ministrare: per episcopatum quod
possumus omnia hæc perficere. Et quia alii
ab episcopis vel non possunt aliquid prædicto
rum ex officio, sicut omnes qui non sunt sacer
dotes nō possunt aliquid prædictorum ex offi
cio: vel si possunt aliquid prædictorum ex offi
D cio sicut sacerdotes qui possunt ex officio bapti
zare, non tamen possunt omnia præfata, quia
sacerdotes secundū φ huiusmodi non possunt
cōfirmare, nec possunt alios in sacerdotium or
dinare: illud etiam φ possunt, quia possunt ex
officio, baptizare non possunt omni modo per
fecte sine opere episcopali. Nam licet possint
conferre baptismum prout est quoddam sacra
mentum, non tamē possunt ipsum perfecte cō
ferre quantum ad solēnitatem sine opere epis-
copali, quia secundum Dionysium, nō fit solē-
niter baptismus sine Chrismate, & Chrisma nō
fit sine episcopo: consequens ergo est quod
illi qui possunt omnia præfata ex officio & per-
fecte cuiusmodi sunt episcopi, sint sponsi Ec-

elesiæ, inter quos & ecclesiam spirituale con-
iugium habet esse.

Incipit septima pars huius Capituli, declarans quot modis habet esse spirituale coniugium, & quo modo potest solui & non solui.

DIcebatur quidem supra q̃
sicut rõne generandæ & p
moeuendæ prolis carnalis
sumebatur coniugium car
nale: sic ratione generãdæ
& promouendæ prolis spi
ritualis sumitur cõiugium
spirituale: & dicebatur quòd maximè sunt spiri
tuales & spo nsi qui ex officio & pfectè possunt
prolem spiritualiter gignere & pmouere. Dice
mus ergo q̃ sicut in aliis tria sunt consideräda:
Primò posse, Secundò agere, Tertiò, ritè & de-
bitè hoc facere: sic & in cõiugio spirituali essent
illa tria considerãda, primo quidem posse filios
generare & promouere ex officio & perfectè, se
cũdo, vero illud agere, tertio debitè & ritè hoc
facere. Eps.n. rõne perfecti characteris potest
filios generare & promouere: secundo ex hac
potẽtia potest in actum exire & illud facere: nã
aliud est posse agere & aliud agere, nam posse
quidem agere respicit ipsam potentiam, agere
vero respicit ipsum actum vel vsum potentiæ:
erit ergo primum posse opera spiritualia age-
re, scdm vero erit in actum operũ illorum exi-
re, tertium autẽ erit hmõi opera spiritualis con
iugii ritè & debitè facere. Primũ respicit pfectio
nẽ potentiæ, secundũ vsum potentiæ, tertiũ ve-
ro respicit ipsam iurisdictionem. Perfectio qui-
dem potẽtiæ, est perfectio characteris: ille ergo
qui habet characterẽ sacerdotalem perfectum
sicut est eps qui est sacerdos perfectus & sacer-
dos consecratus, ex ipsa perfectione characteris
habet potentiã vt possit opera spiritualis coniu
gii facere: sed si faciat huiusmodi opera cõsecrã
do Chrisma, confirmando infantes, & tribuen
do ordines, hébit vsum illius potentiæ, quę po
tentia nihil aliud est q̃ character sacerdotalis
perfectus vel perfectio sacerdotalis characteris.
Tertio quidem, si ritè & debitè hoc faciat, habe
bit iurisdictionem ad id agendum: ppter q̃ be-
ne dictum est q̃ posse facere opera spiritualis
coniugii respicit characterem sacerdotalem p-
fectum: & quia character ille est quędam poten
tia, ideo respicit perfectionẽ illius potentię: sed
talia opera facere respicit vsum dictæ potentię:
ritè & debitè illa opera agere respicit iurisdictio
nẽ: & quia nemo debet mittere falcẽ in messem
alienam, ideo eps pręfata opera spiritualis con-
iugii non debet facere nisi vbi habet iurisdictio
nem, vel ordinariam, vel commissam. Ex dictis
ergo patere potest, quòd spirituale coniugium
quod est inter epm & ecclesiam, tripliciter sumi

A potest, quia vel sumit̃ ex ipsa potentia prout po
test secundũ ritum & formam ecclesiæ filios ge
nerare, & alios ordinare & ipsos in sacerdotiũ
promouere: vel sumitur secũdò ex vsu istius po
tentiæ, quo præfata opera actu exercet & actu
facit: vel sumitur tertio ex ipsa iurisdictione pro
ut præfata opera ritè & debitè facit. Erit ergo
eps sponsus ecclesiæ, quia vel habet perfectum
characterem qui est potẽtia per quã fiunt ope-
ra spiritualis coniugii: vel quia illa opera facit
& habet vsum illius potentiæ: vel q̃a dicta ope
ra ritè facit & habet iurisdictionem ad id facien
dum. Aduertendũ ergo, quòd si hoc spirituale
coniugium respiciat ipsam iurisdictionem, secũ
dum quam hmõi opera debitè & ritè fiunt, sic
B eo viuẽte potest eps desinere esse ecclesiæ spon
sus & potest separari huiusmodi coniugium, q̃a
potest ab eo tolli omnis iurisdictio vt nihil tale
vel nulla opera talia possit debitè & ritè facere,
nisi forte in casu necessitatis, in quo potest bapti
zare, quia possunt & laici hoc facere. Sed si ac-
cipiatur coniugium secundo modo quantũ ad
vsum potentiæ, siue huiusmodi vsus fiat rite vel
non rite, siue hoc faciendo peccet vel non pec
cet, sic viuente epo vel viuẽte eo qui ordinatus
est in episcopum, nec papa nec tota ecclesia po
test tale coniugium tollere vel etiã separare. Nã
ex quo quis ordinatus est in episcopũ & iam est
impressa ei characteris perfectio & iam habet
characterem sacerdotalẽ perfectum. s. potentiã
C perfectam ad ordinandũ alios & ad faciendum
eos sacerdotes: si exeat in vsum istius potentiæ,
& teneat ordines, & faciat alios sacerdotes, vel
conferat eis alios ordines: qui sic ordinati sunt
veros ordines suscipiunt, nec sunt de cętero re-
ordinandi: sunt tamen corrigendi, estq; eis pę
nitentia imponenda, si susceperunt ordines ab
his qui sunt hæretici, vel sunt ab ecclesia separa
ti, vel per ecclesiam depositi. Dixerunt.n. aliqui
Iuristę q̃ si suscipiantur ordines ab episcopis q
sunt per ecclesiam degradati, sic ordinati nihil
suscipiunt: cum character & perfectio characte
ris sint quid indelebile, quæ respiciunt characte
rem vel perfectionẽ characteris: vel ea quę sunt
ordinis sunt indelebilia, vt semper habeant suũ
D effectum. Dicemus.n. q̃ sicut conficere corpus
Christi respicit characterem sacerdotalem sim
pliciter, sed posse alios in sacerdotes ordinare
respicit huiusmodi characterẽ perfectum: sic
quia simplex sacerdos quantũcũq; degradatus
vel hęreticus (dum tamen intendat facere q̃d
facit ecclesia) sine aliqua distinctione tenent cõ
muniter Theologi q̃ si super materia panis cũ
intentione cõsecrandi dicat verba quæ sunt de
forma consecrationis, videlicet Hoc est corpus
meum, verum corpus Christi conficit. Et quia
sicut character sacerdotalis est potẽtia spiritua
lis qua corpus Christi conficitur, sic perfectio
illius characteris, quæ imprimitur in ordine epi
scopali, est potentia conferendi ordines & faciẽ
di

di sacerdotes, ideo episcopus siue schismaticus, A
siue degradatus, siue etiam hęreticus (dum ta-
men intendat facere quod facit ecclesia & secun
dum ritum & formam ecclesię ordinet aliquos)
illi erunt ordinati: & si dispensatū est cum eis, nō
erunt reordinandi, sed eis erit pęnitentia impo
nenda, quia contra mandata ecclesiæ ordines
susceperunt. Spirituale ergo cōiugium sumptū
hoc secundo modo prout non respicit iurisdi-
ctionem sed solū vsum potentię prout per per-
fectionem characteris sacerdotalis potest epis-
copus alios ordinare, nunquam separari potest
vel tolli viuente epō, quia & character & perfe-
ctio characteris quid indelebile nominātur solus
autem deus potest coniugium sic acceptum tol
lere, quia posset tollere ab anima characterem B
& perfectionē characteris. Ipse.n.papa nec vt
vicarius Dei, nec aliquo modo potest huiusmo
di characterem vel perfectionē characteris tol
lere, sed solus deus hoc pōt & sibi soli hoc ser-
uauit & nulli alii hoc concessit. Secundum hoc
ergo potest exponi ꝙ dr̄ in decretali illa Inter
corporalia, ꝙ dubitari non debet, qm̄ omnipo
tens deus spirituale coniugium, quod est inter
episcopum & ecclesiā, suo tantum iudicio reser-
uauit dissoluendū. Sed si accipiatur huiusmodi
coniugium quantū ad omnē modum, videlicet
non quantū ad iurisdictionē nec q̄tū ad vsum
potentiæ, sed solum quantū ad ipsam potentiā
quæ nihil aliud est q̄ character sacerdotalis pfe
ctus, sic non solum viuente epō sed ēt mortuo C
episcopo non tollit̄ tale coniugium.s. non tolli
tur ille perfectus character in quo fundabatur
tale coniugium: nam & in anima separata rema
net talis character & perfectio characteris. Sed
notandum ꝙ in anima separata remanet chara
cter & perfectio characteris non quantū ad illū
vsum qui erat ordines cōferre vel corpus Chri
sti conficere, sed remanet quantum ad decorem
& gloriam in beatis, & quantū ad pudorem &
ignominiam in damnatis. Nam sacerdotes &
episcopi si bene vixerunt, animæ eorū separatę
habebunt characterem sacerdotalem quātum
ad animas sacerdotū, & habebunt illum chara-
cterem perfectum quantū ad animas episcopo-
rum: sed non habebunt hmōi characterem aut
perfectionem characteris quantū ad vsum qui
nunc est, sed hēbunt illa quantū ad hunc vsum
qui est decor & gloria. Si male vixerunt & sunt
damnati, habebunt huiusmodi characterem &
perfectionem characteris quantū ad contrariū
vsum, qui est pudor & ignominia. Nam sicut ha
bere insignia Regis est honor & gloria iis qui
sequuti sunt voluntatem eius, ita est pudor &
ignominia his qui auerterunt se a Rege, & com
miserunt crimen contra regem, quia quanto al
tior est quis in curia regis, tanto ignominiosus
est ei agere contra regem. Ergo mortuo episco
po, in anima eius separata remanet character
perfectus, qui erat potentia ad operandū opera

In aīa separata remanet character.

A spiritualis coniugii, & qui erat fundamentum
istius coniugii, ita ꝙ secundū hunc modum nec
viuente episcopo nec eo mortuo tollitur id qđ
erat talis potentia & tale fundamentū, sed tollit̄
vsus talis potentiæ, quia non remanet ad hunc
vsum qui est facere opera spiritualis cōiugii qđ
est inter Episcopū & ecclesiam, sed remanet ad
vsum alium vt est per habita declaratum. Sed
viuente episcopo nec huiusmodi character pfe
ctus sine huiusmodi potētia, nec etiā vsus istius
potentiæ potest ab ipso tolli, sed semper eo vi-
uēte licet forte cum peccato & cum dānatione
animæ suæ potest exire in actum potētiæ & po
test facere opera spiritualis coniugii. Sed (vt di
ximus) si accipiatur tale coniugium tertio mo-
B do prout respicit ipsam iurisdictionem secūdū
quam talia opera debite & rite fiunt, etiam viuē
te epō potest tale coniugiū tolli & separari.

Incipit octaua & ultima pars huius Capituli, declarans ꝙ si simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex, summus tamen pontifex potest desinere esse summus pontifex, in quo fundatur ratio quinta.

A Rguūt autem aduersarii no
stri ꝙ si simplex pontifex nō
potest desinere esse simplex
pontifex, ergo multo ma-
C gis summus pontifex nō pōt
desinere esse summus ponti
fex. Sed vt supra tetigimus
hoc non est magis, immo est minus, quia vt pa-
tebit minus est facere ꝙ summus pontifex nō sit
summus pontifex, q̄ ꝙ simplex pontifex nō sit
pontifex simplex. Ad clariorem tñ notitiam &
solutionem huius rōnis quæramus a sic dicenti
bus, cum nomina sint ad placitum, quid intelli-
gunt nomine simplicis pontificis; nam tale qd
potest significari hoc nomine, ꝙ verum dicunt,
& tale quid, ꝙ falsum. Nam si dicatur ꝙ nomine
simplicis sacerdotis nō intelligitur aliud nisi ꝙ
habeat characterem sacerdotalem, sic si volunt
ꝙ nomine simplicis pontificis non intelligatur
D aliud nisi quod habeat perfectionē huius cha
racteris, & talem perfectionem, ꝙ possit exire
in vsum dictæ perfectionis: sic certum est ꝙ nec
papa, nec vniuersalis ecclesia potest facere quod
simplex pontifex non sit pontifex simplex, qa
non potest ab eo tolli nec character nec perfe-
ctio characteris: immo episcopo mortuo, etiā
manet in anima eius separata character & per-
fectio characteris, sed non ad hunc vsum: eo au
tem viuente non solum remanet character &
perfectio characteris qui est spiritualis potentia
qua aguntur spiritualis coniugii opera, sed etiā
remanet vsus dictæ potentię, vt quādo vult pos
sit dicta opera facere, licet agat ea ad damnatio-
nem animæ suę, si ea faciat contra mandata re-

clesiæ. Quare si nomine simplicis pontificis vo
lumus intelligere hanc spiritualē potentiam &
vsum istius spiritualis potētię, sicut nomine sim
plicis sacerdotis intelligebatur character sacer
dotalis cum proprio vsu characteris, cū sit quid
indelebile perfectio characteris quæ imprimit
in ordine episcopali, sicut ipse character qui im
primitur in ordine sacerdotii, dicemus quod si
cut simplex sacerdos nunq̄ potest desinere esse
sacerdos, sic simplex eps nunq̄ potest desinere
esse eps. Loquuti ergo sumus de potentia & de
vsu potentiæ tam sacerdotali q̄ episcopali, quę
innititur characteri qui est in simplici sacerdo
te, & quæ innititur perfectioni characteris quę
est in epo. Sed aduertendū quod mentionē feci
mus non solū de potentia, sed de vsu potentiæ,
qm̄ in anima separata sacerdotis vel in anima se
parata episcopi remanet huiusmodi potentia;
sed tñ, quia non remanet ad suū propriū vsum,
sed ad alium vsum, vt est per habita manifestū,
ideo in anima sacerdotis separata non dicimus
absolutè q̄ remanet potestas sacerdotalis, sed
dicere possumus q̄ remanet in ea character ille
in quo fundabatur sacerdotalis potestas, p quā
sacerdos eo viuente poterat conficere corpus
Christi: & in anima episcopi separata remanet
character ille perfectus in quo fundabatur spi
ritualis potentia, per quā episcopus eo viuente
faciebat opera episcopalia, siue opera spiritualis
coniugii. Reuertamur ergo ad propositū, & di
camus q̄ si nomine simplicis pontificis intelliga
tur sua spiritualis potentia & etiam vsus poten
tiæ, sic viuente eo non pōt desinere esse eps, qa
eo viuente non potest tolli ab ipso huiusmodi
potentia nec etiā vsus potentiæ, quin possit exi
re ad vsum potentiæ prædictæ, licet si ea vtatur
cōtra mandata ecclesiæ, grauiter peccet. Sed si
nomine episcopi vel nomine simplicis pontifi
cis intelligimus non solum potentiā præfatā spi
ritualem & vsum potentię, sed etiam iurisdictio
nem vt possit illa potentia iurè & ritè vti, sic sim
plex pontifex .i. habens simplicem iurisdictionē
episcopalē, potest desinere esse simplex ponti
fex, quia per cessionem vel per depositionē vel
quolibet aliter potest carere iurisdictione præfa
ta. Cum ergo papa vltra ea quæ sunt simplicis
episcopi & vltra ea quæ sunt ordinis, non dicat
nisi iurisdictionem, cum iurisdictio possit cōmit
ti & possit desinere esse. non valet hęc ratio, Si
simplex pontifex non pōt desinere esse simplex
pontifex, q̄ summus pontifex non possit desi
nere esse summus pontifex: quia per simplicem
pontificem possumus intelligere habētem cha
racterem sacerdotalem perfectum, qui est potē
tia spiritualis perfecta quantum ad ea quæ sunt
ordinis cum vsu illius potentiæ. & quia tam spi
ritualis potentia q̄ eius vsus non possunt tolli,
ideo secundū hunc modum loquendi simplex
pontifex non potest desinere esse simplex pon
tifex: sed nullus diceret q̄ diceret summus pon

A tifex vel diceretur papa qui solum habet chara
cterem sacerdotalem perfectū, & potest vti illo
charactere. Propter q̄ patet cuilibet intuenti q̄
plus dicit summus pōtifex, q̄ dicat simplex: sed
cum simplex pontifex dicat omnia quæ sunt or
dinis, consequens est q̄ sūmus pontifex ea quę
dicit supra simplicem pontificem, non sint or
dinis, sed iurisdictionis, vt sępius dictū est: & qa
ea, quę iurisdictionis sunt, possunt desinere esse.
ideo cum summus pontifex non dicat solum ea
quæ sunt ordinis sed quæ sunt iurisdictionis, sū
mus pontifex potest cedere & desinere esse. Nō
quā tamē potest desinere esse summus pōtifex,
vocando pontificem qui habet characterem &
perfectionem characteris, quia quantūcunq; re
B nunciet & cedat nunq̄ desinet in eo esse chara
cter nec perfectio characteris, & q̄diu viuit sem
per poterit vti illa potentia spirituali quæ fun
datur in illo perfecto charactere: nunq̄ ergo ca
rebit nec charactere nec perfectione characte
ris, sed poterit carere & carebit auctoritate &
iurisdictione. Dicemus itaq; quod quantum ad
ea quę sunt ordinis omnes simplices sacerdotes
sunt ęquales, quia oēs possunt cōficere corpus
Christi: quantū autem ad iurisdictionē nō sunt
ęquales, quia forte vnus habet curam & habet
parochiam, quā curam & quā parochiā non
habet alius: vel vnus habet maiorem curam &
maiorem parochiā, quàm habeat alius. Sic quā
tum ad ea quæ sunt ordinis, epi sunt æquales.
C Et exinde est q̄ electus in papam, si nō sit sacer
dos, oēm iurisdictionem habet quæ pōt pertine
re ad papam: sed nihil habet de his quæ sunt or
dinis sacerdotalis, nec de his quæ sunt ordinis
episcopaliū: propter q̄ potest & in sacerdotem
& in episcopum ab alio epo ordinari: quod fie
ri non posset, si sacerdotium vel episcopatus in
eo qui est papa quantū ad ea quæ sunt ordinis,
essent maiora vel altiora q̄ ea quæ sunt in sim
plici quocūq; epo, quia secūdū q̄ vult Aposto
lus ad Hebręos. 7. q̄ sine vlla autē cōtradictio Heb. 7. b.
ne quod minus est a maiore benedicitur. Papa
in quantū ad ea quæ sunt ordinis si non sit sa
cerdos, est minus q̄ alii sacerdotes, & si non sit
consecratus vel si nō sit eps, est minus q̄ alii epi.
D Quod si in his quæ sunt ordinis papa factus
eps haberet plus q̄ alii epi, non posset consecra
ri in episcopum a nullo epo, quia tunc maior a
minori benediceret. Quid ergo vltra egemus
testibus: clare.n. patere potest q̄ ea quæ sunt iu
risdictionis, minuuntur & crescunt; quia hic ha
bet iurisdictionē minorem, ille aūt maiorem; &
omnia possunt tolli vel desinere esse; quia pōt
quis totam suam iurisdictionem perdere vel p
cessionem vel quomodolibet aliter: sed ea quæ
sunt ordinis in eodem ordine nec minuuntur
nec crescunt, nec possunt desinere esse. oēs .n. sa
cerdotes sunt pares quantū ad ea quæ sunt or
dinis simplicis sacerdotii: & oēs episcopi sunt pa
res quantum ad ea quæ sunt ordinis episcopa
lis.

lis. Et exinde est ꝙ quilibet episcopus potest dici summus sacerdos, q̄a quilibet ep̄s pōt dici summus quantũ ad ea quę sunt ordinis episcopalis. Si ergo papa quantum ad ea quæ sunt ordinis esset maior ep̄o, tunc non posset ab aliquo ep̄o ordinari vel consecrari, quia tunc maior a minori benediceretur, quod est contra Apostolum. Ex his autẽ manifeste concluditur ꝙ cũ ea quæ sunt ordinis sint imobilia, ea aũt quę sunt iurisdictionis mobilia, ꝙ papa potest cedere q̄tũ ad ea quæ sunt iurisdictionis, non autem quantum ad ea quæ sunt ordinis. In sacerdotio autẽ quantũ ad ea quæ sunt ordinis, sunt gradus.

Dicemus quidẽ quod est duplex corpus Christi, videlicet corpus Christi verum, & corpus Christi mysticum, cuiusmodi sunt fideles. Quantum ad corpus Christi verũ non potest esse auctoritas vel potestas nisi solum ordinis, put quis potest conficere corpus Christi verũ. Sed quantum ad corpus Christi mysticũ potest esse auctoritas Ordinis prout quis potest fideles ordinare & facere illos sacerdotes vel etiam episcopos: & potest esse ibi auctoritas iurisdictionis ꝑut potest eos absoluere vel ligare. Ergo quantũ ad ea quæ sunt ordinis sunt gradus in sacerdotio, quia ep̄i quãtũ ad ea quæ sunt ordinis plus possunt q̄ simplices sacerdotes, quia simplices sacerdotes secundũ ꝙ huiusmodi solum possunt conficere verum corpus Christi: sed ep̄i etiam quantũ ad ea quæ sunt ordinis habent auctoritatẽ non solũ vt possint cõficere corpus Christi verum, sed etiã vt possint ordinare fideles & facere eos sacerdotes vel cõsecrare eos in ep̄os, qui fideles sunt corpus Christi mysticum. Et q̄a quantum ad hoc, ea quæ sunt ordinis nõ plus se extendunt, ideo quantũ ad hoc oẽs episcopi sunt æquales .i. quantũ ad ea quæ sunt ordinis. Propter quod oẽs dici possunt summi sacerdotes, quia quantũ ad ea quæ sunt ordinis nõ est vnus ep̄s perfectior, q̄ alius: quãuis .n. ep̄s sit ꝑfectior sacerdos quàm simplex sacerdos, quia in ordine Episcopali recipitur character sacerdotalis, nullus tñ ep̄s quantum ad ea quę sunt ordinis est perfectior sacerdos, q̄ alius ep̄s. Propter quod Magister. 4. sententiarũ distin. 24. dicit, ꝙ pontifex est princeps sacerdotum. Et quia ipse summus sacerdos nũcupatur, vult Magister ibi ꝙ quilibet pontifex possit nuncupari summus sacerdos: & cau. 2. quæst. 7. c. Accusatio. summi sacerdotes dicuntur esse episcopi. Voluerũt autem quidã ꝙ quilibet episcopus vel quilibet põtifex possit dici summus pontifex, adhærentes illi dicto ꝙ omnes episcopi dicuntur esse simplices sacerdotes: sed vt patuit in sacerdotio sunt gradus etiam quantũ ad ea quæ sunt ordinis, ex quibus gradibus arguitur quod simplex sacerdos non potest dici sacerdos summus, quia simplex sacerdos nõ pōt omnia quæ sunt ordinis: Sed quilibet episcopus pōt dici summus sacerdos, quia quilibet episcopus potest omnia quę

A sunt ordinis. In episcopatu ergo non sunt gradus quantum ad ea quæ sunt ordinis, sed sunt ibi gradus quantũ ad ea quę sunt iurisdictionis. Erit ergo vnus pontifex maior alio, non quantum ad ea quæ sunt ordinis, sed quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis. Solus ergo erit summus pontifex, qui summam habet iurisdictionem: & quia solus vnus habet & potest habere summã iurisdictionem, non potest esse nisi vnus sũmus pontifex: Propter quod si papa cedat, remanebit pontifex quantum ad ea quæ sunt ordinis, sed non quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis.

Sed quæret aliquis vtrũ aliquo modo papa cedens possit dici summus pontifex. Ad quod dici potest quod papa cedens etiam post quã cesse-

B rit potest dici summus sacerdos, quia potest omnia quæ sunt ordinis, sed nec pontifex nec summus pontifex debet tunc nominari quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis, nisi forte de nouo eligeretur in papam, & ipse assentiret sicut legitur fuisse factum de Marcellino: vel de nouo cõmitteretur sibi aliqua alia iurisdictio. Verũ quia vsq; nunc non distinximus nisi duo membra, videlicet quod aliqua sunt ordinis, & aliqua sunt iurisdictionis: possumus autẽ superaddere tertium membrũ ꝙ aliqua sunt insignia præteritæ iurisdictionis, vt si Archiepiscopus de sua ecclesia transferatur ad aliam, vel etiam cedat archiepiscopatui, remanebunt etiam ei quædam insi-

C gnia præteritæ iurisdictionis, quia sepeliet cum pallio illo in quo pontificalis officii plenitudo simul cum archiepiscopalis nominis appellatione sibi collata fuit: propter quod extra de auctoritate & vsu pallii cap. Adhoc, dicitur, ꝙ quisq; archiepiscopus cum suo pallio sepeliri debet. §. inquisitioni.

Hoc etiam modo posset ordinari de papa cedẽte ꝙ sepeliretur cum aliquibus insigniis papalibus: & quia nomina sunt ad placitum, si vellem vocare papam siue summũ pontificem eum qui cessit, hoc non pōt esse quãtum ad ea quę sunt ordinis, quia quantum ad talia inter ipsos episcopos non sunt gradus, sed quilibet ep̄s in talibus dicitur esse summus: nec hoc erit quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis, quia papa cedens renunciauit suæ iurisdictioni vel suo iuri: sed quan-

D tum ad aliqua insignia iurisdictionis præteritæ, cui iam cessit eo modo quo diximus, quia nomina sunt ad placitum si quis talem vellet vocare papam vel summum pontificem, quia ordinatũ sic de ipso ꝙ sepeliretur cum aliquibus insigniis papalibus, si fuisset sic ordinatum per ecclesiam ꝙ sic sepeliretur papa cedens, potest forte tollerari quod dr̃. Vel possumus dicere quod summus positiue dicit sub quo alii, & sic loquuti sumus de summo pontifice: & hoc modo nullus simplex pontifex potest dici summus pontifex: sed summus negatiue dicit supra quem nullus: & sic quilibet pontifex quantum ad ea quę sunt ordinis potest dici summus pontifex, quia hoc modo omnes pontifices sunt ęquales: sed sic nõ

loquimur de sūmo pontifice vt per habita est A manifestum. His itaq; expeditis, patet ꝙ cum arguitur ꝙ fieri non potest quód simplex pontifex non sit simplex pontifex, ergo multo magis fieri non potest quód summus pontifex nō sit summus pontifex, patet quód non est maius, immo est minus: nā licet bubalus sit maior mure, tñ quantū ad intrare per foramē bubalus est minor mure, q͞a minus pōt intrare p foramē bubalus q̄ mus: & mus magis pōt intrare per foramē, q̄ bubalus. Sic & in proposito, q̄uis esse summum pōtificem sit longè quid maius, q̄ esse simplicem pontificem, tñ quantum ad indissolubilitatem nòn est maius, immo minus: magis enim sunt indissolubilia ea quæ sunt ordinis quę nullo modo tolli possunt, & minus sunt indissolu- B bilia ea quę sunt iurisdictionis quę tolli possunt vel desinere esse possunt: Et quia summus pontifex supra simplicem pontificem non dicit quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis, magis est indissolubilis simplex pontificatus prout dicit ea quæ sunt ordinis, q̄ sūmus pontificatus q super ea, quę sunt ordinis, solum dicit quę sunt iurisdictionis.

Caput. XI. In quo agitur de quinq; alijs rationibus, videlicet de ratione. 6.7.8.9.10. quomodo sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendæ.

QVoniam rationes ad eādem partem nec debēt sibi cōtradicere, nec debent idem dicere, quia si sibi contradicunt nō erunt ad ostendendam partem: si autē idem dicunt, cōmittetur nugatio, quæ est vnius & eiusdem inutilis repetitio. Exinde, vt claræ & manifestæ appareant solutiones nostrorū aduersariorum, quāuis pro maiori parte semper videātur habere idem fundamentū, volumus laborare vt eas distinguamus vt suum fundamentum demus cuilibet rōni. Solutis igitur primis quinq; rōnibus, volumus in hoc capitulo de quinq; sequentibus rōnibus agere, & ostendere qm̄ sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendę. Tractabimus itaq; in hoc capite de rōne. 6. 7. 8. 9. et 10. qm̄ sint ab inuicem distinguendæ: & postea in sequenti capitulo eas per ordinem dissoluemus. Erat autem sexta ratio ꝙ papatus erat per legem diuinam, ergo non nisi per deum dissolui potest: ex quo. n. papa subiecit se legi sponsę, a solo deo potest absolui ab huiusmodi lege. Septima autem rō erat, quia papatus est quoddam votū: sed nemo potest seipsum absoluere, solus ergo deus potest absoluere papā ꝙ nō sit papa. Octaua quidem erat, quia nullus potest seipsum absoluere. Nona verò erat, ꝙ quia papa obligauit se deo, ideo a nullo alio potest absolui.

A Decima autē erat, quia post legitimam cōfirmationem nullus prælatus potest absolui nisi a suo superiori, papa non habet superiorē nisi deum, ergo non potest desinere esse papa. Aduertendum ergo, ꝙ cum dr̄ ꝙ papa non est papa nisi per legem diuinam non per legem alicuius creaturę, & quia per huiusmodi legem diuinam subiecit se legi sponsę, ideo a solo deo pōt liberari a tali lege, & a tali subiectione, & ab hoc ꝙ non sit sponsus ecclesiæ. Dici potest ꝙ quæritur a sic dicentibus, quid intelligunt per legē diuinam, & qm̄ loquunt de lege diuina? Verū loquantur de ea sicut loquitur Dionys. in. 4. c. de cęlesti Hierar. qui ait, quód diuino legali ordine, hæc ponitur lex: per prima, secunda reduci in deum. B Vult. n. ibi Dionys. ꝙ deus hanc legem statuit ꝙ secunda reducantur in deū p prima. i. ꝙ inferiora reducantur in deū per superiora, Ordinauit deus ecclesiā, & quosdam posuit primos, & quosdam secundos, de quo ordine tractat Apostolus primo Corinth. 12. vbi ait, quód posuit deus in ecclesia primo Apostolos, secūdo prophetas, tertio doctores, & sic de aliis. Ad prophetas. n. & ad doctores spectat alios docere: ad Apostolos autē & prælatos spectat alios regere & gubernare: & in huiusmodi rebus, gubernare & habere curam de aliis est supremum: ideo Apostoli vel illi qui gerunt curā Apostolorum cuiusmodi sunt prælati quorum est alios regere & gubernare, tenēt primum lo- C cum: & inter Apostolos omnino tenet supremum locum Romanus pontifex, qui est successor Petri qui erat princeps Apostolorū: ad quē principaliter designandū, & si omnes Apostoli habuerunt claues, specialiter tñ dictum fuit Petro, Tibi dabo claues regni cęlorū. Vnde sup illa verba Matthæi. 16. Tibi dabo claues regni cęlorū, dicit glosa ꝙ specialiter hanc potestatē Petro concessit, vt ad vnitatē nos inuitaret: & subdit, ꝙ ideo Petrum principem apostolorū constituit, vt ecclesia vnum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diuersa mēbra ecclesię recurrerent, si fortè inter se dissentirent. Et si quęras, qui sunt illi in ecclesia qui gerunt vices Apostolorum. Dicemus ꝙ Cardinales, & D Episcopi alii etiā qui non sunt Cardinales gerunt vices Apostolorū, aliter tñ & aliter: q͞a apostoli & Christo astiterunt & per diuersas partes mundi fuerunt dispersi, quia vnus apostolus accepit in sortem prędicationis suæ hanc partem orbis, & alii aliam partē orbis. Cardinales itaq; qui assistunt papę gerunt vices apostolorum prout Apostoli Christo assistebant. Episcopi vero habentes curam secundū diuersas partes orbis gerunt vices Apostolorum prout apostoli per diuersas partes orbis fuerunt sparsi. Supremum ergo locum in ecclesia tenent gerētes vices apostolorum, quorū omnium princeps est Romanus pontifex. Post apostolos verò sunt prophetæ & doctores, & primo sunt prophetę, qui ex

24.q.1. c.Loquitur.

Aegid. contra Exēptos.c.11

diuina inspiratione habuerunt rerum cognitionem: & postea sunt doctores, qui per doctrinā possunt de hac notitia aliquid participare. Cū ergo arguitur quod per legem diuinam habet esse papatus, quia deus hanc legem indidit rebus ꝙ inferiora reducantur in deum per superiora. & ipse deus secundū hanc legem ordinauit ecclesiam suā quod in ea primo ponit Apostolos, & Petrū & quēlibet alium successorē cōstituit principem Apostolorum, propter ꝙ per legem diuinam habet esse papatus. Si vult hæc ratio se fundare in lege diuina per quā inferiora per superiora regūtur, & quia hoc est a deo ideo solus deus potest eam infringere. Respondebimus volentibus sic arguere, quod hanc legem formaliter nō potest creatura infringere, quia deus per seipsum hāc legem indidit ꝙ inferiora per superiora regantur, vt patet per Augustinum. 3. de Trinitate. c. 4. Sed materialiter potest creatura ad hanc legem aliquid operari, quia ꝙ huic personæ competat locus superior & quod sit papa, vel ꝙ huic competat locus immediatē post ipsum & ꝙ sit Patriarcha, vel quomodolibet aliter ad hoc cooperatur creatura, quia cooperantur ad hoc homines, per quorū electionem, & assensum electi, hic præficitur in papam: sic etiā vel per electionē vel per institutionem præficitur aliquis in Patriarchā. Quod ergo papa existens papa non sit super omnes, hoc est impossibile, quia hoc esset cōtra legem diuinam: sed quod ille homo assentiēdo electioni de se factæ sit papa, vel renunciando desinat esse papa, ad hoc cooperatur creatura, & ideo opere creaturæ potest hoc fieri & tolli. Simile autem videmus in naturalibus: tota. n. creaturarum vniuersitas non posset dicere ꝙ aer naturaliter non esset super aquam, immo ita est naturale aeri esse super aquā quod de plumbo posset taliter vas cōcauum fieri qđ nataret sup aquam propter aerem quē cōtineret. Natura ergo nō potest facere contra hanc legem formaliter, potest tñ ad hanc legem cooperari materialiter, quia potest ita cōdensare materiam aeris quod fiet aqua: & ita rarefacere aquā quod fiet aer: potest ergo natura facere ꝙ illud quod erat materia superioris sit materia inferioris, & ecōuerso. Sed quia sicut sī habet materia ex opere naturę ad suscipiendum formalem perfectionem, sic sī habent homines vt opere humano suscipiāt ecclesiasticam prælationē: & ideo sicut opere naturę materia rei superioris fit materia rei inferioris, & econuerso, ita quod materialiter loquēdo in regimine rerum naturalium quod erat inferius fit superius & ecōuerso. Sic in regimine hōminis opere humano homo ille, qui tenebat locum superiorem, potest tenere locum inferiorem, & ecōuerso. Itaq; qui volunt hanc legem fundare supra ipsam legem diuinam, nō faciunt rōnem nouam a rationibus superius dictis: propter quod hæc sexta ratio secundū hunc modū

A accepta soluitur per dicta in superioribus capitulis. Dicamus n. de lege diuina sicut dicebamus de opere diuino: dicebamus quidem quod ea quæ sic fiunt opere diuino, quod ad ea fienda non cooperatur creatura nec potest cooperari creatura, per nullam creaturā tolli possunt: & ideo quia ad productionē intelligentiarū siue angelorum non cooperatur creatura nec pōt cooperari, per nullā creaturā tolli possunt: quia non est data talis potentia creaturæ quod possit cooperari deo in opere creationis. Vtrū aūt potuerit creaturæ talis potentia conferri nō est præsentis speculationis. Sufficiat autē nunc scire quod talis potentia non est collata creaturæ. Exinde ergo est quod tota creatura non posset

B destruere vnam spūalem subām, nec ipsa spūalis substantia posset destruere se ipsam: animæ. n. damnatę quærent mortē & non inuenient. Dicent. n. dānati secundum sniam Dñi, Lucę. 23. Montes cadite super nos, & colles operite nos. Vniuersa ergo creatura non potest destruere vnam spiritualem substantiam, quia ad productionem eius nihil cooperatur creatura. Sed eo modo, quo creatura operatur ad productionē spiritualis substantiæ, potest tolli operæ creaturæ. Nam licet creatura non cooperatur ad productionem spiritualis substantiæ secundum se, operatur tñ ad productionem eius quod sit in hoc corpore, sicut ponebatur exēplum de anima rationali. Et quia rōnalis aīa opere creaturę

C est in hoc corpore, ideo opere creaturæ potest tolli ab hoc corpore. Sic etiā dicebamus de papatu: potestas. n. papalis est in ecclesia a deo, & ideo nō potest vnquā tolli potestas papalis ſm se, quin semper hmōi potestas sit in ecclesia, quæ nūquā morit: sed licet creatura nō cooperet ad ipsam ptātē papalē ſm se, quia huiusmodi potestas ſm se est a deo, fit tamen opere creaturę, quia fit opere humano, quod papalis potestas sit in hoc homine. Ideo ex opere humano fieri potest, quod talis potestas desinat esse in hoc homine: quomodo aūt opere humano quis pręficiatur in papam, & desinat esse papa, supra difusius dicebatur. Qđ ergo dicēdū est de opere humano, quoniā illud, quod sic est ope

D re diuino quod ad illud nec operatur nec operari potest creatura, nō potest tolli opere creaturę: dicetur & de lege diuina, quia illud, quod sic est per legem diuinam, quod ad illud nihil operatur creatura, forte non posset tolli opere creaturę. Ad legē ergo illam formaliter, quod inferiora rite & de iure regantur per superiora, nihil cooperatur creatura: sed quāuis ad hmōi legem non cooperetur creatura, cooperat̄ tñ materialiter: quia quod hoc sit materia superioris & hoc inferioris in naturalibus facit creatura, quia potest hoc natura facere, quod materia, quæ est sub forma corporis supioris et dignioris, possit fieri sub forma corporis inferioris & grassioris, & econuerso: & quod facit natura in

naturalibus, possunt homines facere in moralibus: quia opere humano fieri potest, vt persona, quæ erat subiectum dignitatis inferioris, possit fieri subiectum dignitatis superioris, & econuerso. Si ergo ad papatum nihil cooperarētur homines, & nihil ibi cooperaretur cōsensus eligentium & consensus electi, non posset ope humano desinere esse: eo ergo modo, ꝙ ope humano fit, pōt ex opere humano tolli. His itaqꝫ prælibatis, dicemus, ꝙ si hæc sexta ratio intelligatur eo modo, quo dictum est, erit eadem cū rōnibus superius dictis, & habet eandem solutionem cum illis, vt est per habita manifestum. Verum quia, vt diximus, quāuis quasi omnes rōnes factæ videanť habere vnum fundamentum, nos tñ, vt diximus, ad hoc laboramus, vt demus suum fundamētum cuilibet rōni. Distingui ergo pñt hæ quinqꝫ rōnes a quibusdam rationibus antedictis, vt rōnes illæ innitanť huic fundamento, quod illud quod fit a deo nō pōt dissolui ope creaturę: & rōnes antedictę diuersimode innitantur huic fundamēto, prout nos diuersificauimus rōnes illas in capitulis antedictis, & eas dissoluimus in eisdem capitulis, vt est per habita declaratum. Sed hæ quinqꝫ rationes in hoc capitulo positæ, huic fundamēto innitātur, ꝙ cum quis ligatus vel obligatus ad aliqua non potest ab illis seipsum dissoluere. Dicemus itaqꝫ, quod quinqꝫ modis, quantum ad pñs spectat, quis pōt obligari ad aliqua. Primo, per mācipationem vel per seruitutem, quā contraxit. Secundo, per votum, quod emisit. Tertio, per culpam, quam voluntarie incurrit. Quarto, per iuramentū, quod pręstitit. Quinto, per onus, cui se supposuit. Mancipatione autē & seruitute, quā quis contrahit, innititur ratio sexta: nam ille, qui est Prælatus, & efficitur sponsus ecclesiæ, mancipatur diuinis obsequiis, & quodā speciali modo in quadam seruitute redigiť, vt subiiciat se legi sponsæ, & vt curam habeat de sponsa, siue de ecclesia sibi cōmissa, siue sit ecclesia tota & vniuersalis quę cōmissa est Papę, siue sit ecclesia particularis quæ cōmissa est huic vel illi Prælato. Huic ergo fundamento innititur ratio sexta, vt quia Papa subiecit se legi sponsæ, et quia seipsum mācipauit, & in seruitutē redegit, vt esset Ecclesię spōsus: & cum lex diuina videatur hoc velle, quod non possit quis se seruū faciens a seruitute illa pro libito voluntatis suæ se amouere, non poterit (vt videť) papa suo renūtiare papatui: primo ergo fundamento, quantum est ex parte mācipationis vel seruitutis, quā quis contrahit, innitiť ratio sexta. Sed secundo fundamento, quod est ex parte voti, quod quis emisit, pōt inniti ratio septima: dicebať enim in rōne illa, quod nullus pōt tollere votum alicuius, nec pōt ipsum a suo voto absoluere, nisi ille, qui est supra votū: ideo, quia papatus est quoddam votum maximū super omnia vota, eo qđ Papa Deo vouet de seipso, quod curam hēbit

A vniuersaliter totius diuini gregis, solus deus potest papam ab hoc voto absoluere. Sed tertio fundamento ex parte culpæ, quā quis voluntarie incurrit, innitiť ratio octaua: pōt enim ex ratione octaua argui a simili ex parte culpæ, quā quis voluntarie suscepit. Arguať ergo sic, Nullus potest sibi ipsi cōfiteri, & nullus pōt seipsum a culpa absoluere, quantūcunqꝫ illam culpam voluntarie incurrerit: ergo nullus pōt seipsum subtrahere a prelatione, quantūcūqꝫ Prælationem illam voluntarie susceperit. Sicut ergo per culpam fit quis debitor dei, ita per prelationem susceptam fit quis debitor dei, aliter tñ & aliter, quia per culpam fit quis debitor dei, quantū ad pœnam sibi debitam: sed per prelationem fit qs

B debitor dei, quantum ad animarū curam sibi cōmissam, qa de animabus sibi cōmissis reddet prelatus, ante tribunal Christi in die iudicii, rōnem. Sic ergo quis factus debitor per culpam nō potest sibi ipsi confiteri, nec pōt seipsum absoluere: ergo quis factus debitor per curam animarum susceptam non poterit per seipsum renuntiare, nec poterit seipsum deponere. Quarto quipem fundamento, prout quis se obligauit per iuramentum, quod pręstitit, pōt inniti rō nona, quę ait, quod Papalis obligatio nō videtur posse tolli nisi per maiorem potestatem: nulla autem est maior potestas ꝗ papalis, nisi potestas diuina, ergo &c. Si igitur isti nonæ rationi, quę de obligatiōe loquiť, volumus dare ꝓpriū

C fundamētum, oportet, quod demus sibi fundamentum de obligatione iuramento firmatā: qa si vellemus sibi dare fundamentum de obligatione per mancipationem vel per seruitutē, cōtracta esset hęc ratio nona eadem cum ratione sexta: si verò vellemus sibi dare fundamentum de obligatione per votum commissa, esset eadē cum ratione septima. Vt ergo huic rationi nonæ demus proprium fundamentū, dicemus, ꝙ intelligatur de obligatione per iuramenta præstita: vt dicamus, quod papa in susceptione papatus non solum vouet & promittit se debitam curam habere de toto grege, sed hunc votum & hanc promissionem quasi quodam iuramēto firmat: & quia sic obligatus est per iuramen

D tum præstitum ad suscipiendam curam de grege sibi commisso, non potest seipsum a tali obligatione absoluere. Fundamanto autem quinto, quantum ad onus, cui se subposuit, innititur ratio decima, quæ ait, quod Nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cōfirmationem potest tolli nisi per eius superiorem: & quia papatus nō habet superiorem nisi deum, per solum deum poterit tolli papatus. Videtur enim hæc ratio inniti huic fundamento, quia ex quo papa consensit suscipere huiusmodi onus, cū suus consensus sit sua confirmatio, ex ipso consensu est legitime confirmatus, & habet supra se huiusmodi onus, vt curam de toto grege dominico habeat: non ergo potest se absoluere ab

huiusmodi

huiusmodi onere, cum post susceptionem istius A oneris intelligatur esse legitimè confirmatus.

Cap. XII. In quo soluitur ratio VI. arguens, quòd quia papa est papa per legem diuinam, & quia iam consensit, & iam se subiecit legi sponsæ, ideo renuntiare non potest.

POstquã in capitulo præcedenti præfatas quinque rationes distinximus, & cuilibet rationi suum proprium fundamentũ dedimus: in hoc capitulo sextam rationẽ soluere B volumus, quæ innititur fundaméto huic, quòd, quia papa est obligatus deo, non põt seipsum deponere, nec potest seipsum absoluere, vt hac ratione soluta, soluantur rões aliæ, quæ idem accipiunt fundamentum. Dicebatur quidem supra, quód oẽs dictæ rões innituntur huic fundamento, q obligatus ad aliqua non põt seipsum dissoluere: iuxta ergo quinque modos obligationis superius traditos, vt diximus, sumi põt illę quinque rationes, videlicet, ratio sexta, septima, nona, & decima. Sed sexta ratio satis specificat suum fundamentum: legitur enim de lege diuina per quã quis subditur legi sponsæ: ille aũt, qui est sponsus ecclesiæ, dedicatur, & mancipaẽ C diuinis obsequiis: ergo illa ratio loquitur de obligatione per mancipationem. Et etiã ratio septima satis specificat suũ fundamentũ, quia loquitur de obligatione per votum. Et etiã ratio decima satis specificat fundamentum suũ, quia loquitur de dignitate ecclesiastica post legitimã confirmationem, per quam acquiritur iurisdictio; ideo loquitur de obligatione per assumptam iurisdictionẽ. Sed rões octaua, & nona non specificant fundamentũ suum. Dicit. n. ratio octaua quod nullus põt seipsum absoluere, sed nõ specificat de qua absolutione loquatur. Sic etiam & ratio nona generaliter loquitur de obligatione. Dicit. n. q papalis obligatio nõ põt tolli: sed, cum papalis obligatio põt sumi multis modis, D nõ specificat de qua obligatione loquatur. Nos vero. vt vtrique rationi præfatæ daremus ppriũ fundamentum, adaptauimus rõnem octauã ad obligationem per culpã commissam, & rõnem nonam ad obligationé per iuramentũ firmatã. His itaque prælibatis, volumus, vt dicebamus, in hoc capitulo soluere rõnem sextam. Arguit. n. illa ratio, q papa per legem diuinam est papa, & est spõsus ecclesiæ: videtur. n. esse lex diuina, q ex quo quis consentit q sit sponsus ecclesię, q ipse sit subiectus legi sponsę, vt quòd ipse mãcipatur obsequiis sponsæ, vt ipse sit seruus seruorũ dei, & q tota intentio sua sit, q intẽdat obsequia sponsæ. i. tota obsequia Ecclesiæ catholi A cę, vt dicat cum Apostolo, Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarũ. Sollicitabatur. n. quotidie apostolus circa ea quæ instabant, & circa ea quæ poterant insurgere de quibuscunque ecclesiis; vel ad hæc potissimè initabat, & laborabat apostolus, vt sollicitationem circa omnes ecclesias haberet. Papa ergo sic mancipatus, sic dedicatus, sic in seruitutem redactus, vt sit sponsus ecclesiæ, & vt intendat circa obsequia ecclesiæ, non videtur, q possit ab ista seruitute seipsum absoluere. Sciendũ ergo, q, vt supra tetigimus, Eps potest dici sponsus ecclesiæ tripliciter: vel quantũ ad potentiã, quia põt facere opera spiritualis coniugii: vel quantũ ad vsum potentię, quia facit hmõi opera: vel quan B tum ad iurisdictionem, quia rite & debite facit hmõi opera. Quantũ est ad ipsam potentiam, certum est, q Eps dedicatur, & mancipatur diuinis obsequiis, a qua dedicatione & mancipatione non põt absolui. Inde autem est, q quilibet character & perfectio characteris quid indelebile dicič, quia in impressiõe cuiuslibet characteris, & ẽt perfectionis eiusdẽ efficitur quis seruus Christi, vt extũc sit regeneratus spiritualiter, & habeat spirituale esse, & sit ascriptus in numero fidelium, & ex tunc denominatur a christo, cuius seruus factus est, & vocatur Christianus. In charactere vero, q imprimitur in cõfirmatione, efficitur quis vlteriori modo seruus Christi, vt non solum sit christianus, & habeat C spirituale esse, sed etiam vt possit spiritualiter resistere, & audacter nomen Christi cõfiteri. Per illos autem septem ordines efficitur quis vlteriori modo seruus Christi, quia dedicatur & mancipatur diuinis obsequiis, vt possit non solũ spiritualiter resistere, sed etiam possit spiritualia ministrare, & circa spiritualia se exercere. In ordine quidem epali, vbi imprimitur perfectio characteris, perfectè quis dedicatur obsequiis ecclesiæ, vt ex tunc dicatur spõsus ecclesiæ, & possit agere opera spiritualis coniugii. Quantum ergo ad hanc potentiam, quę fundatur in charactere, vel in perfectione characteris, per quam episcopus põt agere opera spiritualis coniugii: & etiam quantũ ad vsum istius potentiæ, indisso D lubile est coniugium inter epm & ecclesiam: & quantum ad hoc dicitur esse dedicatus vel mancipatus Ecclesiæ obsequiis. Sed quantum ad iurisdictionem non est indissolubile hmõi coniugium: immo, si bene aduertimus, non est ibi dedicatio quantũ ad susceptionem iurisdictionis: quia datur talis iurisdictio absque eo q im primaẽ ibi character, vel perfectio characteris. Nam electus in papam, si assentiat electioni, dato quòd non sit sacerdos, & dato quòd non habeat characterem sacerdotalem, nec perfectionem illius characteris, plenam iurisdictionẽ habebit. Cũ ergo arguitur, q per legem diuinam est Papa subiectus legi sponsæ. Dicimus, q dedicatus in epum, & factus sponsus ecclesiæ sm diuinam le

2. Corinth. cap. 11. g.

gem, semper erit sponsus ecclesiæ quantum ad A
dedicationem:sed non oportet, quòd sit semp
sponsus ecclesiæ quantũ ad iurisdictionẽ. Esset
enim iniqua illa lex diuina, si papa videns se in-
sufficientem ad exercendũ iurisdictionẽ sibi cõ-
missam, si deus statuisset legem vel ordinasset, ꝙ
non posset illi iurisdictioni cedere, qa languere
tur sub ipso cõmune bonũ. Igitur si hęc rõ in-
nitatur obligationi per mancipationẽ; & si hæc
mancipatio accipiatur ẽm ipsam dedicationem,
& ẽm perfectionẽ characteris, certũ est, quòd
talis mancipatio nõ põt tolli: sed si capiatur hu-
iusmodi mancipatio quantũ ad iurisdictionem,
quæ non innititur rei indelebili, quia nec inni-
titur characteri, nec perfectioni characteris, tol
li poterit. Iurisdictio igitur poterit tolli, & pote B
rit desinere in aliquo, quæ non innititur rei in-
delebili, cum nõ innitaẽ nec characteri nec pfe-
ctioni characteris. Et si dicatur, ꝙ ipse in hoc
consensit, vel votum cõmisit, vel iuramentũ prę
stitit, ꝙ esset subiectus legi sponsæ, & ꝙ haberet
curã de vniuersali ecclesia, & quòd esset seruus
seruorũ dei: oía talia intelligẽda sunt ꝗdiu vult
tale offĩm retinere, et vult esse sub hmõi onere:
ꝗdiu.n. vult hoc & quãdiu vult hẽre hmõi iu-
risdictionẽ, tandiu obligabitur ad talem curam
habendã: sed si velit renuntiare, & velit onus
deponere, cessabit obligatio, & remanebit con
iugium quantũ ad ea quæ sunt ordinis, nõ quã
tum ad ea quę sunt iurisdictionis: tolletur onus C
iurisdictionis, & remanebit honor episcopalis.
Erit quidem episcopali dignitate prædictus, nul-
lius tamẽ ecclesiæ erit episcopus, quod ẽm iura
fieri potest, vt patet in Decretali illa inter corpo
ralia. Quod ergo dicebatur de promissione vel
voto seu de iuramento, quia sequentes rationes
hoc specialiter tangunt, ideo omnia hæc in suis
locis clarius dissoluemus: sufficiat aũt nunc scis
re, quæ est illa lex sponsæ, quæ est perpetua, &
quæ non perpetua. Ex his autem patere põt, ꝙ
præfata ratio non concludit: nam cum papatus
non solum dicat ea quæ sunt ordinis, sed etiam
ea quæ sunt iurisdictionis, quia tũc quilibet epis
copus esset papa, cum quilibet eps habeat om-
nia quæ sunt ordinis, si papa renuntiet, non vl-
terius erit papa: nam quantumcunq; summus D
pontifex ẽm diuinam legem se subiecit legi spõ
sæ, tamen per diuinam legem nõ oportet eum
perpetuari sub lege sponsæ quantũ ad ea quæ
sunt iurisdictionis. Non ergo concludit ratio,
quòd si renuntiet, ꝙ remaneat summus ponti-
fex, sed solum qđ remaneat pontifex, idest ꝙ re
maneat episcopali dignitate prædictus: nullam
tamẽ habebit iurisdictionem, nec erit alicuius ec
clesię eps, sed dicetur sponsus ecclesiæ, quia ẽm
formam & ritũ ecclesiæ põt ea quę sunt ordinis
cõferre. Si quis tñ vellet appellare sũmum pon-
tificẽ quẽlibet epali dignitate prędictum, vel quẽ
libet cõsecratũ in epm, qa cõsecratio est ppetua,
et nũꝗ cõsecratus in epm, est iterũ cõsecrandus,

De trãslatione epi & fuerũt verba Inn. iij. lib. 1. epi. 519

A nõ discordaret a nobis quantũ ad mẽtẽ & ꝗtum
ad intentionem, sed ꝗtũ ad verba: non .n. nega
mus, ꝙ papæ cedenti nõ remaneant omnia quę
prius habebat quantũ ad ea quæ sunt ordinis,
sed dicimus, ꝙ non remanent sibi quæ sunt iu-
risdictionis. Verũ quia intellectus hominis non
quiescit, & aduersarii nostri forte libenter cum
proprio baculo nos verberarent, dicent, Qua-
re possunt tolli quæ sunt iurisdictionis, non au
tem quæ sunt ordinis? nonne istud est fundamẽ
tum nostrum generale, ꝙ per eadem contrario
modo facta, res construitur & destruitur? sicut
ergo per idem contrario factũ, vt per assensum
papæ electioni de se factę, & per eius assensum
vt renunciet suo iuri, fit papa, & desinit esse pa
B pa: ergo a simili, si aliqua fiant, potissimè ea quæ
sunt ordinis. Sed de hoc, in capitulo. 16. in solu
tione illius rationis, quòd nulla dignitas eccle-
siastica post legitimam cõfirmationem tolli po
test, diffusius intendimus pertractare.

Cap. XIII. *In quo soluitur ratio septima arguens, quòd per uotum, quod papa cõmisit de cura habenda de grege* Dominico, *non potest renuntiare, nec seipsum deponere.*

S Oluta ratione sexta, quæ
fundabaẽ super obligatio-
ne papali, & specialiter fun
C dabatur super lege diuina,
per quã papa obligatur &
subditur legi sponsæ, volu
mus soluere alias sequentes
quatuor rationes, quę quamuis aliter & aliter
procedant, ex papali tamen obligatione vnum
accipiunt fundamentum. Et primo soluemus
rõnem septimam de voto, quæ sic arguebat:
Quòd nullus potest soluere votum alicuius, ni
si ille, qui est supra votum: sed papatus, vt dicitẽ,
est quoddam votum maximum, quia super om
nia vota, quia papa de facto, vt aiunt, vouet ipsi
deo, ꝙ curam habebit vniuersaliter gregis sui
totius, idest vniuersalis ecclesiæ, & quòd de ipsis
reddet deo in die iudicii rõnẽ: solus ergo deus
potest papam ab hoc voto soluere: non ergo,
D vt concludunt, põt papa renuntiare. Volunt
itaq; isti, ꝙ papa de necessitate habebit curã gre
gis sibi cõmissi, vt non possit deponere assum-
ptum onus. Distinguemus ergo de necessitate,
dicentes, ꝙ duplex est necessitas, consequentię,
& consequentis. Aliud est enim, quòd ipsa con-
sequentia sit necessaria, & aliud, quòd partes cõ
sequentię, cuiusmodi sunt Antecedens & Con
sequens, sint necessariæ: Ista est.n. consequẽtia
necessaria, quòd si currit, mouetur: & ꝙ quãdiu
currit, mouetur: partes tamen istius consequen
tiæ non sunt necessariæ, quia nec est necessariũ,
quòd quis currat: nec est necessarium, quòd mo
neatur. Sic hęc est consequentia necessaria, ꝙ si
est papa, tenetur habere curam de grege suo:

partes

partes tamen istius consequentiæ non sunt ne-
cessariæ, quia potest cedere papatui, cui cedē-
do, non tenebitur curā illam habere, ad quam
obligabatur, dum erat papa, & antequā cede-
ret. Sed dices, ipse cōmisit votum, ꝓpter quod
oportet, quod sit quid ꝑpetuū. Dicemus ergo,
ꝙ in voto, & in iuramento, & in cęteris talibus,
cōditio bona & debita, etiam non apposita, in-
telligitur, quia votum non est aliud, nisi quædā
spontanea promissio facta de his, quę sunt dei,
Distinct. 38. vt ait Magister. 4. sententiarū. Si ergo papa com
misit votū, vel fecit promissionem, quod curā
haberet vniuersalem sui gregis, subintelligen-
dum est quādiu erit papa, vel quādiu hmōi offi
cium retinebit. Sicut & illi, qui fiunt Rectores ci
uitatis, iurant tenere statuta illarum ciuitatū, &
B seruare in bono statu: sed omnia hæc intelligē
da sunt, quandiu durat eorū officium. Quod
si tamen expresse emitteret votum, ꝙ quādiu vi
ueret, & quocūꝗ casu contingente, ipse habebit
curam vniuersalis ecclesiæ, & retinebit sibi offi-
cium, & nullo modo renuntiabit potestati pa-
pali, esset votum illicitum: quia si accideret sibi
grauis infirmitas, ita vt alienaretur a mente, vt
non posset dei ecclesiam debitē gubernare, vel
aliqua alia huiusmodi, constat, ꝙ bene faceret,
si renuntiaret: & contra bonū cōmune ageret,
si papale officium retineret. Si quis enim pro-
mittit virginitatem, vel promittit obedientiam,
quia hæc, eo modo quo seruanda sunt, nō pos
sunt militare contra bonum publicum, ideo ta
C lia vota possunt esse perpetua: sed emittens vo-
tum, quod habebit curam de vniuersali bono,
& de tam vniuersali bono, sicut est tota vniuer-
salis ecclesia, si videat se insufficientem, & mani
feste cernat bonum publicum sub ipso langue
re, malefaceret, si tale votum seruaret, & illici-
tum fuisset tale votum emittere, per quod expo
neretur periculo cōmune bonū. Ideo Cau. 22.
Ex cōcilio To q. 4. c. Si publicis, dicitur, quod Tollerabilius
let. 8. can. 2. est stultæ promissionis vota reiicere, quàm per
inutilium promissorum custodiam, exhorren-
dam criminum adimplere mensuram. Quid
autem magis horrendum, quàm periculo expo
nere, & male gubernare totam vniuersalem ec
clesiam? Eadem etiam causa & quæstione scribi
tur quod ait Isidorus, In male promissis rescin
de fidem, in turpi voto muta decretum. Et
quia quod fit sapienti consilio, dicendum est,
quod debito modo sit factum, si papa vouet se
talem curam habere, intelligendum est,
quandiu tale officium retinebit: vel
aliter non esset rectum
votum: & idem
esset iudicium de huiusmo-
di voto, sicut de aliis
votis non debi-
te factis.

A *Cap. XIIII. vbi soluitur ratio octaua arguens, ꝙ quia nullus potest seipsum absoluere, ideo papa non potest seipsum renuntiare.*

VOlumus autem in hoc
cap. soluere rōnem octa
uam, quę etiam erat fun
data super obligatione
papali, vbi dicit, quod
non videtur quod aliqs
possit seipsum absolue-
re: & ex hoc volunt cō-
cludere, quod papa re-
nunciare non potest. Sed quęremus a sic arguē
tibus, de qua absolutione loquuntur: quia si lo
quuntur de absolutione facta ex eo ꝙ quis re-
bus mancipatur diuinis, quod fit, cum quis susci
pit characterem aut perfectionem characteris:
sed tunc esset hæc ratio eadem cum ratione sex
ta. Si autē hoc intelligatur de absolutione, pro
ut quis se obligauit per votum, esset eadem cū
ratione septima: & vt nō oporteat nos per om-
nia discurrere, dicemus ꝙ non poterimus huic
rōni dare proprium fundamentū, nisi intelliga
tur de absolutione, prout quis ligatus est ꝑ pec
catum, siue per culpam. Arguatur ergo sic, Si
papa potest seipsum deponere, & pōt seipsum
absoluere a papatu, videretur, quod potest se
ipsum absoluere a culpa, & posset sibiipsi confi
teri. Sicut ergo in foro pęnitentiali alius est qui
C absoluit, & alius est qui absoluitur, ita ꝙ idem
non agit in seipsum: ita videt̄ quod in omni fo-
ro, & in omni absolutione, alius sit absoluens, &
alius qui absoluitur, vt idem seipsum nō potest
absoluere. Ad hanc autem obiectionem possu
mus tripliciter respondere: primo quidem, si cō
sideramus quid est culpa, & quid est peccatum:
quia culpa & peccatum non sunt effectus, sed
defectus. Secundo possumus præfatam rationē
dissoluere, si consideramus quomodo fit abso-
lutio a culpa, quia fit per sacramentum pęniten
tiæ. Tertio, hoc idem possumus, si aduertimus,
quare tenemur, & quare obligamur ad illud sa
cramentum. Propter primū sciendū, ꝙ fm Au
gustinum lib. 12. de Ciuitate dei, Peccatum nō Cap. 7.
D habet causam efficientem, sed deficientem. Et
quia sicut loquimur de causa, ita loqui debemus
de eo quod habet esse per illā causam: sicut pec
catum non habet causam efficientem, sed defi-
ciētem, sic ipsum peccatum nec est effectus, sed
defectus. Absolui ergo a culpa vel a peccato,
non est absolui ab effectu, sed defectu: propter
quod sic absolui, non est deficere, sed proficere:
ille. n. qui absoluitur a defectu, tollitur ab eo ꝙ
non sit deficiens, & tribuitur ei quod sit profi-
ciens: sic ergo absolui non est descendere, sed
ascendere. Sed ille, qui se deponit a papatu, fa-
cit seipsum inferiorem: quia cathedra Prælato-

A rum tenet supremum locum in ecclesia Dei; & inter prelatos Romanus Pontifex. Loquendo ergo de altitudine status, multum descendit qui paparum renuntiat Cum ergo in absolutione a culpa quis ascendat, in hac absolutione qs descendat, quis esset tantæ ruditatis, ꝙ diceret, Si quis non potest ꝑ seipsum ascendere, quòd nõ possit per seipsum descendere. Non ergo valet, si quis non potest seipsum absoluere a culpa, ꝙ non possit seipsum deponere a papatu. Quod si sic arguentes volunt inniti huic fundamẽto, quòd nullus põt seipsum absoluere, quia nullus põt in seipsum agere, eo ꝙ agens & actum mouens & motum sint distincta loco & subiecto (loquendo de accidente & passione, quę in istis corporalibus reperiunt, prout vnum corpus agit in aliud vel mouet aliud) plana esset huiusmodi solutio, & modici est ponderis qđ dicitur. R[espo]ndetur quidem, ꝙ non sit ista absolutio per modum actionis, sed per modum cessionis: & quia quilibet potest cedere iuri suo, ppterea si papa solum cedat iuri suo, & renuntiet iuri suo, se deponit a papatu: licet hoc non sit in aliis Prælatis, qui sunt suis superioribus obligati, & ab eis confirmati. Ideo papa põt renuntiare, & potest se deponere, vt hæc omnia sunt superius diffusius pertractata. Secũdo, possumus hanc obiectionem soluere, si consideramus sacramentum pęnitentiæ, per quod fit absolutio a culpa: omnia. n. quæ fiunt per sacramenta ecclesiæ, oportet, quòd fiant eo modo, quo requirunt sacramenta: nam potestatem excellentiæ circa sacramenta Christus sibi reseruauit, & nulli hoc concessit. Vnde & Magister quarto sententiarum, loquẽs de potestate baptismi siue de potestate sacramentorum, ait, Aliquam potestatem sibi Christus reseruauit. Quod Magister exponit de potestate excellentiæ, quã dicunt cõsistere in tribus. Primo, quia merito passionis Christi habuerunt efficaciam sacramenta: ideo dicit Glos. ad Rom. 5. Quòd ex latere Xp̃i profluxerunt sacramenta ecclesię. Secũda potestas excellentię est, quòd Christus poterat dare effectum sacramenti sine sacramento. Tertia quidẽ erat, quia in nomine Christi cõferebatur sacrificium, ideo dicebat Apostolus, Nun quid Paulus crucifixus est pro nobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Paulus. n. non erat crucifixus ꝑ eis, quia a passione Pauli non habebant efficaciam sacramenta: nec in nomine Pauli baptizati erant, quia in nomine Pauli non conferebantur sacramenta: & baptizati non debebant dicere sacramentum hmõi eẽ Pauli neq; Cephę, siue Petri, quia nec Paulus, nec Petrus fuerunt institutores sacramentorum, quòd possint sine sacramento dare effectum sacramenti. Cum ergo absolutio a culpa respiciebat sacramentum pęnitentiæ, & hoc Christus sibi reseruauit, ꝙ nullus possit sine sacramento dare effectum pęnitentiæ, quicunq; vult absolui a culpa, oportet

Distinct. 5.

Super illud, Qui est forma futuri.

1. cor. cap. 1. e

quòd hoc fiat per sacramentum pænitentiæ, & oportet quòd sic absolutus subdat se alii vel in re vel in voto, prout requirit hmõi sacramẽtũ. Sed cessio Papæ non respicit nisi solam iurisdictionẽ, cui renuntiando dicitur renuntiare Papatui. Non ergo est simile de his, quæ respiciũt sacramenta ecclesiæ: & de his, quæ non respiciunt hmõi sacramenta: sed solũ respiciunt Ius aliquod acquisitũ, cui põt quis cedere, quando placet; sed videat, vt supra diximus, quo animo cedat, quia põt cedendo mereri, & põt cedẽdo peccare. Tertio, possumus præfatæ rationi respondere, si consideramus quantũ tenemur, & quantũ obligamur, vt confiteamur aliis. Nã ad hoc obligamur ex mãdato Domini, qui Lucæ

B cap. 17. dixit leprosis, per quos intelligunt peccatores, quòd ostenderent se sacerdotibus. Et Iacobi. 5. dr̃, Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. Si ergo volumus facere simile de absolutione a culpa, & de absolutione a papatu, dicemus ꝙ homo seipsum quodãmodo absoluit a culpa, quia in sola contrictione dimittuntur peccata, & contritio nihil est aliud q̃ dolor de peccato. Ergo per idem aliter & aliter factũ homo peccat, & absoluitur a peccato: nam si assentiat prauæ delectationi, & delectetur in rebus pessimis, incurrit peccatum: si assentiat dolori, & doleat de commissis, absoluitur a peccato. Verumtamen istud dolere, & istud conteri nõ est a nobis, sed a Deo: quia omnia opa nostra operatus est Dñs, ipse. n. est qui operatur in nobis

C velle & perficere pro bona voluntate. Sic etiam & in proposito, si iste, qui non est sufficiens ad gubernandã ecclesiam, renuntiet omnino, æstimare debemus, ꝙ instinctu diuino hoc sit, & quòd diuino opere hoc perficiatur. Ergo si volumus accipere similẽ de absolutiõe a culpa, & a Papatu, dicemus, ꝙ tõ est pro nobis, non contra nos: nã eo quo adiutores dei sumus, per idẽ cõtrario modo factũ, vt assentiendo electioni & assentiẽdo dolori, incurrimus pc̃tm̃, & absoluimus a peccato, & per idẽ contrario modo factum possumus habere gratiam, & perdere gratiam: sic & in Papatu, per idem contrario modo factum, vt quod iste assentiat electioni, & as-

D sentiat renuntiationi, & renuntiet, erit papa, & desinet esse papa. Sed dices, quare ergo tenemur alteri cõfiteri, vt per alterum absolutionẽ habeamus? Dicemus, quòd hoc est ex mandato Dñi: absolutionem tñ possumus consequi ẽt anteq̃ confiteamur, iuxta illud Psal. Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meã Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et quãdo Dominus mandauit leprosis, vt ostenderent se sacerdotibus, dum irent, mundati sunt. Mandauit ergo dominus, quòd ostenderemus nos sacerdotibus, & ꝙ consequeremur absolutionem per alium: & quia hoc mandauit, tenemur hoc facere. Si autem hoc non mandasset, in sola cõtritione dimitterentur peccata: & ex eodem con

Esa. cap 26. b
Philipp. cap. 2. b.

Psal. 31.
Luc. cap. 5.

trario

trario modo facto essemus obligati deo ratiõe peccati commissi, & essemus absoluti ratione cõtrictionis & doloris suscepti. Sed cum deus nunquam mandauerit, ꝙ papa non renunciaret, & sic se habentibus conditionibus, non potuerit hoc mandare, quia fuisset iniquum mandatũ: ideo licet absolutio pęnitentiæ debeat fieri per alium ratione mandati diuini, absolutio tamen a papatu, eo quód non interuenerit mandatũ dominicum, non oportet ꝙ fiat per alium, sed per assensum, & descensum: vel per assensum & renuntiationem fiet papa, & desinet esse.

Cap. XV. *In quo soluitur ratio nona arguens, ꝙ quia nullus potest absolui ab obligatione, quam Deo fecit, nisi per suum superiorem, ideo papa non potest seipsum deponere.*

DEcreuimus autem in hoc cap. soluere rationem nonam, quæ etiam fundatur super obligatione papali. Dicit autem præfata ratio, ꝙ papalis obligatio nõ videtur posse tolli, nisi p maiorem potestatem q̃ sit potestas papalis: sed nulla potestas creata maior est q̃ papalis, ergo qui semel est papa, semper erit papa, nisi a deo tollatur sibi papalis potestas. Dici ergo potest, quód si sic arguentes volunt loqui de eo qđ tollitͬ ab aliquo violenter, vel loqui volunt de amotione prout quis iudicatur & amouetur a suo maiori, prout videntur sonare verba rationis pręfatæ: cum papa non habeat maiorem nisi deum, ſm hunc modum a solo deo poterit iudicari. Nã electio papalis licet fiat a Cardinalibus, eiectio tamẽ seu amotio est tantũ diuino iudicio reseruata, ſm quód habetur dist. 79. cap. Si trãsitus.

§. Sicut supra. Vbi dicitur, ꝙ electio summorũ Pontificum a Cardinalibus, & religiosis Clericis debet fieri: eiectio vero eorum est diuino iudicio reseruata. Et dist. eadem, cap. Eiectionem. Eiectionem vero summorum Pontificum sibi dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis cõcessisset: sed omnia hęc intelligenda sunt de eiectione, vel amotione inuoluntaria, quia inuité non põt deponi ab aliquo, nisi p hæresi tantũ; nam ſm antiqua iura, etiam inferiores Prælati nõ poterant deponi inuité. Ideo Ca. 7. q. 1. c. sicut vir. dicitur, quód si quis senectute, vel infirmitate grauatus susceptum officium ministrare non valet, si aliũ sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Et ibidem subditur, ꝙ eo. i. episcopo petitioné scripto dante, quód vult cedere, cedendum est, idest concedendum est, quód cedat. Et subdit Summus Pontifex, Aliter id facere nõ valemus. Dicit ergo Papa, qđ nec pro infirmitate, nec p senectute potest epm deponere, nisi ipse petie-

Anacletus epistol. 2. ad epos Italiæ.

Ecce his.

Gregorius lib. 9. epist. 41.

A rit depositioné, cum tamé per infirmitatem potest quis demens fieri, & per nimiam senectuté potest quis omnino esse ineptus ad pastorale officium exercendum: sed dicit Papa se hoc non posse, quia forte non poterat ſm scripta iura, poterat tamé de plenitudine potestatis, quę est supra iura, & per quã conduntur iura. Si ergo in inferioribus Pręlatis non est hoc sic indifferenter agendum, vt inuité remoueantur, dicemus, quód in summo Pontifice, qui nullum habet superiorem, nullo modo est hoc faciendũ, & nullo modo potest nisi a solo deo inuité remoueri. Verũ quia ratio plus concludit, quia loquitͬ de amotione & absolutione obligationis: quia non videtͬ ꝙ cum quis est obligatus, & maxime

B si est obligatus deo, quód possit absolui ab hmõi obligatione, nisi a suo superiori, vel a deo qui est super oẽs. Ideo dici põt de qua obligatiõe hic loquitur: & si loquitͬ de obligatione facta per mancipationé, sicut quis obligatus & in seruituté redactus, & mancipatus diuinis rebus: patet, ꝙ de hac obligatione loquebatur rõ sexta. Si auté de obligatione per votum, loquebatͬ de tali obligatione ratio septima: & vt nõ oporteat nos per omnia discurrere, patet, ꝙ si voluimus huic rationi dare propriũ fundamentũ, dicemus, quód hæc ratio fundat se super obligatione facta per iuramentũ, vt dicamus, quód differentia est inter iuramentum, & votum: quia *Votum.* votum est spontanea pmissio facta Deo de his,

C quæ sunt Dei: sed iurare est Deum in testem in *Iuramentum.* uocare. Tunc ergo concurrit vtrũq;, quãdo qs promittit aliquid se facturũ, & promissioné illã iuramento confirmat, & inuocat deum testem, quód ipse obseruabit promissionem illã. Sic forte volunt dicere aduersarii nostri, quód cũ quis assentit Papatui votum emittit, & promissioné facit, quód curam habebit vlis gregis sibi cõmissi & quód de his reddet Deo in die iudicii rationem: & ad hoc votum, vel ad hanc promissionem seruandam inuocat Deum testem, vel cum iuramento confirmat. Ideo arguunt, Cum ista sit tanta obligatio, quomodo potest nisi per superiorem tolli: & cum papa non habeat superiorem nisi deum, a solo deo poterit ab hac ob-

D ligatione absolui, cui voto & iuramẽto est obligatus. Sed hanc rationem nonam de obligatione per iuramentum soluemus, sicut soluimus rationem septimam de obligatione per votum. Nam non solũ in voto, sed ẽt in iuramento cõditio bona & debita nõ apposita intelligitur: pp qđ si Papa vouet hẽre curã de vniuersali grege, & illud iuramẽto firmat, oportet, ꝙ hoc intelligatur q̃diu tale officiũ retinebit: qa si vellet sic se obligare, & vellet hoc per iurm firmare, & hmõi votũ & iuramentũ vellemus intelligere simplr, obligaret se ad impossibile, quia ẽt viuens põt sic demens fieri, ꝙ non possit curã hẽre de grege: vel obligaret se ad aliqd iniquũ, & iniustũ, qa si assumptus in Papam processu tpis cognosceret

insufficientiam suam, iniquus & iniustus esset, si vellet hmõi officium retinere; cũ manifeste cognosceret, ꝙ non posset præfatum officium debite exercere. Esset ergo iuramentum illud illicitum, & per consequens non esset obseruandũ. Nam libro Iudicũ legitur, quòd Iephte occidit filiam suam per iuramentũ, quod emisit: votum enim vouerat Domino, dicẽs, Si tradidero filios Ammon in manus meas, quicunq; primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiq; occurrerit reuertenti cum pace a filiis Ammon, eũ holocaustum offeram domino. De quo iuramento ait Magister in historiis, ꝙ Iephte fuit in vouendo stultus, & in soluendo impius. Et dauid (vt habet. 1. Regũ. 25.) iurauit, quòd de omnibus, quæ pertinebant ad Nabal, nõ relinqueret vsq; mane mingentem ad parietem. Impie autem iurauit: & pie fecit, ꝙ iuramentum nõ soluens, effusionem sanguinis non impleuit. Debemus igitur iuramento dare bonos comites, quia debemus ei dare omnes illas conditiones, sine quibus pñt impiè & iniustè iuramenta seruari. Et quia impie & iniustè seruaretur iuramentũ, si quocunq; casu interueniente, & quacunq; cõscientia vrgente, vellet quis dum viueret habere curam vniuersalis Ecclesię, oportet, si qua vota, vel iuramenta facit Papa de habendo curam vniuersalis gregis, ꝙ huiusmodi iuramẽta & vota habeant comitem, & intelligenda sint cũ hac conditione, ꝙ ipse hæc faciet, cum habebit talem curam, & quandiu papale officiũ retinebit.

Cap. ij. e.

Petrus Comest. auctoritate Iosephi lib. 5. cap. 12. Antiq. iudaicarum.

Cap. XVI. *In quo soluitur ratio decima arguens, quòd quia dignitas ecclesiastica post confirmationem legitimam non potest tolli, nisi per suum superiorem, ideo papa renuntiare non potest.*

IVxta ordinem superius prætaxatum volumus in hoc. 16. cap. soluere decimam rationem, quæ ẽt fundata est super obligatione papali. Sed, vt patet, hęc ratio decima satis suum specificat fundamentũ de qua obligatione loquatur: loquitur. n. non de obligatione ordinis assumpti, per quem quis dedicatᷓ diuinis rebus & diuinis obsequiis, sed de obligatione susceptę iurisdictionis, per quam quis obligatur ad habendam curam de animabus sibi cõmissis. Ait. n. præfata ratio, ꝙ nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cõfirmationem potest tolli, nisi per eius superiorem: & quia papa non habet superiorem nisi deũ, ideo ab hac obligatione a solo deo absolui poterit. Verum qa in. 12. cap. diximus, quòd volebamus reddere rationem & causam, Quare tolli pñt quæ sunt iurisdictionis, & nõ quæ sunt ordinis, ideo hoc capitulum diuidemus in duas partes: in prima enim parte lucide declarabitur quod dictũ est, in secunda verò dissoluemus prębatam decimã

A rationem: nam ex declaratione prębata hæc ratio decima, quæ fundat se supra iurisdictione suscepta, & plures aliæ rationes clarius dissoluentur. Aduertendum ergo, quòd, vt supra tetigimus, aliquando quicquid nõ est expressum, vel expresse concessum, est potentię superiori reseruatum; aliquando verò quicquid non est prohibitum est concessum. Dicebamus quidẽ, quòd, quando id de quo agitur est supra naturam negotii, supra conditionẽ rei, & supra actionem agentis, in talibus solum illa fieri possunt, quæ sunt concessa, vel quæ sunt per superiorem potentiam ordinata. In talibus quidem non valet, si possunt agere, ꝙ contrario modo se habẽtia possint destruere: quia sicut non pñt ex sua natura agere,

B sed pñt, quia tolleratum est eis ex superiori potentia, ita in contrario modo se habentia non poterunt per seipsa destruere, nisi hoc eis expresse per superiorem potentiam cõferatur. Ideo ponebatur exemplũ de Metropolitano, ꝙ non valebat, si poterat electionẽ episcopi confirmare, ꝙ posset eius cessionem recipere: q̃a statuere qualiter debeat fieri electio Pręlatorum, qualiter confirmatio, qualiter cessio, & alia huiusmodi ordinare, quę respiciunt vniuersalem Ecclesiam, quæ tota ecclesia regenda est per prælatos, ad solum illum hæc omnia pertinent, qui pręest vniuersali Ecclesiæ, cuiusmodi est Rom. Põtifex. Propter quòd, vt dicebatur, in omnibus talibus, quęcunq; non sunt expres-

C se concessa, sunt prohibita, vel sunt superiori potentię reseruata. Et quia cõcessit Rom. Pont. ꝙ Metropolitanus posset electum epm̃ confirmare, non autem concessit, ꝙ posset eius cessionem suscipere, ideo illud potest & non aliud. Ex his autem habemus viam ad assignãdam rationem & causam, Quare quæ sunt iurisdictionis pñt tolli, non autem quę sunt ordinis. Nam ꝙ vnus homo sit sub alio, & ꝙ populus & multitudo aliqua sit sub aliquo capite, hoc est quasi naturale: istud non excedit naturam negotii, nec est supra conditionem rerum, nec supra actionem agentium. Ideo in talibus eo modo quo habent fieri, eo modo possunt dissolui, cõditionibus contrariè se habentibus: nec opor-

D tet, quòd tot concurrant ad destruẽdum, quot ad construendum. Attamen quãdo in talibus omnia, quæ concurrunt ad construendum, cõcurrunt etiam ad destruendũ, nullus dubitare debet, illud esse destructum. Sed dices, Ad hoc ꝙ aliquis sit episcopus alicuius Ecclesiæ, concurrunt tria. s. assensus eligentium, assensus electi, & cõfirmatio Metropolitani: dato tamẽ ꝙ omnia ista, quæ concurrunt ad construẽdum, cõtrario modo se habentia concurrerent ad destruẽdum, non ꝑpter hoc fieret, quòd iste non esset Episcopus. Cui obiectioni respondebimus, quòd ad hoc quòd aliquis sit eþs alicuius ecclesiæ, concurrunt quatuor, videlicet, præfata tria, & quarto concurrit ibi, ordinatio Papæ, quod

Iurisdictio cur potest tolli.

quòd.s. ordinet Metropolitano quòd electum
epm possit confirmare. Si ergo ad cessionẽ con
curreret etiã istud quartũ, q.s. ordinasset Papa
q Metropolitanus posset recipere epi cessionẽ,
posset in manibus Metropolitani eps cedere.
Reuertamur ergo ad propositum & dicamus,
quòd nõ est supra naturam negotii, nec supra
conditionem rerum, quòd homines homini-
bus præferuntur: immo est naturale, quòd qui
sunt potentiores in intellectu, & magis vigent
industria, illi pręsint. Et ideo videmus, quòd ho
mines naturaliter præsunt bestiis, viri fęminis,
senes pueris. Quod totum ideo est, quia hi ma
gis vigent industria naturali; eo.n. ipso q deus
maiorem industriam dedit hominibus q̃ bestiis,
& consimiliter loquẽdo maiorẽ industriam de-
dit viris q̃ fęminis, & adultis q̃ pueris, ii dicuntur
pręesse, & hi subesse. Quòd autem mulieres &
pueri non ita vigeant industria sicut viri, patet,
Cap. 8. | quia. 1. Politicorum scribitur, quòd mulier ha-
bet consiliũ inualidum, puer aũt imperfectum:
inter adultos etiam aliquibus dedit Deus maio-
rem industriam, q̃ aliis. Ex hoc ergo voluit, q
non solum homines bestiis, viri fęminis, adulti
pueris præessent, sed ẽt voluit quòd & ipsi adul
ti aliquem super se pręficerent, quia vt dicitˢ in
Cap. 1. Prouerbiis, Intelligens, gubernacula posside-
bit. Vult.n. sapiens Salomon, quòd intelligen-
tiam hñs sit aptus ad alios gubernãdũ. Sed quã
uis sic requirit natura negotii, quod sciẽtes me
lius pericula præuidere, aliis præficiantˢ, vt sub
eorũ gubernaculo multitudo saluetur, oportet
tamen quòd hoc compleatˢ per consensum ho
minum. Et sicut p consensum hoïum pficitur &
cõpletˢ, vt quis aliis præficiatˢ, sic per cõsensum
hominũ contrario modo factũ fieri põt, q Præ
fectus cedat, vel quòd etiam deponatur. Hæc
ergo, quia non sunt supra exigentiam rerũ, nec
supra naturã negotii, fieri & tolli possunt. Hoc
itaq; modo se habet in his, quæ sunt iurisdictio
nis, vt non oporteat ipsa perpetua esse. Sed in
Ea quæ sunt ordinis cur nõ possint tolli. his, quæ sunt ordinis, & in omnibus, in quibus
imprimitur character vel perfectio characteris,
non oportet, si possunt fieri, quòd possint tolli,
quia hæc valde excedunt conditiones rerum,
naturam negotiorũ, & actiones causarum: fiunt
enim prędicta per hęc corporalia & per verba
sensibilia. Vnde hæc aquæ quòd animam mun
det, & quòd in ea characterem imprimat baptis
malem? Vnde hęc chrismati & verbis, quæ dicũ
tur in confirmatione, quòd imprimant chara-
cterem confirmationis in anima? Et vnde hæc
his, quæ fiunt in ordinibus, q possint characte
res imprimere in animabus suscipientibus ordi
nes? Et vnde hæc his, quæ fiunt in consecratio
ne Episcopi, quòd possint imprimere perfectio
nem characteris? Patere.n. debet cuilibet intuẽ
ti, q quæcunq; sunt ordinis, & quęcunq; respi
ciunt characterem, & perfectionem characte-
ris (cum talia fiant p res naturales & p verba sen

A sibilia) q talia sunt supra actionem talium causa
rum, & supra naturam talium rerum: ideo in ta
libus quicquid nõ est collatum est superiori po
tentiæ reseruatũ, & quicqd non est expresse cõ-
cessum est prohibitum: cõtulit.n. deus huic rei
corporali vt elemento aquæ, quòd si accedat
verbum ad illud tale elementum, quòd fiat sa-
cramentum, & quòd sit ibi verus baptismus, &
vere imprimatˢ in aïa character baptismalis. Cõ
tulit ergo deus aliqbus rebus sensibilibus, quòd
possint hæc facere, sed non videmus quòd con
tulit aliquibus rebus sensibilibus, quòd possint
hmõi characterem tollere. Ideo dicit Augusti *Super Ioan.*
nus, & habetur in quarto sententiarum, dist. 3. *Tract. 80.*
Accedit verbum ad elementũ, & fit sacramen-
B tum. Et subditur deinde, Vnde est hæc tãta vir
tus aquę, vt corpus tangat, cor abluat. Non.n.
potest hoc habere aqua ex sui natura, sed hoc
habet ex verbis, ex quibus est forma baptismi, et
ex virtute sibi diuinitus collata. Nam dicimus,
quòd ideo Christus baptizari voluit, vt tactu
suæ mũdissimę carnis vim generatiuã cõferret
aquis. Propter quod August. loquens de baptis
mo Christi in quodã sermone de Epiphania, *De tempore,*
dicit, Saluator noster baptizari voluit, non vt *Serm. 36.*
sibi munditiam acquireret, sed vt nobis fluenta
mundaret. Et subdit, Ex quo ille in aquis mergi
tur, ex eo omnia peccata abluit aqua. Quòd er
go aqua abluat peccata, & quòd possit facere
effectus istos spirituales, vt quòd possit characte
C rem imprimere in anima; non habet ex natura
sua, sed ex virtute sibi a Christo collata. Et qđ
dictum est de charactere baptismali, etiam intel
ligendum est de charactere & perfectione cha
racteris quantũ ad ea quæ sunt ordinis, quia ver
ba sensibilia, & alia quæ fiunt in his, quę sunt or
dinis, non possunt ex sui natura imprimere cha
racterem nec perfectionem characteris. Et qa
hoc excedit naturam illarum rerum, ideo quic-
quid non est eis collatum, est potentiæ superio-
ri reseruatũ: & quicquid non est ibi concessum,
est prohibitum. Et quia, vt tetigimus, rebus cor
poralibus collatum est, vt possint imprimere ea,
quæ sunt ordinis: nõ aũt est eis collatum quòd
possint ea tollere: ideo ea quæ sunt ordinis pos
D sunt dari, & possunt incipere esse: sed non pos-
sunt desinere esse. Sed ea quæ sunt iurisdictio-
nis non sunt supra exigẽtiam rerum, nec supra
actiones causarum, nec supra actiones hoïum:
possunt autem esse supra actionem istius homi
nis, vel illius hominis: vtputa cõfirmare ipsum
electum, vel suscipere cessionem electi cõfirma
ti, est supra electionem huius hominis, vtputa su
pra actionem Metropolitani, quia nihil potest
in talibus, nisi quatenus est sibi concessum a Ro
ma. Pont. Propter quòd si vtrũq; est sibi cõces
sum, vtrũq; potest: si neutrum, neutrum potest:
si vnum & non aliud, vnũ & non aliud potest.
Hęc itaq;, quæ sunt iurisdictionis, vt diximus,
possunt esse supra conditionem huius homi-

nis, vel illius: sed non sunt supra conditionem humanã simpliciter. Et ideo quando ex parte hominum omnia, quæ concurrunt ad cõstruẽdum, contrario modo facta concurrunt ad destruendum, quod erit constructum erit destructũ, & qui erat Præfectus, non vlterius erit Præfectus, vt patuit in exemplo, quod posuimus. Vt si ad hoc, quòd aliquis sit Eps alicuius ecclesiæ, & habeat iurisdictionẽ super ecclesiam illã, concurrunt quatuor, assensus eligentium, assensus electi, confirmatio Metropolitani, ordinatio Papę ordinantis quòd Metropolitanus possit electum Epm confirmare, nõ oportet, si desinat talem iurisdictionem habere quòd eoncurrant omnia præfata quatuor. Sed si omnia præfata quatuor cõcurrerint, videlicet, quòd cõcurrerent ibi præfata tria, & concurreret ibi quartum, videlicet, ordinatio Papæ ordinantis quòd eps confirmatus possit in manibus Metropolitani cedere, patet, quòd si capitulũ vellet, quòd cederet, & episcopus assentiret, & Metropolitanus cessionem acceptaret, & ordinatio Papæ hoe diceret, quòd hoe fieri potest. Quis tantæ esset tuditatis, quòd dubitare posset, quòd cessio non teneret? Semper ergo stat regula, vt in his, quæ non sunt supra naturam negotii, supra actiones causarũ, cuiusmodi sunt quæcũq; sunt iurisdictionis (quia sunt sm exigentiã operum humanorum) omnia, quæ requirũtur ad construendum, contrario modo facta concurrant ad destruendum. Oportet igitur talem iu- C risdictionem esse desinere, & cessare.

secunda pars huius Cap. in qua soluitur decima ratio.

POstquam in prima parte huius cap. præmisimus quædam pręambula, & asidicimus, quomodo quæ sunt iurisdictionis pñt tolli, non autem quæ sunt ordinis: volumus in hac secunda parte istius cap. soluere præfatam rationem decimam, quæ, vt dicebat, innititur obligationi papali non quantũ ad ea quę sunt ordinis, sed quantũ ad ea quæ sunt iu- D risdictionis. Dicit. n. prædicta ratio, quòd post legitimam confirmationem nulla ecclesiastica dignitas tolli potest, nisi per eius superiorem. Constat autẽ, q confirmatio non dat Prælato quæ sunt ordinis, sed solum quæ sunt iurisdictionis. Hęc. n. duo, videlicet, quæ sunt ordinis, & quæ sunt iurisdictionis sic ab inuicem sunt distincta, vt vnum sine alio esse possit. Potest n. quis habere quæ sunt ordinis episcopalis, nihil habendo de his quę sunt iurisdictionis. Ideo dicitur in illa decretali Inter corporalia, q potest quis esse episcopali dignitate præditus, nullius tamen ecclesię erit episcopus. Et in eadẽ Decretali dicitur, q post electionẽ & confirmationẽ

De translatione epi. §. sicut aũt eps.

A canonicam inter personas eligentium & electi coniugium est spirituale contractũ, cui pręfecto episcopalis dignitas nihil addit. Quod verum est quantum ad ea quę sunt ordinis. Electus ergo & confirmatus habet quæ sunt iurisdictionis, sed non habet quę sunt ordinis. Cedens vero Pontificali oneri, & non honori, habet omnia quæ sunt ordinis, sed sm quòd huiusmodi nihil haber de his quæ sunt iurisdictionis. Quia ergo, vt dictum est, confirmatio dat quæ sunt iurisdictionis, character autem & pfectio characteris dant quæ sunt ordinis, ideo hęc ratio decima, quę loquitur de obligatione post legitimam confirmationẽ, vt clare patet, † nõ legitur de obligatione prout est mancipa- B tus & dedicatus rebus diuinis quantũ ad ea quę sunt ordinis, sed prout quis est obligatus ad habẽdam curam de grege quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis. Dicemus ergo, quòd hęc obiectio decima satis solui põt p pręamubla antedicta in prima pte huius cap. in qua oñsum est, q quę sunt ordinis semper manent, quæ aũt sunt iurisdictionis tolli possunt. Obligatio ergo quãtum ad ea quæ sunt iurisdictiõis sicut humano opere cepit esse, sic & humano opere tolli põt, cum non sit supra exigentiam rerum, nec supra naturã negotii, nec supra conditiones causarũ, quòd homines hominibus pręficiantur. Est. n. Prelatus quędam lex, & quędam regula Subditorum: non est. n. differentia inter Principem & C legem, nisi quòd lex est inanimatus Princeps, Princeps est animata lex. Sicut ergo quãdiu possumus facere lineam tortuosam, tandiu indigemus regula. sic quãdiu possumus bene & male facere, tandiu indigemus Legibus & Principibus. Et quia, quãdiu durat mundus, possumus bene & male facere, ideo propter directionem & exercitationem electorũ, quãdiu durabit mũdus, Homines præerunt hominibus. Angeli angelis, & Dęmones dęmonibus. Sed Angeli angelis, & Homines pręerunt hominibus vt electi dirigantur: Dęmones verò pręerunt dęmonibus vt electi exereitentur. Ordinant. n. se Dęmones vt inter se inuicem magis valeãt electos impugnate: per quã impugnationẽ electi non D deprimuntur, sed exercitantur; & sic exercitari merentur. Itaq; illuditur in hoc Diabolus, quia quod procurat ad malum electorum, est ad bonum, & ad meritum eorum, iuxta illud Psalmi, Draco ille quẽ tu formasti ad illudendum ei. Quod Augustinus super Gen. ad literam exponens, ait, Illuditur Diabolus, cum de ipsius malitia dei ecclesię consulitur: prouenit. n. ad bonum electorum, quod diabolus machinatur ad malum. Prælatio itaq;, quæ est in dęmonibus, est pptet electorũ exercitationem. sed Pręlatio, quę est in angelis & in hominibus, est propter electorum directionem: quãuis, quia aliqñ homines pręlati & pręcipientes sint mali, quod deberet esse ad bonorũ directionẽ, est interdũ ad

† loquitur

Princeps. Lex.

Demonum rabies.

Psal. 103.

Lib. 11.

Mali homines.

ad eorum exercitationem. Sunt.n.mali homi- A nes membra diaboli: & principatus malorũ hominum est quasi principatus Dæmonum: ſm quẽ ad hanc partem sic illuduntur mali homines, sicut illuduntur dæmones, quia quæ faciũt ad malum electorũ, Deus conuertit illa ad exercitationem, & ad meritum eorũ. Non est ergo supra naturam negotii, & supra exigentiã rerũ, quòd quãdiu durat mundus, præferantur, & principentur non solum homines hominibus, sed & angeli angelis, & dęmones dęmonibus. Ideo Glo. super. 1. ad Corinth. cap. 11. ait, Dũ durat mundus, angeli angelis, dæmones dęmonibus, & homines hominibus præsunt. Sufficiẽter ergo põt solui hæc decima ratio per iam dicta: quia per præambula posita in prima parte B huius cap. & per ea quæ dicta sunt in hac secũda parte istius cap. patet, ꝙ quæ sunt iurisdictionis (quia non sunt supra exigentiam rerum, sed humano opere) sedm exigentiam rerum, & ſm naturam negotii fiunt & conferuntur. Cum ergo in talibus per eadem contrario modo facta res construatur & destruatur, sicut per consensum eligentium, & assensum electi, quis pfectus est in Papam; sic per eadem contrario modo se habentia desinet esse papa. Verũtamen, quia intellectus hominis non quiescit, sed semper vult scire Quare, & vult cognoscere causam negotii, volumus clariori modo dissoluere præfatã decimã rõnem. Et quia pręfata ratio se fundat C super electione legitimè confirmata, ideo distinguemus duplicem confirmationem visibilem, & inuisibilem: appellamus quidem confirmationem visibilem, quicqd sensibiliter cognosci potest: inuisibilem aũt confirmationem vocamus, quæ sensibus comprehendi non valet. Erit ergo visibilis confirmatio, quę fit opere humano: inuisibilis verò, quę fit diuino. Quantum ergo ad confirmationem visibilem Papa cõfirmat seipsum: nam suus assensus est sua confirmatio. In aliis ergo pręlatis, quia etiam inter homines habent superiores seipsis, eorum confirmatio visibilis non est per seipsos, sed per suos superiores. Sed papa, quia nullum habet superiorẽ quãtum ad confirmationẽ visibilem, quæ fit humano opere, confirmatur per seipsum, ita ꝙ suus D assensus est sua cõfirmatio; nam statim, cũ assentit suę electioni de se factę, habet oẽm papalem iurisdictionem. Et quia iurisdictio confirmationi innititur, sicut papa ex suo libero assensu cõsequitur plenam iurisdictionẽ, sic ex suo libero assensu consequitur confirmationem, vt ipse se ipsum confirmet, & suus assensus sit sua confirmatio. Vtraq; ergo electio tãm Papæ q̃ aliorũ Prælatorum inferiorũ habet suam confirmationem visibilem; sed ſm hunc modũ pręlati inferiores confirmantur per superiores, Papa verò, quia superiorem non habet, confirmatꝰ per seipsum, & ipse seipsum cõfirmat. Sed sicut tam electio prælatorum inferiorum q̃ etiam Papæ

In illud, Et ap per Angelos.

A habet suam cõfirmationem visibilem, sic vtraq; electio habet suam confirmationem inuisibilẽ. Nam quantũcunq; pręlati inferiores confirmẽtur per superiorem, nisi Deus assentiret illi cõfirmationi, sic confirmatus non deberet dici esse Pręlatus, nec habere auctoritatem, cum non sit ptãs nec auctoritas, nisi a Deo, vt innuit Apostolus ad Romanos. Sic etiam, nisi Deus assentiret electioni papali, non deberet Papa dici papa, nec deberet dici, quòd haberet auctoritatẽ papalem. Supponere tñ debemus cum Augustino, quòd quæ hic inferius fiũt, si fiant eo modo, quo fieri debent, a Deo fiunt: & Deus illis assentit vel agendo, vel permittendo. Nam tertio de Trinitate. ait, Nihil visibiliter & sensibiliter hic inferius agitur, ꝙ non de interiori, inuisibili, atq; intelligibili aula summi Imperatoris (Dei) aut iubeatur, aut permittatꝰ ſm ineffabilẽ iustitiam præmiorũ atq; pęnarum. Et quia, vt sępius diximus, Deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat, si inferiores Prælati rite eligantur, & non per seipsos sed per eorũ superiores rite confirmentꝰ, Deus assentit illi cõfirmationi: & si ſm ꝙ superiores ordinant, rite cedant, Deus assentit eorum cessioni. Vtrunq; enim in inferioribus pręlatis tam acceptio iurisdictionis (quod fit per debitam confirmationẽ) q̃ depositio iurisdictionis (quod fieri potest per ritam cessionem) fit assensu humano, idest assensu sensibili: & assensu diuino, idest assensu intelli- C gibili, accipiendo assensum large non solũ pro eo qđ quis facit, sed etiam pro eo ꝙ quis non impedit quod impedire possit. Deus.n. in omnibus talibus assentit, non quia fiunt diuino instinctu & diuina operatione, sed quia fiunt diuina pmissione, cum ea non impediat, quę impedire posset. Quod ergo dictum est de inferioribus Pręlatis, vt clare patere potest, veritatẽ habet in summo Pontifice. Si ergo summus Pontifex ritè eligatur, & ipse suę electioni assentiat, cum ipse superiorem non habeat quantũ ad confimationẽ visibilem, quę fit opere humano, ipse proprio assensu & proprio opere se cõfirmat: quia suus assensus est sua cõfirmatio: & quia hoc requirit cursus rerum, quòd Papa, q inter homines nõ D habet superiorem, proprio assensu & proprio opere cõfirmetꝰ. Deus, qui administrat res iuxta earum cursum, tali negotio assentit: & sua operatione vel sua permissione assentiẽdo ei quod factum est, dicitꝰ confirmare illud. Sed si Papa se ipsum confirmat, nec habet aliquẽ superiorem quantum ad hęc visibilia, sicut suus assensus est sua confirmatio, sic suus dissensus est sua renunciatio: sicut ergo rite & debite datur sibi iurisdictio & confirmatur assentiendo, sic rite & debite desinit in eo esse iurisdictio & deponit seipm renũtiando. Sicut.n. cursus rerum exigit, quòd inferiores Pręlati, qui habent superiores, confirmentꝰ eo modo, ſm quòd superiores, & specialiter ſm quòd Rom. Pontifex ordinauit: & si ce-

Cap. 13. a

Cap. 4.

dunt eo modo, quo Rom. Pontifex ordinat, ri A te cedunt & deſinit in eis eſſe iuriſdictio. Sic cũ rerum curſus exigit, quód Rom. Pont. ſuperiorem non habeat, ſicut ſuo aſſenſu ſeipſum confirmat & in eo incipit eſſe poteſtas papalis, ſic ſua renuntiatione ſeipſum deponit & in eo deſinit eſſe præfata ptãs. Et quia, vt diximus, Deus adminiſtrat res ſm quód exigit curſus rerũ, Papa, qui inter homines nullum ſuperiorem habet, ſicut ſuo aſſenſu ſe confirmat, ſic ſua renuntiatione ſe deponit. Deus ergo, qui in ſua generali adminiſtratione hunc curſum ſeruat, vtriq; dicendus eſt aſſentire, tam aſſumptioni oneris, q̃ etiam depoſitioni: ita quód ad inferiores Prælatos, & ad Papam quantum ad confirmationẽ, & quantũ ad ceſſionem concurrit opus humanum & diuinũ, & aſſenſus humanus & diuinus, B vt eſt per habita manifeſtum. Cum ergo arguitur, quód nulla dignitas eccleſiaſtica poſt legitimam confirmationem tolli pũt niſi per eius ſuperiorẽ, patet quód dignitates eccleſiaſticæ, quę inter homines habent ſuperiorẽ, per ſuperiorẽ confirmantur: & ſi eo modo fiat ceſſio in eis, ſm quód ſuperiores ordinant, & ſpecialiter ſm ꝙ ordinat Rom. Pont. valet & tenet huiuſmodi ceſſio. Papa vero, qm̃ ſuperiorem non habet, ſicut aſſentiendo poteſt ſeipſum confirmare, ita renuntiando poteſt ſeipſum cedere. Si vero dicatur, quód confirmatur a Deo, & requirit ibi diuinus aſſenſus. Reſpõdebimus, ꝙ & inferiores prælati confirmantur a Deo, & requirit ibi diuinus aſſenſus, C quia q̃uicunq; Prælati inferiores cõfirmant per ſuperiores, niſi Deus illi cõfirmationi aſſẽtiret effectiuè vel pmiſſiuè, nõ eſſet ille verè prælatus, quia eſſet ſua poteſtas & ſua auctoritas non a Deo: cum tñ, ſm apoſtolum, nõ ſit poteſtas niſi a Deo: ſed ſi prælatus inferior aſſumatur vel cedat ſm quód requirit ordo & curſus rerum, dicimus Deum aſſentire tam aſſumptioni q̃ ceſſioni. Sic cum ordo & curſus rerum exigat, quód Papa, qui non habet ſuperiorem hominem, nõ alio opere humano, ſed per ſuũ aſſenſum confirmetur, & per ſuam renuntiationem cedat: Deus, qui ſm curſus rerum res adminiſtrat, acceptabit vtrũq;, vel aſſentiet vtriq; tam aſſumptioni oneris q̃ etiam ceſſioni.

Rom. 13.

Cap. XVII. *Vbi declaratur, Quomodo Chriſti ſacerdotium non habuit initium neq; finem, ſed ſecũdum ordinem Melchiſedec Chriſtus fuit ſacerdos in æternum.*

QVoniam duæ vltimæ aduerſariorum rõnes, vndecima videlicet & duodecima fundant ſe ſup æternitate ſacerdotii Chriſti, arguentes, Quód quia Chriſti ſacerdotium eſt æternum, ideo Papa renunciare nõ poteſt, Cum rationes præfatæ vadant extra mentem Apoſtoli, & cũm non concludant, nec arguant, vt in ſequẽtibus capitulis apparebit, ideo nunc volumus declarare, Quomodo Chriſti ſacerdotium, ſm quód fuit figuratum in Melchiſedec, dicitur eſſe æternum. Ad cuius euidẽtiam ſciendum, quód æternitatem vel perpetuitatem ſacerdotii Chriſti multis modis & multis viis declarare poſſumus, quæ omnia tangit Apoſtolus ad Hebræos ſcribens. In præſenti tñ cap. hoc volumus declarare, Quõ Chriſtus fuit ſacerdos in æternum ſm ordinem Melchiſedec. Propter quód ſciendũ, quód Apoſtolus in epiſtola ad Heb. volens præferre ſacerdotium Chriſti ſacerdotio leuitico, dicit Chriſti ſacerdotium eſſe æternum: quód probat per id quód habet in Pſalmo, Iurauit dominus) idest inconcuſſa veritate firmauit (& nõ pœnitebit eũ) idest non immutabit quod iurauit (tu) idest xp̃s (es ſacerdos in æternum ſm ordinem Melchiſedec.) Ipſe.n. Melchiſedec, qui fuit ſacerdos Dei altiſſimi vt dr̃ in lib. Geneſis, ſm quód ait Apoſtolus ad Hebræos, erat ſine patre, ſine matre, ſine genealogia; neq; initiũ dierum neq; finem vitæ hñs. Ideo, vt dr̃, aſſimilatus eſt filio dei, qui manet ſacerdos in æternum. Dicit autem Melchiſedec fuiſſe ſine patre & ſine matre, nõ ꝙ nõ habuerit patrem neq; matrẽ, ſed quia ſacra Scriptura mentionem de hoc non facit. Hoc etiam modo non habuit initium dierũ neq; finem, qa ſcriptura ſacra ſic facit mentionem de Melchiſedec, quód nullam mentionem facit de pře eius, nec de matre, nec de initio dierũ eius, nec de fine, vt per ipſum (qui erat ſacerdos dei altiſſimi, & non ſcribitur habuiſſe initium neq; finem) figuraretur ſacerdotiũ Chriſti, quod eſt qd perpetuum. Hanc aũt perpetuitatem ſine initio & ſine fine poſſumus ſibi attribuere ſacerdotio Chriſti ex parte remedii, ſiue ex parte perſonarum, quibus fuit Chriſti ſacerdotium in remedium. Nã nullus nec ante aduentũ Chriſti, nec poſt eius aduentũ potuit, nec poterit ſpiritualẽ Hieroſolymam conſequi ſine fide Mediatoris. Vnde Auguſtinus, 18. de Ciuitate dei ait, Nemini conceſſum eſt (ſupple pertinere ad ſpiritualem Hieroſolymam) niſi cui diuinitus reuelatus D eſt vnus mediator Dei & hominũ homo Chriſtus Ieſus. Et idem ibidem ſubdit, Vna eademq; fides antiquorũ & noſtra. Quia ſicut illi credebant Chriſtum venturum, ita nos credimus ipſum veniſſe: ſiue.n. in ſtatu gentilitatis, ſiue in quocunq; ſtatu, ſemper fuit ſalus per fidem Mediatoris. Non habebant primò ipſi Gentiles, qbus reuelatus eſt Mediator noſter, nec habuerunt Iudęi, quibus promiſſus eſt Meſſias, ita claram intelligentiam de noſtro Mediatore, ſicut nos habemus: cum non ſit aliud nomen ſub cęlo, ſub quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi Chriſtus, vt dixit Petrus in Actibus. Et quicũq; ſaluati ſũt a principio mundi vſq; nunc, & quicunq; ſaluabuntur vſq; in finem, oportet quód in fide Mediatoris

Cap. 7. c

Pſal. 109.

Cap. 14. c

Cap. 7. a.

Melchiſedec cur ſine patre & matre dicitur.

Cap. 47.

Act. 4. b

diatoris

diatoris saluentur. Verè istud sacerdotium xpi
rõne huius remedii, videlicet, quia fides de hoc
sacerdote, idest, de Christo Mediatore semper
fuit in remedium, & semper erit, dr̃ esse in æter-
num, & non habuisse initium neq; finem. Sed di
ces ipse mundus habuit initium, & habebit finẽ,
Quomodo ergo sacerdotium Christi rõne re-
medii dicit̃ non habere initium neq; finem? Di
cemus ergo quòd homines peccatores habue
runt initium & hẽbunt finem, quia incepit mun
dus & finietur. Pro tanto tamen põt dici tale re
medium non habuisse initium neq; finem, quia
si ante fuissent homines peccatores, & ante in-
cepisset mundus q̃ inceperit, ante fuisset hmõi
remedium: & si adhuc ante fuissent peccatores
adhuc ante fuisset tale remedium. Propter qd̃
videt̃ tale remedium non habuisse initium for
maliter, quia ab æterno fuit prędestinatum tale
remedium: sed habuit initium materialiter, quia
personæ illæ, quibus competit tale remedium,
non fuerunt ab æterno, sed inceperunt esse in
tempore. Et quod dictum est de initio, verũ est
& de fine. Nam si finietur tale remedium, hoc
est, quia finietur Mundus & finietur status vitæ
pręsentis: sed si semper duraret Mundus, semp
duraret tale remedium, vt ex hoc dicatur esse si-
ne initio & sine fine. Vel possumus dicere, q̃ ta
le remedium est æternum, & quòd nunq̃ hẽbit
finem, quia personæ quę saluantur per tale re
medium, habebunt vitam ęternam, & nunquã
Psal. 83. c finietur eorum vita, iuxta illud Psal. Beati, qui
habitant in domo tua Domine in sæcula sæcu-
lorum laudabunt te. Quia nunquã finiet̃ beati
tudo illorum. Quãtum ergo ad hoc remediũ,
Christi sacerdotium fuit sine initio, & est sine fi
ne. Sine initio quidem, quia ex quo fuerunt ho
mines peccatores, nunq̃ fuit opus, quòd fides
Mediatoris non esset in remediũ: sine fine vero,
quia quãdiu peccatores durabunt, nunq̃ erit tẽ-
pus, quòd sacerdotium christi, & oblatio christi
non sit nobis remedium. Aduertendũ tamẽ, q̃
omnia ista sunt secundũ ordinem Melchisedec
ppter quinq;. Tangit. n. glosa quinq; in sacer-
dotio Melchisedec, quæ Christo conueniunt.
Primum quidem est, quòd Melchisedec fuit
Rex & Sacerdos; rex quidẽ Salem, & sacerdos
Dei altissimi: sic & Christus rex & sacerdos erat.
Secundum verò, quia Melchisedec fuit functus
sacerdotio ante circũcisionẽ, vt ex hoc ostenda
tur (vt glosa ait) quòd Iudæi a gentibus, nõ Gẽ
tes a Iudęis sacerdotium acceperunt: In quo fi-
guraẽ sacerdotium Christi, quia non est res pp
figuram nec a figura, sed magis figura propter
rem, & a re originem sumit: & omnia in figura
Heb. 10. c. contingebant illis, sacerdotium. s. leuiticum fuit
propter sacerdotium Christi non autem econ
uerso: & sacerdotium Christi magis fuit causa
sacerdotii leuitici, q̃ econuerso. Tertium quidẽ
quia Melchisedec cum fuerit functus sacerdo-
tio ante circũcisionem, non fuit vnctus oleo vi

A sibili sm quòd mãdauerit Moyses, quia tempo-
re illo nondum natus erat Moyses, nec adhuc
fuerat data lex: fuit ergo vnctus oleo inuisibili,
& oleo lętitię siue exultationis, sicut legitur fuis
se vnctus Christus. Quartum, quia ipse Melchi
sedec non obtulit animalia, sed obtulit panem
& vinum, vt habet̃ in lib. Gen. in qua oblatio- Gen. 14.
ne, vt glosa tangit, Christi sacerdotiũ figurauit.
Quintum, quia Melchisedec habuit patrem &
matrem & fuit sine patre & sine matre. Habuit
quidem patrem & matrem sm rei veritatem, sed
fuit sine patre & sine matre sm cõmemorationẽ
sacræ Scripturæ, quia sacra scriptura nec de ge
nealogia eius, nec de patre, nec de matre facit
aliquã mentionem: vt quod diximus non carna
B liter factũ est, sed vt ex hoc Dei filius figuraret̃,
quia habet & patrẽ et matrẽ, & est sine patre &
sine matre. Habet patrem sm Deitatem, a qua p
generationem ęternam accepit naturã diuinã:
& habet matrem sm humanitatem, ex qua acce
pit naturam humanam: & est sine patre sm q̃
homo, quia nullus homo fuit pater suus: & est
sine matre sm quòd Deus. Propter quòd patet,
qualiter Christus est sacerdos in æternum sine
initio & fine, siue sm ordinẽ Melchisedec idest
eo ordine & eo modo, quo fuit figuratus in
Melchisedec, in quo fuerunt quinq;, quæ, vt pa
tuit, pñt Christi sacerdotio congrue adaptari.

C Cap. XVIII. *In quo assignantur tres alij modi, quo modo Christi sacerdotium dicitur esse perpetuum & æternum.*

Voniam Christi sacer-
dotium, quantũ ad prę
sens spectat, septem mo
dis potest dici æternũ,
vt ex verbis Apostoli
colligere possumus, iõ
declarare volumus. Vn
de isti septem modi su-
mi possunt, quia, cũ de
vno illorum modorum tractatum sit in capitu
lo præcedenti, de tribus aliis modis intendimus
D tractare in capitulo pręsenti: & de reliquis tri
bus modis in capitulo sequenti. Aduertendum
ergo, quòd ęternitas est quædam res extra ter
minos, hoc. n. ęternum est quod est quasi extra
terminos: Ergo quia æternitas est res extra ter
minos, oportet quòd sit quid totale, & quid cõ
tinens alia, & a nullo contineatur, quia si conti
neatur ab aliquo non esset extra terminos, quia
esset intra terminos continentis. Rursus opor
tet, quòd ęternitas sit res eadem & simplex, quia
si esset composita, non esset extra terminos, quia
esset intra terminos componentium. Intellige
mus itaq;, quòd ęternitas sit quædam res tota
lis & simplex, siue totalis & eadem: propter qd̃
si volumus probare sacerdotium Christi esse

æternum, vel hoc esset ratione totalitatis, quæ competit huic sacerdotio, vel rõne rei, quæ cõsideranda est in hoc sacerdotio, vel rõne idemptitatis, quæ reperiri habet in dicto sacerdotio. Primo modo videlicet rõne totalitatis tractabatur de æternitate sacerdotii Christi in cap. præcedenti, vbi ostẽsum est, ꝙ quia sacerdotiũ christi est remediũ totale, ideo est æternũ. Nam hmõi sacerdotium, remediũ est sufficiẽs & totale quãtum ad omnia peccata, quãtum ad oẽs personas, & quantũ ad omnia tẽpora tam præterita q̃ futura. Quia ergo hmõi sacerdotium fuit sufficiens quãtum ad omnia peccata quæ fuerũt, quantum ad omnes personas quæ præterierũt, & quantum ad omnia tempora quę præcesserunt, ideo dicitur hoc sacerdotiũ fuisse sine initio, quia nunquam fuerunt aliqua peccata, nunquam fuerunt aliquę personę, nec aliqua tempora, quód hoc sacerdotium non esset sufficiens remedium ex parte ante. Et si dicat̃, ꝙ non omnes personæ sunt saluatæ per tale remedium. Dicemus, quód hoc non fuit ex insufficientia istius sacerdotii, sed ex malarum personatum. Sic etiã tale sacerdotium est sine fine, quia nunq̃ erunt aliqua peccata, nec aliquæ personæ, nec aliqua tẽpora, quód non sit hoc sacerdotium in remediũ ex parte post. Ergo ratione totalitatis probabatur ęternitas huius sacerdotii in cap. præcedenti, quod fiebat vno modo. Sed rõne rei, quę consideranda est in tali sacerdotio, probabit̃ eius æternitas in cap. pręsenti qđ fiet tribus modis. Ratione veró idẽptitatis, probabitur ęternitas dicti sacerdotii in cap. sequenti, quód erit etiam tribus modis. Propter quód septem sunt modi, quibus probatur ęternitas sacerdotii Christi. Vel possumus aliter loqui de ęternitate, & leuius dicemus, quód Dionysius decimo cap. de Diuinis nominibus, assignat proprietates ęternitatis esse antiquũ, & inuariabile: per esse antiquũ intelligit non habere initium, & esse semper: per esse inuariabile intelligit esse sine successione. Proprietates itaq; æternitatis sunt sempiternitas & insuccessibilitas: tẽpus. n. qđ successiuũ est, & vna pars succedit alteri, sed in ęternitate nulla est successio, sed est ibi insuccessibilitas, quia nihil est in ea, quod succedat alteri. Præcedens ergo capitulum arguebat ęternitatem sacerdotii Christi ex parte sempiternitatis, quia fuit semper sine initio & sine fine. Hoc autẽ capitulum arguit æternitatẽ illius sacerdotii ex parte rei, quæ consideranda est in hoc sacerdotio, quod, vt dicimus, fit tribus modis. Sequens autem capitulũ probabit hmõi æternitatem ex parte insuccessibilitatis, quod ẽt tripliciter fiet: probabitur. n. tripliciter, ꝙ in sacerdotio Christi est insuccebilitas, qa nec aliud sacerdotium succedit illi sacerdotio, nec alius sacerdos illi sacerdotii, nec alia oblatio succedit illi oblationi. Ideo, vt dicebat̃, septẽ sunt modi, quibus probabitur ęternitas sacerdotii Christi.

A Notandum ergo, quód, quantũ spectat ad hoc capitulum, in sacerdotio christi, siue in oblatione eius triplicem rem considerare possumus, videlicet, rem offerentem, rem oblatam, rem quę erat oblationis effectus: omnibus autẽ his modis probabimus christi sacerdotiũ esse æternũ. Propter primũ, sciendum, quód christi sacerdotium dicitur esse æternũ, si consideramus sacerdotem qui obtulit. Nam in sacerdotio Leuitico homines mortales accipiebant Decimas, & homines mortales & infimi fiebant sacerdotes, ideo ad Hebręos loquens Apostolus de sacerdotio Leuitico ait, Homines moriẽtes decimas accipiunt: & post multa in eodem capitulo, ait, Lex. n. constituit sacerdotes infirmitatem hñtes. *Heb. 7. b.*

B Arguatur ergo sic. In sacerdotio leuitico homines mortales & infirmitatẽ habentes accipiebãt Decimas, & erant sacerdotes, & offerebant oblationes, ergo ex parte offerentium illud sacerdotium non erat perpetuum, nec æternũ: sed in sacerdotio Christi, ipse Christus, qui est immortalis, qui est ęternus, qui est verus Dei filius, obtulit oblationem Deo patri, ergo ex parte offerẽtis, christi sacerdotium est ęternum, quia persona illa erat ęterna, quę offerebat. Sed dices nõne Christus fuit homo mortalis, & pro nobis passus, mortuus, & sepultus? Rñdebimus, ꝙ sacerdotes leuitici erant simpliciter mortales, sed Christus erat mortalis, & immortalis: erat. n. suppositum & vna persona, quæ erat homo &

C Deus; ergo ꝓpter vnitatem suppositi & personę, erat in Christo, ẜm Damascenum, & ẜm sanctos, cõmunicatio idiomatũ. i. cõmunicatio nominũ vel denominationũ, quia nomina seu denominationes, quę illi homini inerant, poterãt veré dici de deo, & econuerso: vt, quia homo ille patiebatur, & fuit mortuus, cum homo ille esset deus & dei filius, veré dici poterat, quód dei filius patiebatur, & dei filius fuit mortuus; sic, qa dei filius erat immortalis & dei filius causauit stellas, vere dici poterat, quód homo ille erat immortalis, & quód causauit stellas, sed non in eo ꝙ homo, sed in eo quód deus, quia ille hõ deus erat: fuit. n. simul in vnum diues & pauper, homo & deus, mortalis & immortalis. Sacerdotiũ

D itaq; christi ex parte sacerdotis offerentis poterat dici æternũ esse, quia persona illa, quæ offerebat, erat persona christi, quæ erat persona æterna, & homo ille erat deus, & poterat dici ęternus: sed sacerdotes leuitici simpliciter erant mortales & non poterat dici æterni, cum essent homines puri. Secundo ad pręfatam obiectionem possumus respondere, ꝙ ẜm sententiã Sapientum, Quando modicum deest, intellectus accipit nihil deesse. Propter quód, qñ modico tẽpore est quid tale, vt si modico ťpe sit qđ mortuum, quasi semper dicitur esse viuum. Dicunt enim plures Sancti de Petro negante, ꝙ charitas in eo non fuit extincta, sed sopita: certum est tamẽ, quód negando peccauit mortaliter, & extincta *In Petro cur dicitur, fuit sopita charitas non extincta, cum Christum negauit.*

tincta fuit in eo charitas:sed dicitur charitas nō A
fuisse extincta,sed sopita, quia ita cito fletu cul-
pam deleuit,& flens amarè ita cito recuperauit
charitatem,vt ex hoc posset dici sua charitas nō
extincta. Sic etiam dicitur,Christus věturus iu-
dicaturus viuos & mortuos, quòd scilicet illi,
qui tunc erunt viui,ita cito morientur & resur-
gent,vt quasi dicantur semper viui. Sic & in p-
posito,ita modico tēpore Christus iacuit mor-
tuus,vt quasi dicatur semper viuus. Possumus
& tertio rñdere, quòd Christus vt sacerdos, ēt
cum erat mortuus, dicebatur viuus: nam illud
dicit̄ mortuū quod est inefficax ad agendum:et
illud dicit̄ viuum, quod est efficax ad operan-
dum:cum ergo Christus tanq̄ sacerdos obtulit B
seipsum in cruce,vt nos redimeret,& nobis apir-
ret cęlestem ianuam, vt possimus clarè videre
diuinam essentiam,quę erat nobis occulta & ve
lata ante passionem eius, nunquid eo mortuo
erat hęc oblatio inefficax ad hoc agēdū?immo
dum erat mortuus,& illo die quo fuit mortuus,
Luc.23. Latro fuit in Paradiso,idest vidit diuinam essen
tiam:ibi.n. potest paradisus accipi pro aperta vi
sione Dei. Ergo quantū ad sacerdotiū, & quan
tum ad oblationem,quā fecit etiam mortuus,po
terat dici quòd esset viuus, quia erat efficax ad
agendum id quod tale sacerdotium requirebat.
Sacerdotium ergo suum & oblatio sua nō fuit
sine efficacia; nam efficaciam habuit antequam
fieret homo,& antequā moreret̄, & efficaciam
habuit dum erat mortuus,& efficaciam habet& C
habuit postq̄ resurrexit a mortuis. Ante.n.xpi
aduentum hoc sacerdotium et hæc oblatio effi
caciam habuit inquantum quicūq; saluati sunt
ante Christi aduentū,salui facti sunt in fide Me
diatoris,& morientes viderunt diuinam essen-
tiam non in re,sed in firma spe. Quicūq;.n.ha-
bentes fidem Mediatoris,& operantes ſm illam
fidem,mortui sunt,firmi erāt,& nullo modo du
bitabāt, quòd post passionē christi visuri essent
diuinam essentiam. Mortuo tñ christo,& eo re-
surgente, habet hęc oblatio maiorem efficaciā,
quia quicūq; hñt fidem christi, bene moriunt̄,
& si non habent impedimentum particulare,
statim vident diuinam essentiam. Istud ergo sa-
cerdotiū semper fuit, & erit efficax, vt ex hoc di-
catur esse ęternum vel perpetuum. Aduerten-
dum tamen,quòd, quantū ad conditionem prę
dictam vt ratione personæ offerentis quæ erat
æterna, dubitare non possumus sacerdotē illū
esse æternum, & hoc modo sacerdotium dici
ęternum ex parte rei offerentis. Secundo,chri
sti sacerdotium potest dici ęternum ratione rei
oblatæ,quia eadem res erat offerens & oblata,
idē erat sacerdos & hostia, Christus.n. seipsum
obtulit. Igitur si sacerdotiū Christi ratione rei
offerentis potest dici esse æternum, quia perso
na offerens vel res offerens erat ęterna,cum ea
dem res esset offerens & oblata,consequens est,
q; ratione rei oblatæ,christi sacerdotium dicat̄

ęternum. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad
Hebręos, Accedens(vel vt habet alia litera) ac Heb.7.d
cedentes per semetipsum ad deum, semper vi-
uens ad interpellandum pro nobis. Ipse ergo
Christus, seipsum offerens deo patri, per seip-
sum erat accedens ad deum patrem, & nos ipsi
per ipsum christum sumus accedentes ad deum
patrem: & ex hoc est semper viuens ad interpel
landum. Quod verum est tam rōne offerentis
quæ est persona æterna, q̄ rōne rei oblatę, quę
est eadem res cum persona offerente: quia ipse
seipsum obtulit, & ipse per seipsum accessit. Est
tamen diligenter notandū,quòd quum christus
fuit mortuus ſm carnem, non dicebatur mor-
tuus quantū ad sacerdotiū, nec dicebatur mor-
tuus quantū ad salutem: quia per mortem illam
non erat christus inefficax ad saluandum nos:
immo moriendo, nos saluauit. Ideo quantū ad
efficaciam saluandi & quantum ad efficaciam re
dimendi & pacificandi deum patrem, semper di
citur viuens:quia moriens non reddebat̄ ineffi-
cax ad hoc agendum,cum moriendo,nos salua
uerit,& nobis deum patrem recōciliauerit. Ter
tia via ad hoc idem sumit̄ ex parte rei, quę erat
effectus oblationis;& hoc Apostolus appellat
ad Hebræos, virtute insolubilis, dicens, Qui nō Heb.7.c.
ſm legem mandati carnalis factus est, sed secun
dum virtutē vitę insolubilis. Consuetudo.n.est
loquendi,quòd cum quis loquitur de aliqua re,
quæ virtutem habet,intelligit quē effectum effi
ciat. Et quia sacerdotiū christi habet efficere effe
ctum spiritualem, quia facit in nobis gratiam &
virtutes & alia spūalia bona,quæ non pereunt
post hanc vitam,sed perficiuntur in æterna vi-
ta, ideo dicitur christi sacerdotium, quantū ad
hanc rem & quantum ad hunc effectum, habe- Est controuer
re virtutem vitę insolubilis:quia,vt diximus,gra sia iter Theol.
tia & virtutes & huiusmodi effectus spirituales, an fides et spes
quos facit in nobis christi sacerdotium, & eius remaneant in
oblatio non soluuntur cum hac solubili vita, patria: quas
sed perficiuntur in ęterna vita:ipsa.n. gratia pfi- Aeg. ad eras
cietur in patria,ita q; ipsæ virtutes remanent in tū manere pa
anima separata non ad hunc vsum,quem habēt tatsicut de cha
in hac vita, sed ad alium vsum. Hoc est ergo qđ ractere fēcit in
D Apostolus ait, Manifestum est,si ſm similitudi- in anima sepa
nem Melchisedec exurgat alius sacerdos (idest rata,ut dicebat
christus) qui factus est sacerdos non ſm legem superius: nisi
mandati carnalis, sed ſm virtutem vitæ insolu- hic loquatur de
bilis. In sacerdotio itaq; leuitico nec sacerdos uirtutibus quæ
offerēs erat persona diuina, nec res oblata erat non repugnant
res ęterna, nec effectus illius oblationis erat qđ statui patriæ.
spirituale vel quid æternum,sed erat quid car-
nale,& quid temporale. Ideo glosa exponens
illud verbum, Christus factus est sacerdos ſm
virtutem vitę insolubilis,ait distare inter hoc et
illud sacerdotium, quia illud sacerdotiū.s. leuiti
cum erat carnale. hoc videlicet sacerdotiū chri
sti spirituale,illud temporale, hoc ęternū. Obla
tiones.n. veteris legis non erant ad sanctificatio
nem spiritus,quantum est ex opere operato,sed

erant ad emundationẽ carnis, vt dicitur ad Hebręos. 9. & non ad emundationem animæ, vt exponit glosa: mundabãt. n. a contactu hominis mortui, vt glosa ibidem ait: nam tangens mortuum immundus erat septem diebus, & per oblationes illas mundabatur, vt non repũtaretur immundus. Erat ergo illa mundatio quantum ad cęremonias carnales. A

Cap. XIX. Vbi assignantur rationes tres reliqui modi, quomodo Christi sacerdotium est perpetuum uel æternum.

Dicebatur in pręcedenti capitulo, quod septem modis declarare poterit, Christi B sacerdotium esse æternum siue perpetuum, de quibus sunt modi quatuor enarrati. Dicebatur. n. quod æternitas erat quædam res, quæ erat quid totale & quid simplex & idem: rõne ergo totalitatis accipiebatur vna probatio, quod christi sacerdotiũ erat ęternum, de qua agebatur in. 17. capitulo: ratione autẽ realitatis sumebantur tres probationes siue tres modi ad ostendẽdum christi sacerdotium esse ęternum, de quibus agebatur in præcedenti capitulo: rõne autem idẽptitatis sumentur tres aliæ probationes siue tres alii modi, de quibus agetur in hoc capitulo: ita quod in vniuerso, quantum ad pręsens spectat, sunt C septem probationes & septem modi ad ostendẽdum christi sacerdotiũ æternum esse: vel possumus si volumus istos septem modos probandi æternitatem sacerdotis christi adaptare ad ea, quæ diximus de Dionysio. Dicebamus quidem quod Dionysius decimo capitulo de Diuinis nominibus assignat proprietates æternitatis, sempiternitatem. s. & insuccessibilitatem. Ergo probationes de æternitate vel accipiebantur ex ipsa re, cui competit æternitas: vel accipiebantur ex sempiternitate, quæ est proprietas ęternitatis: vel ex insuccessibilitate, quę est ẽt ęternitatis pprietas. Ex sempiternitate quidem sumebatur vna pbatio videlicet quod sacerdotium christi probabatur ęternũ, quia erat semp sine initio & sine fine: D ex parte autem rei, quæ consideranda est in sacerdotio christi, sumebantur tres rõnes, vna ex parte rei offerentis, alia ex parte rei oblatæ, & tertia, quæ erat ex parte oblationis effectus. Sed in hoc capitulo sumentur tres ex parte insuccessibilitatis, videlicet, quod, quia in hoc sacerdotio nõ est successio, sed est ibi insuccessibilitas, ideo dicitur esse æternum. Dicemus quod sicut sumebãtur tres rõnes ex parte rei, quę cõsideranda est in sacerdotio christi, ad probandum illud sacerdotium esse æternum, quę omnia ostendebantur procedere sm mentem & intentionẽ Apostoli. Nam primo sacerdotium christi dicetur ęternum, quia sacerdotio eius nullum aliud succedit sacerdotium. Secũdo, quia ipsi sacerdoti nullus alius succedit sacerdos. Tertio, quia oblationi eius nulla alia succedit oblatio. In sacerdotio. n. christi est vnum & idem sacerdotiũ, vnus & idem sacerdos, vna & eadem oblatio. Est. n. diligenter animaduertendũ, quod hæc est potissima differentia inter temporale & æternum siue inter tempus & ęternitatem, videlicet successibilitatem quæ est in tempore, & insuccessibilitatẽ quæ est in ęternitate: nam tẽpus est mẽsura successiua, & ęternitas est mensura sine successione. Quando ergo in mensura pars vna succedit alteri, illa mensura est temporalis: quãdo verò nulla est ibi successio, illa mensura est ęterna vel sempiterna. Propter quod Boethius in suo libro de Trinitate, volens assignare differentiã inter tempus & æternitatem, ait, Nunc currens facit tempus, nunc permanens facit æternitatẽ. Tempus ergo est mensura currens, & est mensura, quę est in fluxu, & in motu. Propter quod, sicut in motu vna pars motus succedit alteri, sic & in tempore vna pars temporis succedit alteri: ideo nox & dies, quæ sunt partes temporis, succedunt adinuicem, nam nox succedit diei, & nocti dies: & in ipsa die vna pars diei succedit alteri, & in ipsa nocte vna pars noctis alteri. In tempore ergo nulla est permanentia, sicut contrario in æternitate nulla est successio. Sacerdotiũ itaq; leuiticum erat tẽporale, quia ibi erat omnimoda successio: sed sacerdotium christi est ęternum, quia huic nulla est successio. Nam sacerdotio leuitico successit aliud sacerdotiũ, quia successit ei sacerdotiũ christi. Rursus sacerdoti leuitico succedebat alius sacerdos, & oblationi alia oblatio: sed in sacerdotio xpi non est successio, nec ex pte sacerdotii, nec ex pte sacerdotis, nec ex parte oblatiõis. His ergo tribus modis, ex pte sacerdotii, & ex pte sacerdotis, & ex pte oblationis pbabimus sm intentionẽ Apli, christi sacerdotiũ æternũ esse. Propter primũ, sciendum, quod christi sacerdotium non debet dici tpale, cũ tps non sit sine successione: sed debet dici ęternum, & hoc ex parte ipsius sacerdotii, quia sicut in ęternitate nulla potest esse successio, sic sacerdotio christi nullum aliud sacerdotium potest succedere. Hoc est ergo, qd ait Apostolus ad Hebræos. 7. volens, quod, quia non erat consumatio, idest non erat perfectio sacerdotium leuiticum, quod fuit acceptum sub lege, ideo necessarium erat, quod post sacerdotium leuiticũ exurgeret aliud sacerdotium, videlicet sacerdotium christi, quod sacerdotium non fuit sm ordinẽ Aaron, sed sm ordinem Melchisedec. Vnde sacerdotium leuiticum appellat sacerdotium translatum: & legem mosaicam, sub qua fuit datum tale sacerdotium, appellat legem translatam, iuxta illud ab Heb. 7. Translato enim sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat. Dicamus ergo, quod sacerdotes leuitici facti sunt sacerdotes sine iureiurando, quia sacerdotio leui-

tico debebat succedere aliud sacerdotium: sed christus factus fuit sacerdos cum iureiurando, quia sacerdotio christi nullum aliud debet succedere. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad
Heb.7.c. Hebr.7. Alii quidem (idest sacerdotes leuitici) sine iureiurando sacerdotes facti sunt: hic autem (idest christus) cum iureiurando (supple factus est sacerdos) & hoc per eum, qui dixit ad illum,
Psal. 109.c. Iurauit dominus & nō pœnitebit eū: tu es sacerdos in æternum. Secundò probare possumus, christi sacerdotium esse æternū, non solum ex parte sacerdotii, cui non potest succedere aliud sacerdotium, sed etiam ex parte sacerdotis, cui non potest succedere alius sacerdos. Est.n. diligenter notandum, q aliud est sacerdotiū succedere sacerdotio, & aliud sacerdotem sacerdoti,
B
& aliud oblationem succedere oblationi. Nam sub eodem sacerdotio leuitico fuerunt successiue plures sacerdotes, & sub eodem sacerdote leuitico successiuè factę fuerunt plures oblatiōes: nam tam diu dicitur esse idem sacerdotium quā diu durat idem ritus, idem ordo, & idem offerēdi modus. Quādiu ergo s̄m legem Moysi offerebantur animalia, & durabat ille ritus, & ille ordo, & ille modus offerendi s̄m quòd lex præcipiebat, dicebatur esse idem sacerdotium: sed mutato illo ritu & illo modo, quia modò non offeruntur animalia, sed offerē panis & vinum, idest offertur corpus Christi sub specie panis, & sanguis eius sub specie vini, prout figuratum fuit in Melchisedec, qui panem & vinum obtulit, dicitē
C
vetus sacerdotium esse translatum, & lex vetus esse translata, & dicitur quòd illi sacerdotio leuitico successit sacerdotium christi. Durauit itaq; sacerdotium leuiticum vsq; ad christū. Sub eodem ergo sacerdotio leuitico fuerunt multi sacerdotes, quia nullus sacerdos potuit tantum viuere vel tantum durare, quantum durauit sacerdotium leuiticum: & sub eodem sacerdotio leuitico, fuerunt successiuè multę oblationes, q̄a idē sacerdos leuiticus quotidie offerebat & faciebat aliam & aliam oblationem. Probauimus ergo supra, sacerdotium christi esse æternum ex parte ipsius sacerdotis, quia sacerdoti christo non potest succedere sacerdos alius. Ideo dicit Apo
Heb.7.d. stolus ad Hebræos, Alii quidē plures facti sunt
D
sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere. Alii sacerdotes leuitici erant sacerdotes plures, quia per mortem vnus succedebat alii. Mors ergo cogebat, quòd non posset semper permanere idem sacerdos, sed fierent plures sacerdotes saltē successiuè. Vult ergo Apostolus, quòd in lege veteri erant plures sacerdotes, sed in lege noua nō est nisi vnus & idem sacerdos. s. christus. Arguatur ergo sic, Quandocunq; semper manet vnus & idem sacerdos (q̄a sacerdos ibi non succedit sacerdoti) illud sacerdotium est æternum: sed in sacerdotio Christi semper est vnus & idem sacerdos, ergo eius sacerdotium est æternum. Sed dices, Nonne in le-

A
ge noua sunt multi sacerdotes & quotidie moriuntur sacerdotes, & alii eis succedunt in sacerdotium, & fiunt quotidie noui sacerdotes? Dici pōt, q de hoc in sequentibus capitulis diffusius pertractabitur. Nunc autem scire sufficiat, quòd sicut probamus æternitatē sacerdotii christi ex idemptitate sacerdotii, quia nunq̄ in posterum exurget aliud sacerdotium: sic etiam p̄bauimus æternitatem dicti sacerdotii ex idēptitate & vnitate sacerdotis: nam sicut sacerdotio christi non succedit aliud sacerdotiū, ita nec sacerdoti christo succedit alius sacerdos. Et quia mensura successiua est t̄ps, cōsequēs est, quòd christi sacerdotium, quia in eo non cadit successio, per se & directè non mensuretur tempore. Tertio, possu-
B
mus hoc idem probare ex idemptitate & vnitate, siue ex insuccessibilitate ipsius oblationis. Nā sicut sacerdotio christi sacerdotium aliud non successit, nec sacerdos alius huic sacerdoti: sic nec oblatio alia succedet huic oblationi. Hoc
est ergo, quod Apostolus ait ad Hebr. Sacerdo- Heb.7.d.
tes (leuitici quotidie idest sæpe sępius) prius p̄ suis delictis, deinde pro populo hostias offerre. Hoc.n. fecit (christus) semel, se offerendo. In sacerdotio ergo leuitico, vbi quotidie fiebant oblationes, oblatio succedit oblationi; sed in sacerdotio christi, qui non nisi semel seipsum obtulit, oblatio non successit oblationi. Arguatē ergo sic. Vbicūq; non est successio, illud nō mensuratur mensura successiua, & per consequens
C
non mensuratur tempore, nec est temporale: sed in sacerdotio christi non est successio, quia eius sacerdotio nō potest succedere aliud sacerdotiū, nec sacerdoti alius sacerdos, nec eius oblationi alia oblatio: ergo ipsius sacerdotium nō est quid tēporale, est ergo p̄petuum vel ęternū.

Cap. XX. Vbi declaratur, quòd duæ vltimæ rationes aduersariorum non uadunt secundum mentem Apostoli, & conclusiones nihil arguunt, nec concludunt.

VOlumus autem in hoc capitulo declarare, quomodo vltimę duę rationes aduersariorum fun-
D
dantes se super æternitate sacerdotii christi, de qua loquitē Apostolus
ad Hebręos, nō vadunt Heb.7
secundum mentem, & intentionem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Verum quia ad hoc ostendendum sunt quædam alia declaranda, ideo in hoc capitulo quatuor faciemus. Nam primò ostendemus, quòd secundū intentionē Apostoli, æternitas sacerdotii christi directè respicit personam christi. Secundo debemus declarare quòd si illa quæ dicuntur de æternitate

sacerdotii christi volumus adaptare ad homines mortales, dicemus ꝙ per se loquendo non differt in hoc Papa a quocunq; Episcopo, nec differt quicũq; episcopus a quolibet simplici sacerdote. Tertio ostẽdemus quod si verba Apostoli de æternitate sacerdotii christi adaptamus ad alios sacerdotes, non erit ibi cessio, nec accessio, nec successio, nec renuntiatio, nec per mortem, nec quocũq; alio modo. Quarto & vltimo declarabimus quod aduersarii nostri in præfatis rõnibus non vadunt iuxta mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Sciendum ergo, quod probabatur quidem supra, sacerdotium christi esse æternum, vno modo ex sua sempiternitate, quæ fuit sine initio, & sine fine: vel ex sua totalitate, quia fuit remediũ omnibus personis, & contra omnia peccata. Postea probabatur hoc idem ex ipsa re, quę cõsideranda erat in tali sacerdotio; & hoc tripliciter, videlicet, ex re offerente, & ex re oblata, & ex re, quæ erat oblationis effectus. Postea pbabatur hoc idem ex insuccessibilitate; siue ex idẽtitate ipsius sacerdotii; & hoc tripliciter. Primo ex parte ipsius sacerdotii, quia nullum sacerdotium successit, nec succedere potest christi sacerdotio Secundo ex parte ipsius sacerdotis, quia nullus successit sacerdos, nec succedere põt christi sacerdotio, q sit Deus & homo, sicut est christus. Tertio ex parte oblationis, quia nulla oblatio successit, nec succedere potest oblationi christi: ita quod in sacerdotio christi semper est idẽ sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio. Si ergo æternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius sempiternitatem, quia fuit sine initio, & sine fine, vel ad eius totalitatem; quia fuit remedium omnibus personis, & contra omnia peccata, de qua ęternitate agebatur in decimosecundo capitulo, dicendum, quod per hoc declarabitur primum, quod diximus declarandũ in hoc capitulo, videlicet, ꝙ hoc directè nõ respicit nisi personam christi. Sed si æternitatem huius sacerdotii volumus referre ad multiplicẽ rem, quæ considerari potest in sacerdotio christi; & si talia volumus adaptare ad sacerdotes, q sunt puri homines, declarabitur secundũ, quod dicebatur declarandum in hoc capitulo, videlicet, quod per se loquendo nõ differt in hoc Papa a quocunq; Episcopo, nec quicunq; Episcopus a simplici sacerdote. Sed tertiò, si ęternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius idẽtitatem, vel ad eius insuccessibilitatem, quia semper fuit, & est in sacerdotio Christi idẽtitas, quia semper fuit, & est idem sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio; & semper fuit, et est ibi insuccessibilitas, qui nunq̃ sacerdotio Christi succedit, nec succedere potest aliud sacerdotium, nec sacerdoti alius sacerdos, nec oblationi alia oblatio. Ideo si hoc volumus adaptare ad homines puros, & ad mortales sacerdotes, declarabitur tertium, quod dicebatur declaran-

A dum in hoc capitulo, videlicet ꝙ in tali sacerdotio nõ est propriè cessio, nec accessio, nec renũciatio, nec successio, nec per mortẽ, nec quocũq; alio modo. Ex quibus omnibus declarabit̃ quartum, quod dicebatur declarandũ, videlicet ꝙ aduersarii nostri in duabus rationibus suis vltimis, quæ soluendæ restabant, non vadunt s̃m mentem Apostoli, nec contra nos arguunt, nec cõcludunt. Propter primum, sciendum ꝙ, vt sepe sæpius tactum est, sacerdotium christi probat̃ esse ęternum primo ex sempiternitate eius, quia est sine initio, & sine fine, vel probatur hoc ex totalitate, quæ fuit in sacerdotio, quia fuit totale remedium omnibus personis, & contra omnia vitia. Ex hoc autem declaratur primũ, videlicet, ꝙ verba Apostoli de æternitate sacerdotii

B Christi, directè respiciunt personam Christi. Nam si æternitas huius sacerdotii sumatur vel ex sempiternitate, quia respicit omnia tempora, & est sine initio, & sine fine: vel sumat̃ eius æternitas ex quadam totalitate, quia fuit; & est sufficiens remediũ omnibus personis, & contra omnia vitia, constat ꝙ hæc puro homini competere non possunt. Nam nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, quia s̃m sententiam euãgelii, cum omnia benefecerimus debemus dicere, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Si ergo nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, Luce. 17.

C quomodo potest tantum supererogare ꝙ satisfaciat pro omni tempore, pro omnibus personis, & pro omnibus peccatis? Ideo sic accepta æternitas sacerdotii directè respicit solam personam Christi. Propter secundũ, sciendum ꝙ si ęternitatem sacerdotii christi volumus accipere alio modo, videlicet respectu rei quæ consideranda est in tali sacerdotio, & hoc tripliciter, videlicet respectu rei offerentis, rei oblatę, et rei quæ erat oblatiõis effectus, & volumus illa adaptare ad hoïes puros, vel ad sacerdotes mortales, ex hoc (vt dicebatur) declaratur secundũ, videlicet ꝙ Apostoli verba non magis verificatur de Papa q̃ de quocũq; simplici põtifice, nec de simplici pontifice magis q̃ de simplici sacerdote. Nam si considerantur verba Apostoli, nõ

D loquitur ibi de iurisdictione, sed de oblatione; loquitur. n. ibi de corpore christi vero; quod christus in cruce obtulit Deo patri. Si autem loquit̃ ibi de corpore christi mystico, siue de ipsis fidelibus, hoc non est rõne iurisdictionis, sed ratione oblationis, in quantũ illa oblatio habet spiritualem effectum in omnes fideles, si volunt ad hunc effectum debitè se habere. Vnde & Apostolus solum de oblatione loquitur, dicens ad Hebræos. 7. Alii sacerdotes pro se, & pro populo offerebant hostias, sed christus hoc fecit semel se offerendo. Et ad Hebr. 8 dicitur: Omnis enim pontifex ad offerẽdum munera, & hostias constituitur. Ergo solum de oblatione, & de corpore christi vero, quod fuit oblatũ Deo

patri.& quotidie offerẽ in altari loquitur Apostolus. Si autẽ loquitur de corpore christi mystico, hoc est ratione istius oblationis: nã & idẽ Apostolus ad Hebr. 8. vult ꝙ necesse est hunc, idest sacerdotem vel pontificem habere aliquid quod offerat: vbi vult ꝙ christus oblationẽ habuit, quia obtulit semetipsum. Arguatur ergo sic, Quantum est ad conficiendum corpus christi verum, & ad offerendum corpus Christi verum, quod facit quotidie sacerdos super altare, non est plus pontifex quàm simplex sacerdos, nec est plus Papa per se loquendo, quàm quicunq; pontifex, vel quicunq; sacerdos; quia post confectum corpus Christi verum, quod facit quilibet sacerdos, nulla est alia B potentia respectu eiusdem corporis christi veri: ergo simplices sacerdotes in hoc sunt ęquales pontificibus, & quicũq; pontifices in hoc sũt æquales Papę: & hoc est secundũ, quod dicebatur declarandum. Aduertendũ tñ ꝙ põt esse maior solẽnitas in missa vnius sacerdotis, quàm in missa alterius: sed quantum ad confectionẽ corporis Christi veri, quod offertur in altari, & fuit oblatum in cruce, æqua est potentia per se loquendo omnium sacerdotum. Propter tertium autem, sciendũ, ꝙ si æternitatem sacerdotii Christi volumus referre ad idẽtitatem, quia ibi est idem sacerdos, idem sacerdotium, & eadem oblatio: vel quod idem est, si volumus referre C hoc ad insuccessibilitatem, quia vt diximus, nec sacerdotiũ potest ibi succedere sacerdotio, nec sacerdos sacerdoti, nec oblatio oblationi: & vt dicebatur, si volumus hoc adaptare ad homines puros, & ad sacerdotes mortales, declarabitur tertium, videlicet quòd in talibus nec cedimus, nec accedimus, nec renunciamus, nec alii succedunt nobis. Sed dices, Quid ergo facimus, & quid alii faciunt? Respondebimus, ꝙ Christum induimus, & alii xp̃m induunt, nam in omni hoc sacerdotio, sacerdos non succedit sacerdoti, & oblatio nõ succedit oblationi, nec sacerdotium succedit sacerdotio. Sacerdos.n.in consecratione corporis Christi dr̃ nõ succedere sacerdoti, quia nullus sacerdos loquiẽ in propria persona, cum conficit corpus xp̃i: dicit.n.sacer D dos cum hoc facit, Hoc est.n. corpus meũ. Cõstat autem quòd illud nõ est corpus sacerdotis, sed est corpus Christi: ergo non loquitur sacerdos in propria persona, sed loquitur in persona Christi. Ergo sacerdos conficiendo non dicitur cedere Christo, nec accedere, vt ipsi de accessu loquuntur, sicut dr̃ vnus Ep̃s accedere alii ep̃o, q̃a, alio ep̃o viuẽte, assumitur ad curam ecclesię eius: nec dr̃ hic sacerdos renuntiare, vel succedere xp̃o, sed magis dr̃ induere Christum inquantũ, loquẽs in persona xp̃i, cõficit corpus xp̃i. Nõ hic ergo de successione loquimur, put vnus Papa succedit alii: nihil.n.tale hic conspicimus. Ex his autẽ omnibus põt declarari quartũ, videlicet ꝙ aduersarii nr̃i in suis vltimis ratio A nibus non vadunt secundum mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Non.n.vadunt, vt paruit, s̃m mentem Apostoli, quia omnia pręfata de ęternitate sacerdotii christi referenda sunt ad oblationẽ ipsam: aduersarii tñ nostri non intẽdunt arguere de ipsa oblatione, nec de ipsa cõfectione corporis xp̃i veri, sed intẽdunt arguere de auctoritate papali, & de plenitudine iurisdictionis. Iõ extra mentem Apostoli vadũt, & cõtra nos nihil arguũt, nec concludunt, quia illæ duæ vltimę rationes nihil omnino concludunt: vel si concludunt, hoc faciũt de ipsa cõsecratiõe, & oblatione corporis christi veri, de qua hic non agiẽ, & in qua B per se loquẽdo simplices sacerdotes sunt ęquales Papæ. Sunt.n.simplices sacerdotes in hoc ęquales Papę, quia ita pñt cõficere corpus christi verum, sicut & Papa: non autẽ sunt æquales Papę, nec ęquales episcopis, ꝙ possint ordinare alios in sacerdotes, sicut Papa põt, & sicut possunt episcopi. Simplices itaq; sacerdotes quantũ ad posse conficere sunt æquales Papæ: sed ad dandam conficiendi potentiam, quod fit, cũ alii ordinantur in sacerdotes, sunt infra Papam, & infra quoscunq; Episcopos.

Cap. XXI. *Declarans quomodo sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici unus & idem sacerdos.* C

QVamuis ex præcedentibus sit sufficienter ostẽsum, quòd aduersariorum duę vltimę rõnes vadunt extra mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt, bonum est tñ rõnes illas magis pertractare, & eas clarius soluere: sed anteq̃ hoc fiat, ostendere volumus, qũo sub sacerdotio christi omnes sacerdotes dicuntur esse vnus sacerdos, quia in hoc multum declarabiẽ mens Apostoli, qui volens dare differẽtiam inter sacerdotium D leuiticum & sacerdotium Christi, ait ad Hebr. 7. quòd in sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes. Quare si differt sacerdotium christi a sacerdotio leuitico, quia ibi plures facti sunt sacerdotes, oportet ꝙ in sacerdotio christi non sit nisi vnus sacerdos. Itaq; declarare vnitatem sacerdotis in sacerdotio christi facit ad clarius intelligere mentem Apostoli, & etiam facit ad clarius dissoluere duas vltimas rõnes. Propter qd̃ sciendum, ꝙ si sub sacerdotio christi vnitatem ipsius sacerdotis volumus referre ad solam personam christi, clarum est quod dr̃, quia non est nisi vnus christus, nec vnquã fuit, nec vnq̃ erit nisi vnus christus. non enim ipsi christo vnquã accessit alius christus, nec vnquã renuntiauit, Heb. 7.

nec vnquã sacerdotium eius cessauit. Immo et A
moriens poterat dici eius sacerdotium semper
viuere, quia per mortem eius suum sacerdotiũ
non amisit suam efficatiam, cum ex sua morte, et
ex sua passione habuit hoc sacerdotium effica-
tiam. Nam hoc modo fuit christus sacerdos, &
hostia, quia moriendo in cruce obtulit se Deo
Patri, & soluit pretium pro humana natura, pp
quod nos redemit, & Deo patri nos reconcilia-
uit. Possunt.n. alii homines fieri sacerdotes, &
fieri pontifices, & esse vicarii christi, sed non pro
prie dicunẽ esse christi successores, quia tunc fie
rent pares christo, quod est impossibile. Succes
sor quidem dicit esse par & æqualis ei, cui suc-
cedit. Referẽdo igitur verba Apostoli ad ipsam
personam christi sicut referri debent, rõnes ad B
uersariorum nihil concludunt. Arguunt.n. ꝙ
quia christus est sacerdos in æternũ, ideo tali sa
cerdote viuente non põt ibi esse renũtiatio, sed
nos plus cõcedimus q̃ rõnes arguant. Dicimus
autem ꝙ quantũ ad personam christi, de qua lo
quitur Apostolus, cum suũ sacerdotium sit æter
num, non potest ibi esse renuntiatio, nec cessio,
quia non põt esse alius christus: ideo.n. quis ce
dit, vel quis renuntiat, vt alius in suo loco insti-
tuatur; nec etiam põt ibi esse accessio, quæ fit p-
pter defectum eius, cui accedit, ŝm quem modũ
dicimus Augustinũ Valerio nõ successisse, sed
accessisse, quia viuente Valerio factus est Augu
stinus Episcopus Hipponẽsis, sicut habeẽ, cau.
7.q.4.c. Non autẽ. Hoc.n. esse non põt in chri C
sto, quia tunc esset defectiuus christus, & essent
duo christi. Nec põt ibi esse depositio, quia chri
stus peccatum non fecit, nec inuentus est dolus
in ore eius. Nec põt ibi esse successio quæ fit per
mortẽ, quia christo moriente dici poterat eius
sacerdotium viuum, quia non amisit sacerdotiũ
illud vigorem suũ per mortẽ christi; immo per
mortem, & passionem christi habuit illud sacer
dotium suam vim, & suum vigorem, cum ex la-
Ecclesia vnde sũpsit initiũ. tere christi dormientis in cruce dicatur esse for
mata Ecclesia, & exinde sacramenta ecclesiasti-
ca dicantur habere suam virtutem, vt põt pate
re ex Glosa ad Ro 5. Verũ quia intellectus ho
minis non quiescit, cum sub sacerdotio Christi
fiant quotidie noui sacerdotes, & cum sub tali D
sacerdotio homines mortales fiant sacerdotes,
Heb. 7. d. merito dubitatur, quo dicat Apostolus, ꝙ sub
sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes,
volens ex hoc illud sacerdotium distinguere a
sacerdotio Christi, cum & sub sacerdotio Chri
sti plures facti sint sacerdotes? Sciendum ergo,
ꝙ sub sacerdotio christi omnes sacerdotes pos
sunt dici vnus sacerdos propter tria. Primo ra-
tione oblationis. Secundo rõne rei oblatę. Ter
tio ratione cõmemorationis, siue annuntiatio-
nis. Primo quidem oẽs sacerdotes sunt vnus sa
cerdos rõne oblationis, quia omnes offerunt in
persona vnius sacerdotis, & omnes conficiunt
in persona vnius sacerdotis .i. in persona christi,
quia, vt supra tetigimus, quilibet sacerdos cum
conficit, dicit, Hoc est.n. corpus meum. Con-
stat autem quod corpus quod conficit sacerdos
non est corpus ipsius sacerdotis, sed est corpus
Christi, ergo cum quilibet sacerdos conficien-
do dicat, Hoc est corpus, & illud non sit corpus
suum, sed sit corpus Christi, ergo nullus sacer
dos cum conficit loquitur in persona sua, sed
quilibet loquitur in persona Christi: ergo cum
conficiunt offerendo, & conficiendo corpus
christi, omnes dicuntur vnus sacerdos, quia om
nes induunt personam vnius sacerdotis .i. Chri
sti. Non aũt sic erat in sacerdotio leuitico, ꝙ ipsi
offerrent in persona vnius & eiusdẽ sacerdotis:
tot ergo erant tunc sacerdotes, quot erant offe
rentes, & ideo dicuntur ibi plures facti sacerdo-
tes, & dicuntur ibi homines mortales fieri sacer
dotes: sed sub sacerdotio christi, cum oẽs sacer-
dotes offerãt in persona christi qui est æternus
& immortalis, dicũtur oẽs sacerdotes esse vnus
sacerdos, & quantum ad hoc pñt dici immorta
les, quia conficiunt in persona eius qui ęternus
est & immortalis. Secundo sub sacerdotio chri
sti dicũtur omnes sacerdotes esse vnus sacerdos
non solum rõne rei offerentis, sed etiam ratio-
ne rei oblatæ, quia oẽs offerunt vnam & ean-
dem rem, videlicet corpus christi verum. Non
autem sic erat in sacerdotio leuitico, quia nõ of-
ferebant ipsam rem, nec ipsum verũ corpus xpi,
sed offerebãt animalia quæ erant figura eius.
Constat autem ꝙ ipsa res in se non est nisi vna C
& eadem, sed vnius & eiusdem rei pñt esse mul-
tæ figurę. Ideo ratione rei oblatæ sub sacerdo-
tio leuitico vnus sacerdos erat multi sacerdotes,
quia vnus sacerdos multas res offerebat, & iterã
do oblationes, semper aliam & aliam rem offere
bat, quia non erat idem animal quod offerebãt
vno die, & quod offerebatur alio etsi erat idem
specie, non erat idem numero. Sed sub sacerdo
tio christi multi sacerdotes, immo omnes sacer-
dotes & ratione rei offerentis, & rõne rei obla-
tæ sunt vnus & idem sacerdos, quia omnes of-
ferunt in persona vnius christi, & omnes offe-
runt vnum & idem corpus, non solũ vnum &
idem specie, sed etiam vnũ & idem numero: om
nes.n. sacerdotes offerunt, & omnes conficiunt D
illud idem corpus numero, quod christus traxit
de virgine, quod fuit eleuatum in cruce, quod
resurrexit a mortuis, & cum quo christus ascen
dit in cęlum. Tertio sub sacerdotio christi oẽs
sacerdotes pñt dici vnus sacerdos rõne comme
morationis, siue rõne annuntiationis: cum.n.
hoc sacramentum celebramus, cõmemoramus
mortem Christi, vel annuntiamus mortẽ eius,
iuxta illud Lucæ. 22. Accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis dicẽs, Hoc est corpus meũ,
quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
cõmemorationẽ. Et prima ad Cor. Quotiens- *Cap. ij. d.*
cunq;.n. mãducabitis panẽ hunc, & calicem bi-
betis mortem dñi annuntiabitis. Sed si quæraẽ,
quare

quare in hoc sacro cõmemoratur vel annunciatur mors christi? Dici potest, ꝙ imminente morte, instituit hoc sacramẽtum, ideo hoc facimus in memoriam mortis eius, & hoc faciendo annuntiamus mortem eius. Vel possumus dicere quod ex vi sacramenti, in hoc sacramento corpus est separatum a sanguine, & econuerso: est enim sub vtraq; specie totus Christus: sed hoc non est ex vi sacramenti, sed ex naturali concomitantia. Id.n. ibi dicitur esse ex vi sacramenti in quod facta est conuersio, vel in quod facta est transubstantiatio: et quia substantia panis non conuertitur, nec transubstãtiatur nisi in corpus christi, ideo ex vi sacramẽti sub specie panis nõ est nisi solum corpus: sed quia illud corpus habet sanguinem suũ sibi naturaliter coniunctũ, et B est animatũ, ideo ex naturali concomitantia etiã sub specie panis est sanguis, anima, & totus christus. Sic sub specie vini ex vi sacramenti non est nisi sanguis tantũ, quia substantia vini non conuertitur nisi in sanguinẽ, attamen quia ille sanguis est coniunctus corpori, quod est animatũ, ideo etiam sub specie vini est sanguis, corpus, anima, & totus Christus. Igitur quia ex vi sacramenti sub specie panis est corpus tantũ, sub specie vini est sanguis tm̃, ideo dicitur ꝙ in hoc sacramento conficitur corpus ex vi sacramenti separatum a sanguine, & econuerso. Et quia hoc fuit in morte, ꝙ sanguis fuit separatus a corpore, ideo quotienscunq; hoc facimus, agimus memoriam mortis christi, & annuntiamus mortẽ C eius. Ex his ergo patere potest, ꝙ in hoc sacramento idẽ cõmemorat, & annuntiat seipsum: vt quia sub specie panis ex vi sacramenti non est nisi corpus tm̃, ideo corpus Christi sub specie panis cõmemorat, & annuntiat seipsum vt fuit separatum a sanguine, quod fuit in morte Christi. Sic etiam quia sub specie vini ex vi sacramenti non est nisi sanguis tm̃, ideo sanguis sub specie vini cõmemorat, & annũtiat seipsum prout fuit fusus in passione, & prout fuit separatus a corpore. Ergo quia in hoc sacramẽto idẽ commemorat & annuntiat seipsum, eadem est cõmemoratio, & eadem annuntiatio & ratione rei cõmemorantis siue annuntiantis, & ratione rei cõmemoratæ siue annuntiatę: quia (vt diximus) D idem cõmemorat, & annũtiat seipsum: sed in sacerdotio leuitico cõmemoratio ibi esse non poterat quæ est de re præterita, quia christus nondum erat passus: si vero illa animalia oblata annuntiabant vel significabant mortẽ christi, hęc annuntiatio non erat per eandem rem, sed per aliam, & aliam, quia non erat eadem res annuntians & annuntiata, & figurans & figurata, quia res figurãs erat agnus, res figurata erat christus: & quia semper assumebat alius, & alius agnus, qui immolatus figurabat & annuntiabat mortem christi, poterat dici alia, & alia annuntiatio. Patet ergo ex dictis, ꝙ sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos ratione eorũ qui cõficiunt vel qui offerunt, q̃a omnes conficiunt in persona vnius christi: & ratione rei quã offerunt: & ratione eius quod cõmemorant & annuntiant, quia omnes commemorant & annuntiant eandem mortem Christi. Hoc fit idem per idem, vt est per habita manifestum, & declaratum.

Cap. XXII. *In quo specialiter pertractantur aduersariorum duæ ultimæ rationes, & per iam dicta clarè & manifestè soluuntur.*

DEclarata mente Apostoli, quomodo christi sacerdotium sit æternũ, & quomodo sub sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes: sed sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes pñt dici vnus sacerdos, volumus ex his descẽdere ad soluendum aduersariorum duas vltimas rationes, vndecimam, videlicet & duodecimam. Ostendebatur quidem in præcedentibus, ꝙ præfatę rationes non erant ſm mentem Apostoli, & contra nos nihil concludebãt, sed hic volumus dictas rationes specialiter pertractare. Arguebat quidem vndecima ratio, quod quia Apostolus vult & probat sacerdotium Christi esse ęternũ, sequitur ipsum esse sacerdotem æternum: ergo, C vt dicunt, nullo modo põt esse vita summi Pontificis, & summi sacerdotis sine summo sacerdotio: ideo concludunt ꝙ Papa renuntiare nõ potest. Addunt quidem quod videtur nimis extraneum & a ratione remotum ꝙ summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu Christi qui est sacerdos in ęternum, possit absolui ab alio q̃ ab ipso Deo, quia aliquo modo posset vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio. Adducunt autem duodecimã rationem, ꝙ si potest renuntiare summus pontifex ꝙ Apostolus nihil concluderet. Dicit.n. ꝙ si vita summi sacerdotis potest esse sine sũmo sacerdotio, argumentum Pauli, vbi dicit ꝙ ſm legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes etcet. penitus D nullum videretur esse, sed falsitatem contineret: nam posset argui contra Apostolum. Quare Christus sempiternum habet sacerdotium? Respondet Apostolus eo ꝙ manet in æternum: Dico tibi Apostole non est verum, quia potest in sua vita renuntiare, & non erit sacerdos amplius. Præmissis ergo his duabus rationibus eo modo quo aduersarii eas formant. & sub eisdẽ verbis, sub quibus eas formant, volumus dictas rationes soluere. Soluemus quidẽ eas quadrupliciter. Primo prout verba Apostoli directè tangunt personam christi. Secundo prout illa verba si applicentur ad sacerdotes, qui sunt puri homines, non arguunt de his quæ sunt iurisdictionis, sed de his quæ sunt oblationis vel ar

guunt de his quæ sunt ordinis,& de his quę re A
spiciunt characterem sacerdotalem, quē habēt
etiam sacerdotes simplices. Tertio,soluemus ra
tiones prefatas prout Apostolus loquit de suc
cessione per mortem, nullam mentionē faciens
de successione per renuntiationem. Quarto,
soluemus rōnes illas prout sm mentem Apo-
li sub sacerdotio leuitico multi facti sunt sacer-
dotes,non autē sub sacerdotio Christi,sub quo
omnes sacerdotes sūt quasi vnus sacerdos.Pro-
pter primum sciendum,ꝙ sicut supra tetigimus
verba Apostoli de æternitatē sacerdotii directē
non respiciunt aliquē hominem purū, sed solā
personam Christi: Loquitur.n. Apostolus, vt
Heb.7. patet ad Heb.7.de sacerdotio,quod iureiurādo
firmatum est, illud psalmi adducens,Iurauit do B
minus etc.Cum ergo sic habeatur in Psalmo,ex
vtero ante luciferum genui te,quod propriē cō
petit filio: postea sequitur, iurauit Dominus &
non pęnitebit eum,tu es sacerdos &c.Ille ergo
Deus pater qui genuit te ex vtero , idest ex sua
substantia,& ex sua natura fęcunda,ille iurauit,
idest inconcussa veritate firmauit,& nō pęnite-
bit eum,quia nō mutabit suum firmum propo-
situm, sed semper erit sacerdos in ęternum. Cū
ergo hoc non possit competere nisi Personæ
Christi,verba Apostoli non sunt referenda di-
rectē ad purum hominē, sed ad personā Chri
sti.Nihil ergo cōcludit de renuntiatione Papę,
qui erat homo purus. Optimē ergo concludit
ratio penultima,siue ratio vndecima,quod quia C
Christus est sacerdos in ęternum, ideo ibi non
potest esse renuntiatio: quia si renuntiaret,non
esset sacerdos in ęternū: immo nec per mortem,
nec quocūq; alio modo pōt esse successio sub ta
li sacerdotio. Sic etiam optimē arguit rō duo-
decima,quia si potest Christus renuntiare,pos-
set ei alius succedere q eēt verus Christus sicut
ipse, & sic non esset sacerdos in ęternum.Con-
cludunt ergo rationes præfatæ quandam veri
tatem de persona Christi, sed si ad aliquem pu
rum hominem adaptentur,nō arguunt,nec cō
cludunt.Secundo possumus præfatas rationes
soluere,quia si illa verba Apostoli adaptentur ad
sacerdotes, qui sunt homines puri,cū Aposto-
lus non loquatur de sacerdotio quantum ad ea D
quæ sunt iurisdictionis;sed quantum ad ea quę
sunt oblationis,patet quod dictę rōnes nihil ar
guunt,nec concludunt. Cum.n.Apostolus lo
quitur de huiusmodi sacerdotio ęterno, solum
de oblatione loquitur, iuxta illud ad Hebr.7.ꝙ
Christus fecit hoc.i.oblationem huiusmodi se-
mel se offerendo,et.8.cap.dicitur,ꝙ omnis pon
tifex ad offerenda munera,& hostias constitui-
tur:et nono cap.scribitur,ꝙ neq; per sanguinē
hircorum aut vitulorū,sed per proprium san-
guinem introiuit semel in sancta.Ergo non lo-
quitur Apostolus de sacerdotio , nisi quantū ad
oblationem prout Christus se semel obtulit,p-
ut factus est sacerdos,& pontifex ad offerendū
A seipsum hostiam,prout non per alienum san-
guinem,sed per proprium sanguinem seipsum
oblationem fecit. Hęc ergo si volumus adapta
re ad alios sacerdotes, qui quotidie in altari con
ficiunt corpus Christi,& offerunt illud idē cor
pus,quod Christus obtulit : licet Christus ob
tulit suum proprium corpus in cruce sub ꝓpria
specie, sacerdotes autem offerūt illud idem cor
pus non sub propria specie , sed sub specie pa-
nis, quia ista respiciunt ipsam cōfectionem cor
poris Christi vel oblationem eius, cum ad hoc
sufficiat similis sacerdotalis character, quia sim
plices sacerdotes verē conficiunt: patet ꝙ præ-
fatæ rationes si aliquid arguunt,vel cōcludunt
de charactere sacerdotali, per quē quis conficit
B verum corpus Christi, ꝙ fiat oblatio,& hostia
pro peccato : non arguunt , quod Papa non
possit renuntiare papatui. Et cum directē non
potest renūtiare suo characteri sacerdotali, quē
quis suscepit, ex quo nūquā potest ipsum depo
nere: quia hmōi character remanet etiam in ani
ma separata, licet non ad hunc vsum, ad quem
est in præsenti vita: nec arguunt dictæ rationes
plus de Papa, quām de quocūq; sacerdote,quia
nullus sacerdos potest renuntiare suo characte
ri,cum non possit suum characterem depone-
re,vel ꝙ possit ipsum a se remouere. Tertio pos
sumus præfatas rōnes soluere, quia Apostolus
loquitur de successione per mortē,& nullā ex-
pressionem facit de successione per renuntiatio
C nem: ꝓpter qd adversarii nostri petunt qd est
in contrariū,& cum credunt contra nos argue
re, contra seipsos arguūt. Volunt .n. ipsi quod
potest esse successio in papatu per mortem , ita
ꝙ cum Papa moritur , potest ei alius succede-
re, quod verum est, & negare non possumus:
volunt etiam ꝙ potest fieri talis successio per re
nūtiationem, & hoc volunt probare per Apo-
stolum dicentem Christi sacerdotium esse æter
num: sed Apostolus probat æternitatē sacerdo
tii Christi per immortalitatem, non probat au-
tem hmōi æternitatem per non posse renuntia
re, sed per non posse mori. Ideo si volunt isti
sequi Apostolum , non cōcludunt ꝙ Papa nō
potest renuntiare , sed quod est immortalis , &
D non pōt mori. Nam si Christus est sacerdos in
ęternū,oportet ꝙ semper viuat,& ꝙ non possit
mori,vt se fundabat ratio vndecima . Sic etiam
ratio duodecima,quia secundū legem Mosaicā
plures facti sunt sacerdotes,fundat se super sem
per viuere,& non posse mori. Ideo ad Heb.7.
vnde sumpta sunt illa verba,sicut iacet textus,ꝙ
alii quidem (supplent sub lege mosaica vel sub
sacerdotio leuitico) plures facti sunt sacerdotes,
idcirco quod morte prohiberetur permanere:
hic autem,videlicet Christus , eo quod maneat
in ęternum sempiternum habet sacerdotium.
Hęc ergo concludunt. Si volumus hoc adapta
re ad Papam , concludatur ꝙ Papa maneat in
ęternum,& cōcluditur ꝙ non pūt plures assu-
mi

mi ad papatū, ita q̄ vno moriēte succedat alius.
Propter quod cum aduersarii volunt, quód Pa
pæ morienti potest alius succedere, & nolunt
quód renuntianti possit hoc fieri, cum Aposto
lus expresse velit quód sub sacerdotio Christi
sacerdoti morienti non potest alius succedere,
patet, quód non vadunt ad mentē Apostoli,
sed potius ad oppositū mentis eius. Sed dices, si
non potest in papatu esse successio per mortē
vt quód vnus succedat alii morienti, multo ma-
gis non poterit esse per renūtiationem vt quód
vnus succedat alteri renuntianti. Respondebi-
mus quód detis nobis Papam immortalem vel
summum sacerdotē immortalem, tunc dicemus
q̄ ille renuntiare non potest: sed nulla persona
(per se loquendo) potest esse talis nisi persona
Christi, quæ est æterna: ille autem cum sit sa-
cerdos iureiurando, quia iurauit Deus & non
pœnitebit eum, quia nunq̄ illud iuramentū mu
tabit, nec infringet, quód Christus est sacerdos
in æternum, nec pōt renunciare nec potest ce-
dere, quia si hoc posset, non esset sacerdos in æ-
ternum. Quarto possumus soluere rōnes præ-
fatas prout sub sacerdotio leuitico nobis facti
sunt sacerdotes, sed sub sacerdotio Christi om
nes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos. Di-
cebatur quidem in præcedenti cap. q̄ omnes sa
cerdotes sub sacerdotio christi sunt, vnus sacer-
dos rōne confectionis, quia omnes conficiunt
in persona Christi & rōne rei oblatę, quia oēs
offerunt eandem rem, videlicet verum corpus
Christi: & rōne annuntiationis, quia in hoc sa
cramento, vbi corpus Christi, quod ex vi sacra
cramenti dr̄ esse separatum a sanguine, annun-
tiat seipsum in morte, quód fuit sic separatum:
& sanguis Christi, qui ex vi sacramenti conficiē
separatus a corpore, annuntiat seipsum in mor
te, qui fuit effusus, & separatus a corpore. Igiē
si istam æternitatem sacerdotii volumus adapta
re ad alios sacerdotes, dicemus quód omnes sa- *Sacerdotes noui testamenti sūt immortales.*
cerdotes inquantum conficiunt sunt immorta-
les, quia oēs conficiunt in persona Christi, qui
est persona immortalis: & inquantum offerunt
sunt immortales, quia offerunt rem immortalē,
quia totum Christum: & inquantū annunciant,
& inquantū illud faciunt in cōmemorationem
Christi sunt immortales, quia rem immortalē
annuntiant. Sed dices, Quomodo annūntiant,
& qūo cōmemorant rem immortalē, cum hoc
faciendo mortem Christi annuntient, & passio
nis Christi memoriam faciant? Dicemus quód
Christus moriens erat immortalis, quia si erat
moriens vt homo, erat immortalis vt Deus: &,
vt supra diximus, possumus dicere melius, & ma
gis ad propositum, quia licet Christus morere
tur per separationem animæ a corpore, tamen
non moriebatur quantū ad efficatiam morien-
di, immo moriendo fuit efficax remediū ad nos
saluandū. Ideo Apostolus loquens de sacerdo
tio Christi, ait. Accedens ad Deum per semet- *Heb. 7. d*

A ipsum, semper erat viuens ad interpellandum p
nobis. Cum ergo per mortē accesserit ad Deū,
quia per proprium sanguinem introiuit in san
cta, Ideo moriens in carne, erat viuus ad inter-
pellandum: & quia vt sacerdos interpellat pro
nobis & offert, oblatus pro nobis quantum ad
sacerdotium potest dici semper viuere, & esse sa
cerdos in æternum. Ex hoc autem patere pōt
illud quod dicebatur in cap. 19. quomodo in
sacerdotio Christi non est nisi vnus sacerdos,
cum in lege noua multi sint sacerdotes, & quo-
tidie noui sacerdotes fiant, qa, vt patet, licet hu
iusmodi sacerdotes sint multi, & mortales, tamē
vt conficiunt non sunt mortales, sed immorta-
les, quia cōficiunt in persona christi, qui est im
B mortalis. Non solum itaq; ex tribus pręhabitis,
sed etiam ex eo quod nunc quartó diximus, pa
tet solutio ad illas duas obiectiones fundantes
se super æternitate sacerdotii christi: quia cum
verba Apostoli intelligenda sint de oblatione
prout christus seipsum obtulit, patet q̄ Papa
quantum ad hmōi oblationē, & inquantum cō
ficit corpus christi, est immortalis, quia hoc con
ficit in persona christi, sicut & alii sacerdotes, q
est persona immortalis. Cum ergo omnes sa-
cerdotes sm̄ hūc modū sint vnus & idem sacer-
dos, & cum in vno, & eodem non proprié su
cessio, nec accessio, nec renuntiatio, nec deposi-
tio, nec translatio, nec successio: quoniā omnia
ista alietatem importent: nam si quis cedit, hoc
C fit vt alius sit loco sui: & si quis accedit, hoc fit vt
locum eius teneat; & si quis deponitur, hoc fit
vt alius præponatur. & si quis renuntiat, hoc fit
vt alius illud officium habeat: & si quis transfer
tur, hoc est vt ipse alium locum teneat, & alius
locum eius habeat: & si quis succedit, hoc est qa
ipse ponitur vbi alius stetit. Cum ergo ista alie-
tatem importet, vbi ergo erit vnitas & idētitas,
talia proprie reperiri non psīt: eo ergo modo
quo sacerdotium Christi est æternum, & prout
oēs sacerdotes sunt vnus & idem sacerdos, talia
proprié non reperiuntur: & per hoc sunt solu-
tæ aduersariorum rōnes duę vltimę. Et quia in
prioribus capitulis soluebantur aliæ rationes
decem, ideo iam solutæ sunt omnes aduersario
D rum duodecim rationes.

Cap. XXIII. *In quo præter præhabitas. 12. ra
tiones adducuntur quædam obuiationes aliæ,
quibus obuiationibus per præsens capitulum res
spondetur.*

Dicebatur quidem in secun
do cap. in quo tractabatur
de ordine dicendorū, q̄ in
toto hoc ope quinq; age-
re volebamus, quia primo
narrare volebamus omnes
rationes, quas aduersarii sa

ciebant, quod fuit factum, in vno & eodẽ cap. Secundo volebamus illis rõnibus respondere, quod valde diffusè factum est, & per multa & varia capitula rões illæ sunt solutæ, & pertractatę, & ad nihilum redactæ. Tertio quidem quia præter narratas duodecim rões, aduersarii adducebant quasdam alias falsitates, & quasdam alias obuiationes, ideo volebamus illas falsitates & obuiationes describere & narrare. Quarto volebamus dictis falsitatibus, & obuiationibus rñdere. Quinto & vltimo intendebamus adducere rões ad propositũ, & imponere finem dictis. Verum quia illæ falsitates & obuiationes, quas suis rõnibus aduersarii addiderunt, sunt modici ponderis & quasi nullius momenti, ideo in hoc cap. combinabimus illa duo, & describemus falsitates & obuiationes illas, & rñdebimus ad easdem. Sciendũ ergo ꝙ falsitates & obuiationes, de quibus locuti sumus, & quas faciunt aduersarii nostri, ad duo reducuntur, videlicet ad ea quæ fuerunt in renuntiatione summi Pontificis, & ad ea quæ sunt post renuntiationem huiusmodi subsequuta, quæ credimus referenda esse ad electionem: ita ꝙ aduersarii dupliciter obuiant nostro proposito & veritati, vno modo ex parte renuntiationis, & inde dicunt se accipere tertiamdecimã rõnem: & alio modo ex parte electionis, & inde dicunt quartãdecimam rõnem facere. Ita quod ex hoc duplici modo obuiandi dicũt se facere duas rationes, quas numerant in duodecim rõnibus antedictis, vt in vniuerso dicant esse 14. rationes. Ex parte ergo renuntiationis bene sumunt tertiamdecimam rõnem. Dicunt ꝙ in renuntiatione ipsius multæ fraudes, & doli conditiones, & intendimenta, & machinamenta, & talia interuenisse mille, ita ꝙ esto, ꝙ posset fieri renuntiatio, ista tñ quę interuenerunt vitiarunt ipsam renuntiationem, & reddiderunt eam illegitimam, inefficacem, & nullam. Volunt ergo per hoc concludere, ꝙ renuntiatio sic machinata, & tot dolositatibus perpetrata, non debet dici renuntiatio: ꝓpter quod, dato ꝙ potuerit renuntiare prout per habita declaratum est, non tamen renuntiauit, quia falsa renuntiatio non est renuntiatio, sicut falsus denarius non est denarius, & homo mortuus non est homo: vt ex his verbis fortificetur dictum aduersariorũ, vt fortificatum plenius destruatur: nam quanto aliquid est magis eleuatum in altum, si casum patiatur, magis colliditur, & maiorem patitur fractionem, iuxta illud Iob, Eleuasti me, & quasi super vẽtum ponens elisisti me valide. *Iob. 30. c.* Hæ autem obuiationes de renuntiatione, sunt quasi supra ventum positæ, & faciliter elidentur. Ex parte etiam electionis, vnde sumunt quartãdecimam rõnem, dicũt ꝙ esto ꝙ renũtiatio tenuisset (qđ nullo modo se dicũt asserere, neq; credere) multa tamẽ, vt aiũt, postea interuenerunt cõsequuta, quę electionẽ inefficacem & nullam reddiderunt omnino,

A Hiis itaq; prælibatis, volumus primo soluere rationem tertiamdecimam, in qua narrantur obuiationes sumptæ ex parte renũtiationis, ad quã quadrupliciter rñdebimus. Primo quia obuiationes illæ sunt falsæ, & peccant in materia: secundo quia non syllogizant, & peccant in forma: tertio quia nõ sunt ad propositum, & in nostra materia non concludunt: quarto quia qđ dicunt non esse renuntiationẽ, est renuntiatio: nam non solum dolosa & frauduleñta renuntiatio (dato ꝙ sic esset, quod non est credẽdum fuisse) potest dici renuntiatio, sed etiam renũtiatio coacta est dicenda renuntiatio, cum voluntas coacta sit voluntas ſm sententiã Sapientũ. Primo quidem soluimus dictas obuiationes per *Dilatio. 1.* B interemptionem, dicentes ꝙ sunt falsæ, & peccant in materia. Potest quidem ex pluribus adhuc viuentibus comprobari dominũ Bonifaciũ Papam VIII. tunc in minoribus agentem, & Cardinalem existentem persuasisse domino tũc Cęlestino, ꝙ non renuntiaret: quia sufficiebat collegio quod nomen suæ sanctitatis inuocaretur super eos. Et quia etiam pluribus audientibus hoc factum fuit, ideo in renuntiatione non fuerunt illæ dolositates, nec illa machinamẽta, nec illæ fraudes, vt aduersarii asserebant.

Non ergo tãtũ in hoc Bonifacio fuit ambitiõis et arrogãtiæ, quãtũ ei imponit Platina.

Secundo possumus soluere dictas obuiationes, quia non solum recipiunt falsa & peccant in materia, sed etiam non syllogizant & peccant in forma. *2.* Nã C cum aliquid persuadetur alicui, vel illud est ad bonum non solum personę, sed totius ecclesię: vel est ad malum personæ, vel (quod peius est) ad malum ecclesiæ. Si autem sit ad bonum ecclesiæ & personæ, nullo modo debent dici fraudes, nec dolositates, nec machinamentã, nisi forte secundũ reputationẽ hominũ, qui ea, quę bonitates sunt, fraudes & dolositates nominant. Nam in quibus sumus Dei ministri, non debemus curare, si ex hoc famemur apud bonos, & infamemur apud alios: & si ex hoc vocemur veraces apud peritos, & seductores apud alios, iuxta illud ad Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros (& post multa verba idem subditur) per infamiam, & bonam famam, & vt seductores, & veraces. *2. Cor. 6. a. b.* Manifestè. n. D patet, ꝙ inducentes Cęlestinum ad renunciandum, erant Dei ministri, cum hoc expediret ecclesiæ & personæ. Vbi ergo erat tantus profectus, fraus & dolositas dici non debet, nisi forte ſm reputationem hominũ, quibus si vellemus in omnibus placere, non essemus serui Christi, iuxta illud Apostoli, Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus nõ essem. *Gal. 1. b.* In his ergo quę sunt ſm reputationem hominum, dummodo agamus quæ sunt in Dei ministerium, nõ debemus curare, vtrũ dicamur veraces, vel seductores: nec etiam vtrum inde simus famosi vel infames. Tertio possumus soluere obuiationes habitas, dicentes, ꝙ non sunt ad propositum, & in materia nostra non arguunt, nec concludunt. *3.*

Nam

Nam in electionibus aliis vel renuntiationibus A
aliis talia locum haberent, quia ibi est superior,
qui potest de talibus cognoscere: sed in renun-
tiatione papali & in electione papali nulla talia
sunt admittenda, nisi forte esset hæreticus qui
esset electus in Papam, quia tunc esset in destru
ctionem ecclesiæ talem exceptionem nõ admit
tere, cum ad ipsum spectet determinare quęstio
nes de his quę sunt fidei; sed si aliæ exceptiones
admittũtur, hoc esset in malum & in destructio
nem ecclesiæ tales exceptiones admittere, quia
tunc non esset superior, qui iudicare posset: eēt
Ecclesia acephala, & sub magno periculo vacil
4. laret. Quarto soluere possumus obiectiones
iam dictas, quia dicunt non esse renuntiationē
vbi est renuntiatio: aiunt. n. ꝙ renuntiatio cũ ta- B
libus, quas vocant dolositates & fraudes, est in-
efficax, & nulla. Ad quod dicere possumus, ꝙ
plus habet de inuolnntario id quod fit per coa
ctionem, quam quod fit per inductionē vel per
suggestionem: & suggestio vel persuasio tũc est
dicenda fraudulenta, quando est in malum per
sonæ, & quãdo sciēter persuadetur quod est in
malum alicuius, & potissime persuasio est dicen
da dolosa, quando est in malum Ecclesiæ: sed
hæc non fuerunt in renuntiatione Cęlestini,
vt supra tetigimus: ꝑpter quod quæ ibi fuerunt
cõmissa, fraudes vel dolositates vel machinatio
nes vel aliqua huiusmodi non debent dici. Re-
uertamur aũt ad propositũ, & dicamus, ꝙ plus
habet de inuoluntario quod fit per coactionē, C
& tamē voluntas coacta voluntas est, non ꝙ in
coactione sit aliquid de inuoluntario, & de dis-
plicentia. Tñ voluntas coacta dicit̃ voluntas,
q̃a plus est ibi de voluntario q̃ de inuolũtario,
vt si quis metu naufragii dicatur coactus ꝓiice
re merces in mari, Vel si quis metu mortis coa-
ctus dicat̃ sacrificare Idolis. Licet hoc vel illud
vel quodcũq; simile habeat aliquid de inuolun
tario, plus tamen habet de voluntario, quia & si
displicet sibi proiicere merces in mari, plus dis-
plicet sibi perdere vitam. Et quia potius vult ha
bere vitam q̃ habere res, ideo illa proiectio, vt
saluet vitam, licet sit volũtaria & inuoluntaria,
plus est tamen voluntaria q̃ inuoluntaria. Sic ēt
dicendum est de sacrificatione Idolorum, & de D
quocũq; simili. Immo cum aliquis proiicit mer
ces in mari, cum in potestate sua & in volunta-
tate sua sit accipere res & proiicere, vel non ac-
cipere & non proiicere, quis vnquã dicere pos
set, ꝙ hoc non sit magis voluntarium q̃ inuo-
luntarium? Voluntas ergo coacta voluntar est.
Cap.3. Ideo in tertio Ethicorũ, vbi philosophus deter
minat de factis per violētiam, ait, Talia sunt vo
luntaria, & inuoluntaria (& subdit) magis assi-
milantur voluntariis, idest plus habent de vo-
luntario q̃ de inuoluntario. Igitur, vt diximus,
si voluntas coacta est voluntas, renuntiatio co
acta debet dici renuntiatio: multo ergo magis
renuntiatio persuasa dicendá est renuntiatio.

Est spãle in Papa, ut nulla exceptio admittatur. glos. in. c. Licet, de electione et electi potestate, in uer. Absq; ulla exceptiõe

A Sed dices quód licet renuntiatio persuasa sit re
nuntiatio, tamen cum sic agēs ignoret, quid re-
nuntians faciat, & dolo inducatur ad hoc agē-
dum, quãuis hoc non faciat quòd illa renuntia
tio non sit renuntiatio, hoc tñ facit ꝙ nihil va-
leat & nihil teneat quod per talem renuntiatio
nem efficitur. Simile .n. videmur de voluntate
coacta, quia licet voluntas coacta sit voluntas,
tñ non videntur tenere nec valere quę fuerint
per coactionem vel per metũ facta, & maxime
si esset metus qui posset cadere in constantem vi
rum. Sed quicquid de coactione sit, quia hoc
non tangit nostram materiam: quantum autem
ad renuntiationē dicere possumus, ꝙ vt supra
tetigimus, renuntiatio illa nõ debet dici dolosa,
B quæ fit in bonum Ecclesiæ, & personæ: immo
ꝙ plus est intantũ forte talia non tenent vel nõ
valent, inquantũ habent aliquid de inuolunta-
rio. Sed ostendere volumus ꝙ dato ꝙ per circũ
uentionem, & per pulchra verba fuisset indu-
ctus ad renuntiandũ, non deberet dici ꝙ renun
tiatio habuisset aliquid de inuoluntario. Nam
intantum qui sunt hmõi hñt de inuoluntario,
inquantum hñt de ignorantia, vt quia sic agens
nescit & ignorat quid faciat: sed vt probat phi
losophus. 3. ethi. non omne quod fit per igno-
rantiã debet dici inuolũtarium, sed quod est tri
ste, & quod fit cum pęnitudine: quando. n. quis
aliquid facit per ignorantiam, si postea cum re-
cognoscit se, & cogitat, & videt quid fecit, si tri
C stat & pęnitet, potest illud dici innoluntarium,
quia participat aliquid de inuoluntario. Dato
ergo ꝙ Cęlestinus fuisset inductus ad renun
tiandum, quantũcũq; postea cogitaret, & quan
tũcunq; aduerteret de hoc quod fecit, quia re
nuntiauit, non debuisset tristari nec pęnitere:
& si tristaretur vel pęniteret, male faceret cum
hoc esset bonum animæ suæ, qđ pręponderat
omni bono corporali. Et cum esset bonum to
tius ecclesiæ, quod præponderat omni bono
causato, ergo sicut de iure nõ debebat tristari
nec pęnitere, & iniustè fuisset tristatus vel pęni
tuisset, sic dato ꝙ per ignorantiam, & inductus
hoc fecisset, non deberet de illa ignorantia ha
bere aliquid de inuoluntario, dato quód habe
D ret de inuoluntario sibi facto, non tamen habe
ret de iure: quia iustior esset, & magis sm ius, &
magis sm rationē ageret, nõ pęnitēdo de hoc
quàm pænitēdo: nã etsi forte talia essent admit
tenda, quæ rem inuoluntariam rõnabiliter face
rent, quia dolosa fuisset illa inductio, & fraudu
lenta fuisset illa persuasio, attamen pręfata nihil
tale habent, cum nõ sit rõnale quód quis de bo
no opere doleat. Quod autē addebatur, ꝙ ho
mo mortuus nõ est homo, & ꝙ falsus denarius
non est denarius. Dicemus ꝙ nõ debet dici illa
renuntiatio mortua, immo debet dici viua, &
sm ius, & sm rationem valere, cum sm ius & ra
tionem ageret renuntiando, & non exponen
do se periculo in cõmune bonum. Nec debet

dici illa renuntiatio falsa nec fraudulenta, quæ
erat in bonum ecclesiæ & personæ. Hæc autē
non dicimus ꝙ homo sapiens & peritus, & qui
bene sciat gubernare ecclesiam, renuntiare non
possit, sed hoc ideo diximus ꝙ præfata renun-
tiatio non solum fieri potuit, sed sine peccato,
& cum merito facta fuit: sed sciens & peritus q̄-
uis pōt hoc facere, peccaret forte id faciendo.
Diximus quidem hæc omnia, vt semper cōclu-
cludamus cōtra aduersarios qui falsum asserūt.
Nam si dicant ꝙ illa renuntiatio non fuit renū
tiatio, asserunt falsum cum & coacta volūtas sit
voluntas. Si verò dicant quòd fuit renuntiatio,
sed non quòd teneret & valeret, quia ex pte in-
ducentium fuit dolosa & fraudulenta, ex parte
inducti fuit per ignorantiam perpetrata, patet
ꝙ non debet dici dolus neq; fraus quod est in
bonum ecclesiæ, & personæ. Qd verò de igno
rantia additur, dicemus, ꝙ dictat rō naturalis ꝙ
nec de renūtiatione, nec de quacūq; re dici po-
test. quòd facta per ignorantiam non valeat vel
non teneat, si ea cognita & ignorantia amota,
non potest dici quòd hoc faciens rationabiliter
pęniteat vel rōnabiliter tristet͞, quæ omnia sunt
per habita manifesta, & maximè si non sit igno
rantia, quam habent amentes vel ebrii, sed quā
habent simplices & grossi, qui cognoscunt qd
agunt, licet cogitare nesciant quę cogitanda
sūt. Solutis ergo obuiationibus sumptis ex par
te renuntiationis, primo quia falsę erant & pec
cabant in materia, secūdo quia procedebant in
ęquiuoco & peccabant in forma, quia non quę
libet inductio debet dici dolosa, & maximè si sit
ad bonum: tertio quia non erant ad propositū,
quia non sunt talia audiēda in renūtiatione vel
in electione Papæ: & quia erat renuntiatio &
de iure, vbi non dicebant esse renuntiationem,
vel non esse de iure, volumus, omnibus his ra-
tionibus tactis, soluere ea quæ dicebant de ele
ctione. Primo quidem soluemus obuiationes
de electione, videlicet quòd talia interuenerūt
quæ electionē vitiabant. Rñdebimus. n. per in
teremptionem, quia falsa recipiūt & peccant in
materia, quia non est credibile ꝙ in tanto nego
tio talia committantur. Secundo soluemus ra-
tiones illas, quia procedunt in ęquiuoco & pec
cant in forma. Equiuocatur. n. ibi de electione,
quia est aliqua electio, quæ per talia vitiat͞, sicut
est electio inferiorū prælatorū, qui cū hēant su
periorē, potest sine periculo cōmunis boni, &
sine periculo ecclesiæ de talibus cognosci: & vi
sum est ꝙ tales electiones per talia vitiātur. Sed
in electione summi pontificis hæc locum non
habent, quia cum non sit aliquis superior q po
test de talibus cognoscere, non pñt sine pericu
lo cōmunis boni, & sine periculo ecclesiæ tales
exemptiones admitti. Ideo dicit͞ extra de electio
ne & electi potestate cap. Licet, quòd duabus — §. Statuimus.
partibus. s. cardinalium concordantibus, si ter-
tia pars concordare noluerit, aut sibi alium pręsumpserit nominare, ille absq; vlla exceptione (A)
ab vniuersali ecclesia Rom. Pontifex habeat͞,
quia duabus partibus electus fuerit, & receptus.
In aliis itaq; electionibus pñt hæc habere locū,
in electione autem summi Pontificis, vbi nō est
superior qui cognoscat vbi publicum bonū ex-
poneretur periculo, duabus partibus Cardina
lium consentientibus, nulla est exceptio admit
tenda, nisi tantum pro hæresi, cuius causa est su — Dist. 40. c. Si papa.
perius allegata. Tertio possumus soluere obuia
tiones præfatas, ꝙ rōne proponētium nō sunt
ad propositum quæ proponunt: nam cum ipsi
fuerint de eligentibus, cōtra istud propositum,
cum fuerit eorum propositum, facere non pos-
(B) sunt. Dicentes. n. quòd in ipsa electione aliqua
talia interuenerunt, cum ipsi fuerint de eligenti
bus, sunt minime audiendi. Quarto possumus
easdem obiectiones soluere, quia dicūt electio
nem illam nullā esse: nam quicquid sit de aliis
electionibus vbi ex vitio personæ vitiat͞ electio,
hic aūt tenet electio, nec sic vitiat͞, nec sic cassari
pōt electio sūmi Pōtificiis, sicut electiones aliç:
imo tenet de iure & valet hmōi electio, vbi non
valerēt electiones alię. Falsa ergo recipiūt, quia
nō est credibile talia īteruenisse: peccāt in forma,
qa nō est simile de hac electione, & de aliis: rōne
igitur pponentiū hæ obiectiones non sunt ad
propositum cum ipsi proponentes fuerint de
(C) eligentibus. Quinto & vltimo per præfata ver-
ba, vel per præfatas obiectiones, non arguunt
dato quòd vera essent, cum non sit electionis vi
tium, sed potius personarum. Veram ergo au-
ctoritatem habet sanctissimus Pater Dñs Boni
facius Papa VIII. & est verus & legitimus spon
sus ecclesiæ, & ei tenentur oēs humiliter obedi
re: qa allegare falsa & quę non sunt ad proposi
tum: & quæ si interuenissent. non vitiarent ele-
ctionem; & maximè quòd illi allegare audeant
qui fuerunt de eligentibus, recta rō nō admittit.

Cap. XXIIII. In *quo adducuntur rationes ad propositum secundum quatuor genera causarum, & etiam secundum auctoritates ꝙ Papa renuntiare potest.*

(D) POstquā adduximus ra-
tiones aduersariorum
ꝙ Papa renuntiare nō
potest, & eas soluimus,
& narrauimus quasdā
alias obuiationes tam
ex parte renuntiationis
q̄ ex parte electionis, et
ad illas rñdimus, volu-
mus in hoc capitulo adducere rōnes ad propo
situm quòd Papa renūtiare potest: sed hoc bre-
uius pertransibimus, quia in omnibus capitulis
pręcedentibus vbi soluebamus aduersariorum
rationes tetigimus aliqua: immo multa, & va-
ria, vnde formabūtur rōnes ad propositum ꝙ
Papa

Papa renuntiare potest. In hoc ergo capitulo de illis aliqua resumentes arguemus propositũ quod est toties replicatum, videlicet quod Papa renuntiare potest. Dicemus quidẽ ꝙ apud sapientes quatuor causarũ genera distingũntur (vnde & in octauo metaphy. laudantur definitiones Aristarchi, quę erant ſm oẽ genus cãrũ) & discurrendo per omnia genera causarũ ostẽdemus quod oẽs causæ concordant nostro ꝓposito, & nullum genus causæ nostro proposito contradicit. Propter ꝙ sciendũ ꝙ quatuor genera causarũ sunt allegata a sapientibus, videlicet causa formalis, materialis, efficiens, & finalis. Expedit considerare in ipso papatu, quid se habet vt formale, quid vt materiale, quid vt finis, quid vt efficiens. Formale autem est ipsa ratio rei: iõ si videre volumus quid est formale in ipso papatu, considerare debemus in quibus cõsistit ipse papatus: nam cũ omnis auctoritas, & ecclesiastica potestas vel dicat ea quę sunt ordinis, vel ea quę sunt iurisdictionis, oportet quod ratio papalis potestatis in aliquo illorũ existat. Materiale autẽ in ipso papatu sunt personæ, in quibus habet esse papatus, vel quę assumuntur ad papatũ: nã ptãtes, virtutes & similiter oẽs perfectiones non hñt materiam ex qua fiant, sed in qua recipiuntur: cum ergo papatus sit quędam potestas, & quædã auctoritas, & quędam perfectio, non habet materiã ex qua, sed in qua: ipsę ergo personæ, quæ assumuntur ad papatum, & in quibus recipitur papatus, dicuntur esse quid materiale respectu papatus. Causa aũt efficiens ipsius papatus est consensus eligentium, & consensus electi: & si dicatur ꝙ est causa efficiens ẽt confirmatio ipsius Dei: dicemus quod deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat: ex quo ergo hoc requirit cursus rerum, ꝙ si eligentes eligunt, & intellectus assentit quod ille sit Papa, debemus supponere ꝙ hoc fiat ex diuina voluntate. Finis autẽ, ad quem ordinaẽ papatus, est cõmune bonũ, & regimen totius ecclesiæ. Quod ergo Papa renuntiare possit, vel quod renuntiare non possit, ex aliquo genere causarum debet hoc argui, et concludi. Ea propter si ꝓbare poterimus ex eo quod est formale in papatu, & ex eo quod est materiale, & ex causa efficiente, & finali ꝙ Papa renuntiare posset: & postea ad hoc adducere auctoritates, credimus nostrum propositũ sufficiẽter fore probatum. Volumus ergo primo probare nostrum propositum ex eo quod est formale in papatu, vel ex his in quibus consistit papatus. Dicebamus autem ꝙ omnis auctoritas, & omnis potestas ecclesiastica consistit in his quæ sunt ordinis, vel in his quæ sunt iurisdictionis. Sufficienter autem patere põt per habita ꝙ Papa vltra simplicem pontificẽ non dicit ea quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis: quod multis modis supra declarabaẽ, videlicet ex quolibet simplici pontifice. Dicebatur quidẽ ꝙ quilibet pon-

2.Phy.c.3.
5.Meta.c.2.

A tifex potest dici summus sacerdos, vt ostendebatur tã auctoritate Magistri Sententiarum, ꝙ̃ auctoritate Decreti. Arguatur ergo sic, Quilibet pontifex potest dici summus sacerdos, vel ergo hoc est quantũ ad ea quæ sunt ordinis, vel quãtum ad ea quæ sunt iurisdictionis: non quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis, quia tũc quilibet pontifex haberet plenitudinẽ potestatis, & esset summus quantum ad iurisdictionem, quod soli Papæ competit: est ergo quilibet pontifex summus sacerdos quantum ad ea quæ sunt ordinis: habet itaq; papa plus aliis pontificibus quę sunt ordinis, cu... quilibet pontifex quãtum ad talia sit summus. Ostẽdebatur etiã hoc idem non solum ex vtraq; potestate, sed etiam ex ipso chara-
B ractere, & ex perfectione characteris: nam quę sunt ordinis cum sint indelebilia, oportet ꝙ indelebilibus innitantur, huiusmodi autem sunt character, & perfectio characteris: sed vt planẽ patet character, & ꝑfectio characteris nõ plus dicunt in summo pontifice, ꝙ̃ in quocũq; simplici pontifice, quia si character qui imprimiẽ Papę & perfectio characteris in Papa, quibus innituntur ea quæ sunt ordinis, dicerent aliquid plus ꝙ̃ in aliis potestatibus, tunc electus in Papã a nullo pontifice posset ordinari in sacerdotẽ, nec consecrari in episcopum, quia cum positũ sit ꝙ character, qui imprimitur papæ, vel perfectio characteris in aliis ptãtibus, cũ nihil agat vltra suam speciem, nullus pontifex posset ordi-
C nare papã in sacerdotẽ, nec imprimere sibi characterem, nec posset ipsum consecrare in Papã nec dare sibi perfectionem characteris sed cum papa ordinetur, & consecretur ab aliis pontificibus, consequens est ꝙ character, & perfectio characteris in eo nihil plus dicit ꝙ̃ in aliis pontificibus: & consequens etiam est ꝙ quãtum ad ea quæ sunt ordinis nihil est plus in eo quam in aliis. Et quia, vt diximus, ea quæ sunt iurisdictionis nõ innituntur rebus indelebilibus, sicut ea quę sunt ordinis, ideo pñt tolli, vel pñt desinere esse: potest ergo papa renuntiare quantũ ad ea quæ sunt iurisdictiõis, quibus renuntiãdo diciẽ renuntiare papatui, cum nihil habeat vltra simplices pontifices, nisi quæ sunt iurisdictionis
D tantum. Adhuc ostendebaẽ hoc idem ex parte ipsius cõmissionis: nam ea quæ sunt ordinis nõ possunt simpliciter cõmitti. Nam nullus sacerdos potest cõmittere non sacerdoti ꝙ cõficeret corpus Christi: nec aliquis episcopus posset cõmittere alicui non episcopo quod consecraret aliquem in epũm: sed nihil habet papa vltra ea quæ hñt simplices pontifices, quæ non possunt cõmittere his qui non sint Papa, vel his qui nõ sint pontifices, ergo nihil habet Papa quantum ad ea quæ sunt ordinis vltra simplices pontifices: habet ergo supra eos solum quæ sunt iurisdictiõis, quæ, vt diximus, pñt tolli, & possunt desinere esse: talia. n. eo modo quo fiunt pñt desinere esse, ꝓpter quod per quæ potest quis præ

ficiin Papam, sic, illis contrario modo se habē A
tibus, potest desinere esse Papa. Insuper osten
debatur hoc idem ex parte potentiæ papalis,
vel ex parte eorum in quibus residet potētia pa
palis, vacante papali sede. Dicebatur quidem ꝙ ec
clesia nunq̄ moritur, ideo vacāte sede, remanet
potestas papalis in ecclesia, vel collegio cardina
liū. Cum ergo ecclesia multitudinem quādam
dicat, & cum quodcūq; collegium sit ēt multi-
tudo quędam, cōsequens est quòd vacante sede
potestas papalis resideat in aliqua multitudine:
nunquā autem ea quæ sunt ordinis, nec chara
cter, nec perfectio characteris respiciunt multi
tudinē ſm se, sed semper respiciunt singulares
personas. Idem.n. dicemus de iis quæ sunt ordi
nis, & de charactere & de perfectione characte B
ris, & de ipsis animabus siue de creatione anima
Psal. 32.c rum. Dicit.n. Psalmista de Deo, ꝙ finxit sigilla-
tim corda eorum. Nā deus sigillatim fingit cor-
da nostra, quia cuilibet sigillatim imprimit suū
cor.i. suam mentem, & suam animam infusio.n.
animę non respicit multitudinē ſm se: verū est
enim, ꝙ multi sunt animati, sed anima nō infun
ditur ipsi multitudini ſm se, sed sigillatim infun
ditur anima sua. Sic & in proposito character,
& perfectio characteris nō imprimitur ipsi mul
titudini ſm se. sed cuilibet sigillatim imprimitur
suus character, & sua perfectio characteris. Ea
ergo quę sunt ordinis, & character, & perfectio
characteris non respiciunt per se multitudinē,
sed sigillatim respiciunt personas, quæ sunt in C
multitudine. Papalis ergo potestas, quæ, vacan
te sede, residet in ipsa multitudine, non dicit ea
quæ sunt ordinis, nec dicit characterem, nec di
cit perfectionem characteris, sed solum dicit
quę sunt iurisdictionis. Talia ergo, vt est supius
replicatum, per ea quæ fiunt, contrario modo
se habentia, pñt tolli & desinere esse. Considere
mus ergo naturam rerū, vel consideremus ea
quæ sunt de ratione rei, vel quod est formale in
rebus, per quod differt vna res ab alia, quia ta
lia argumenta & tales rōnes sunt potissimę in
omni genere rerum, apparebit quòd papa renū
tiare potest. Ex parte ergo causæ formalis, siue
ex parte naturę rerum, ex quibus sumitur ratio
rei (quia & natura rei, & ea ex quibus sumitur, ra D
tio rei potissimè ad formam vel ad causam for-
malem pertinet) formauimus, vt patuit, qua-
tuor rationes. Ad cuius euidentiam, sciendum,
ꝙ ratio rei multis modis inuestigari potest, &
multis viis animaduertere possumus quæ sunt
de ratione rei: ꝓpter quod quæ sunt de ratione
papatus venari possumus multis modis: primo
quidē ex his quæ videmus in aliis pontificibus,
& ex hoc sumebatur rō prima: secundo possu-
mus id facere ex his quę videmus in charactere
vel in perfectione characteris, & ex hoc sume-
batur rō secunda: tertio possumus id facere ex
his quæ videmus in ipsa cōmissione prout quæ
sunt papæ pñt aliis cōmitti, & ex hoc sumebat̃

A ratio tertia: quarto possumus idem aduertere
ex his quę videmus in ipsa potestate papali quā
tum ad eos in quibus remanet talis potestas va-
cante sede, qa remanet, vel residet in aliqua mul
titudine vel in aliquo collegio, & ex hoc sume-
batur ratio quarta. Oēs aūt hæ rationes, sūptæ
sunt ex natura rei, vel ex rōne rei de qua agitur.
Oēs etiam rōnes hę superius tangebantur, licet
fortè non hoc ordine, nec ita clarè, vt hic sunt
positæ: immo non solum hę rationes quatuor,
sed ēt multę aliæ tangebantur, quia ferè omnia
capitula sunt plena talibus rōnibus: sed de illis
multis sufficiat cōmemorasse has præfatas ratio
nes, ex quibus ostensum est ꝙ ea, quæ potest pa
pa vltra quęcunq; simplicem pontificem, nō di
B cunt quæ sunt ordinis, nec dicunt characterē,
nec perfectionem characteris: sed solum quæ
sunt iurisdictionis, quæ, cum non innitantur re
bus indelebilibus, non sunt indelebilia: sed per
ea contrario modo facta, per quę fiunt, possunt
tolli vel desinere esse: & exinde Papa renuntia-
re pōt papatui, vel potestati papali: quod decla
rare volebamus.

Secunda pars Capituli. In qua probatur per tria genera causarum, & per auctoritates doctorum ꝙ Papa renuntiare potest.

PRobauimus in prima parte hu
C ius capituli, per ea quæ respectu
papatus se habent quasi forma-
lia, vel per ea quæ possunt redu
ci ad cām formalem, quòd Papa
renuntiare potest. Volumus au-
tem in hac parte secunda huius capituli, per
tria reliqua genera causarum, videlicet per ea
quæ possunt reduci ad causam materialem, effi
cientem & finalem, & etiam per auctoritates do
ctorū probare hoc idē, videlicet quòd Papa re
nuntiare pōt. Primo ergo probabimus nostrū
propositum per ea quæ reduci pñt ad cām ma-
terialem. Dicebatur quidem supra quòd papa-
tus, & omnis potentia actiua, & omnis ꝑfectio,
& quæcunq; forma, non hñt materiam ex qua,
D sed in qua: ideo probauerūt philosophi quòd
forma nec est elementum, nec ex elementis: for
ma quidē nec est materia, nec ex materia, nō.n.
habet materiā ex qua est, sed in qua est. Ipsi er-
go potestati papali, quæ est quædā perfectio, si
volumus quęrere materiam, quæremus ei mate
riam in qua est, vel in qua recipitur: hmōi autem
materia sunt homines, qui assumuntur ad papa
tum, in quibus habet esse talis ptās. Probare er-
go quòd Papa possit renuntiare per ea quæ re
ducuntur ad cām materialem, est probare hoc
per ipsos homines, in quibus fuit papalis ptās, q
renuntiauerunt præfatæ potestati. Possumus
ergo de multis dare exēplū. Nā in gestis Rom.
Pontificū legitur, quòd Clemens renūciauit, &
post

Glo. 8. q. 1. c. Si Petrus. in uer. Aut legan di.

post Linum, & Cletum cathedram recepit: ita quod Clemens fuit secundus post Petrũ, & eo renuntiante, susceperunt papatũ Linus & Cletus: post quos iterum Clemes cathedram suscepit, quã suscipiens fuit quartus post Petrum, ita quod iuxta duplicem susceptionẽ biscõputatur fuisse Papa, vt primo fuerit post Petrum secundus, & postea quartus. Exẽplum etiã habemus de Marcellino qui renuntiauit, sicut dicit Glosa ordinaria cau. 7. q. 1. super illo cap. Non autẽ.

In uer. Vt non succederet.

Sed dices quòd Marcellinus non renuntiauit, sed seipsum deposuit, vt patet per sententiam quam contra se dictauit. Nam. 21. distin. in. c. Nunc autẽ, vbi tangit̃ hæc materia, satis expressè hr̃ ꝙ nullus fuit ausus in eum proferre sentẽtiam, sed oẽs dicebãt ore tuo iudica cãm tuam,

Cur ñ tulerint sniam epi i Papã notat gl. in uer. Marcellinus. c. eodem.

B & ore tuo condẽnaberis: sed qño se condemnauit, vel qño se iudicauit, ibidẽ non traditur. Sed Hug. dicit ꝙ in gestis Rom. pontificũ scriptum est, quòd Marcellinus dictauit sententiã in se, & se deposuit, dicens, Ego Marcellinus ob scelus idolatriæ, qđ infelix cõmisi, iudico me deponendum, anathematizo ẽt quicũq; corpus meũ tradiderit sepulturę. Verba ergo Marcellini nõ sonant ꝙ renuntiauerit, sed ꝙ deposuerit se. Ideo merito quęrit̃ qño Iuristæ notant ꝙ renuntiauit. Dicemus ergo, ꝙ negotiũ summi Pontifi. q non habet superiorẽ, non est simile cũ negotiis aliis: nã in aliis pontificibus, aliud est renũtiatio,

C aliud est depositio: nã renuntiatio est cum sponte cedit, sed depositio est ẽt si inuitẽ moueat̃. Sed in sũmo pontifice nõ põt esse depositio, nisi ibi sit renuntiatio, nisi in vno casu tantũ, videlicet pp hæresim, & non pp hęresim quocũq; mõ, sed pp hęresim in qua vellet pertinaciter psiste-

Pont. paratus corrigi non deponitur. 24. q. 3. c. Dixit Apostolus.

re, vt ẽt Iuristæ notant. Dicamus itaq; ꝙ nullus debet condẽnare Papã, sed ipse in sinu suo debet recolligere cãm suam, & ipse ore suo debet se iudicare, & ipse debet seipsum deponere, si videat hoc expedire ecclesię, vel rõne sceleris qđ cõmisit, vel rõne suæ insufficiẽtiæ: qualitercũq; ergo hoc fiat, cum ipsemet hoc faciat, ideo volũtariè se deponet. Ista ergo depositio cum fiat sponte, & cum fiat a seipso, renuntiatio dici põt. Põt ergo Papa renũtiare, si consideramus psonas, in quibus habet esse rõ papatus, quia renũ-

D tiauit Clemens, & Marcellinus. Nullus. n. dubitare põt, ꝙ si Papa põt se deponere, sicut Marcellinus se deposuit, & sicut oẽs concedunt ꝙ potest se deponere, cõsequens est ꝙ põt renuntiare. Nã quilibet põt cedere in manibus eius, q põt eum deponere: nã successio epi non potest esse in manibus Metropolitani, qui põt eũ confirmare, potest tamen esse in manibus eius, qui põt eum deponere. Si ergo papa põt seipsum deponere, põt per seipsum renuntiare: plus. n. est deponere q̃ renũtiationem suscipere, quia vt habetur ca. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ nisi episcopus petat quòd debeat ab episcopali honore vacare, & nisi hoc det in scriptis, illud aliter facere non vale-

In fine. Verba sunt Gratiani.

A mus: nã fortè ſm intra tũc scripta, nisi fortè pro delicto: sed ppter senectutem, vel propter insufficientiam non poterat Papa Epm deponere, nisi ipse vellet renuntiare. Plus est ergo deponere q̃ renuntiationẽ suscipere, & plus deponere vel renuntiare, q̃ cõfirmare. Si ergo Papa potest seipsum deponere, põt renũtiare. Dicamus ergo ꝙ Papa seipsum deponit, per seipsum renũtiauit, sicut ẽt dicere possumus ꝙ seipsum cõfirmat. Adductis duobus exemplis ꝙ põt Papa renuntiare, vt non solũ in ore duorũ, sed ẽt in ore trium stet oẽ verbum, possumus & tertium exemplũ adducere de Cyriaco, de quo scriptũ est ꝙ cum Vrsula, & cũ. xi. millibus virginũ martyrio coronatus. Scribit̃. n. de eo ꝙ nocte quadam sibi reuelatũ est, ꝙ esset cum illis virginibus

exponentis sententiam Gregorij positam in c. Scripsit. eisdem cau. et. q.

B palmã martyrii recepturus: tunc cõgregato clero, & Cardinalibus, inuitis ciuibus, & potissime Cardinalibus, coram omnibus renuntiauit dignitati, & officio. Postq̃ ergo oñdimus ꝙ Papa renuntiare põt per ea quæ reduci psñt ad cãm materialem, volumus tertio, hoc idem oñdere per ea quæ pertinent ad cãm efficientem. Tetigimus. n. supra, ꝙ duo sunt per quæ quis habet ptãtem papalem, videlicet assensus eligẽtium, & assensus electi. Dicebatur ẽt supra, ꝙ in his quæ non sunt supra naturã negotii, nec supra exigẽtiam rerũ, ꝙ per eadem cõtrario mõ facta, res cõstituitur, & destruitur. Cum ergo hoc sit ſm

Cyriacus ponitur iter Anberũ et Pontianũ ut legitur in Chron. Marti. Vide primam partẽ chron. S. Antonini, Tit. lo. 7. ca. 7. §. 2

C naturã negotii, & ſm exigentiam rerũ ꝙ ẽt pręficiat sibi caput, & ꝙ aliquis sit postulatus, vel electus assentiat ꝙ sit caput, cõsequẽs est ꝙ p hęc per quæ quis est Papa, si cõtrario modo fiant, desinat esse Papa. Sed dices ꝙ spũalia facilius cõstruũtur q̃ destruunt̃, licet corporalia se hẽant ecõuerso, vt hr̃ in illa decretali Inter corporalia. Et quia spũalia facilius cõstruunt̃ q̃ destruũtur, ideo, vt vr̃, non valet si consensus eligentiũ, & electi faciunt ꝙ aliquis sit Papa, ꝙ per hęc cõtrariè se hñtia, desinat esse Papa. Sciẽdum ergo ꝙ aliqñ inuenimus ꝙ spũalia difficilius destruũtur q̃ corporalia, & spirituale vinculum est fortius q̃ carnale, vt patet ex decretali præallegata. Aliqñ verò inuenimus ꝙ coniugiũ spirituale citius corrumpit̃, & ad terrã trahit̃, nisi legaliter

D seruetur, nisi iustè laudet̃ viuẽdo, vt hr̃ dist. 40. c. Sicut vir. Distinguemus ergo spiritualia, quia aliqñ res spiritualis fit ex opere operato, aliqñ requiritur ibi voluntas vel deuotio operantis, vel suscipiẽtis. Dicimus autẽ aliquid fieri ex opere operato; qñ ipsa res habet hoc efficere, dato quòd nõ sit ibi voluntas suscipientis, vt ignis ex seipso quæ sunt sibi ppinqua. Dato ergo, ꝙ qs non appropinquet igni vt calefiat sed vt præparet fercula, sed quia hoc habet ex se ignis ꝙ calefaciat, oportet ꝙ sic appropinquans, velit nolit calefiat. Sic & in proposito, aliqñ spiritualia fiunt ex ipso opere operato, aliqñ pręter opus operatum, siue pręter opus exterius, requirit̃ ibi voluntas, & deuotio operantis, vel suscipientis,

ſm quē modum dicimus ꝙ aqua baptiſmi ha-
bet duplicem effectū, videlicet imprimere chara
Baptiſmus. cterem, & cōferre grām: ſed q̄tum ad impreſſio
nem characteris habet hoc aqua baptiſmi ex ſo
lo opere operato: ſufficit. n. ad hoc ꝙ aliquis re
cipiat characterem ꝙ baptizetur in forma eccle
ſiæ. & ꝙ ſuſcipiat in ſe hoc opus operatū quod
eſt baptiſmus. ſed ad hoc ꝙ ſuſcipiat grām, ſi eſt
adultus, non ſufficit ꝙ baptizetur, ſed requirit
quód amoueat oēm fictionem, & ꝙ accedat vo
luntarius, & deuotus. Et ſi dicatur ꝙ paruuli nō
pñt habere hmōi deuotionem, & tñ ſuſcipiunt
grām in baptiſmo. Dicemus ꝙ hoc eſt ex diui-
na diſpenſatione, quę vult quód ſicut paruuli
in alio peccauerūt, quia in Adam, ita poſſet eis
per alios ſubuenire, vt per fidem parentum. Ad
uertendū tñ nos dixiſſe, ꝙ ignis ex opere opera
to & ex ipſa re habet quod calefaciat, & aqua
baptiſmi ex opere operato, vel ex ipſa re habet
quód characterem imprimat: ſed hoc non eſt
eodem modo, quia ignis hoc habet ex naturali
origine, & vt eſt agens naturale: aqua vero ba-
ptiſmi hoc habet ex diuina diſpenſatione, & vt
eſt inſtrumentum diuinæ naturæ. Reuertamur
ergo ad propoſitū. & dicamus ꝙ illa quæ fiunt
ſpiritualiter ex ſolo opere operato, non ſolum
difficillimé deſtruuntur, ſed ēt nō pñt tolli, ſicut
eſt ipſe character, ſiue ſit baptiſmi, ſiue confirma
tionis, ſiue Ordinis, quia in his tribus ſacramen
tis character imprimit: ſed ſi illud ſpirituale nō
fiat ſolum ex opere operato, ſed requiratur ibi
voluntas operantis, & ſuſcipientis, non dicimur
quód nō poſſit tolli, nec dicimus ꝙ difficillimé
deſtruatur, ſed dicimus ꝙ faciliimé perditur: nā
poteſt quis valde de facili grām pdere. Talia q̄-
dem ſicut conſtruuntur, ſic deſtruunt: nā ſicut
conuertendo ſe ad Deum tanq̄ ad lumen lumi
nis, veré illuminatur & habet grām: ſic ſe auer-
tendo ab illo lumine, veré obtenebrat, & perdit
grām: immo talia facilius deſtruunt q̄ conſtruū
Matth. 7. b. tur ꝑpter noſtram maliciam, iuxta illud Matth.
7. Lata porta, & ſpatioſa eſt via, quę ducit ad
perditionem: q̄ anguſta porta, & arcta via, quæ
ducit ad vitam. Quód ſi volumus difficultatem,
& facilitatem in talibus ad ſpirituale coniugium
adaptare, vt patet ex capitulis antedictis, ſemper
ſic ſe habet, q̄ñ omnia contrario modo facta cō
currunt ad deſtruendum, quæ requirunt ad cō
ſtruendū. hmōi cōiugium eſt deſtructū, loquen
do de cōiugio quātū ad ea quæ ſunt Iuriſdictio
nis, non quantū ad ea quæ ſunt Ordinis. Hoc
ergo dictum eſt quātū ad poſſe deſtrui: ſed quā
tum ad facile, vel difficile deſtrui, dici pōt ꝙ tali
ter poteſt accipi tale cōiugium, ꝙ ſemp facilius
deſtruetur q̄ conſtruatur: & taliter pōt accipi ꝙ
in aliquibus, & quātum ad aliqua facilior eſt cō
ſtructio q̄ deſtructio. In aliquo autē etiā ſimpli
citer eſt econuerſo: nam ſi accipiatur tale con-
iugium vt eſt meritorium, ſemp faciliime deſtrui
tur, quia ſemper poteſt quis facilius pdere gra-

A tiam, ſine qua nullum pōt eſſe meritum: ſed ſi ac
cipiatur tale cōiugium vt eſt auctoritatiuū, & vt
habet iuriſdictionem, ſiue hoc fiat meritorié ſi-
ue nō, in aliquibus quantum ad aliqua facilior
eſt conſtructio q̄ deſtructio, qd̄ patet quia Epi
pñt cōfirmari per Metropolitanos, tñ non pñt
renuntiare, niſi ex ſpeciali conſenſu Papę ergo
in talibus quantū ad hoc facilior eſt cōſtructio
q̄ deſtructio: qd̄ ideo eſt, quia Papa ſic ordina-
uit: ſi autē vellet aliter ordinare, aliter eſſet. Sed
in coniugio papali prout eſt ſponſus Eccleſiæ
& habet iuriſdictionē in totam eccleſiā, facilior
eſt deſtructio q̄ conſtructio. Nam ad hoc quód
quis pręficiatur in Papā, requiritur conſenſus
eligentiū, & electi: ſed ad hoc quód deſinat eſſe
B papa, ſufficit ſola renuntiatio eius. Nam inuitis
Cardinalibus, & clero, poſſet etiam eis renuntia
re, vt poſuimus exemplū de Cyriaco. Igitur nō
ſolum ex iis quæ adducuntur ad cauſam forma
lem, & materialem, ſed etiā ex his quæ reſpiciūt
cauſam efficientē, poſſumus hoc oſtendere, &
probare quód Papa renuntiare pōt. Quarto
volumus hoc idem oſtendere, ex parte cauſæ fi-
nalis, quód facilius probatur. Nam illud, quod
ad hunc finem, videlicet ꝑpter bonum publicū,
conſtitutum eſt, contra bonū publicum milita-
re non debet: ſed ille qui factus eſt caput eccle-
ſiæ, ꝑpter bonū publicum factus eſt: ſi ergo eſt
inſufficiens ad regendā eccleſiam, & renuntia-
re non poſſet, contra bonum publicum milita-
C ret. Quis. n. eſſet tantæ dementiæ, quód diceret
Papam renuntiare non poſſe, quicquid de eo
eſſet, aut quicquid de eo cōtingeret, vtputa ſi fie
ret fatuus, ſi eſſet ita debilis & impotens corpo-
re, quód nihil de ſuo officio exercere poſſet, ꝙ
ergo ſic teneret eccleſiā impeditā, & quód renū-
tiare non poſſet? Aduertēdum tamē quod eſſe
ſufficiens, vel inſufficiens ad regendum ſiue ad
quæcunq; talia, ſi referantur ad renuntiationē,
pñt facere ad meritum vel ad demeritum, quia
renūtiando poteſt quis mereri vel demereri: ta-
men quātum ad valere de iure vel non valere,
quicunq; ſit ille, qui renuntiat, & q̄cunq; renū-
tiat, ſi hoc faciat corā collegio Cardinalium, vel
etiam coram Clero, renuntiatum erit, & deſinet
D eſſe Papa, dato quod illi contradicant. Nam ex NOTA.
ſuperabundanti eſt, quód fiat ſtatutū quód Pa-
pa renuntiare poſſit, vel aſſentiat Clerus, vel ꝙ
aſſentiāt eligentes: hoc. n. pñt facere ad quandā
claritatem Iuris: ipſis tñ renitentibus, & inuitis,
poteſt Papa renuntiare, & pōt deſinere eſſe Pa
pa, quod (vt ſupra diximus) Cyriacus fecit. Bo
num tñ eſt talia ſtatuere, & laudabile eſt in tali-
bus aſſenſum collegii Cardinalium aduenire, vt
talia ardua cum maiori maturitate fiant, & vtili-
tas publica plenius inde eueniat, & conſcientia
ſimplicium, qui neſciunt de tam arduis iudicare,
magis quieſcat, & huic veritati magis conſen-
tiat: multa. n. de ſe vera ſunt, & de iure fieri pñt,
quę propter nos homines, qui male nati ſumus

ad

ad sciēdum, & multum tp̄s apponimus in ignorantia, indigent quòd elucidentur, & q̄ per quędam additamēta in notitiam publicam veniant. His itaq; prælibatis, postq̄ per quatuor genera causarū declarauimus quòd Papa renūtiare potest, volumus hoc idem quinta via declarare, adducēdo auctoritates Doctorū Iuris, q̄d de hac materia decreuerunt. Nam cau. 7. q. 1. in. c. Nō autem, vbi agitur, quòd cum Aug. Valerio Episcopo adhuc viuente, factus esset ep̄s Hipponēsis, quòd ei non successit, sed potius accessit. Glosa ordinaria q̄ōnem mouet in propria forma, Vtrum Papa renuntiare possit, & determinat q̄ renuntiare possit, assignans pro rōne, q̄m Marcellinus renuntiauit, & ēt Clemens. Et Hug. distin. 21. in. c. Nunc autē, hanc q̄ōnem in ppria B forma mouet, quærens, An papa posset hodie seipsum deponere, vel abrenuntiare, & intrare Monasteriū. R̄n̄det q̄ credit quòd sic, addit t̄n̄, si expediret, & quòd aliàs peccaret. Quæ verba addita nihil faciunt ad posse renuntiare, vel nō posse, sed ad mereri, vel demereri: quia si crederet hoc expedire ecclesiæ, & sic ageret, mereref; si verò crederet nō expedire, demereretur: siue tamē ecclesiæ expediat, siue non expediat, ipse potest renuntiare, sed videat quo animo id faciat, ne renuntiando peccet. Idem ēt Hug. cau. 7. q. 1. c. Non autē, hanc q̄ōnem mouet in propria forma, dicens, Sed quid de renuntiatione Papæ? nunquid pōt renuntiare, quia vult transire ad religionem, vel quia est ęger, vel senex? Et C respondet quòd vtiq;, idest q̄ potest renuntiare, assignans pro causa, quia Marcellinus renūtiauit, vt habetur distin. 21. Nunc autē. Et Clemens etiam renuntiauit, sicut habetur in gestis Rom. Pontificum.

Cap. ultimum. In quo imponitur finis huic libro, uel huic operi, quod intitulari uolumus de Renuntiatione Papæ.

QVoniā huic operi, q̄d intitulari volumus de Renuntiatione Papæ, D volumus finem imponere, assumemus auctoritatem. Nam prima ad Cor. 14. Sed in Ecclesia volo, quinq; verba sensu meo loqui vt alios instruam, q̄ decem millia verborū lingua. *1. cor. 14. d.* Hęc autem quinq; verba, de q̄bus loquit̄ Apostolus, adaptare possumus ad quinq; modos p̄bandi, quos in præcedenti cap. adduximus q̄ papa renuntiare pōt. Vult. n. philosophus in. 1. physicorum quòd tunc arbitramur cognoscere vnumquodq;, cum causas primas, & prima principia cognoscimus vsq; ad elementa. *1. Phys. t. 1.* Quæ s̄m Cōmentatorē non sunt accipienda synonimè, quia nomina synonima (vt ait) non vtūtantur in doctrina demonstratiua. Propter q̄d philosophus cum voluit declarare, qualiter habeatur scientia de rebus, dicens quòd habet̄ hmōi scientia, cognoscendo causas, principia & elementa, arbitrari debemus quòd ista non accepit synonimè, & quòd nec pro eodem accipit causas, principia, & elementa: sed, vt Cōmentator ait, per causas intelligit cām finalem, quę antonomaticè dr̄ causa, quia est causa causarū. Nam finis est causa omnium, quia forma est cā materiæ, cum materia sit pp̄ formam: & efficiens est causa formæ, cum efficiens introducat formam: & finis est causa efficiētis, cum finis moueat agētem, & faciat efficientem. Dicemus ergo quòd quia finis est causa ipsius efficientis, efficiens verò est causa formæ, & forma materiæ, ideo finis est cā causarum, ea pp̄ per causas intelligit cām finalem, per principia intelligit cām efficientem, per elementa intelligit cās intrinsecas, quę sunt materia, & forma: cognitio ergo rei ex suis causis est: eo ergo modo, quo p̄nt rei assignari causa materialis, formalis, efficiens, & finalis, sic res habet per illas causas cognosci & declarari. Sicut ergo procedebamus, sed procedebamus p̄ se, & ex his quæ sunt cōsona rei, q̄ñ p̄bauimus per ea quæ reduci p̄nt ad cām formalē, materialē efficientē, & finalē, quòd Papa renuntiare potest, ita quòd hmōi quatuor causæ sūt quatuor bona verba ad probandum propositum: super C addidimus t̄n̄ & quintum bonum verbum, videlicet auctoritates doctorum. Nam q̄ō proposita de renuntiatione Papæ potest dici Theologica, & pōt dici Iuristalis, pp̄ quod licet apud philosophos debilissimus locus esse dicatur ab auctoritate, quia ipsi philosophi nō innitūtur nisi rōni: immo dicunt philosophi esse impedimentum ad scientiam credere testimonio famosorum, vt ideo credat quis sic esse, quia sic dixit Aristoteles: sed si videat rōnes eius, quare dicat sic esse, plus credit rōni, q̄ Aristoteli. *Locus ab authoritate humana infirmus: à diuina verò validissimè fauet.* In scientia t̄n̄ Theologię, & in scientia Iuris multum valent auctoritates. Nam de sacra pagina dicit August. 2. super Geñ. ad literam, quòd maior est D quippe scripturæ huius auctoritas, q̄ omnis humani ingenii capacitas. Et iuristæ, leges & auctoritates doctorum pro rōne accipiunt. Vñ hæc dicunt de legibus, & hæc dicerent de auctoritatibus Doctorum iuris, quòd dicerent philosophi de rōnibus. Diceret. n. quicunq; philosophus, quòd verecūdaret̄ quòd aliquid diceret, & rōnem assignare nesciret: sic etiam diceret legista, quòd verecundaret̄, si aliquid diceret, & legem assignare nesciret. Hoc idem ergo censendum est de auctoritatibus doctorum iuris, quia hmōi doctores nihil dicunt, quòd non innitantur legibus. Resumamus ergo sermonem n̄r̄m, & dicamus quòd ad instructionē, idest ad ędificationē aliorum sensu Pauli, idest clare (& intelligere sicut volebat clare: & intelligit loqui

Paulus in ecclesia quæ est vna, & vnita, idest ad A
vnitatem ecclesiæ, ne fieret scissura in ecclesia,
& ne aliqui vellēt sibi præficere aliud caput) ad
probandum, & ostendendum esse verum, & le
gitimum sponsum ecclesiæ sanctissimum Pa:rē
D. Bonifacium Papam octauū, diximus quinq;
verba, quia quinq; modis, videlicet per quatuor
genera causarum, & per auctoritates doctorū
Iuris, probauimus, quod Papa Cęlestinus re-
nuntiare potuit: quo probato, consequens est
quod ipse sit verus & legitimus sponsus Eccle-
siæ: quæ quinq; verba præualent decem milli-
bus verborum linguā. Diximus autem, quod
quæ loquimur in Ecclesia debere loqui sensu
Pauli, idest intelligibiliter, sicut loquebat̄ Pau- B
lus. Nam intelligibile potest dici dupliciter, pri
mō ex parte rei de qua loquitur, & sic quicunq;
dicit verum loquitur intelligibiliter: & quicunq;
loquitur falsum, loquitur non intelligibiliter:
nam falsum non intelligitur, quia non est, pro
Aug. 83. quæstio. q. 33. pter quod Augustinus. 83. quæstionum. q. 33.
ait, Quisquis vllam rem aliter, q̄ ea res est, intelli
git, fallitur: & omnis qui fallitur, id in quo falli-
tur, non intelligit. Propter quod sequitur quod
nullum falsum sit intelligibile. Alio autem mō
dicitur quis loqui intelligibiliter, non solum ex
parte rei de qua loquitur si loquitur verum, sed
etiam ex parte modi s̄m quem loquitur, si verita
tem illam proponat clarè, non obscurè. Quan
tum autem ad primum modum semper Paulus
loquebatur intelligibiliter, & semper nos debe- C
mus loqui intelligibiliter: quia semper debemus
dicere veritatem: sed quantum ad secundū mo-
dum, vt vtrum veritatem illam proponamus
clarè, & faciliter: vel obscurè, & difficulter, re-
linquitur iudicio prudentis. Nam Paulus in suis
epistolis locutus est non faciliter, sed habuit gra
uem stilum, & fortem ad intelligendum. Quod
Matth. 7. a. ideo fecit, ne sanctum daretur canibus, idest
ne sua sancta verba exponerētur morsibus hę-
reticorum, vel morsibus Pseudoapostolorū:
sed in suo sermone loquebatur ita clarè, & sine
difficultate vt pseudoapostoli eum inde con-
temnerent, & reputarent eum idiotam. Ideo
2. Cor. 10. c. dicitur. 2. Corin. 10. Epistolę (inquiunt) D
graues sunt & fortes, supple ad intelligendum:
pręsentia autem corporis infirma, & sermo con
temptibilis. Dicebant enim alii de Paulo (vt ip-
semet ait) quod epistolæ suę erant graues, &
fortes ad intelligendum, sed sermo suus erat ita
cōmunis, & planus, vt diceretur ab aliis esse con
temptibilis. Reuertamur ergo ad auctoritatem
propositam, & dicamus quod nos debemus lo
qui in ecclesia non extra ecclesiam, quia debe-
mus loqui ad ecclesię vnitatem. Debemus loqui
verba, idest verum boantia, quia debemus lo-
qui veritatem. Dicitur enim verbum, quasi ve-
rum boans, quia nostrum dictum si debet ap-
probari, oportet quod contineat veritatem. Et
ista verba, si volumus aliquid probare & aliqd

ostendere, possunt esse quinq;, quatuor, s. iuxta
quatuor genera causarum, & quinto per au-
ctoritates. Dicuntur etiam huiusmodi quinq;
verba esse dicta sensu Pauli quantum ad intelli-
gibilitatem: vt exinde aduersarii euidentius con
fundantur. Et dicuntur esse huiusmodi verba
vt alios instruamus quantū ad profectum & vti
litatem, quia hic est profectus, & vtilitas doctri-
næ, vt alii inde instructionem suscipiant. Ex his
autem omnibus concludamus, quod quicunq;
asserunt Dominum Bonifacium Papam viii.
esse sponsum Ecclesię, ipsi non loquuntur ex-
tra ecclesiam, sed in ecclesia, quia quæ loquun-
tur, sunt ad ecclesiæ vnitatem. Nam ecclesia figu Ecclesia.
rata est per illam tunicam Christi inconsutilē,
quę erat desuper contexta per totum, quę non
fuit scissa, sed indiuisa remansit. Fecerunt enim
milites de vestibus Christi quatuor partes: tuni-
cam autem illam inconsutilem noluerunt scin- Io. 19. c.
dere, quia, vt exponit Augustinus, quadriparti-
ta vestis Domini nostri Iesu Christi quadripar
titam significauit eius ecclesiam, quatuor, s. parti
bus diffusam, & in eisdem concorditer distribu
tam: tunica vero illa sortita, omnium partium
significat vnitatem. Non enim casualiter, sed di
uina prouidentia factam est, quod tunica illa nō
scinderetur, vt cognoscant quàm grauissimæ
peccant, qui volunt scindere sanctam Eccle- Verbū cū dicimus, priā eius syllaba uerū significat, sc̄da sonum: bum. n. idem est quod sonus. Virg. lib. 3. Georg. Reboāt syluæ. Vnde uerbum dictū est à uerū boando, hoc est, uerum sonando.
siam matrem nostram. Secundo, ea quę loqui-
mur, dicuntur esse verba, idest verum boan-
tia, quia dicuntur continere veritatem. Et si C
non possumus loqui omnia quinq; verba, quia
forte nescimus per omnia quatuor genera cau
sarum discurrere, & nescimus quintum ver-
bum addere, quia nescimus sufficienter aucto
ritates ad propositum enarrare: ea tantum
quæ diximus dicuntur esse verba, idest verum
boantia, quia dicuntur continere veritatem, vt
cognoscat quàm grauissimè peccāt, qui non in
Ecclesia, sed extra Ecclesiam, vel quod peius est
contra Ecclesiam asserunt falsitatem. Tertio hu
iusmodi verba dicuntur esse prolata sensu Pau
li quantum ad intelligibilitatem, quia non de-
bemus rationes ponere intricatas, vt possimus
personas simplices inuoluere: nam quamuis
apud intelligentes de rationibus illis nulla sit
difficultas, simplices tamen possent per eas de-
cipi, & inuolui. Quarto & vltimo sunt huius-
modi verba proponenda, vt alios instruamus,
& ad aliorum vtilitatem, & ad ecclesiæ ędifica-
tionem, non ad animarum argumentum, &
ad Ecclesiæ destructionem. Nam quanta vtili-
tas prouenire habet ex capite ad membra quan
tum etiam nocumentum, & quàm pericolo-
sum est impingere in caput Ecclesiæ. Deus nos
instruit, cum ait, Estote ergo prudentes sicut Math. 10. b.
serpentes. Vbi Hieronymus ait, quod serpen-
tis astutia ponitur in exemplum, quia toto cor
pore occultat caput: exponit enim totum cor
pus periculo pro custodia capitis. Et quia ca-
put

put nostrum est Christus, cuius Vicarius est Summus Pontifex Dominus Bonifacius, Ideo contra impugnantes ipsum nō solum corpus, sed & vires nostras, & animam nostram debemus exponere. Et in hoc terminetur hic liber, in quo agitur de Renuntiatione Papæ. Laus sit inde Domino IESV Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto est vnus Deus, benedictus in secula seculorum, Amen.

FINIS.

D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

Archiepiscopi Bituricensis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, de Charactere libellus, nunc primum, opera M. Fabiani Genuensis, in lucem editus,

OCcasione cuiusdā Clerici minus sufficienter in subdiaconum promoti, tria in præsenti tractatu principaliter inuestigabimus.

1 Quid sit Character, & in quibus sacramentis imprimatur.

2 Cum in quolibet ordine imprimatur Character, in quo puncto illius ordinis imprimatur.

3 Vtrum, Clerico ad ordinem subdiaconatus ordinato sine minoribus ordinibus: & qui incepit ordinari ordine subdiaconatus, & non stetit vsq; ad finem dictæ ordinationis, imprimatē Character, vt ex hoc teneatur ad perpetuam continentiam?

Quæstio prima.

PRopter primam quæstionem est sciendum, quòd nomine characteris non potest intelligi aliquid corporale, quia tunc esset quid visibile; nullam autem videmus visibilem mutationem factam in recipiente sacramentum, in quo imprimitur character; propter quod cogimur ponere, characterem esse aliquid spirituale. Dicemus enim, qđ si mali, tempore antichristi, dicentur recipere characterem bestię,

Cap. 19. vt habetur in Apocalypsi, vbi dicitur, Et factum est vulnus sæuum, & pessimū in omnes, vel (vt habent quidam textus) in homines, qui habebant characterem bestię. Quòd solum de charactere corporali, vel de vulnere solum corporali non potest intelligi, cum per

Corporalibus solam nō meremur nec demeremur. merè corporalia non mereamur, nec demereamur, nisi prout ex spūalibus procedunt. Sicut ergo qui sunt Diaboli, & qui circa finem mundi erunt ex parte Antichristi, dicūtur habere characterem, & imaginem bestiæ: sic qui se tenent ex parte Christi, dicuntur habere characterem & imaginem Christi. Apostolus tamen

1. Cor. 15. f. ad Corinthios comparat imaginem Christi ad imaginem Adæ, dicens, Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cęlestis. Tamen qualitercunq; sumatur imago, vel character per oppositum ad Christum, semper est imago, & character corruptionis spiritualis: & qualitercunq; sumantur talia per adhęsionem ad christum, semper sumuntur per modū gratiæ spiritualis, accipiendo gratiam largè p quocunq; dono spirituali. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quòd character nominat aliquod signum spirituale in Anima, in quo anima hominis, habentis characterem, distinguitur ab anima non habente. Viso, quòd character est quid spirituale distinctiuum, volumus declarare quale sit tale signum. Vtrum scilicet solis bonis cōueniat, vel solis malis, vel possit conuenire vtrisq;. Constat aūt qđ non possit cōuenire solis malis, cū non recipiant characterem, nisi sint recipientes sacra Ecclesię, in qbus imprimiť character: sacra autem Ecclesiæ (quæcūq; sint illa) quantum est de se, bona sunt & ad bonū salutis animarū nostrarum ordinata sunt. Cum ergo mali deuient a salute, signa ista spiritualia, quæ dicunť characteres, per se cōueniūt bonis, per accidens autē conueniunt malis: qa cum character sit signum indelebile, & quādiu sumus in via peccare possimus, characteres nō solum habent esse in hominibus bonis, sed etiā in malis: sed in bonis sunt per se, & in malis per accidens. Et quia ex naturalibus sumus apti nati cognoscere alia, & potentiæ naturales animę sunt cōmunes bonis & malis, characteres erunt quędam potentiæ spūales animæ, quę pñt esse cōmunes bonis & malis. Et si hæc ratio sit nimis logica, & non sufficiat ad cōcludendum, sed ex quibusdam probabilibus procedat; tñ si cōsideremus sacramenta, in quibus imprimitur character, sufficit concludere characterem esse quandam potentiā spūalem. Nā iuxta triplicem mo-

dum potentiæ, repertum in corporalibus, per quæ oportet nos in spiritualia ascendere, in tribus sacramẽtis imprimitur character. Videmus enim in his corporalibus triplicem potentiã, videlicet recipiendi, & hæc est potentia materiæ, materia enim est in potẽtia ad diuersas formas. Alia verò est potentia resistendi, vt nõ recipiant de facili peregrinas impressiones. Tertia est potentia agendi, secundũ quam dicimus calida habere potentiã calefaciendi. Sic etiam in tribus sacramentis imprimitur character: nam in baptismo imprimitur character, idest, spiritualis potentia recipiendi spiritualia dona: nam sine baptismo in re, vel sine baptismo in voto (quantum est de lege cõmuni) non fit receptio spũalium donorum, vel bonorũ. Dicimus quantũ est de lege cõmuni, quia Deus, qui non alligauit virtutem suam sacramentis, põt in vtero ma-

Cap. 1.4. tris hominem sanctificare, iuxta illud Ieremiæ, Priusquã te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua sanctificaui te. Et sicut in baptismo imprimitur spũalis potentia recipiendi, sic in confirmatione recipitur spiritualis potentia resistendi. Ideo forma confirmationis est, signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. fit.n. talis confirmatio in fronte, vt nõ erubescentes, audacter confiteamur nomen Christi, & audacter resistamus Diabolo: & sicut fit corporaliter in fronte, sic fit spiritualiter in anima quędam spiritualis potentia ad resistendum diabolo. Fit etiam ibi mentio de cruce, & de cõfirmatione salutis, vt ex hoc significetur, quòd ibi spũaliter confertur potentia resistendi diabolo. In sacramento autẽ ordinis confertur potẽtia agendi spiritualia, quia (vt in prosequendo patebit) in quolibet ordine confertur aliqua potentia spũalis, per quam agi potest aliquis spũalis actus. Patet ergo, quòd in ipsa prima qõne quærebatur, videlicet, quid sit character, quia est quoddam signũ distinctiuum, in quo distinguuntur habentes istam spũalem potentiam à non habentibus. Patet etiam in quibus sacramentis huiusmodi character imprimatur, quia iuxta triplicem modum potentiæ superius prætaxatæ, imprimitur in tribus, videlicet, in sacro baptismi, confirmationis, & sacri ordinis.

Quæstio secunda.

PRopter qõnem autem secundò ppositam (Quis sit ille punctus, in quo imprimitur character in quolibet Ordine) sciendũ est, quòd in quocunque ordine fit quædam oblatio rei visibilis & corporalis, ad cuius contactum, vnà cum verbis dictis ab Episcopo, fit impressio in Anima cuiusdam potẽtiæ spiritualis. Cum autem hmõi oblatio rei corporalis aliquãdo fiat ab Archidiacono, aliquãdo ab Episcopo, quia Archidiaconi non est ordinare,

A sed Episcopi, in oblatione facta ab Archidiacono de re corporali, siue sit vna, siue plures, non imprimitur ibi character: sed in oblatione facta ab episcopo imprimit ibi character. Sed dices, quòd aliqñ in vno & eodem ordine plura corporalia offeruntur ab Episcopo; & tamen in vno & eodem ordine nõ imprimitur nisi vnus character. Ad quod dici debet, qđ si in vno & eodem ordine, vni & eidem ordinato Eps plura corporalia confert & tribuit, videndum est qđ inter illa corporalia sit excellentius quantũ ad ministerium Eucharistiæ, ad quod oẽs ordines ordinantur: quia eo, in illo puncto, quo in ordinatione verba proferuntur ab Episcopo, aliqđ corporale tradẽte, imprimitur in aĩa ordinati character.

B Et vt discurramus per singulos ordines, dicemus primũ ordinem esse Ostiariorum, qui de manu Episcopi accipiunt claues, de manu verò Archidiaconi ostia ecclesiæ, & funes campanarum. In illis ergo rebus corporalibus, quas accipiũt ab Archidiacono, videlicet, in funibus campanarũ, & in ostiis ecclesiæ, non imprimitur character: sed cum accipiunt claues ab Episcopo dicente, (Sic agite quasi reddituri Deo rationem pro his rebus, quę his clauibus recluduntur) imprimitur character Ostiariorum. — 1. Ordo ex ostiaribus.

Post hunc ordinẽ est ordo Lectorum, in quo non est nisi vna collatio, videlicet. libri, in quo leguntur lectiones, facta ab Episcopo dicẽte, Accipite, & estote verbi dei relatores etcęt. — 2

C In quo nulla potest esse dubitatio, quando, & in quo puncto character, idest, spiritualis potẽtia huius ordinis imprimatur: quia fit talis impressio in ipsa traditione libri. dicẽte Episcopo uerba superius posita. Post ordinem autem lectorum, est ordo Exorcistarũ, in quo etiam nõ potest esse dubium, quando, & in quo puncto fiat impressio characteris: quia cum non tradatur ibi nisi vna res corporalis, videlicet, liber, in quo sunt exorcismi, in traditione illius libri, dicente epõ (Accipite, & cõmendate memoriæ, & habete potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum) imprimitur character istius ordinis. — 3

Aduertẽdum autem, quòd ad instruendũ nos,

D quòd character sit potentia spiritualis, in quibuscunque ordinibus fit specialis mentio de potestate, sicut in hoc ordine Exorcistarum, qui specialiter est contra Dęmones, ad abiiciendũ eos de corporibus obsessis. Omnes.n. obsessi corporaliter a Dęmonibus dici possunt Energumeni, quasi interius laborantes, est.n. Energia, idẽ quod interior actio, iuxta illud Hieronymi in Prologo Bibliæ. Habet nescio qđ latentis energiæ, viuæ vocis actus. Vox.n. viua vltra vocem scriptam, habet quandam latentem operationem: quia magis monebit discipulum vox viua à magistro prolata, q̃ mortua in libro scripta. Et quia Dęmones per latentem operationẽ vexant corpora nr̃a, ideo sic vexati dicuntur energumeni. — Ad Paulinum presbyt.

gumeni, idest, interius laborantes. Aduertendũ etiam, quod quando Exorcistæ accipiunt potestatem ad abiiciendum Dæmones de corporibus obsessis (quia intra ecclesiam dicuntur esse non solum baptizati, sed etiam catechumeni. i. in fide instructi; & quia nihil ad ecclesiã de his, q foris sunt) ideo cum datur eis talis potestas imponendi manus super Energumenos, specialiter addit, Siue baptizatos, siue catechumenos, vt ex hoc specialiter detur ĩtelligi, quod qui nõ est baptizatus, nec catechumenus, esse extra Ecclesiam iudicatur. *1. cor. 5*

4 Post exorcistas autem sunt Acolyti, quorum officiũ est ceroferarium conferre, & luminaria accendere, & vinum & aquã ad Eucharistiam ministrare. In ordine ergo Acolytorum, est dare duo corporalia, ab Episcopo tradita: qa Eps primo tradit Acolytis ceroferarium cum cereo, dicens, Accipite ceroferarium cum cereo etc. Secundo tradit eis vrceolum vacuum, dicens, Accipite vrceolum ad suggerendum vinum, & aquã etcęt. Propter qđ merito quęritur, qũo cum duo sint officia Acolythorũ, videlicet, seruire de ceroferario cũ cereo, & de vrceolo, & cum vtrũqꝫ istorũ accipiat ab Episcopo, in quo istorum imprimatur character. Sed ad hoc plana est solutio: quia seruire de vrceolo ad suggerendũ vinum & aquã in Eucharistia sanguinis Christi, ĩmediatius se habet ad sacrm Eucharistiæ, ad quod aliquo modo ordinantur oẽs ordines, ideo in datione vrceoli, cum verbis, quæ tunc debet dicere Episcopus, imprimitur character in Acolythis.

Subdiaconus. Cõsequens est ergo agere de Subdiaconatu, ppter quẽ ordinem oẽs hæ quæstiones sunt ortæ & motæ: & videndum est, quando imprimať character in Subdiacono. Sciendũ ergo, quod sex traduntur Subdiaconis, tria, videlicet, ab Archidiacono, & tria ab Episcopo. Ab archidiacono enim traduntur Vrceolus cum aqua, Bacile, & Martyrologium. Ab Episcopo vero primo Patena vacua & Calix vacuus, cum verbis ad hoc ordinatis, quæ sunt hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur etcęt. Postea ab eodem Episcopo traditur Manipulus, & tertio Tunicella: vel secũdũ ordinarium Romanæ curię, primo Tunicella. & postea Manipulus. In nullo autẽ illorum, quæ Subdiaconus accipit ab Archidiacono, imprimitur character, quod tripliciter cõstare potest. Primo, quia (vt superius tangebať) Archidiaconi non est ordinare, sed Episcopi. Secundo, quia Archidiaconus omnia illa tria simul tradit: & tamen traditio illius rei, secundũ quam imprimiť character, ab eo, cuius est hoc facere, fit separatim ab aliis: nam Episcopus primo tradit solum calicem cum patena, & postea separatim tradit alia. Tertio, quia non oportet, quod Archidiaconus dicat aliqua verba in traditione illorum. Est enim in talibus hęc regula obseruãda, quod, qñ imprimitur character, semper tradatur aliquid corporale, quod se habet

A vt elementum, vtputa in Baptismo, aqua: in Cõfirmatione, chrisma. & sic de aliis: & quod semp dicantur ibi aliqua verba: quia ex his duobus fit sacramentum, iuxta illud Augustini super Ioãnem, Accedens verbum ad elementum, fit sacramentum. *Tract. 80.* Videndum ergo est de his, quæ conferuntur ab Episcopo, in quo imprimatur character. Sed (si bene considerenť prædicta) non habet dubium quod quæritur. Nam cum tria trandantur ab Episcopo, videlicet, patena simul cum calice vacua, manipulus, & tunicella, cõstat quod in traditione illius imprimitur character, qđ magis ex propinquo deseruit Eucharistiæ, ad quam aliquo modo ordinãtur oẽs ordines, & potissime ordines sacri, inter quos (quantum

B ad modernos) Ordo subdiaconatus computatur: & quia calix cum patena magis ex propinquo deseruit Eucharistiæ, in ordine subdiaconatus in traditione patenę & calicis, vnã cum prolatione verborum ad hoc ordinatorũ, imprimitur character. His itaqꝫ peractis, videndũ est de ordine Diaconatus, in quo ab Episcopo quatuor corporaliter fiunt: primo enim solus Episcopus imponit manum super capita eorũ: secundo, dat eis stolam: tertio dalmaticã: quarto euangelium, dicens, Accipite potestatem legendi Euãgelium in ecclesia Dei. *Diaconus.* Vel secundũ Ordinarium Romanæ curię primo dat eis librum Euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, & postea tradit dalmaticam. Videndum est er-

C go, in quo istorum imprimatur character. Ad quod dici debet, quod in traditione libri euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, videlicet, Accipite potestatem etcęt. imprimitur character. Quod tripliciter declarari potest. Primo, ex eo quod quilibet character est quędam spiritualis potestas. Cũ ergo in traditione libri Euãgelii, & non in aliis fiat mẽtio de potestate, in traditione dicti libri character imprimitur. Secundo, quia in euangelio traditur forma cõficiendi corpus & sanguinem Christi, vt ex hoc in traditione libri euangelii imprimatur character, & potestas ad seruiẽdum altari eo modo, quo debet seruire Diaconus: in quo altari cõficitur corpus & sanguis Christi. Tertio, quia ipsius diaconi

D dicitur esse triplex officium, videlicet, Ministrare ad altare, Baptizare, & Prædicare. *Diaconi triplex officium.* Sed ex eo quod Diacono datur potestas legẽdi Euangelium, dať sibi potestas prædicandi, & ministrandi ad altare. Et quia per prędicationẽ euangelii in primitiua Ecclesia homines cõuertebantur, & deinde baptizabantur, ideo baptizare dicitur ad eius officium pertinere. Et quia omnia illa tria in traditiobe libri euangelici includuntur, rationabiliter concluditur, quod in traditione talis libri, & talis potestatis, in ordine Diaconatus imprimatur character. Restat ergo vltimo videre, qñ imprimať character in ordine sacerdotali. *Sacerdos.* Sed cum multa fiant in collatione talis ordinis, non oportet singula enarrare. Sed est

character sacerdotalis sit potestas conficiendi corpus Christi vt tale sacrificiū offeratur deo, et oblatio talis sacrificii fiat in celebratione Missę, nulli dubium esse debet, quod, quando Pontifex accipit patenam cum oblatis, & calicem cum vino & aqua, & dat cuilibet sacerdoti, dicens, Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missamq; celebrandi etcęt. in tali traditione vnā cum prolatione dictorum verborum, imprimatur character sacerdotalis in sacerdote.

Quæstio tertia.

His itaq; transcursis, restat videre de tertia quæstione, Vtrum ille Clericus ad ordinē subdiaconatus minus sufficienter ordinatus acceperit characterem, qui imprimitur in tali ordine, & ex hoc teneatur ad perpetuā continentiam, vt de cętero sibi non liceat nubere, nec cum aliqua coniugalem copulam habere. Verum quia ex factis Ius oritur, necesse est, volentem iudicare de aliqbus esse instructum quoad facta, & quoad iura. Ait

Cap. 1

enim phs primo Rhetoricorū, Quod oportet iudicem esse medium inter leges & partes, & ab vtrisq; discere & doceri. Nam a partibus debet discere quid factum, & quid non factum: a legibus vero quid iustum, & quid non iustum. Propter quod in talibus dat bonū documentum, videlicet, quod, quantum possibile est, omnia determinanda sint legibus, & quam paucissima cōmittenda Iudicibus: & assignat ad hoc rationes plures, de quibus ad præsens supersedemus. Et licet nesciamus leges & iura, assueti tamē sumus ad eas rationes, quas sancti Doctores, & ad eas, quas sapientes Philosophi tradunt: quibus rationibus leges & iura inniti debent. Primo ergo a partibus, vel a parte accipiemus, quid factū, & quid non factum: & postea a rationibus, qd iudicandum, & tenendum, vel non tenendum. Cum igitur agatur hic de foro conscientię, vbi sine testibus creditur confitenti; & cōfiteat pars,

In foro cōsciētiæ sine testibus confitenti creditur.

siue ille clericus minus sufficienter in subdiaconum ordinatus, quod fuit ascriptus ad ordinē subdiaconatus absq; priorū ordinum receptione, confitetur etiam quod & si inceperit ordinari subdiaconus, non tamen stetit vsq; ad finem dictę ordinatiōis. Orient hic duæ difficultates, vna, vtrum ex hoc quod nō acceperat priores ordins, & nō fuerat factus ostiarius, lector, exorcista, & acolytus, potuerit fieri Subdiaconus. Sed hoc de leui soluitur, quia si esset vera opinio dicentium, quod in omnibus quatuor primis ordinibus non imprimitur nisi vnus character tātum, quia in primo ordine imprimit character ille imperfectè, in secundo magis perfectè, & sic successiue vsq; ad vltimum ordinem, in quo præfactus character habet esse omnino perfectè, posset esse dubium quod dicitur. Sed

A hæc opinio stare non potest, quia in primitiua ecclesia fiebant ordines per saltum, & accipiebat quis posteriorem ordinē absq; acceptione prioris: quod fieri non potuisset, si ista opinio vera esset. Propter quod cōmuniter tenetur, qd quilibet ordo habeat suum characterem distinctū ab alio. Ideo promotio per saltum fieri potest, licet valde peccaret ille, qui modo hoc faceret.

In primitiua ecclesia cōferebātur ordines per saltū, vt habetur extra de Presbyt. Ordinato per.

Peccauit ergo ille clericus accipiendo ordinem subdiaconatus absq; prioribus ordinibus. Hoc tamen non obstante, potuit ei imprimi character, qui imprimitur Subdiacono. Soluta ergo prima difficultate, restat soluere secundam, quę est, vtrum ex hoc quod ipse clericus non stetit vsq; ad ordinationis finem, susceperit characterem, B & ex hoc sit factus inhabilis ad contrahēdum. Ad quod dici pōt, ꝙ in aliquibus ordinibus imprimitur character in principio illius ordinationis, in qua recipit ordo talis, vt in Ostiariis statim cum offerunt claues clerico ordinando, cum prolatione verborū Episcopi, Sic agite etcęt. Ille huiusmodi clericus accipit characterem ostiarii, & esset Ostiarius, si tunc recederet. Peccaret tamē, si hoc faceret, quia debet ordines recipere secundum statuta, & ordinationem Ecclesiæ. In aliquibus vero ordinibus imprimitur character non in principio, sed in processu, vt Acolyti primo accipiunt ceroferariū cum cereo, dicente Episcopo sua verba, sed ibi C non imprimitur character: postea accipiunt vrceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, & in traditione talis vrceoli cum pręfatis verbis ab Episcopo platis, imprimitur character. In aliquibus vero ordinibus character imprimitur in fine, vel quasi in fine ordinationis, vt in diacono, & sacerdote, vt potest per habita esse manifestum. Cum ergo in ordine subdiaconatus in principio ordinationis imprimatur character, quia in principio clericus sic ordinandus accipit de manu Episcopi patenam & calicem vacuum, dicente Episcopo, Videte cuius ministerium vobis tradit etcęt. In qua traditione & verborum prolatione imprimitur character in subdiacono. Sunt enim verba illa (quantum ad formam dicti ordinis) D » hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur: » & ideo si vsque nunc fuistis tardi ad ecclesiā, » amodo debetis esse assidui; si vsq; nūc somnolenti, amodo vigiles: si vsq; nunc ebriosi, amodo sobrii; si vsq; nūc inhonesti, amodo casti. » Ideo vos admoneo, vt tales vos exhibeatis, ꝙ » deo placere possitis. Ordinarium tamen Romanæ ecclesiæ plura verba immiscet: sed ista videntur sufficere ad formam, & ad accipiendū characterem. Et quia non videtur probabile, ꝙ ille clericus ordinandus nō acceperit patenam & calicem, quę primo offeruntur, & non steterit tantum, quod pręfata verba audierit, quę primo dicuntur, ideo probabile credendum est, ꝙ ipse sit subdiaconus, & acceperit characterem,

A & sit ad perpetuam cōtinentiam obligatus; maxime cum in verbis illis dicatur, Si vsq; nunc in honesti, amodo casti: in quibus saltem interpretatiuè intelligitur, Quemlibet subdiaconum votum continentiæ emisisse. Et quòd dictus clericus ait, ꝙ in dicta ordinatione acceperit librum. Dicendum est, quòd nō recordatur, cum in ordinatione subdiaconi non offeratur liber: sed primum, quod offerī, est calix vacuus cum patena vacua. Tamen quia in confessione creditur confitenti, quærēdum est a sic ordinato, vtrum tantum steterit in illa ordinatione, ꝙ acceperit ab Episcopo aliquid: & ꝙ audierit Episcopum proferētem verba sm acceptionē illam. Quòd si nihil corporaliter acceperit ab Epo, nihil spiritualiter recepit in anima: quia vbi non est corporalis acceptio, ibi nō est spiritualis impressio.

B Vel si accepit aliquid ab episcopo, & post acceptionem nō expectauit verborum prolationē, sed statim recessit, non fuit ibi effectus sacramenti: quia sine re corporali, et sine verbali prolatione, non fit effectus sacri, quia verbo accedēte ad elementū, fit sacrm; subtrahe.n. verbum, quid est aqua nisi aqua? Sed si acceperit aliquid ab Episcopo (quia primum, qd offert eps, est calix cum patena) et expectauit verba ab epo prolata, quæ modica sunt, et cito proferuntur, qa in tali oblatione vnà cum verborū platione character imprimitur, et est ibi effectus sacramenti, dicendum est, clericum illum suscepisse characterem, et effectum sacramenti, pp quod obligatur ad perpetuam continentiā. Suscipiens ergo ille clericus sacri effectum, dr minus sufficiēter ordinatus, non quantū ad sacri necessitatē, sed quātum ad sacramenti solēnitatem, qa non expectauit totam ordinationem, sed recessit ante ordinationis complementum. Vel dicitur minus sufficienter ordinatus, non quantum ad sacramenti susceptionem, sed quantum ad sacramenti executionem, quia satis potest probabiliter teneri, ꝙ sic recedens et fugiens ante completionem ordinationis illius ordinis, quem volebat suscipere, quòd impediatur ab executione officii, nisi per eum, qui dispensare potest, cum eo dispensetur. Sic ergo dicendum est, si volumus sentētiare p hac parte, quòd Clericus fuerit ordinatus, et ꝙ susceperit characterē, et maneat obligatus ad perpetuam continentiā. Sed si quis vellet dare sententiam pro altera parte, sciremus ad hoc viā inuenire. Sed subiiceamus ad pñs, imponentes dictis finem, et dicentes ꝙ hæc de quæsitis sufficiant.

FINIS.

LECTORI.

Cum nuper in bibliotheca quadam reperissemus Aegidij Romani de Concessionibus rerum immobilium, quæ a Regibus & Principibus Ecclesiis fieri solent, Tractatum utilissimum in hunc usq; diem incognitum quanta potuimus industria & labore (erat.n. deprauatè admodum descriptus) eum emendauimus, atq; in lucem cōmuni utilitate emisimus. Faelix igitur utere lector, et vale.

D. AEGIDII COLVMNAE

Romani, Archiepiscopi Bituricensis, & Aquitaniæ Primatus, Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini,

TRACTATVS,

Quomodo Reges & Principes possunt possessiones, & bona Regni peculiaria Ecclesijs elargiri,

Nunc primum in lucem editus.

Prima pars.

VErtebať in dubium, cum cõmuniter Reges & Prĩcipes in sua coronatiõe præstare consueuerint iuřm de non alienandis possessionibus, nec immobilibus bonis ad suã coronam spectantibus, An huic iuramento obsistat, si de hmõi bonis aliqua ipsis Ecclesiis largiantur: quia & si hoc simplr̃ minime fieri possit, postq̃ ipsum tale iuřm fuisset exhibitũ, Vtrũ tñ in aliquo casu particulari puta pro suis excessibus vt quia forefecerunt ecclesię, pro emendatione illius excessus possint Ecclesiæ recõpensare in possessionibus & immobilibus bonis: hoc enim annexum q̃oni propositę, tribuit ampliorem probabilitatem, vt hæc largitio possit effectũ mancipari. Sed ipsa q̃ absolutè proposita suam veritatem continet, ꝙ Reges & Principes p̃nt Ecclesiis bona hmõi elargiri. Ad euidentiã aũt omnium prędictorũ dicemus, quòd nemo dat quod non habet: ideo cum de Datione loquemur, videndum qui dare possint, & quę, & qualiter dare possint. Item videndũ est quæ, & qualiter habeant, & quot modis illa habeant, vt ex hoc possimus cõcludere, quomodo valeant, & qualiter, illa dare. Propter quod sciendum, ꝙ Reges & Principes bona regni tripliciter hr̃e dicuntur, primò, quantũ ad fructum & vtilitatẽ: secundò, quantũ ad iudiciũ & potestatẽ: tertiò, quantũ ad patrocinium & defensionẽ, prout innuit Hugo de sacramentis lib. 2. parte. 2. cap. 7. Quantum aũt ad primũ modum hñdi bonum vtile regni, multa habent Reges, quę non sunt regni regulariter, sed in casu. hñt. n. milites & barones: & etiam populares vineas, agros, & possessiones, de quibus hñt vtilitatem & fructũ: multa enim sunt in regno de q̃bus regulariter Rex nullum habet censum nec fructum, in casu aũt (sicut apparebit) poterit hęc hr̃e. Secũdo modo dicuntur bona regni esse Regis quantũ ad

A iudicium & potestatẽ, prout ipse Rex põt in eis iudicium & iustitiã exercere: & hoc secũdo modo, multo plura dicitur Rex habere (loquẽdo regulariter) q̃ habeat primo modo: nam nõ sequitur, quòd vbicũq; quis habet dominiũ vtile, quòd habeat ibi dominium potestatiuũ, ꝙ possit ibi iudicium & iustitiã exercere. Homines. n. regni licet habeant suas vineas, suos agros, & suas domos, de quibus habent suos fructus & sua emolumenta, tñ si contingat aliquem forefacere non poterunt in propriis vineis, agris, & domibus iudicium & iustitiã exercere. Tertio modo dicitur Rex habere bona regni quantũ ad patrociniũ & defensionẽ, & sic, nihil est in re
B gno quod nõ sit Regis; quia omnibus bonis regni debet rex suum patrociniũ exhibere, & ad defensionẽ bonorũ omniũ obligari. Sed dices, ꝙ hoc nõ est habere, sed haberi: nã habere aliqua, est quòd illa sint obligata sibi: haberi verò ꝙ ipse sit obligatus aliis. Igiť quia haberi ad patrocinium & defensionẽ, vt quia rebus regni teneatur Rex defensionẽ & patrocinium exhibere (vt vr̃) magis est esse obligatũ rebus, q̃ res esse obligatas sibi: vnde & Apostolus ad Rom. dicit de p̃tatibus terrenis, ꝙ ministri Dei sunt, in hoc ipsum seruientes: potestates. n. terrenę sunt ministri Dei & seruiunt his quibus pręsunt, in hoc ipsum. videlicet patriam defendẽdo: & glosa ibidem dicit de talibus potestatibus, ꝙ sunt ministri Dei seruientes nobis, dum patriam defen- Cap. 13. b.
C dunt: ergo si in hoc seruiũt nobis patriã defendendo, magis habentur, q̃ habeant. Habere igiť aliqua ad patrociniũ & defensionẽ: magis est haberi, q̃ habere, quia hoc facere (vt vr̃) magis est ministrare, q̃ ministrari. Sciendũ igiť, ꝙ quicũq; sic seruit, cõsequens est, ꝙ sibi viceuersa seruiat: & quicunq; sic habetur, cõsequens est, ꝙ & ipse viceuersa habeat. Vnde & Apost ad Rom. Cũ prius dixisset: Ideo. n. & tributa pręstatis,) postea subdit, Ministri. n. Dei sunt; in hoc ipsum seruiẽtes. Propter hoc Reges seruiunt his, qui sunt in regno, patriam defendendo, quia incolę regni sibi pręstant tributa: & econtrario, quia homines regni pręstant tributa Regibus, ideo vice Cap. 13. b.
D versa Reges eis seruiunt, patriã defendẽdo. Vñ & Glo. ibidẽ dicit, ꝙ potestates terrenę sunt seruientes nobis, dum patriam defendũt; & in hoc ipso. i. propter hoc ipsum. s. propter tributũ seruiunt. Quæcunq; n. Rex habet ad defensionẽ, oportet; ꝙ in necessitate habeat omnia illa ad subuentionẽ. Res tñ ecclesię sunt in hoc casu spẽaliter excipiẽdæ, quia nõ tanta est necessitas, ꝙ debeat Princeps ad caput ecclesiarũ recurrere, cũ non possit propria auctoritate bona ecclesiarũ accipere. Res aũt & omnia bona, quæ sunt in Regno, quibus Rex debet defensionẽ & patrociniũ, in casu necessitatis debent esse Regi subuentio & obsequium: & hoc modo omnia sunt Principis, vt patet p̃ Hugonẽ de sacris lib. 2. cap. 7. par. 2. qui ait, Possessiones regni nũ-

quã

quã sic elongari pñt a regia potestate, quin ipsa
potestas eis debeat patrocinium.& possessiones
potestati regię in necessitate obsequium. Habe
re ergo ad defensionem est in necessitate habe-
re ad subuẽtionem. Itaq; si hoc modo potestas
regia hr̃ a rebus, consequens est,ꝙ & res a Re-
gia potestate habeantur.

Secunda pars.

POstq̃ declarauimus quot modis
Reges & Principes dñr habere
ea,quę sunt in Regno,q̃a ex hoc
(vt apparebit) euidentius poteri
mus descendere ad solutionem B
q̃önis propositæ,videlicet,Q̃uo Reges & Prin
cipes circa bona regni,vel circa bona pertinen
tia ad coronam, pñt liberalitatis op̃a exercere.
Sed volumus,anteq̃ hoc fiat, declarare, Quid
est regnum,& cuius causa inuẽta fuerit Cõitas
regni: quia ex hoc solutio q̃önis propositæ cla
rius apparebit. Videbitur nãq; forte quis rõna-
biliter dubitare,ꝙ nõ fuerit necessaria cõitas ci-
uitatis. Sed ꝙ pręter cõitatem domus, quæ con
stat ex plibus partibus,ex viro videlicet & vxo-
re, & ex liberis,& seruilibus: & pręter cõitatẽ vi
ci, quæ constat ex pluribus domibus, fuerit ne-
cessaria cõitas ciuitatis, potest de facili declarari.
Q̃m nec in bona domo, nec in bono vico pñt C
reperiri omnia necessaria ad humanam vitam,
ppea necesse fuit cõitatem construere, quæ con
stat ex multis vicis,in qua reperirẽtur necessaria
Cap. 1. in vita tota; ideo Phs in. 1. Politicorũ describẽs
ciuitatem dicit, ꝙ Ciuitas est cõitas perfecta in
vita tota. Nã si bona sit ciuitas,debent in ea per
fecte reperiri omnia q̃bus põt indigere huma-
na vita quocũq; tp̃e. Diuersificatur quidẽ huma
na vita per varias humorũ proportiones, quia
quidam hñt humores ęquatos,& sunt sani: qui
dam,inęquatos,& sũt infirmi. Diuersificatur ẽt
per varias cõplexiones, quia in quibusdã abun-
dat sanguis, & sunt sanguinei: in quibusdã abun
dat cholera, & sunt cholerici: & sic de cõplexio
nibus aliis. Diuersificatur insuper per varias ęta
tes, quia quidã sunt in ętate pueritię, quidã ado
lescentię,& sic de ętatibus aliis. Ipsa ẽt varietas D
temporũ, & aliarũ conditionũ facit varietatem
in humano regimine, vt.s. omnia hęc ad conti
nuandã vitã, & ad cõmodẽ viuendũ, aliis & aliis
egeamus. Non.n. eadẽ cõpetunt sanis & ęgris,
nec flegmaticis & cholericis, nec cõpetunt iuue
nibus & senibus eadẽ: & vtrũ hyeme an ęstate.
Cũ igit̃ tot sint diuersitates in regimine huma-
nę vitę,& nihil sit necessariũ in hm̃oi regimine,
q̃d non reperiatur in ciuitate, si Ciuitas sit bona,
pfecta,& bene ordinata: necessariũ fuit pp hęc,
ꝙ præter cõitatem domus & vici,inuenta fuerit
Cap. 2. circa finem. cõitas alia videlicet ciuitatis. Ideo dr̃. 1. Politico.
ꝙ inuẽtor ciuitatis maximorũ bonorum causa
fuit: debent.n.in ciuitate esse oẽs artes, oĩa inge-
A nia, omnia auxilia, per quę quis põt iuuari ad re
gimen humanę vitę. Rector.n. ciuitatis, cuius
est politiam regere, debet de omnibus his ordi
nare, vt patet ex. 1 Politic Est autẽ aduertẽdũ, Cap. 7.
ꝙ.(Cum Deus ab initio constituerit hominẽ, et Ecclesi.cap. 15
reliquerit eum in manu consilii sui: bestię autẽ
habeant sufficienter instinctus naturales ad co-
gnoscendũ quæ sunt sibi proficua in regimine
vitæ, pp q̃d aliquæ bestię ex naturali instinctu
cognoscunt herbas medicinales, quæ sunt sibi
necessariæ ad iuuamentũ corporis) homo reli-
ctus est in voluntate consilii sui vt ex suo inge-
nio inquirat quæ sibi expediũt ad regimẽ vitę.
Et quia vnus hõ non põt cum pprio ingenio
oĩa pquirere, nec põt sibi in vita sufficere; ideo
aliqui student circa medicinã, vt de hoc cuilibet
satisfaciant; alii circa carpẽtatiuam artẽ, & sic de
aliis artibus: quæ omnia debent esse ordinata vt
in ciuitate ea omnia reperiant̃, quæ sunt neces-
saria homini in tota vita. Sed q̃a ẽt possent mul
tæ ciuitates, vel multę gentes insurgere contra
ciuitatẽ aliquã, & impugnare illam: ideo bonũ
fuit, ꝙ ciuitates, castra, & villæ se congregarent
adinuicem, & facerent confęderationẽ, vt sein
uicẽ iuuarent, & defenderent, & cõtra alios vna
nimiter cõpugnarent. Pręter ergo necessaria
vitæ, quæ reperiunt̃ in ciuitate, expediebat cõi-
tas regni ratione defensionis & cõpugnationis.
Et quia vbi multitudo, ibi cõfusio, oportuit cõi-
tati regni, quæ consistit in confęderatione mul
tarũ ciuitatum, ac multarum villarũ, & multorũ
castrorũ, præficere aliquem in Regem, ad cuius
imperium singuli se iuuarent, vt singuli patroci
nium exhiberẽt. Inde dictum est, ꝙ omnia sunt
Principis, seu omnia sunt Regis q̃tum ad patro
cinium & defensionẽ, quia cõitas regni ratione
patrocinii & defensionis inuenta fuit. Debet er
go Rex omnibus, quæ sunt in regno, patroci-
nium & defensionẽ: & omnia bona regni in ne
cessitate modo quo diximus, debet obsequiũ &
subuentionẽ (vt supra patuit per Hugonem)
ipsi Regi pręstare Et quia semp quod est per se
est potius eo q̃d est per aliud, cum quæritur de
regimine regio, & de actionibus regis, & quæ
debent Reges liberaliter dare, qualr̃ se debeant
regere, quoue modo debeant se habere, potissi
mẽ recurrendũ est ad regni patrociniũ & defen
sionem, ratione cuius, regni cõitas est inuenta.

Tertia pars.

VIso, q̃uo tribus modis Reges &
Principes habere dñr bona quę
sunt in Regno: & ostenso, quæ
fuit necessitas inueniendi cõita
tem regni: volumus in hoc capi
tulo declarare, ꝙ salua vnitate re
gni quantũ ad tertium modum hñdi, videlicet,
quantũ ad patrocinium & defensionẽ, non pñt
Reges a se elongare possessiões & bona immo

bilia, quæ sunt in regno. Dicebatur quidem su A
pra, ꝙ cōitas regni inuenta fuit causa cōpugna
tionis & defensionis: cum.n.in ciuitate reperian
tur vel inueniri debeant (si bona sit Ciuitas) om
nia, quibus pōt homo indigere in tota vita, sup
fluetet cōitas regni, si homines essent iusti, &
alios non inuaderent, & nollent aliis iniurias fa
cere: vnde quia homines vt plurimū mala agūt
cum psūt, & libenter aliis violentiam inferunt, ex
cogitata fuit cōitas regni, & ciuitates, & oppida
simul in vnum coniuncta contra volentes eos
inuadere compugnarent, & se inuicem defende
rent. Itaq; si regnum causa compugnationis &
defensionis est inuentum, cōsequens est, quód
Rex, qui est caput regni, debeat patrocinium &
defensionem. Quód ergo sit aliquid in regno, B
quod nō sit sub defensione & protectione Re-
gis, nihil est aliud dicere, q̄ quód illa res nō per-
tineat ad regnū, & non sit de cōitate regni. Pro
pter quod bene dictum est quod supra diceba-
tur, quód, salua vnitate regni, nihil est in regno,
loquendo de possessiōnibus & de bonis immo-
bilibus, quod possit sic elongari a Rege, quód
Rex ei non debeat patrocinium & defensionē.
Debet.n. Rex omnibus rebus regni tam mobi
libus q̄ immobilibus patrocinium & defensio-
nem: spectat.n.ad Regem quemlibet tueri in iu
re suo quātū ad omnia bona tam mobilia q̄ im-
mobilia. Omnibus ergo rebus regni debet Rex
patrocinium & defensionē, aliter tñ & aliter rga
rebus mobilibus debet Rex patrocinium & de- C
fensionē, quia, cum talia bona sint mobilia, de-
portari pñt ad regnum aliud, vt nō vlterius sint
sub defensione vel sub protectione illius regis:
sed bona immobilia sic sunt sub patrocinio &
defensione regis, vt elongari nō possint ab eius
patrocinio & defensione. Hoc est ergo qđ di-
cit Hugo lib. 2. part. 2. cap. 7. Ipsas possessiones
nunq̄ ita elongari posse a regia potestate, quin
ipsa potestas eis debeat patrocinium, & ipsę pos
sessiones potestati regiæ debeant in necessitate
obsequium. Ex his autem habetur via ad soluē
dam propositam qōnem: nam dato ꝙ Rex iu-
ret, nō alienare bona immobilia pertinentia ad
coronam eius, patet, ꝙ non est alienare hmōi
bona, quādiu sunt sub protectione & defensio D
ne Regis, & quādiu pertinent ad regnū, & sunt
de vnitate regni: quia quādiu Rex debet rebus
& possessionibus regni patrocinium, cōsequēs
est, ꝙ res & possessiones regni debeant Regi in
necessitate obsequium, vt patuit per Hugonē.
Aduertendū tamen, ꝙ vt supra aliqualiter teti-
gimus, licet omnia bona, quæ sunt in regno tā
laicorū q̄ clericorū, vel tam sęcularium q̄ alia-
rum personarum, sint sub patrocinio & defen-
sione Regis, nō tñ huiusmodi bona æqualiter
debent Regi, & obsequiū & subuentionē. Et si
dicatur ꝙ immó, quia in necessitate omnia hu-
iusmodi bona debent Regi obsequiū, sicut om
nibus talibus bonis Rex debet patrocinium:

A Dicemus ꝙ necessitas subuentionis, vel necessi
tas obsequii, quantū ad Regem, in bonis eccle-
siasticis, & in aliis bonis, nō eodem modo sumi-
tur. Nam quantū ad bonum laicorum ad Re-
gem spectat interpretari quæ sit illa necessitas,
in qua possit accipere de hmōi bonis ad obse-
quium & subuctionē eius. Nam absq; eo quód
sit recursus ad aliquem alium, poterit hoc Rex
facere sine culpa, dūtamen hoc faciendo, non
excedat modum neq; mensuram. Nam non sic
pręest Rex his, qui sunt in regno, sicut pręest
dominus seruis: sed sicut Pater filiis, vt declara-
ri habetur in Politicis. Non.n. homines regni 3.Pol.c.7
comparantur ad regem sicut serui, sed sicut libe
ri, vt in eisdem Politicis declaratur. Pręest enim 1.Pol. cap.3
B Rex regno pp bonum eorum quæ sunt in re-
gno. Mensura ergo & modus actionis Regis
sumitur ex bono eorum, quæ sunt in regno, vt
sic debet Rex se habere circa regnū prout ex-
pedit ipsi regno. Quantum ergo ad bona laico
rum, quotiensc ūq; Rex viderit, quód expediat
regno: & quādocunq; Rex viderit se esse in ne
cessitate, poterit pp bona regni, absq; eo ꝙ ha-
beatur recursus ad alium, accipere subsidium &
subuentionem ab hmōi bonis. Sed quātum ad
bona ecclesiarum non poterit, ēt in necessitate,
talem subuētionem accipere, nisi recurratur ad
caput ecclesię: nisi forte tanta esset necessitas &
tam euidens, ꝙ sine dispendio regni non posset
haberi recursus ad caput ecclesię: in quo casu
C intelligendum est dictum Hugonis, qui loquēs
de possessionibus ecclesiarum existentibus in re
gno, dicit eas nunq̄ elongari a Regia potesta-
te: ꝙ si ratio expostulauerit et necessitas, debeāt
regiæ potestati ipsæ possessiones in necessitate
obsequium. Nō.n. ait absoluté, ꝙ possessiones
ecclesiæ debeant potestati regiæ subuentionē
siue obsequium in necessitate: sed si ratio et ne-
cessitas postulauerit. Postulat.n. ratio, ꝙ, si adsit
necessitas, possit haberi recursus ad caput eccle
siæ, sed hoc fiat de licentia capitis ecclesiastici,
ita ꝙ de licentia Summi Pontificis debent eccle
siæ subuentionem regię potestati: sed (vt dice-
bat) si tanta sit vrgens necessitas, ꝙ sine periculo
regni, huiusmodi recursus haberi non possit: in
D hoc.n. casu, ratio postulat, ꝙ ab ecclesiis, sit talis
subuentio capienda.

Quarta pars.

His itaq; omnibus prælibatis, vo-
lumus soluere prædictā quęstio
nem, vt totus pñs tractatus qua-
tuor partes contineat. Valet.n.
pars prima ad solutionem quæ-
stionis propositæ, quia cum di-
stinguantur ibidem varii modi habendi, sm ꝙ
dicitur Rex habere bona, quæ sunt in Regno:
quia ex hoc patere pōt sm quē modum hñdi
ipsæ possessiones regni elongari pñt a regia po
testate,